

บทบาทและความสำคัญของศาลเจ้าเงินที่มีต่อชุมชนใน
อำเภอขามเฒ่าลักษ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาคติชนวิทยา
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

บทบาทและความสำคัญของศาลเจ้าจีนที่มีต่อชุมชนใน

อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาคติชนวิทยา
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทและความสำคัญของศาลเจ้าจีนที่มีต่อชุมชนในอำเภอขามเฒ่าวรลักษบุรี
จังหวัดกำแพงเพชร”

ของ ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรรค์

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหิชนวิทยา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ณ เกษมผลกุล)

.....ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร.ณัฐพร ไช่มุกข์)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แคทรียา อังทองกำเนิด)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กรรองกาญจน์ ชูทิพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	บทบาทและความสำคัญของศาลเจ้าจีนที่มีต่อชุมชนในอำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร
ผู้วิจัย	ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์
ประธานที่ปรึกษา	ดร.ณัฐพร ไช่มุกข์
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. คติชนวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2567
คำสำคัญ	ศาลเจ้าจีน, ชาวไทยเชื้อสายจีน, อำเภอชาณุวรลักษบุรี, คติชนวิทยา

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยเชื้อสายจีนและศาลเจ้าจีนในอำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรและวิเคราะห์บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างศาลเจ้าจีนและวิถีชีวิตของผู้คนในเขตพื้นที่ดังกล่าว ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนามในช่วงปีพ.ศ.2564-2565 และวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดทางคติชนวิทยา

ผลการศึกษาพบว่า จากตำนานศาลเจ้าและคำบอกเล่าของปราชญ์ในชุมชน พบว่าชาวจีนในอำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรเริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2410 ซึ่งเป็นช่วงสมัยสงครามฝิ่น จนถึงปีพ.ศ. 2500 ศาลเจ้าที่ก่อตั้งโดยชาวจีนในพื้นที่อำเภอชาณุวรลักษบุรีมีทั้งสิ้น 3 แห่ง ได้แก่ 1) ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม มีปุนเถ้ากงเป็นเทพองค์ประธาน ชาวบ้านเชื่อว่าเทพองค์ประธานนี้เกิดจากการลอยน้ำมา 2) ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงไต้ตี้) เป็นเทพองค์ประธานที่อัญเชิญมาจากประเทศจีน และ 3) ศาลเจ้าพ่อจอมทอง มีเจ้าพ่อจอมทองเป็นเทพองค์ประธาน ดังปรากฏในตำนานว่าท่านเป็นขุนทหารเดินทางมาจากกาญจนบุรีไปยังจังหวัดตาก และได้มาสิงสถิต ณ จอมปลวกในบริเวณที่สร้างศาลเจ้า ศาลเจ้าในอำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรทุกแห่ง ยังคงประกอบพิธีกรรมและจัดประเพณีที่สำคัญ คือ การแห่เจ้า การเข้าทรงเจ้าและกิจกรรมสำคัญตามปฏิทินของจีน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นบทบาทสำคัญของศาลเจ้าที่มีต่อผู้คนในอำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชรทั้งสิ้น 4 ประการได้แก่ 1) บทบาทในการเป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจให้กับคนในชุมชน 2) บทบาทในการเป็นพื้นที่แสดงถึงการดำรงอยู่ของประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน 3) บทบาทในการเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์ของผู้คนต่างวัฒนธรรม และ 4) บทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

Title ROLES AND IMPORTANCE OF CHINESE SHRINES TO
COMMUNITY IN KANU WORALAKSABURI DISTRICT,
KAMPHAENGPHET PROVINCE

Author Saksit Sutthawireesan

Advisor Nattaporn Kaimook, Ph.D

Academic Paper M.A. Thesis in Folklore, Naresuan University, 2024

Keywords Chinese Shrines, Chinese Thais, Kanu Woralak saburi District,
Folklore

ABSTRACT

This thesis aims to study the history of settlement of Chinese Thai people and Chinese shrines in Kanu Woralak saburi District, Kamphaeng Phet Province, and to analyze the roles and relationships between the Chinese shrines and the way of life of people in the area. The researcher collected data from documents and conducted fieldwork in 2021–2022 and analyzed the data within a folkloristic framework.

The study found that, according to shrine legends and local narrative stories from folk scholars, Chinese immigrants began settling in Kanu Woralak saburi District, Kamphaeng Phet Province in 1867, during the time of the Opium Wars, and continued to 1957. There are three Chinese shrines established by Chinese settlers in Kanu Woralak saburi District including 1) Chao Phor Hat Cha-om Shrine, with Pun Thao Kong as the principal deity. Villagers believe this deity arrived from river floating, 2) Chao Phor Saen Tor Shrine (Hua Guang Dai Di), whose principal deity was invited from China, and 3) Chao Phor Jom Thong Shrine, with Chao Phor Jom Thong as the principal deity, who, according to legend, was a military officer traveling from Kanchanaburi to Tak Province and came to reside in a termite mound where the shrine was later built. Nowadays, all Chinese shrines in Kanu Woralak saburi District, Kamphaeng Phet Province, continue to perform rituals and observe important traditional practices, including deity processions, spirit possession ceremonies, and important activities aligned with the Chinese lunar calendar.

Moreover, the research findings show four main roles of Chinese shrines towards people in Kanu Worakabsaburi District, Kamphaeng Phet Province, which are 1) to provide spiritual support for the community members, 2) to serve as spaces for the existence and preservation of traditions and rituals practiced by Chinese-Thais, 3) to foster relationships among people from diverse cultural backgrounds, and 4) to contribute local economic development and tourism.

ประกาศคุณูปการ

เพราะการศึกษาไม่มีวันสิ้นสุด ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเราล้วนเป็นครูของเราทั้งสิ้น ดังนั้นการเรียนรู้จึงไม่ได้จำกัดอยู่ภายในห้องเรียนเสมอไป งานวิจัยครั้งนี้เป็นการทำวิทยานิพนธ์โดยใช้วิธีการลงภาคสนามและทำการพูดคุยสัมภาษณ์อย่างจริงจังของผู้วิจัยเป็นครั้งแรก ซึ่งผู้วิจัยขอยอมรับอย่างสูงความเป็นคนที่พูดไม่เก่งเลย นี่จึงเป็นความท้าทายแรกที่เจอหลังจากที่เคยทำงานที่ไม่ต้องสัมภาษณ์ พูดคุยกับใครมาตั้งแต่เรียนระดับปริญญาตรี ภาควิชาคติชนวิทยาทำให้ผู้วิจัยที่ไม่แม้แต่ความกล้าที่จะเดินเข้าหาคนมีความกล้ามากขึ้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเสร็จสิ้นสมบูรณ์ไม่ได้หากไม่มีอาจารย์ที่ปรึกษา ดร.ณัฐพร ไช่มุกข์ ที่คอยชี้แนะให้คำแนะนำ ทั้งด้านการวิเคราะห์งานวิจัย การเรียบเรียง ตรวจสอบภาษา รวมถึงสละเวลาแก้ไขตรวจสอบ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาการทำวิจัย รวมถึงการใช้ชีวิตมาตลอดทั้งปีการศึกษาทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แคทรียา อังทองกำเนิด กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายในที่สละเวลาอันมีค่ามาเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อีกทั้งให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์นี้เป็นอันมาก

ขอขอบพระคุณ คณะวิทยากรทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศาลเจ้า พิธีกรรม และความเชื่อแก่ผู้วิจัย (เจ็กตี้) ธนยนันต์ เสวตรุ่งเรือง ผู้ดูแลศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุ่นเถ่ากง), คุณบุญชู เจริญลาภ ผู้ดูแลศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงไต้ตี้), คุณวันชัย เตี้ยอำนวยชัย และ คุณพชร ชมชื่น สมาชิกคณะกรรมการสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง ศาลเจ้าพ่อจอมทอง รวมถึงขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุก ๆ ท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ “ครู” ทุก ๆ ท่านในรั้วเทาแสดแห่งนี้ทั้งคณาจารย์จากภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณาจารย์จากภาควิชาคติชนวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ที่ได้มีส่วนในการหล่อหลอมตัวผู้วิจัยและร่วมเดินทางมาจนถึงบัดนี้ ท้ายที่สุดนี้ขอขอบคุณครอบครัวและทุก ๆ กำลังใจที่ส่งมาให้เสมอขอคุณพระศรีรัตนตรัยคุ้มครอง ทุก ๆ ท่าน

ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวิสิสรค์

สารบัญ

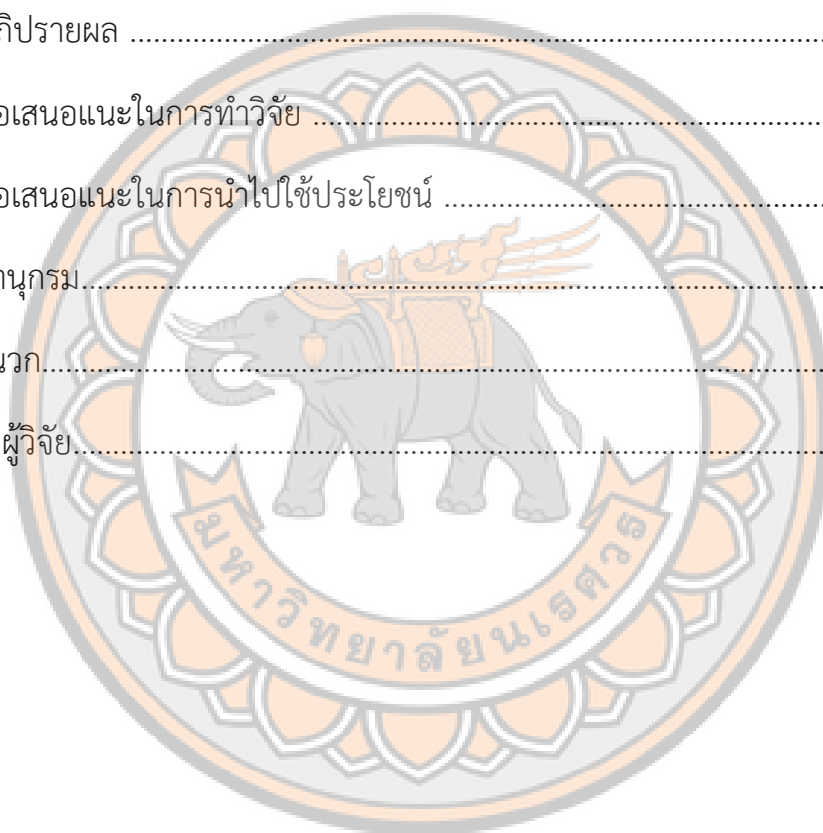
หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
ประกาศคุุณุปการ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ค
สารบัญภาพ	ค
บทที่ 1	1
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
1. ขอบเขตด้านพื้นที่	5
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	6
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา	6
กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย	6
วิธีการดำเนินงานวิจัย	7
กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้	8
บทที่ 2	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10

1.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาศาลเจ้าจีนในประเทศไทย	10
2.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชาวจีนแต่ละเชื้อสายต่าง ๆ ในประเทศไทย	19
3.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทบาทและหน้าที่.....	27
บทที่ 3	32
ภูมิหลังการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยเชื้อสายจีน และความเป็นมาของศาลเจ้าจีน	32
ในอำเภอขามเฒ่าบุรี.....	32
ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดกำแพงเพชร.....	32
1.ประวัติและความเป็นมา.....	32
2.ที่ตั้งและภูมิประเทศ.....	34
3.สภาพภูมิอากาศ.....	35
4.การปกครองส่วนท้องถิ่น.....	35
5.ชาติพันธุ์และภาษา.....	35
6.วัฒนธรรมและประเพณีในรอบปี.....	36
ข้อมูลทั่วไปของอำเภอขามเฒ่าบุรี.....	36
1.ประวัติและความเป็นมา.....	36
2.ที่ตั้งและภูมิประเทศ.....	38
3.ภูมิอากาศ	38
4.การปกครองส่วนท้องถิ่น.....	38
5.ชาติพันธุ์และภาษา.....	38
6.วัฒนธรรมและประเพณีในรอบปี.....	39
การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในอำเภอขามเฒ่าบุรี	41

ศาลเจ้าจิ้นในอำเภอชาณวรัลขบุรี	45
1. ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง, 廟古頭本)	45
1.1 ลักษณะของศาลเจ้า	46
1.2 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในศาลเจ้า	47
1.3 ประเพณีและพิธีกรรมในรอบปีของศาลเจ้า	54
1.4 ลักษณะความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏในศาลเจ้า	63
2. ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ต๋ี่, 廟古光華)	64
2.1 ลักษณะของศาลเจ้า	65
2.2 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในศาลเจ้า	66
2.3 ประเพณีและพิธีกรรมในรอบปีของศาลเจ้า	70
2.4 ลักษณะความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏในศาลเจ้า	74
3. ศาลเจ้าพ่อจอมทอง (廟古頭本)	74
3.1 ลักษณะของศาลเจ้า	76
3.2 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในศาลเจ้า	77
3.3 ประเพณีและพิธีกรรมในรอบปีของศาลเจ้า	85
3.4 ลักษณะความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏในศาลเจ้า	95
บทที่ 4	98
บทบาทของศาลเจ้าจิ้นต่อชุมชนในอำเภอชาณวรัลขบุรี	98
1. บทบาทในการเป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจให้กับคนในชุมชน	98
2. บทบาทในการเป็นพื้นที่แสดงถึงการดำรงอยู่ของประเพณีและพิธีกรรมของชาว ไทยเชื้อสายจีน	103

3. บทบาทในการเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์ของผู้คนต่างวัฒนธรรม	108
4. บทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวให้กับชุมชน	111
บทที่ 5	115
สรุปและอภิปรายผล.....	115
สรุปผลการวิจัย	115
อภิปรายผล	117
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย	123
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์	124
บรรณานุกรม.....	125
ภาคผนวก.....	129
ประวัติผู้วิจัย.....	141

สารบัญตาราง

ตาราง 1 การเก็บข้อมูลและการลงพื้นที่ภาคสนาม.....	8
ตาราง 2 ประเพณีสำคัญในจังหวัดกำแพงเพชร	36
ตาราง 3 ประเพณีไทยในรอบปี.....	40
ตาราง 4 ประเพณีจีนในรอบปี	40
ตาราง 5 ลำดับการไหว้เทพเจ้าศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง)	54
ตาราง 6 ประเพณีในรอบปีของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง).....	55
ตาราง 7 ลำดับการไหว้เทพเจ้าศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)	70
ตาราง 8 ประเพณีรอบปีของศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)	71
ตาราง 9 ลำดับการไหว้เทพเจ้าศาลเจ้าพ่อจอมทอง	85
ตาราง 10 ประเพณีในรอบปีของศาลเจ้าพ่อจอมทอง	85
ตาราง 11 ตารางเปรียบเทียบประเพณีและพิธีกรรมของศาลเจ้า	104

สารบัญภาพ

ภาพ 1 แผนที่จังหวัดกำแพงเพชร	33
ภาพ 2 แผนที่อำเภอขาณุวรลักษบุรี.....	37
ภาพ 3 ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ้ากง) ศาลปัจจุบัน	46
ภาพ 4 ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ้ากง) ศาลเก่า	47
ภาพ 5 ด้านข้างของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ้ากง)	47
ภาพ 6 เทพเจ้าปุนเถ้ากง.....	48
ภาพ 7 เทพเจ้ากวนอู.....	48
ภาพ 8 เทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ยะ.....	49
ภาพ 9 เจ้าแม่กวนอิม (องค์ปัจจุบัน).....	49
ภาพ 10 เจ้าแม่กวนอิม (องค์เก่า).....	50
ภาพ 11 เทพเจ้าตี่จูเอี้ยะ.....	50
ภาพ 12 เทพทวารบาล (ศาลเจ้าเดิม).....	51
ภาพ 13 เทพทวารบาล (ศาลเจ้าปัจจุบัน)	52
ภาพ 14 ทพทวารบาลในศาลเจ้าชั่วคราวของเทศบาลแห่งประเทศไทย.....	52
ภาพ 15 เสาค้ำ ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ้ากง) ภาพที่ 1	53
ภาพ 16 เสาค้ำ ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ้ากง) ภาพที่ 2	53
ภาพ 17 เสาค้ำ ในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ้ากง)	53
ภาพ 18 แผนผังการวางรูปเคารพศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ้ากง)	54
ภาพ 19 การอัญเชิญเทพเจ้าไปยังศาลเจ้าชั่วคราว ภาพที่ 1	59
ภาพ 20 การอัญเชิญเทพเจ้าไปยังศาลเจ้าชั่วคราว ภาพที่ 2	60
ภาพ 21 การอัญเชิญเทพเจ้าไปยังศาลเจ้าชั่วคราว ภาพที่ 3	60
ภาพ 22 การแสดง รำวง 3 ส ต่อหน้าเทพเจ้า.....	61
ภาพ 23 การตั้งขบวนของนักแสดงงานเทศกาลแห่เจ้าประจำปี.....	61
ภาพ 24 ประเพณีการแห่เจ้า.....	62

ภาพ 25 พิธีกรรมวันไหว้ต๋ับเสี้ยจั้ง	62
ภาพ 26 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อหาดชะอมและศาลเจ้าพ่อแสนตอ	64
ภาพ 27 ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงไต้ตี้).....	65
ภาพ 28 ป้ายภาษาจีนด้านหน้าศาลเจ้าพ่อแสนตอ	66
ภาพ 29 เจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงไต้ตี้) และขุนทหาร ซ้ายและขวา	67
ภาพ 30 เทพเจ้าต๋ิจูเอี้ยะ.....	68
ภาพ 31 เทพทวารบาล	68
ภาพ 32 เสาทีกง ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงไต้ตี้).....	69
ภาพ 33 เสาทีกง ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงไต้ตี้).....	69
ภาพ 34 แผนผังการวางรูปเคารพศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงไต้ตี้).....	70
ภาพ 35 ศาลเจ้าพ่อจอมทองก่อนการบูรณะในปี พ.ศ. 2533	75
ภาพ 36 แผนที่แสดงที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อจอมทอง	76
ภาพ 37 ศาลเจ้าพ่อจอมทอง	77
ภาพ 38 ศิลปะปูนปั้นประดับหลังคาแบบ เฉาซ่าน	77
ภาพ 39 เจ้าพ่อจอมทอง.....	78
ภาพ 40 เทพเจ้าปูนเล่ากง (ขวา) เทพเจ้าปูนเล่าม่า (ซ้าย).....	78
ภาพ 41 เทพเจ้ากวนอู.....	79
ภาพ 42 เจ้าพ่อเสือ หรือ เสวียนเทียนช่างตี.....	79
ภาพ 43 เทพเจ้าไฉ่จั้งเอี้ยะ	80
ภาพ 44 เทพเจ้าต๋ิจูเอี้ยะ.....	80
ภาพ 45 เจ้าแม่ทับทิม.....	81
ภาพ 46 เจ้าแม่สวรรณค์.....	81
ภาพ 47 เจ้าแม่กวนอิม	82
ภาพ 48 เทพทวารบาล (ศาลเจ้าพ่อจอมทอง).....	82
ภาพ 49 เทพทวารบาล (ศาลเจ้าชั่วคราว).....	83

ภาพ 50 เสาทีกง ศาลเจ้าพ่อจอมทอง.....	83
ภาพ 51 เสาทีกง (ศาลเจ้าชั่วคราว).....	84
ภาพ 52 แผนผังการวางรูปเคารพของศาลเจ้าพ่อจอมทอง.....	84
ภาพ 53 พิธีกรรมการสงฆ์และแห่เจ้าพ่อจอมทองในวันสงกรานต์ ภาพที่ 1	88
ภาพ 54 พิธีกรรมการสงฆ์และแห่เจ้าพ่อจอมทองในวันสงกรานต์ ภาพที่ 2	88
ภาพ 55 องค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม และเจ้าพ่อจอมทอง.....	90
ภาพ 56 กระทงกบกล้วยเครื่องเซ่นไหว้บริเวณสี่แยกตำบลสลกบาตร.....	92
ภาพ 57 การแสดงรำวงของกลุ่ม 3 ส.....	93
ภาพ 58 ขบวนแห่เทพเจ้าในงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง.....	93
ภาพ 59 ขบวนแห่ของเจ้าพ่อจอมทอง	93
ภาพ 60 ศาลเจ้าชั่วคราวในงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง	94
ภาพ 61 ขบวนแห่มังกรทองคณะศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง.....	94
ภาพ 62 การตั้งโต๊ะรับเจ้าในพิธีกรรมแห่เจ้าประจำปี	96
ภาพ 63 การแสดงอภินิหารเหยียบขวดแก้วของเจ้าพ่อจอมทอง.....	102
ภาพ 64 การแปลคำมงคลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย ภาพที่ 1	107
ภาพ 65 การแปลคำมงคลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย ภาพที่ 2	108
ภาพ 66 การแสดงรำวง ของกลุ่มรำวง 3 ส ในงานประจำปีแห่เจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า กง)	110
ภาพ 67 การแสดงรำวง ของกลุ่มรำวง 3 ส ในงานประจำปีแห่เจ้าพ่อจอมทอง.....	110
ภาพ 68 ป้ายประชาสัมพันธ์งานประจำปีเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง).....	112
ภาพ 69 ป้ายร้านค้าที่ศาลเจ้าจัดทำขึ้นสำหรับผู้สนับสนุนศาลเจ้า	112
ภาพ 70 นักร้องหมอลำชื่อดัง ลำไยไหทองคำ ในงานประจำปีเจ้าพ่อแสนตอ	112
ภาพ 71 แพนเพจเฟซบุ๊ก ศาลเจ้าพ่อจอมทอง.....	113
ภาพ 72 การจำหน่ายน้ำมันต์และส้มในงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง.....	113

ภาพ 73 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรมของศาลเจ้าพ่อจอมทอง	131
ภาพ 74 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรมของศาลเจ้าพ่อจอมทอง	131
ภาพ 75 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรม ของศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้)	132
ภาพ 76 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรม ของศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้)	132
ภาพ 77 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรม ของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม	133
ภาพ 78 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรม ของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม	133
ภาพ 79 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรม ของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม	134
ภาพ 80 เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวจีน	134
ภาพ 81 เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวจีน	135
ภาพ 82 เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวจีน	135
ภาพ 83 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	136
ภาพ 84 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	137
ภาพ 85 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	138
ภาพ 86 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	139
ภาพ 87 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	140

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญ

ชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำการค้าขายในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่นั้นเดินทางเข้ามายังประเทศไทยด้วยเรือสำเภา โดยใช้เส้นทางผ่านมาทางทะเลจีนใต้ อ่าวไทยและแม่น้ำเจ้าพระยาตามลำดับ กลุ่มชาวจีนที่อพยพเข้ามาเหล่านี้เรียกว่า ชาวจีนโพ้นทะเล โดยสามารถแบ่งออกได้ 5 กลุ่มตามตระกูลภาษาที่ใช้ คือ กลุ่มจีนแต้จิ๋ว อพยพมาจากบริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้ง กลุ่มจีนกวางตุ้ง อพยพมาจากบริเวณภาคกลางของมณฑลกวางตุ้ง กลุ่มจีนฮกเกี้ยน อพยพมาจากบริเวณทางตอนใต้ของมณฑลฟูเจี้ยน กลุ่มจีนไหหลำ อพยพมาจากเกาะไหหลำ และกลุ่มจีนแคะ อพยพมาจากบริเวณทางตอนเหนือของมณฑลกวางตุ้ง (สุรางค์ จันทวานิช, 2542, 1531)

ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย นิยมตั้งถิ่นฐานบริเวณริมแม่น้ำ จนทำให้บริเวณริมฝั่งแม่น้ำกลายเป็นชุมชนชาวจีนขนาดใหญ่และขยายพื้นที่ไปยังบริเวณอื่น ๆ เช่น ชุมชนชาวจีนปากน้ำโพริมแม่น้ำเจ้าพระยา ชุมชนกุฎีจีน ย่านตลาดเยาวราช ย่านชุมชนตลาดสำเพ็ง เป็นต้น ชาวจีนเหล่านี้นอกจากจะเข้ามาค้าขายแล้วยังได้นำเอาวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีธรรมเนียมปฏิบัติ และประเพณีของตนเข้ามาด้วย โดยเฉพาะศาสนสถานที่สำคัญของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนคือ ศาลเจ้า ถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนพื้นที่นั้น ๆ

เดิมทีนั้นชาวจีนนับถือศาสนาตามชนเผ่าของตนเอง เมื่อถึงยุคสมัยหนึ่งในราชวงศ์ฮั่น ได้มีการก่อตั้งศาสนาเต๋าขึ้นมาโดย จางเต๋าหลิน ได้มีการผสมผสานเข้ากับความเชื่อผี ศาสนาเต๋าก็ได้รับความนิยมเรื่อยมา เทพและรูปเคารพองค์สำคัญในศาลเจ้าของชาวจีนที่เคารพบูชาคือ เทพเจ็กเซียนฮ่องเต้ หรือ อวี่หวงซ่งตี้ เป็นเทพที่ชาวจีนเคารพนับถือมาก ซึ่งต่อมาศาสนาพุทธได้มีการเผยแพร่เข้าสู่ประเทศจีน เทพเจ็กเซียนฮ่องเต้จึงลดบทบาทลง แต่ชาวจีนยังให้ความเคารพ และยังคงมีการยึดถือหลักของขงจื้อแม้จะมีพระพุทธศาสนาเผยแพร่เข้ามา (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546, 30) เทพเจ้าองค์สำคัญของชาวจีนนอกจากเทพ เจ็กเซียนฮ่องเต้แล้วยังมีเทพองค์สำคัญอีกคือ ปุนเถ่ากง และ ปุนเถ่าม่า ซึ่งเทพเจ้าปุนเถ่ากงและปุนเถ่าม่า เมื่อมีการอพยพไปยังที่ใดก็มักมีการนำเทพเจ้านี้ติดตัวไปตั้งศาลและประดิษฐาน เพื่อเป็นที่เคารพบูชาของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2546) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับเทพเจ้าทั้งสององค์นี้ ไว้ว่า

“...เจ้าพ่อขุนเถ่ากง เป็นเทพที่พบในประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และ ปีนัง เท่านั้น ในประเทศไทยได้รับความเคารพและสักการะจากชาวจีนแต้จิ๋วและชาวจีนฮกเกี้ยน เนื่องจากเชื่อว่าจะช่วยปกปักรักษา และทำให้ทำมาค้าขายเจริญขึ้น รูปเคารพมักแต่งกายด้วยเครื่องแบบจีนขุนนางฝ่ายบุน บ้างก็แต่งกายเป็นขุนนางฝ่ายบุน เจ้าแม่ขุนเถ่าม่า เป็นเทพเจ้าสตรี หรือเรียกชื่อไทยว่าเจ้าแม่ทับทิม มักจะตั้งคู่กับเทพขุนเถ่ากงในศาลเจ้า...”

(พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546, 39)

นอกจากเทพเจ้า ปุนเถ่ากง และ ปุนเถ่าม่าแล้ว ยังมีการนับถือเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ในศาสนาเต๋าอีก เช่น เทพเจ้ากวนอู เทพแปดเซียนในศาสนาเต๋า พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร พระศรีอริยเมตไตรย เป็นต้น การสร้างหรืออัญเชิญรูปเคารพเพื่อมาประดิษฐานในศาลเจ้ามีหลากหลายวิธี ตั้งแต่การเชิญมาจากศาลเจ้าดั้งเดิมของชาติพันธุ์ของตน หรือการนำผงเถ้าจากกระถางรูปมาตั้งศาลเจ้าใหม่ (อชิรัชญ์ ไชยพจน์พาณิชย์ 2561, 31)

จากการศึกษาของ อชิรัชญ์ ไชยพจน์พาณิชย์ (2561) พบว่า สถาปัตยกรรมของศาลเจ้าและศาสนสถานของชาวจีนที่สร้างขึ้นในประเทศไทยมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบของอาคารจะมีการแบ่งออกเป็นแบบ แต่จิ๋ว ฮกเกี้ยน แคะหรือฮากกา กวางตุ้ง และไหหลำ อย่างไรก็ตามการประดิษฐานรูปเคารพของเทพเจ้าองค์สำคัญอย่างเช่น เทพเจ้ากวนอูกลับปรากฏอยู่ทั่วไป แต่ก็มีเทพเจ้าบางองค์ ที่นับถือเฉพาะของพื้นที่นั้น ๆ เช่น เทพเจ้าหลงเว่ย (เล่งบ๊วย) ของชาวแต้จิ๋ว และการสืบทอดการดูแลศาลเจ้าเหล่านี้ ก็มักมีการสืบทอดกันโดยอาศัยทายาท และชาวจีนในกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ จะเป็นผู้ดูแลศาลเจ้า (อชิรัชญ์ ไชยพจน์พาณิชย์, 2561, 31) นอกจากนี้ ศาลเจ้าในประเทศไทยยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทของชาวจีนในการสืบทอดวัฒนธรรม โดยสะท้อนผ่านพิธีกรรม ความเชื่อ ในวันสำคัญและเทศกาลสำคัญ

อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาวจีนอพยพเข้ามา โดยมีการตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง ประกอบไปด้วย ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนไหหลำ ชาวจีนแต้จิ๋ว ชุมชน ตำบลป่าพุทรา มีหลักฐานว่า บริเวณชุมชนหาดชะอมเหนือ หรือชุมชนโรมันในบริเวณตำบลป่าพุทรานั้น ในอดีตมีชาวจีนเข้ามาทำการเกษตรปลูกมันสำปะหลัง ต่อมาชาวบ้านที่เป็นคนไทยเริ่มปลูกมันสำปะหลังตาม คนจีนที่อพยพเข้ามายังบริเวณชุมชนหาดชะอมเหนือ จึงเริ่มมีการสร้างโรงหีบมันขึ้น (จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 51) รวมถึงมีการสร้างศาสนสถานสำคัญคือ 1) ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง) ตั้งอยู่ที่ตำบลป่าพุทรา 2) ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงไต้ตี้) ตั้งอยู่ที่ตำบลแสนตอ และ 3) ศาลเจ้าพ่อจอมทอง ตั้งอยู่ที่ตำบลสลกบาตร

อีกหลักฐานที่พบที่มีการบันทึกไว้คือ เมื่อครั้งมีการย้ายที่ทำการอำเภอชาณุวรลักษบุรี ได้มีพ่อค้าชาวจีนให้ความอนุเคราะห์บริจาคเงินในการย้ายอาคารที่ทำการอำเภอ (จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 36) โดยศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ขุนเถ้ากง) จะมีการจัดประเพณีประจำปีที่สำคัญคือ งานแห่เจ้าประจำปี ในช่วงเดือนธันวาคมของทุกปี และเทศกาลสำคัญประจำปีต่าง ๆ ได้แก่ เทศกาลทิ้งกระจาดหรือเทศกาลจงหยวน เทศกาลตรุษจีน เทศกาลกินเจ วันเกิดหรือวันก่อตั้งศาลเจ้า การแก้บน เป็นต้น เพื่อสร้างความเป็นสิริมงคล ยังปรากฏประเพณีอีกประการหนึ่งคือการตั้งโต๊ะรับขบวนแห่เจ้า การแห่สิงโตและมังกรเข้ามาในบริเวณบ้านหรือห้างร้านเพื่อให้ทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรือง

นอกจากนี้ศาลเจ้าในเขตอำเภอชาณุวรลักษบุรีทั้งสามแห่งนั้น ถูกก่อตั้งขึ้นโดยชาวจีนที่มีเชื้อสายและพูดภาษาแตกต่างกัน กล่าวคือศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ขุนเถ้ากง) ตำบลป่าพุทรา และ ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต่ตี้) ตำบลแสนตอนั้น ก่อตั้งขึ้นโดยชาวจีนแต้จิ๋วที่อพยพเข้ามาทำการค้าขายในบริเวณตลาดตาช้วน ส่วนศาลเจ้าพ่อจอมทองที่ตั้งอยู่บริเวณ ชุมชนตลาดสลกบาตร ตำบลสลกบาตร นั้นก่อตั้งขึ้นโดยชาวจีนไหหลำ มีการจัดประเพณีแห่เจ้า ในวันที่ 20- 24 ธันวาคมของทุกปี และเป็นประเพณีใหญ่ประจำปีของอำเภอชาณุวรลักษบุรี ทั้งนี้งานประเพณีที่จัดขึ้นโดยศาลเจ้าแต่ละแห่งในอำเภอชาณุวรลักษบุรีจะจัดงานขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม-มกราคม โดยศาลเจ้าแต่ละแห่งก็จะมีพิธีกรรมที่แตกต่างกัน เช่น ศาลเจ้าพ่อจอมทอง และศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต่ตี้) มีการเข้าประทับทรงของเจ้าเพื่อให้ประชาชนได้สักการะและช่วยบรรเทาความเดือดร้อน ในขณะที่ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ขุนเถ้ากง ขุนเถ้าม่า) จะมีเพียงขบวนแห่เจ้าเท่านั้น ลักษณะเด่นของศาลเจ้าพ่อจอมทอง คือรูปเคารพในลักษณะที่มีความเป็นไทยผสมผสานกับรูปเคารพที่เป็นศิลปะแบบจีน นอกจากนี้ภายในศาลยังมีรูปเคารพของร่างทรงอยู่ด้วย ซึ่งแตกต่างจากรูปเคารพของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ขุนเถ้ากง) และศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต่ตี้) ที่มีเพียงเทพเจ้าประจำศาลเจ้าเป็นประธานเพียงองค์เดียว ประวัติความเป็นมาของศาลเจ้าทั้งสามแห่งนี้มีความน่าสนใจโดย ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ขุนเถ้ากง) นั้นปรากฏเรื่องเล่าว่า เป็นรูปเคารพเทพเจ้าขุนเถ้ากงลอยมาตามแม่น้ำปิง ชาวจีนในบริเวณนั้นได้อัญเชิญรูปเคารพของเทพเจ้าขุนเถ้ากง ขึ้นมาประทับบนศาลเจ้า ส่วนศาลเจ้าพ่อจอมทองนั้น พาทิศ บัควง (2559) ได้บันทึกไว้ว่า มีกลุ่มชาวจีนร่วมกันสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวของชุมชน ศาลเจ้าแห่งนี้ได้สร้างคร่อมจอมปลวก ซึ่งแต่เดิมศาลเจ้าแห่งนี้มิได้ชื่อจอมทอง เจ้าพ่อจอมทองนั้นเป็นการเรียกขานตามชื่อที่พระธุดงค์ตั้งให้ (พาทิศ บัควง, 2559) ในขณะที่ศาลเจ้าแสนตอมีประวัติความเป็นมาจากการอัญเชิญมาจากประเทศจีนผ่านมาทางจังหวัดนครสวรรค์ แต่ทุกศาลเจ้าล้วนตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน คือเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวจีน

“...ประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่จอมทองสลกบาตร เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา เพื่อเป็นการเคารพสักการะเจ้าพ่อจอมทองที่ชาวตลาดสลกบาตรได้ร่วมมือร่วมใจในการจัดงานประเพณีเจ้าพ่อจอมทอง เพื่อให้ประชาชนเคารพสักการะการจัดขบวนแห่เจ้าพ่อจอมทอง เป็นขบวนที่สวยงามและมีการแสดงที่ตื่นตันทึ่งใจ ในขบวนแห่จะประกอบไปด้วยขบวน เอ็งกอ ล่อแก้ว ขบวนนางฟ้า สาวงามถือธง เด็กหาบกระเช้า เชิดสิงโต และขบวนแห่มังกร ขบวนอัญเชิญเจ้าผู้เข้าทรง บางทีก็มีการลุยไฟ เหยียบขวิด...”

(จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 107)

จะเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มและการก่อตั้งศาลเจ้าของชาวจีน ทำให้เกิดการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน ศาลเจ้าแต่ละแห่งจะประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสืบทอดความเชื่อตามเทศกาลและโอกาสสำคัญ สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนทางวัฒนธรรมของชาวจีนในประเทศไทย ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและผู้มีความเชื่อร่วมกันจากต่างถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอำเภอขามเฒ่าลพบุรีที่มีภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำปิงไหลผ่าน และมีพื้นที่ติดต่อกับ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีชาวจีนเดินทางเข้ามาทำการค้าและตั้งถิ่นฐาน ในบริเวณตำบลบางแก้ว ตำบลตาซัด ซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมคือ ปลูกกล้วยไข่ จากข้อมูลประวัติความเป็นมาของตำบลตาซัด อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าในปี พ.ศ.2476 ได้มีกลุ่มชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อปลูกกล้วยไข่ บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง โดยใช้แม่น้ำปิงเป็นการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรระหว่างพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์และอำเภอขามเฒ่าลพบุรี (องค์การบริหารส่วนตำบลตาซัด, 2551) บริเวณพื้นที่อำเภอขามเฒ่าลพบุรีจึงเป็นพื้นที่ที่มีการติดต่อกันระหว่างชาวจีนที่ทำการเกษตรในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ และนอกจากนี้ยังพบว่าการอัญเชิญเทพเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้) มาจากศาลเจ้าในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์อีกด้วย

นอกจากศาลเจ้ายังถูกใช้เป็นสถานที่เพื่อประกอบพิธีกรรมแล้ว ศาลเจ้ายังเป็นพื้นที่ในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น พิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2546, 87) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของศาลเจ้าไว้ว่า ศาลเจ้านั้นเป็นเสมือนศูนย์กลางของการรวมกลุ่ม และเป็นที่ตั้งสมาคมของชาวจีน เช่นเดียวกันกับในจังหวัดกำแพงเพชร โดยพบว่าการจัดตั้งชมรมของชาวจีนแต่จิ๋ว คือ ชมรมตระกูลโจ้วจังหวัดกำแพงเพชร เป็นการรวบรวมสมาชิกชาวจีนที่ใช้แซ่โจ้วหรือเครือญาติของชาวจีนที่มีต้นตระกูลมาจากแซ่โจ้ว มีการจัดตั้งเป็นชมรมครั้งแรกในปี 2540 ซึ่งชาวจีนที่อยู่ในชมรมนี้จะมีการนัดพบปะสังสรรค์กันในทุก ๆ ปี โดยการก่อตั้งชมรมนั้นนอกจากจะเป็นการรวบรวมชาวจีนที่เป็นเครือญาติกันแล้วยังเป็นการส่งเสริมให้ชาวจีนรักษาวัฒนธรรมของตนไว้อีกด้วย

ส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานประเพณีประจำปีของศาลเจ้า การมอบทุนการศึกษา และเป็นเจ้าภาพในงานศพหรือสวดอภิธรรมของสมาชิกในชมรม (ชมรมตระกูลไ้ว จังหวัดกำแพงเพชร, 2553, 3) มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของศาลเจ้าที่มีต่อผู้คนในพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรี รวมทั้งการศึกษา กิจกรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้า วัตถุประสงค์ของการบูชาเทพเจ้าตามโอกาสและวาระสำคัญต่าง ๆ ของปี เช่น วันเกิดเทพเจ้า หรือ การแก้บน ซึ่งภายในองค์ประกอบของกิจกรรมทางวัฒนธรรมเหล่านี้ มีการให้ความหมายทางพิธีกรรม เช่น อาหารจำนวนตัวเลข สี เวลามงคลสำหรับประกอบพิธีกรรม วัฒนธรรมการเล่นที่บ่งบอกอัตลักษณ์ประจำกลุ่มอย่างงิ้ว การเชิดสิงโต การแห่มังกร การสืบทอดและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมของชาวจีนเหล่านี้ ยังคงมีการปฏิบัติเรื่อยมาจากรุ่นสู่รุ่น ผู้วิจัยเห็นว่าพื้นที่นี้ควรจะมีการศึกษาจากมุมมองทางคติชนวิทยา ซึ่งจะทำให้เกิดแหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สนใจศึกษาและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ อีกทั้งยังทำให้เห็นถึงรากเหง้าหรือที่มาของชุมชน จนทำให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะ นอกจากนี้ข้อมูลดังกล่าวยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวในอนาคตอีกด้วย

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนและศาลเจ้าจีน ในอำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างศาลเจ้ากับวิถีชีวิตของผู้คน ในอำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้เกิดความเข้าใจถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนและวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีน ในอำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร
2. เป็นแหล่งข้อมูลจัดทำฐานข้อมูลทางวัฒนธรรมของชุมชนและทำให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญที่มีต่อผู้คนในอำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาจากพื้นที่ชุมชนชาวจีนใน อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยเน้นการศึกษาด้านพื้นที่เขตศาลเจ้าและชุมชนโดยรอบจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1) ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า) 2) ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงไต้ตี้) 3) ศาลเจ้าพ่อจอมทอง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาศาลเจ้า ประวัติความเป็นมา ประเพณี และ พิธีกรรม การสืบทอด ที่เกิดขึ้นภายในศาลเจ้าทั้ง 3 แห่ง คือ 1) ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า) 2) ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้) และ 3) ศาลเจ้าพ่อจอมทอง

2.1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของศาลเจ้าทั้ง 3 แห่งได้แก่ ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า) ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้) ศาลเจ้าพ่อจอมทอง และชุมชนชาวจีน ในอำเภอขามเฒ่า ศึกษาลักษณะ โดยศาลเจ้าและชุมชนทั้งสามแห่งตั้งอยู่ที่ ตำบลป่าพุทรา ตำบลแสนตอ และ ตำบลสลกบาตร อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกำแพงเพชร

2.2) เก็บรวบรวม ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า) ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้) และ ศาลเจ้าพ่อจอมทอง อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกำแพงเพชร

2.3) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสืบทอด บทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีน วัฒนธรรม พลวัต ความเปลี่ยนแปลงและบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนต่อศาลเจ้าและต่อชุมชนที่อยู่บริเวณศาลเจ้า อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกำแพงเพชร

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยแบ่งระยะเวลาเก็บข้อมูลภาคสนามออกเป็น 2 ช่วงเวลาได้แก่

3.1) การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น (Survey) เดือนตุลาคม 2563

3.2) การเก็บข้อมูลภาคสนามหลังจากการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ และได้รับอนุมัติจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ช่วงระยะเวลาเดือน กุมภาพันธ์ – ธันวาคม 2565

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

1. เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนชาวจีนและศาลเจ้า ไม่จำกัดเพศทั้งชายและหญิง อายุ 40-70 ปีขึ้นไป จำนวน 5 -10 คน ประกอบไปด้วยผู้ดูแลศาลเจ้า ผู้ที่ทราบประวัติความเป็นมาของชุมชน และบุคคลทั่วไป

2. เป็นผู้ที่สามารถอ่านออกเขียนได้ หรือ สามารถเล่าประวัติความเป็นมาของชุมชนและศาลเจ้าได้

3. เป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมกับศาลเจ้าหรือมีบทบาทในพิธีกรรม ของศาลเจ้าและชาวจีนในชุมชน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวจีน ประเพณี พิธีกรรม ประวัติศาสตร์ ของชุมชน ตำบลป่าพุทรา ชุมชนแสนตอ และชุมชนสลกบาตร อำเภอขามเฒ่าลักษ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร รวมถึงแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. จัดทำโครงร่างวิทยานิพนธ์เพื่อขึ้นสอบและยื่นขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ก่อนจะทำการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล

3. ออกแบบแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกกับวิทยากรที่เป็นผู้รู้ ในการประกอบกิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทยเชื้อสายจีน โดยตั้งคำถามแบบปลายเปิด ให้วิทยากรสามารถให้ข้อมูลได้โดยง่ายและไม่เป็นทางการจนเกินไป ใช้คำถามที่เข้าใจง่ายกับกลุ่มวิทยากรที่เป็นบุคคลทั่วไป เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นโต้ตอบกันได้

4. เก็บข้อมูลภาคสนาม เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของ ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า) ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้) ศาลเจ้าพ่อจอมทอง ประเพณีและพิธีกรรม ต่าง ๆ ในรอบปี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

5. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เอกสาร ที่ได้มาถอดบทสัมภาษณ์เรียบเรียงและนำข้อมูลมาตีความและวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปและใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยมมาใช้ในการนำเสนอข้อมูลเรียบเรียงเป็นความเรียงโดยใช้วิธีการเขียนพรรณนา (narrative description) ตามลำดับดังนี้

5.1) นำประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนและศาลเจ้า ในอำเภอขามเฒ่าลักษ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร มาเขียนพรรณนา

5.2) นำข้อมูลเกี่ยวกับ วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรม ของศาลเจ้า มาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการเขียนเป็นความเรียงและพรรณนาวิเคราะห์ นอกจากนี้จะมีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เช่นตาราง ภาพถ่าย แผนที่ เพื่อประกอบการเขียนรายงานสรุปผลการศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5.3) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลของงานวิจัยเพื่อเผยแพร่ในฉบับสมบูรณ์ และคืนข้อมูลให้กับชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

ตาราง 1 การเก็บข้อมูลและการลงพื้นที่ภาคสนาม

ครั้งที่	เดือน	สถานที่	ข้อมูลที่เก็บ
1	เดือนตุลาคม 2563	อำเภอขามเฒ่า บุรี	สำรวจพื้นที่ชุมชน และประวัติความเป็นมาของศาลเจ้า
2	เดือนเมษายน 2565	ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า)	สำรวจพื้นที่ชุมชน เก็บข้อมูลและประวัติความเป็นมาของศาลเจ้า พิธีกรรมในศาลเจ้า และสัมภาษณ์วิทยากร
3	เดือน พฤศจิกายน 2565	ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้)	เก็บข้อมูลและประวัติความเป็นมาของศาลเจ้า พิธีกรรมในศาลเจ้า และสัมภาษณ์วิทยากร
3	เดือนธันวาคม 2565	ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า)	เก็บข้อมูลประเพณีและพิธีกรรมในงานประจำปีแห่งเจ้า
4	เดือนธันวาคม 2565	ศาลเจ้าพ่อจอมทอง	สำรวจพื้นที่ชุมชน เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมาของศาลเจ้า พิธีกรรมในศาลเจ้า และเก็บข้อมูลประเพณีและพิธีกรรมในงานประจำปีแห่งเจ้าพ่อจอมทอง

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้

การสื่อความหมายทางวัฒนธรรมมีการนำเสนอหลากหลายรูปแบบ เช่น สัญลักษณ์ ภาษา เหตุการณ์ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกมาของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในชุมชนชาวจีนในอำเภอขามเฒ่าบุรี มีการปรากฏการสื่อสารทางวัฒนธรรมออกมาผ่านประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนแนวคิดและการดำรงชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนได้ โดยแนวคิดที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ในการศึกษาครั้งนี้คือ แนวคิด Four Functions of Folklore ของ วิลเลียม บาสคอม (William Bascom) ซึ่งได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนวิทยาไว้ 4 ประการคือ 1) ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการประกอบพิธีกรรม 2) ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า 3) รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม 4) ให้ความเพลิดเพลิน และเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล (ศิริพร ณ ถลาง, 2548, 320) โดยศิริพร ณ ถลาง (2548) ได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมไทยผ่านตำนานและนิทานพื้นบ้านของไทย โดยได้จำแนกลักษณะบทบาทหน้าที่ของคติชนวิทยาเป็น 3 ประการ ได้แก่

1. บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม

ศิริพร ณ ถลาง อธิบายไว้ว่า พิธีกรรมมีส่วนในการสร้างความรู้สึกร่วมและความเป็นหนึ่งเดียวกันของสังคม ในขณะที่เดียวกันก็สร้างมั่นคงให้กับจิตใจของมนุษย์ ซึ่งตำนานและเรื่องเล่านำไปสู่การอธิบายถึงมูลเหตุของการประกอบพิธีกรรมที่เป็นกลไกหนึ่งของการสร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่มชน ศิริพร ณ ถลาง ได้จำแนกบทบาทหน้าที่ไว้ 2 ประการคือ 1) ตำนานกับการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและสถานภาพของคนในสังคม 2) ตำนานกับการอธิบายพิธีกรรม (ศิริพร ณ ถลาง, 2548, 321-334)

2. บทบาทของคติชนในการให้การศึกษาอบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม

ภายใต้เงื่อนไขของสังคมที่ไม่มีตัวหนังสือ คติชนมีบทบาทหน้าที่ให้ความรู้ เป็นสถาบันทางการศึกษาในการอบรมสั่งสอนระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานทางจริยธรรมและพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนที่สังคม ผ่านคติชนหลากหลายประเภทเช่น เพลงกล่อมเด็ก นิทาน ภาษีต ปรีศนาคำทาย การละเล่น และการแสดง โดยจำแนกเป็น 3 บทบาทได้แก่ 1) บทบาทของคติชนในการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของตน 2) บทบาทคติชนในการให้ความรู้และเสริมสร้างปัญญา 3) บทบาทคติชนในการอบรมระเบียบสังคม ปลุกฝังค่านิยมและรักษาบรรทัดฐานทางพฤติกรรมให้สังคม (ศิริพร ณ ถลาง, 2548, 341-347)

3. บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม

คติชนประเภทนิทานมหัศจรรย์ นิทานมุขตลก เพลงร้องเล่น การละเล่นพื้นบ้าน เป็นพื้นที่การแสดงออกของมนุษย์ เพื่อระบายความคับข้องใจซึ่งเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม หรือสิ่งที่ไม่สามารถพูดได้ (ศิริพร ณ ถลาง, 2548, 350)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำแนวคิดของ วิลเลียม บาสคอม และแนวทางในการศึกษาบทบาทหน้าที่ของคติชนวิทยาของศิริพร ณ ถลางมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางใช้ในการวิเคราะห์ บทบาทของศาลเจ้า วัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน รวมถึงการสืบทอดและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีนของชุมชนชาวจีน ในอำเภอขามเฒ่าลักษ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีน ศาลเจ้า ความเชื่อ และพิธีกรรม ในอำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร รวมถึงบทบาทของศาลเจ้าที่มีต่อชุมชนชาวจีนและชุมชนโดยรอบ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบเป็นแนวทางในการศึกษา โดยจำแนกประเภทข้อมูลดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาศาลเจ้าจีนในประเทศไทย
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชาวจีนเชื้อสายต่าง ๆ ในประเทศไทย
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทบาทและหน้าที่

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาศาลเจ้าจีนในประเทศไทย

ศาลเจ้า เป็นศาสนสถานที่ชาวไทยเชื้อสายจีนสร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางการรวมกลุ่มในชุมชน ลักษณะของรูปแบบสถาปัตยกรรม การจัดกิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในแต่ละศาลเจ้าสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละเชื้อสาย จากการศึกษาพบว่า มีผู้วิจัยจำนวนมากศึกษาศาลเจ้าจีนในประเทศไทยในประเด็นการศึกษาต่าง ๆ เช่น ด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของศาลเจ้าจีน โดย ต้วน ลีเซิง และ บุญยิ่ง ไร่สุขศิริ (2543) ที่กล่าวถึงความเป็นมาของวัดและศาลเจ้าจีนในประเทศไทย ด้านความเชื่อและบทบาทของเทพเจ้าและศาลเจ้า โดย เฉลิมรัตน์ ขนอม (2544) ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม ของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

สุพิชฌาย์ ถกประจักษ์ และ กนกพร นุ่มทอง (2560) การสำรวจและรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจีนในประเทศไทย ผ่านฐานข้อมูลของไทย เป็นการศึกษารวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับศาลเจ้าจีนในประเทศไทยโดยศึกษาในช่วงระยะเวลา พ.ศ.2529-2559 การศึกษานี้แสดงให้เห็นข้อมูล ด้านประวัติศาสตร์และความเชื่อทางศาสนา ด้านสังคมวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาประเพณีศาลเจ้า ด้านสถาปัตยกรรมและการอนุรักษ์ โดยมักเน้นศาลเจ้าที่ศาลเจ้าที่มีชื่อเสียง เช่น การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการคิดในการอนุรักษ์ศาลเจ้าในกรุงเทพมหานครฯ ที่สร้างขึ้นช่วงสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 (2542) , บทบาทศาลเจ้าในการดำรงอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลพังโคน จังหวัดสกลนคร (2552) ของยุพิน เรืองแจ้ง จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยพบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับศาลเจ้าจีนผ่านงานวิจัย ด้านสังคมวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมและการอนุรักษ์มากที่สุด รองลงมาจะเป็นกลุ่มบทความที่ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และความเชื่อ การศึกษาประเพณีผ่านศาลเจ้า และเอกสารประเภทหนังสือ จะเป็น

การศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ และนำเสนอด้านการอนุรักษ์ และการท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 64 รายการ (สุพิชฌาย์ ถกมลประจักษ์ และ กนกพร นุ่มทอง, 2560, 115)

ตัวน ถี่เซิง และ บุญย้ง ไรรุสขศิริ (2543) ศึกษา **ความเป็นมาของวัดและศาลเจ้าจีนในประเทศไทย** เป็นการศึกษาวัดและศาลเจ้าจีนในประเทศไทย และมีการกล่าวถึงต้นกำเนิดของ การนับถือเทพเจ้าของชาวจีน มีการศึกษารวบรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัดและศาลเจ้าจีน ผู้เขียนได้อธิบายถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของศาลเจ้าหลากหลายประเด็น เช่น เทพเจ้าที่ชาวจีนเคารพนับถือ ซึ่งแต่เดิมนั้นชาวจีนเคารพธรรมชาติ คือพระอาทิตย์ พระจันทร์ โลก ต่อมาจึงเกิดเทพเจ้าและลัทธิต่าง ๆ ตามมา เทพเจ้าองค์สำคัญที่ชาวจีนเคารพ ปุนเถ่ากง ปุนเถ่าม่า ให้ไถ่จื้อ หรือ นาจา พระโพธิสัตว์กวนอิม เทพในลัทธิขงจื้อและศาสนาเต๋า , แผ่นหินจารึกในศาลเจ้าจีน มักจะทำมาจากไม้หรือหินแกะสลัก คำโคลงของกวีจีนซึ่งมักจะสวดถึงความดีงามของเทพเจ้า หรือ ประวัติความเป็นมาของศาลเจ้านั้น ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างวัดและศาลเจ้าจีนกับคนจีนในประเทศไทยไว้ว่า สิ่งของในศาลเจ้าบางอย่างเช่น ป้ายหินหรือตุ๊กตา กระเบื้องเคลือบ ถึงแม้ว่าจะหาได้ในประเทศไทยแต่ก็ยังพบว่าสิ่งของเหล่านี้บางแห่งยังคงนำมาจากประเทศจีน เพื่อยืนยันว่าเป็นของจากบ้านเกิด ทำให้คนจีนที่อาศัยในประเทศไทยเลื่อมใสมากขึ้น หรือ การแบ่งแยกลัทธิ พบว่าศาลเจ้าจีนในประเทศไทยบางแห่งมีการนำเทพเจ้าที่คนไทยนับถือมาวางไว้ เพื่อให้คนไทยนับถือบูชาโดยไม่แบ่งแยกลัทธิหรือศาสนา นอกจากการผสมผสานทางความเชื่อระหว่างไทยและจีนแล้วยังพบว่า มีการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาวจีนไปสู่ชาวไทยอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งอาหาร ผู้เขียนได้อธิบายในประเด็นนี้ไว้ว่า บางศาลเจ้านั้นมักมีแผงลอยขายอาหารจีนประเภทต่าง ๆ ที่คนนิยมใช้ให้เจ้าและรับประทาน เช่น ขนมบะจ่างหรือขนมจ้ำง ลูกชิ้นปลาของจีนฮกเกี้ยน กระเพาะปลาของชาวจีนแต้จิ๋ว เป็นต้น

ถาวร สิกขโกศล (2557) **เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้** อธิบายเกี่ยวกับตำนาน การกำเนิดของเทพเจ้า และที่มาของการเซ่นไหว้ในเทศกาลต่าง ๆ โดยกล่าวถึงเทศกาลเซ่นไหว้หลักของชาวจีน คือ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลเซ็งเม้ง เทศกาลสารทจีน และเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ อาหารประจำเทศกาลและกิจกรรมที่ประกอบในช่วงเทศกาล และอธิบายถึงการบูชาเทพแห่งท้องที่หรือเทพเจ้าที่ อันเป็นที่มาของการเซ่นไหว้ในของทุกเทศกาลของจีนไว้ว่า

เสื่อ คือเทพเจ้าแห่งแผ่นดิน เกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์โจว เพราะมีการรวมหมู่บ้าน 25 หมู่บ้านเข้าด้วยกัน และเรียกว่า เสื่อ แต่ละหมู่บ้านจะมีวันบูชาเสื่อ เสื่อจึงเป็นเทพเจ้าประจำชุมชน ในสมัยต่อมา เสื่อหรือหมู่บ้านมีขนาดใหญ่ขึ้น วันบูชาเสื่อจึงบูชา จี๊เทพแห่งธัญชาติรวมไปด้วย จึงเรียกว่า เสื่อญี่ปุ่น ซึ่งหมายถึงการบูชาเทพแห่งแผ่นดินของชุมชนเกษตร วันบูชาเสื่อ จะอยู่ในช่วงวันที่ 5 ของวันลีชุน (วันเริ่มวสันต์) ต่อมาในสมัยราชวงศ์ฮั่น มีการบูชา ในฤดูใบไม้ร่วง แยกเป็น ชุนเสื่อ และ ชิวเสื่อ (ถาวร สิกขโกศล, 2557, 27) ซึ่งต่อมาเสื่อทั้งหลายเหล่านี้ได้กลายมาเป็นเทพเจ้า

ที่ปกปักษ์รักษาผืนดินและบ้าน เช่นเทพเจ้าปูนเถ่ากง เทพเจ้าเตาไฟ ภูตักงหรือตู่จูเอี้ยะเทพเจ้าที่ประจำบ้านของชาวจีน

ถาวร สิกขโกศล (2562) **ปูนเถ่ากง เทพผู้คุ้มครองชุมชนจีนโพ้น** เป็นบทความที่อธิบายเกี่ยวกับเทพเจ้าปูนเถ่ากง ซึ่งเป็นเทพเจ้าที่ชาวจีนโพ้นทะเลนับถือ โดย ปูนเถ่ากง นั้น เป็นเสียงภาษาจีนฮกเกี้ยน เป็นเทพผู้คุ้มครองชาวจีนโพ้นทะเล มีทั่วไปในเวียดนาม ลาว กัมพูชา และฟิลิปปินส์ ปินัง กลันตัน ในมาเลเซียเรียกเทพองค์นี้ว่า “ตัวแปะกง” ในภาษาจีนกลางเรียกว่า “ต้าป๋อง” ไม่ปรากฏว่ามีที่มาจากที่ใด

โดยในบทความนี้ได้พยายามอธิบายว่าที่มาของ ปูนเถ่ากง ว่าจะมาจากเทพเจ้าท้องถิ่นโบราณของชาวจีนคือ **โฮ่วถู่** หมายถึง เทพแห่งแผ่นดิน มีที่มาจากบุคคลที่มีตัวตนทางประวัติศาสตร์ โดยเป็นตำแหน่งของขุนนางหัวหน้าที่ดิน ชื่อจิ่วหลง เป็นคนที่มีผลงานดีเด่นจนเป็นที่เคารพรัก จึงได้รับการยกย่องเป็นเสื่อ เทพแห่งที่ดิน จึงทำให้ความหมายของ โฮ่วถู่ กลายมาเป็นเทพแห่งดินไปด้วย มีที่มาจากบุคคลที่มีตัวตนทางประวัติศาสตร์ โดยเป็นตำแหน่งของขุนนางหัวหน้าที่ดิน ชื่อจิ่วหลง เป็นคนที่มีผลงานดีเด่นจนเป็นที่เคารพรัก จึงได้รับการยกย่องเป็นเสื่อ เทพแห่งที่ดิน จึงทำให้ความหมายของ โฮ่วถู่ กลายมาเป็นเทพแห่งดินไปด้วย **เสื่อ** คือ เทพผู้คุ้มครองเฉพาะถิ่น กำเนิดในสมัยราชวงศ์โจว ที่มีการรวบรวม 25 หมู่บ้านเป็นหนึ่งเสื่อ และมักมีการบูชาคู่กับ จี้ เป็นเทพเจ้าที่เกี่ยวกับข้าว เมื่อเทพสององค์มารวมกันจะเรียกว่า เสื่อจี้ หมายถึงประเทศ อาณาจักร ต่อมาจึงถูกลดความสำคัญลง เสื่อจึงเป็นเทพเจ้าองค์สำคัญที่สุดของชุมชนเพียงองค์เดียว **ภูตักง** เป็นเทพเจ้าแห่งดินที่ชาวจีน สร้างขึ้นมาแทนเสื่อ เริ่มมีในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก พ.ศ.568-763 จนกระทั่งถึงช่วงปลายของราชวงศ์ฮั่นตะวันตก เริ่มได้รับความนิยมจนกระทั่งมีศาลเป็นของตนเองอย่างแพร่หลายในสมัยราชวงศ์หมิง ภูตักง มีชื่อที่นิยมเรียกกัน 3 ชื่อคือ ภูตักง หมายถึง เทพแห่งที่ดิน,เจ้าที่ ผู้ต่อเจิ้งเสิน หมายถึง เทพแห่งคุณธรรมและโชควาสนา ป๋องกั๋ว ตัวแปะกง หมายถึง เทพเจ้าแห่งชุมชน,เทพเจ้าผู้ใหญ่ (ถาวร สิกขโกศล, 2562, 153-169)

อชิรัชญ์ ไชยพจน์พาณิชย์ (2559) **เทพเจ้าในศาลเจ้าจีนกรุงเทพมหานคร: รูปแบบ การสร้าง และความสัมพันธ์กับชุมชนชาวจีน** เป็นโครงการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับศาลเจ้าจีน ใน กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาจากการเก็บข้อมูลภาคสนามแล้วนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของศาลเจ้า กับชาวจีน เช่น รูปแบบประติมากรรมของศาลเจ้า ในยุคแรกพบว่ามีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับ ชาวจีนทั้ง 5 ชาติพันธุ์ได้แก่ แต่จิ๋ว ฮกเกี้ยน กวางตุ้ง ไหหลำ และจีนแคะ ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงไป ตามกลุ่มชาติพันธุ์ และพบความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนว่า ในอดีตชาวจีนมีการบูชาเทพใน รูปแบบเจ็ดตัวของไทย และการรับเอาศาสนาพุทธมาปรับใช้จนเกิดเป็นวัดจีน ในงานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็น

ถึง กระบวนการอัญเชิญเทพเจ้าของแต่ละท้องถิ่นที่มายังศาลเจ้าในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายประเด็นนี้ไว้ได้อย่างน่าสนใจว่า

“...การนำมาแต่ชี้เฝ้ารูปจากกระถางรูปของเทพเจ้าองค์ที่ศรัทธาในจีน ตัวอย่างที่แสดงถึงวิธีการดังกล่าวคือ ศาลเจ้าโรงเกือก เขตสัมพันธวงศ์ ซึ่งเป็นศาลเจ้าของชาวจีนแคะ ศาลเจ้าดังกล่าวเก็บรักษาจารึกศิลาซึ่งจัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2432 สมัยรัชกาลที่ 5 เนื้อหาดังกล่าวถึงปี พ.ศ. 2431 ชาวจีนแคะได้ร่วมใจกันซื้อที่เพื่อขยายศาลเจ้าของเทพเจ้าฮั่นหวังกงในต้นจารึกมีเนื้อหาตอนหนึ่งว่า “ชี้เฝ้ารูปของพระองค์มายังสยามเมื่อร้อยกว่าปีที่แล้ว” คาดว่า “เมื่อร้อยกว่าปีที่แล้ว” ทำให้ทราบว่า ศาลเจ้าแห่งนี้ก่อสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 ทั้งนี้คนจีนมีธรรมเนียมการแบ่งชี้เฝ้าจากกระถางรูปของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือติดตัวมา ซึ่งชี้เฝ้าเหล่านั้นเปรียบเสมือนตัวแทนเทพเจ้าองค์ดังกล่าว แล้วนำมาสถาปนาเทพเจ้าองค์เดิมในที่แห่งใหม่...”
(อชิรัชญ์ ไชยพจน์พาณิชย์, 2559, 23)

จากการศึกษาข้างต้นของ อชิรัชญ์ ไชยพจน์พาณิชย์ (2561) ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับศาลเจ้าในกรุงเทพมหานครเพิ่มเติมใน ศาลเจ้าจีน ในกรุงเทพฯ โดยได้รวบรวมศาลเจ้าจีนและอธิบายความสัมพันธ์ของศาลเจ้าจีนกับชุมชนในกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งตามกลุ่มภาษาของชาวจีนที่อพยพเข้ามาในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนกวางตุ้ง ชาวจีนฮกเกี้ยน ชาวจีนไหหลำ และชาวจีนแคะ โดยผู้เขียนได้จำแนกภาพสะท้อนของชาวจีนในกรุงเทพมหานคร ผ่านรูปแบบสถาปัตยกรรม ทั้ง 5 กลุ่มชาติพันธุ์คือ สถาปัตยกรรมเฉาซ่าน ของชาวแต้จิ๋ว สถาปัตยกรรมแบบหมิ่นหนาน ของชาวจีนฮกเกี้ยน สถาปัตยกรรมแบบกวางฝู ของจีนกวางตุ้ง และสถาปัตยกรรมแบบเค่อของจีนกวางตุ้ง (อชิรัชญ์ ไชยพจน์พาณิชย์, 2561, 39) โดยสถาปัตยกรรมของแต่ละศาลเจ้านั้นแตกต่างกันไปตามแต่ละกลุ่มภาษา แต่มีจุดที่คล้ายคลึงกันคือ รูปแบบของอาคารไม่มีการกระจายตัว การสถาปนาศาลและเทพเจ้าประธานมักจะยึดโยงกับแหล่งภูมิลำเนาเดิมของตน การสืบทอด จะสืบทอดโดยคนในกลุ่มภาษานั้น ๆ โดยศิลปะและสิ่งที่ใช้ในการตกแต่งศาลเจ้า (อชิรัชญ์ ไชยพจน์พาณิชย์, 2561, 41)

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2546) ได้ศึกษาถึงความเชื่อเรื่องสี และการสร้างรูปเคารพองค์ประธานในศาลเจ้า ในหนังสือ วิถีจีน ระบุว่าชาวจีนนั้นมีความเชื่อในเรื่องของสีว่าสามารถจัดสิ่ง

เลวร้ายได้ โดยสีหลักของชาวจีนนั้นประกอบไปด้วย สีแดง หมายถึงความเป็นสิริมงคล สีเหลือง หมายถึง ความมีอำนาจ สีขาวหมายถึงความสงบ สีดำหมายถึงความวิบัติ และสีเขียวหมายถึง ความสงบสุข ศิลปวัตถุและสิ่งตกแต่งผนัง หลังคาของศาสนสถานก็มักจะเกี่ยวเนื่องกับลัทธิเต๋าและขงจื้อ เช่น เทพฮกลกซิว โป๊ยเซียนที่มีกษัตริย์อยู่บริเวณประตูศาลเจ้าและบริเวณหลังคา ในส่วนอื่น ๆ ของศาลเจ้าก็จะประดับประดาไปด้วยตำนานของเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ เช่น เทพโป๊ยเซียน และวรรณกรรมพื้นบ้านต่าง ๆ ก็มักจะใช้สิ่งมงคลเหล่านี้เป็นส่วนประกอบ รูปเคารพองค์ประธานของศาลเจ้า ก่อนที่จะมีการสลักจะมีการกำหนดวันมงคล และนิยมนำของมีค่ามาประดับตกแต่ง เช่น เงิน ทอง ทองแดง หิน มีค่า ที่น่าสนใจคือหลังจากที่สร้างรูปเคารพเสร็จแล้วจะมีการนำผึ้งเป็น ๆ ใส่ไว้ในช่องด้านหลังของรูปเคารพก่อนจะปิดคลุมด้วยผ้าแดงเพื่อรอวันทำพิธีเบิกเนตร การเบิกเนตรนั้นมักจะตั้งให้รูปเคารพเข้าหากระจงจนแสงสะท้อนจากดวงอาทิตย์ตกกระทบไปที่รูปเคารพจึงเป็นอันเสร็จพิธี หนังสือเล่มนี้นอกจากจะกล่าวถึงศาลเจ้าในแง่มุมต่าง ๆ แล้วยังอธิบายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าด้วย เช่น จี๊ว การละเล่นเชิดสิงโต หม้างกร เป็นต้น

เฉลิมรัตน์ ขนอม (2544) ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม ของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อของเจ้าแม่กวนอิมในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และลงภาคสนามเก็บข้อมูล และสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมว่า พระอวโลกิเตศวร เป็นอัครสาวกของพระอมิตาภพุทธเจ้าประทับอยู่ในดินแดนที่เรียกว่าสุขาวิติ และมีความเกี่ยวเนื่องกับตำนานของเจ้าหญิงเมี่ยวซ่าน อันเป็นธิดาของพระเจ้าเมี่ยวจง ได้ออกบวชถือพรหมจรรย์ เสวยแต่อาหารเจและบำเพ็ญตนจนได้บรรลุปะระมาภิเษก ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมที่ปรากฏ ผู้วิจัยได้แบ่งความเชื่อและความสำคัญของเจ้าแม่กวนอิมไว้ ดังนี้ 1.ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมการปลุกเสกรูปเคารพ โดยพิธีกรรมจะต้องมีการกำหนดฤกษ์ยาม โดยจะมีการเสี่ยงทายโดยไม้ที่เป็นพระจันทร์ครึ่งเสี้ยวสองชิ้นที่เรียกว่า ปุย โดยผู้ประกอบพิธีกรรมนี้จะเรียกว่า ฮกกั้ว ซึ่งหมายถึง พระผู้รับใช้ที่ถือศีลกินเจ และเครื่องประกอบพิธีจะประกอบไปด้วย กระดาษทอง 9 แผ่น การวางโต๊ะบูชาตลอดหลั่นกัน 3 ชั้นซึ่งหมายถึง นรก สวรรค์ และโลกมนุษย์ อาหารเจ ผลไม้มงคล 5 อย่าง จากนั้นผู้ประกอบพิธีจะท่องคาถาอัญเชิญเจ้าแม่กวนอิมมาประทับในรูปเคารพ 2.ความเชื่อเกี่ยวกับรูปเคารพ ชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตอำเภอหาดใหญ่ เชื่อว่าจะดลบันดาลให้โชคลาภ ความเมตตาตามหาญนิม การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และความแคล้วคลาดปลอดภัย 3.การเซ่นไหว้ในโอกาสต่าง ๆ เช่นเทศกาลกินเจ วันตรุษจีน วันไหว้พระจันทร์ พิธีแต่งงาน เป็นต้น นอกจากนี้ความเชื่อของเจ้าแม่กวนอิมยังส่งผลต่อชุมชนชาวจีนและชุมชนรายรอบในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม จะมีการซื้อขายสินค้าที่ใช้

ประกอบในพิธีกรรมมากขึ้น ได้แก่อาหารประเภทผักผลไม้ อาหารเจ ทำให้มีการกระจายรายได้ในชุมชนในช่วงที่มีการประกอบพิธีกรรม, ด้านการท่องเที่ยว ช่วงเทศกาลสำคัญของชาวจีนมักมีนักท่องเที่ยวชาวจีน มาเลเซีย และสิงคโปร์ เดินทางมาสักการะเจ้าแม่กวนอิมตามวัด และศาลเจ้าในเขตอำเภอหาดใหญ่ มีการผลิตรูปเคารพเหรียญต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสักการบูชา, ด้านสังคมและวัฒนธรรม เชื่อว่าทำให้ครอบครัวมีความกลมเกลียวมากขึ้น จากการพบปะและร่วมพิธีกรรมประจำปี และมีการสืบทอดวัฒนธรรมสืบไป

Long Gaoyun (2557) ศาลเจ้าหน้าจาช่าไท่จื้อ : ความเชื่อ รูปเคารพ และบทบาท ผลการศึกษาพบว่า ศาลเจ้าแห่งนี้ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2534 โดยเริ่มจากการที่มีผู้คนเข้ามากราบไหว้จากศาลเล็ก ๆ จึงได้มีการขยายขยายมากขึ้น ความเชื่อที่ปรากฏในศาลเจ้า ได้แก่หลักฮวงจุ้ยของทำเลที่ตั้งของศาลเจ้า คือด้านหน้าต้องมีน้ำ ด้านหลังต้องมีเขา ความเชื่อเรื่องสิ่งมงคลและการตกแต่ง สีที่ใช้ในศาลเจ้าจะเป็นสีเหลืองและแดง แสดงถึงอำนาจและความร่ำรวย การประดับตกแต่งใช้ รูปเทพเจ้า เขียน สัตว์มงคลมาประดับตามฝาผนังและหลังคาเช่น ภาพชีวิตประวัติขององค์เทพนาจาไท่จื้อ สัตว์มงคลเช่น มังกร หงส์ เมฆที่เป็นสัญลักษณ์ของความโชคดี เป็นต้น รูปเคารพองค์ประธานของศาลเจ้าคือ เทพนาจาไท่จื้อ เป็นเทพแห่งความสำเร็จและชัยชนะ บทบาทสำคัญของศาลเจ้าคือ เป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวบ้านและผู้เคารพ ด้านสังคมและวัฒนธรรม คือศาลเจ้าแห่งนี้เป็นแหล่งประกอบพิธีกรรม

รตพร ปัทมเจริญ (2544) บทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของศาลเจ้าในฐานะตัวแทนของชาติพันธุ์จีน มีกรณีศึกษาคือ ศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจตั่ว โรงเรียนหอเอกวทยา (ฮัวเอียะ) เป็นโรงเรียนสอนภาษาจีน ศึกษาโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในพิธีกรรม กล่าวคือ ศาลเจ้ามีบทบาทในการสร้างประโยชน์ต่อสาธารณะ บางศาลเจ้าในจังหวัดนครปฐม มีการเข้าทรงเพื่อแสดงอำนาจของเทพเจ้าจีนในการเป็นที่พึ่งทางใจให้กับบุคคลทั่วไป นอกจากนี้การดำเนินงานของศาลเจ้าล้วนมาจากชาวไทยเชื้อสายจีนที่ค่อนข้างมีฐานะดี ภาพและศิลปะที่ปรากฏในศาลเจ้ามักเป็นภาพที่เกี่ยวกับการสั่งสอนคุณธรรม ในขณะเดียวกันก็พบว่า มีการสอดแทรกภาพเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแบบมหายาน ที่ชัดเจนคือเรื่องเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ นอกจากศาลเจ้าแบบจีนยังพบว่า มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของไทยพุทธกับจีนคือ ที่ผู้วิจัยหยิบยกตัวอย่างมาอธิบายคือ วัดเกาะตันสำโรง ที่ประดิษฐานพระสังกัจจายน์ขนาดใหญ่ และวัดนี้ก็มีการจัดพิธีกรรมแบบจีนคือการล้างป่าช้าความเป็นจีนที่ปรากฏของศาลเจ้าปูนเถ่ากงเจตั่ว คือ ศาลเจ้าเป็นแหล่งรวมคนจีน มีการประกอบพิธีกรรมตลอดเวลา โดยเฉพาะช่วงเทศกาลกินเจ วันขึ้น 1 ค่ำเดือน 8 มีพิธีกรรมสำคัญคือ การยกเสาโกเต้ง และพิธีแห่เจ้าเพื่อเยี่ยมโลกมนุษย์ ที่สำคัญศาลเจ้าแห่งนี้แหล่งสอนภาษาจีน 2.แนวคิด

เกี่ยวกับอำนาจและวาทกรรม ผู้วิจัยเสนอว่า การรื้อฟื้นโรงเรียนภาษาจีน ฮัวเอี้ยะ ซึ่งแต่เดิมเป็นโรงเรียนสอนภาษาจีนที่ต่อมาถูกปิดตามนโยบายของชาติที่ต้องการส่งเสริมความเป็นไทย การรื้อฟื้นโรงเรียนขึ้นมาใหม่ โดยการตั้งชื่อว่า หอเอกวทยา เป็นสัญลักษณ์ทางอำนาจอย่างหนึ่ง que แสดงว่า แม้จะยังใช้ภาษาจีนในการเรียนการสอน แต่ก็ยังยอมรับในภาษาไทยด้วย ซึ่งในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าบทบาทที่สำคัญของศาลเจ้านั้นไม่เพียงแต่เป็นพื้นที่สำหรับประกอบพิธีกรรมเท่านั้น แต่ยังแฝงเรื่องของการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนไว้ด้วย

พระมณฑล ชูโตศรี (2550) ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ของคนไทยเชื้อสายจีน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของเทพเจ้าที่มีต่อคนไทยเชื้อสายจีน โดยใช้วิธีศึกษาการสัมภาษณ์ ชาวไทยเชื้อสายจีน โดยแบ่งประเด็นศึกษาออกเป็น 2 ประเด็นคือ 1. ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ และ 2. อิทธิพลความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ แบ่งออกเป็น 2 ศาลได้แก่ ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ ประกอบไปด้วย เจ้าพ่อเทพารักษ์ เจ้าพ่อกวนอู เจ้าแม่ทับทิม เจ้าแม่สวรรค์ และศาลเจ้าหน้าผา ประกอบไปด้วยเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา (ขุนเถ่ากง , ขุนเถ่าม่า) เจ้าพ่อกวนอู เจ้าแม่สวรรค์ (เทียนโหวเซียบ่อ) ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่าเทพเจ้าเหล่านี้สามารถรักษาโรคภัยได้ กล่าวคือ ในอดีต เกิดอหิวาตกโรคระบาด ทำให้ผู้คนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงได้ขนานศาลกล่าวกับเทพเจ้า และได้นำผ้ายันต์ หรือฮู่ มาเผาไฟต้มน้ำดื่ม และมีการแห่เจ้าไปรอบ ๆ เพื่อปิดเป่าโรคภัย ปรากฏว่า โรคได้หายไป จึงเป็นธรรมเนียมของชาวไทยเชื้อสายจีนในเมืองปากน้ำโพที่จะมีการแห่เจ้าในเทศกาลตรุษจีนทุก ๆ ปี และ ความเชื่อเกี่ยวกับการค้าขาย เชื่อว่าการสักการะเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพจะทำให้เจริญรุ่งเรืองและค้าขายดี นอกจากความเชื่อดังกล่าวแล้ว อิทธิพลของความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ระดับสังคมคือด้านเศรษฐกิจส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวภายในจังหวัด ระดับปัจเจกบุคคลคือ การรวมกลุ่มของครอบครัวในวันสำคัญอย่างเทศกาลตรุษจีน สร้างความสามัคคี สืบเนื่องจาก ขบวนต่าง ๆ ในงานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ได้แก่ การเชิดมังกร การเชิดสิงโต รถขบวนนางฟ้า คณะดนตรีล่อโก้ว เอ็งกอ เด็กรำถวาย ต้องอาศัยการฝึกซ้อมและการทำงานเป็นหมู่คณะ

นอกจากนี้ศาลเจ้ายังมีบทบาทสำคัญในด้านอื่น ๆ เช่น บทบาทของศาลเจ้าในการรักษาโรค การเข้าทรงเพื่อบรรเทาความทุกข์ร้อนของชาวบ้าน ในการศึกษาของ เมธาวี โรจนะเสน (2549) ศาลเจ้าจีน ศรัทธากับการรักษาโรค กรณีศึกษาศาลเจ้าหลี่ตี้เปี้ยว เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ศึกษาเกี่ยวกับ ศาลเจ้าหลี่ตี้เปี้ยว ซึ่งเป็นศาลเจ้าที่ก่อตั้งโดยชาวจีนแคะ ผลการศึกษาพบว่า ศาลเจ้าแห่งนี้ เดิมก่อสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2445 ต่อมาเกิดไฟไหม้จึงมีการบูรณะใหม่เป็นศาสนสถานที่เปิดให้ประชาชนเข้ามารักษาโรคภัยไข้เจ็บ มีองค์เทพเป็นผู้รักษา โดยตรงผ่านการ

เสียงเซียมซี เช่นเดียวกับวัดมังกรกมลาวาส โดยเทพเจ้าที่รักษา คือเทพเซียมซีลี้ดี ซึ่งถือว่าเป็นเทพเซียมซีที่มีความสามารถด้านการแพทย์แผนจีน ในศาสนาเต๋า (เมธาวิ โรจนะเสน, 2549, 63) โดยจะมีการกำหนดประเภทของเซียมซีและยาแต่ละชนิดไว้ ได้แก่ เซียมซีโซคลาก ยารักษาตา ยารักษาภายนอก ยาสำหรับเด็ก ยาสำหรับบุรุษ และ ยาสำหรับสตรี โดยขณะไหว้เทพเจ้าจะต้องระบุลักษณะอาการของโรคและผู้ป่วยให้ชัดเจน เมื่อหายป่วยดีแล้วก็มักจะมีการมาไหว้ขอบคุณเทพเจ้า หากไม่หายดีสามารถกลับมาขอให้รักษาใหม่ได้ โดยติดต่อกับเจ้าหน้าที่พร้อมใบเซียมซี เพื่อที่จะทำการรักษาต่อไปว่าควรรับยาชุดเดิมหรือชุดใหม่โดยการเสี่ยงทายจากไม้ ปั่วโปย (เมธาวิ โรจนะเสน, 2549, 70)

สงบ เมฆาอภิรักษ์ (2537) ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องคนทรงเจ้าใน **ความเชื่อในพิธีกรรมการเข้าทรงของชาวไทยเชื้อสายจีน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา** พบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าทรงเจ้าว่า สามารถช่วยเหลือผู้ที่นับถือในเรื่องต่าง ๆ เช่น การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ การสะเดาะเคราะห์ การทำนายดวงชะตาราศี การทำนายฤกษ์ยามยามดี และการเป็นที่ปรึกษาในเรื่องอื่น ๆ (สงบ เมฆาอภิรักษ์, 2537, 33) การเป็นร่างทรงเชื่อว่า ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเจ้าตัว หากผู้ใดที่ชะตาขาด ผู้นั้นจำเป็นต้องเป็นร่างทรงเพื่อต่อชะตา ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการเข้าร่างทรงออกเป็น 2 ลักษณะคือ ร่างทรงที่ไม่ประจำศาลและ ร่างทรงที่ประจำศาลเจ้าหรือเทศกาล (2537, 48) โดยการเข้าทรงนั้นหลัก ๆ จะมีการเข้าทรงในช่วงเทศกาลกินเจ และอาจมีการลุยไฟประกอบพิธีด้วย ซึ่งเทพที่มาประทับมักจะเป็นเทพเซียม และเทพองค์สำคัญต่าง ๆ เช่น เซียมสวรรค์ เซียมปิตาจ เซียมมนุญย์ เซียมเจ้า เซียมพิภพ โดยมีการประทับทรงของเจ้าเหล่านั้นในศาลเจ้าแห่งเจีย ศาลเจ้าเทพโกมินทร์ (นาจาไท้จื้อ) ศาลเจ้าไต้เซียม โดยศาลเจ้าแห่งเจีย เป็นศาลเจ้าที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เนื่องจากมีการรักษาและเขียนใบยาตรงกับการรักษาโรค

นอกจากศาลเจ้าจะมีบทบาทสำคัญในด้านการเป็นพื้นที่ในการรวมกลุ่มและเป็นพื้นที่พึ่งทางจิตใจให้กับชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนแล้ว ยังพบว่า เทพเจ้าในศาลเจ้ายังมีบทบาทหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านจิตใจและกำหนดกรอบวิถีชีวิตของผู้ที่นับถือบูชาอีกด้วย เช่น สุรสิทธิ์ อมรฉัตรศักดิ์ (2556) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ **ขุนเฒ่ากง : “เทพเจ้าที่” ในสังคมไทย** โดยผลการศึกษาพบว่า เทพเจ้าขุนเฒ่ากงมีฐานะบทบาทเป็นเทพเจ้าที่ ชาวจีนมีการแบ่งระดับความสำคัญของเทพเจ้าออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ระดับครัวเรือน เป็นเทพเจ้าที่ประจำบ้านเรือน หรือที่ชาวไทยทั่วไปรู้จักกันในชื่อของ ตี่จูเอี้ยะ ระดับชุมชน จะมีเทพเจ้า ถูตั้งกึ่ง หรือด้าปอกก ที่ทำหน้าที่ปกปักษ์รักษาชุมชน แต่ในขณะเดียวกันในแต่ละพื้นที่ก็จะมีชื่อเรียกเทพเจ้าที่แตกต่างกันไปเช่นในประเทศไต้หวันและประเทศฮ่องกงมักเรียกขานเทพเจ้านี้ว่า ผู้เต๋อเจ็งเสิน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการปกปักษ์รักษาชุมชนเช่นกัน ระดับเมือง จะมีเทพที่ดำรงตำแหน่ง เจิงหวง หรือที่ชาวไทยรู้จักในฐานะ เจ้าพ่อหลักเมือง ทั้งนี้เทพที่ดำรงตำแหน่งผู้ดูแลผืนดินอาจเป็นใครก็ได้ที่ชุมชนนั้น ๆ ให้การเคารพนับถือ

(สุรสิทธิ์ อมรวิชช์ศักดิ์, 2556, 37,38) ลักษณะนี้ปรากฏในศาลเจ้าและรูปเคารพในประเทศไทยบางแห่งเช่น พระพุทธรูปวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยชาวจีนในประเทศไทยเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่า หลวงพ่อโต ซำปอกง หรือ ซำปอฮุกกง รวมถึงยังมีการเรียกขานว่าเป็น ปุนเถ้ากง มีปรากฏหลักฐานในนิราศวัดเจ้าฟ้า

“...แม้พาราผาสุกสนุกสบาย พระพักตร์พรายเพราพริ้มคู่อิมองค์
แต่เจ็กย่านบ้านนั้นกั้นบถือ ร้องเรียกว่าพระเจ้าปุนเถ้ากง...”

(สุรสิทธิ์ อมรวิชช์ศักดิ์, 2556, 52,53)

นอกจากนี้ยังพบว่าการนับถือเทพอารักษ์ของไทยในฐานะเทพเจ้าปุนเถ้ากงอีกด้วย โดยกรณีนี้ปรากฏในศาลเจ้าวัดพ่อศาลเจ้า ศาลเจ้าแห่งนี้ตั้งอยู่ที่จังหวัดปทุมธานี โดยตำนานของศาลเจ้าแห่งนี้เกิดจาก ในอดีตปากคลองเชียงรากสมัยพระนารายณ์มหาราช ได้มีเจ้าน้อยมหาพรหมซึ่งเป็นเจ้าที่มีเชื้อสายของเจ้าเมืองเชียงใหม่ได้ทำการล่องแพพร้อมด้วยบริวารลงมาถึงบริเวณคลองเชียงราก ซึ่งมีวังน้ำวนและมีกระแสน้ำเชี่ยวกรากอยู่ แต่เจ้าน้อยมหาพรหมมีวิชาที่ทำให้กระแสน้ำนิ่งและไม่ดุร้าย รวมถึงสามารถเรียกให้กระแสน้ำไหลจากหน้าถากหน้าแข้งเป็นไม้พินสำหรับหุงข้าวได้ ต่อมาได้พบกับพระภิกษุสงฆ์มอญชื่อ รุ มีคาถาอาคมเช่นเดียวกันจึงได้เกิดการประลองอาคมเกิดขึ้น ภายหลังเจ้าน้อยมหาพรหมได้เกิดความเลื่อมใสจึงได้นำไม้แพมาสร้างเป็นศาลเจ้าเพื่อให้บูชาพระภิกษุมอญรูปนี้ ซึ่งต่อมาสืบเนื่องจากมีชาวจีนมาสักการะบูชาและได้มีการสร้างป้ายไม้ภาษาจีนที่ศาลแห่งนี้ รวมถึงรูปเคารพได้ถูกปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกายเป็นแบบจีนด้วยเช่นกัน สุรสิทธิ์ อมรวิชช์ศักดิ์ ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่าเป็นการถ่ายโอนศาลเทพารักษ์แบบไทยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปเป็นจีน (สุรสิทธิ์ อมรวิชช์ศักดิ์, 2556,54)

ลักษณะการยกบุคคลนับถือขึ้นเป็นเทพเจ้าอารักษ์และเป็นเทพเจ้าปุนเถ้ากงยังมีการปรากฏในศาลเจ้าปุนเถ้ากงจังหวัดลำปาง โดย สุรสิทธิ์ อมรวิชช์ศักดิ์ ได้ศึกษา บทบาทหน้าที่ของเทพเจ้าปุนเถ้ากงในจังหวัดลำปาง ในการศึกษา เทพเจ้า “ปุนเถ้ากง” ลำปางกับตำแหน่ง “ฮู้กั้วโหวหวัง” (2557) ได้ศึกษาศาลเจ้าและเทพเจ้าปุนเถ้ากงบริเวณตลาดจีน (ตลาดกองต้า) โดยพบว่ามี การเขียนป้ายจารึกภาษาจีน ฮู้กั้ว หมายถึง ปกป้องคุ้มครองประเทศ โหวหวัง หมายถึงเทพเจ้าที่ดำรงตำแหน่งหวัง ซึ่งเป็นตำแหน่งของเจ้าผู้ครองนคร สามารถสรุปความหมายได้ว่า เทพเจ้าผู้ปกป้องรักษาประเทศ และยังพบว่าผู้ครองนครลำปางมีการถวายสิ่งของบูชาและมีการสร้างถาวรวัตถุ 2 ครั้งภายในปี พ.ศ. 2431 ซึ่งตรงกับช่วงระยะเวลาที่มีการแย่งชิงอำนาจเจ้าเมืองนครลำปาง ระหว่างเจ้าพรหมภิกษุ ธาดา กับเจ้านรนนท์ไชยขลิต ซึ่งบทบาทสำคัญนี้สะท้อนให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของ เทพเจ้าปุนเถ้ากงที่มีต่อเจ้าผู้ครองนครลำปางและได้รับการสถาปนาโดยเจ้าผู้ครองนครให้เป็น จากเทพเจ้าที่มีฐานะเป็นเทพปกครองระดับชุมชนเป็นเทพเจ้าที่ผู้ปกป้องรักษาประเทศ และนอกจากนี้ยังถือว่าเป็นเทพเจ้า

ปูนเกล้าเพียงองค์เดียวที่ได้รับการยกสถานะเป็นเทพเจ้าระดับประเทศ โดยเจ้าผู้ครองนครรัฐ (สุรสิทธิ์ อมรวิชศักดิ์, 2557, 63-63)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นพบว่า มีผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับศาลเจ้าจีน ไว้หลากหลายมุมมอง แต่ส่วนใหญ่มักเป็นการเจาะจงพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาทำให้ข้อมูลนั้นมีความหลากหลาย โดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับชาวจีนเชื้อสายต่าง ๆ ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย และการอธิบายความหมายและความเป็นมาของ พิธีกรรมและความเชื่อ จากบริบทด้านต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ สืบ ภาษาและชื่อเรียก แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของ รตพร ปัทมเจริญ (2544) ชี้ให้เห็นถึงบทบาทและการปรับตัวของศาลเจ้าจีน ในฐานะการดำรงอยู่ของบทบาทของศาลเจ้าจีนในฐานะตัวแทนของชาวจีนในแต่ละกลุ่มภาษา ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นการเปลี่ยนศาลเจ้าให้เป็นโรงเรียน บทบาทหน้าที่ของศาลเจ้าในฐานะเป็นพื้นที่รักษาโรค จากการศึกษาของ เมธาวี โรจนะเสน (2549) หรือแม้กระทั่งบทบาทของศาลเจ้าในแง่ของการสร้างคุณค่าของศาลเจ้าจีน ในด้านการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว พระมณฑล ชูโตศรี (2550) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของศาลเจ้าจีน ประเพณีแม่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพในมิติอื่นที่นอกเหนือจากคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมแล้ว ยังเป็นการให้คุณค่าของศาลเจ้าจีนในฐานะการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอีกด้วย ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีน และศาลเจ้าจีนในเขตอำเภอขามเฒ่า ลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ว่ามีความแตกต่างจากแหล่งข้อมูลอื่นอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลักษณะการรวมกลุ่มทางวัฒนธรรม และการแสดงให้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม นอกจากเป็นการดำรงเอกลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดกำแพงเพชรแล้ว ยังชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการศึกษา บทบาทสำคัญของศาลเจ้าต่อชาวไทยเชื้อสายจีนใน อำเภอขามเฒ่า ลักษบุรีต่อไป

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชาวจีนแต่ละเชื้อสายต่าง ๆ ในประเทศไทย

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวข้องกับการศึกษาชาวจีนในประเทศไทย พบว่าชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยนั้น ประกอบไปด้วย กลุ่มที่ใช้ภาษาพูดที่แตกต่างกัน 5 ภาษา ได้แก่ แต้ว ฮกเกี้ยน กวางตุ้ง ไหหลำ และ แค โดยพบว่า ชาวจีนที่มีการอพยพเข้ามาในประเทศไทย คือ กลุ่มชาวจีนที่พูดภาษาแต้ว โดยอ้างอิงข้อมูลจากการสำรวจข้อมูลการอพยพของชาวจีนในประเทศไทย ร.ศ. 128 หรือราวปี พ.ศ. 2453 พบว่ามี ชาวจีนแต้วจำนวน 46,298 คน รองลงมาคือ ชาวจีน กวางตุ้ง 30,129 คน ชาวจีนฮกเกี้ยน 22,190 คน ชาวจีนไหหลำ 13,068 คน และ ชาวจีนแค 10,820 คน โดยชาวจีนแต้วจะมีการตั้งถิ่นฐานบริเวณริมแม่น้ำ และชายทะเลบริเวณภาคกลางและภาคตะวันออก และอยู่รวมตัวกันเป็นชุมชนใหญ่หนาแน่นในเขตลำเพ็ญ เขาวราช (สุภางค์ จันทวานิช, 2542, 1531) โดยในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มชาวจีนที่เป็นขอบเขตในการศึกษานี้ประกอบไปด้วย

2 กลุ่มที่ใช้ภาษาแต้จิ๋ว และไหหลำ เพื่อที่จะศึกษาการอพยพและการก่อตั้งศาลเจ้า จึงต้องค้นคว้าเอกสารเพื่อใช้เปรียบเทียบความเป็นมาวัฒนธรรมของชาวจีนในแต่ละกลุ่มภาษาในประเทศไทยด้วย ดังนี้

ชาวจีนแต้จิ๋ว พบว่ามีการอพยพเข้ามาตั้งแต่ สมัยกรุงธนบุรี เนื่องจากภัยพิบัติและสงคราม โดยส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าและเรือสำเภา มีเมืองท่าหลักที่สำคัญคือ จันทบุรี มีบริเวณชุมชนชาวจีนแต้จิ๋ว ในอยุธยา ลุ่มแม่น้ำบางปะกง ฉะเชิงเทรา และมีการอพยพเข้ามาในประเทศไทยหลังกรุงธนบุรี เพิ่มเติมหลังจีนพ่ายแพ้ต่อสงครามฝิ่น ครั้งที่ 2 ราวปี พ.ศ. 2401 (ประภัสสร เสวิกุล, 2548, 228-229)

ชาวจีนกวางตุ้ง อพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาและในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 โดยอพยพมาจากมณฑลกวางตุ้ง ตั้งถิ่นฐานบริเวณชายฝั่งทะเลอ่าวไทยและภาคใต้ ชาวจีนกวางตุ้งมีลักษณะโดดเด่นคือเป็นช่างฝีมือ และมีอาหารที่ขึ้นชื่อหลายอย่างเช่น ซิว๊ว เต้าเจี้ยว และเป็น 1 ใน 4 ของอาหารจีนที่มีความโดดเด่น (ประภัสสร เสวิกุล, 2548, 236-237)

ชาวจีนฮกเกี้ยน อพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยอยุธยา และหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้นเรือมาจาก ท่าเรือเอ๋หมิง มณฑลกวางตุ้ง เกาะไหหลำ และประเทศเวียดนาม ขึ้นฝั่งบริเวณอ่าวไทย และชายทะเลภาคตะวันออก เช่น ตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี ส่วนใหญ่มาประกอบอาชีพกรรมกร ลูกจ้าง และทำการค้าขาย (ประภัสสร เสวิกุล, 2548, 232-233)

ชาวจีนไหหลำ อพยพมาจากมณฑลฮกเกี้ยน และเกาะไหหลำ ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณชายฝั่งและริมแม่น้ำ และบริเวณป่าไม้ทางภาคเหนือเช่น ลำปาง จนถึงนครสวรรค์ เนื่องจากมีความเชี่ยวชาญในการประมงและต่อเรือ มีวัฒนธรรมที่เด่นชัดคือ จิวไหหลำ และหุ่นไหหลำ ซึ่งมักใช้แสดงในงานประจำปีของศาลเจ้า (ประภัสสร เสวิกุล, 2548, 240-243)

ชาวจีนแคะ หรือที่เรียกในอีกชื่อหนึ่งว่า ฮากกา มีความหมายว่า อาคันตุกะ เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มักอพยพเร่ร่อนไปตามที่ต่าง ๆ ส่วนคำว่าแคะ เป็นภาษาจีนสำเนียงแต้จิ๋ว เนื่องจากชาวจีนแต้จิ๋วมีจำนวนมาก ผู้คนจึงเรียกชื่อจีนชาติพันธุ์นี้ตามที่ชาวแต้จิ๋วเรียกว่าจีนแคะไปด้วย มีถิ่นฐานเดิมจากบริเวณที่ราบลุ่มหวงโฮ ชาวจีนแคะในประเทศไทยส่วนใหญ่จะอพยพมาจากเมืองเหมยเสี้ยน มณฑลกวางตุ้ง (ประภัสสร เสวิกุล, 2548, 245)

เมื่อชาวจีนเชื้อสายต่าง ๆ เหล่านี้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและสร้างชุมชนในประเทศไทย ก็เริ่มมีการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตนเอง เช่น อาหาร พิธีกรรม วัฒนธรรม การละเล่นต่าง ๆ ซึ่งได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

ศยามล เจริญรัตน์ (2544) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ "จิวแต้จิ๋ว" ในฐานะละครสังคม : **สัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไทยจีน** ใช้วิธีเก็บข้อมูลภาคสนามแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ภายใต้กรอบแนวคิด 2 แนวคิดคือ การดำรงชาติพันธุ์ (Ethnicity) และละครสังคม (Social Drama) โดยสิ่งที่ป็นหัวใจหลักของการถ่ายทอดและการดำรงอยู่ของชาติพันธุ์คือ ภาษา จิวในประเทศไทยมีการแสดง

หลากหลายภาษา เช่น จี๊วแกวต้ง จี๊วไหหลำ จี๊วปักกิ่ง และจี๊วแต้จิ๋ว ละครสังคม ผู้วิจัยหยิบยกสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่จี๊วแสดงออกเช่น เสื้อผ้าลวดลาย ลักษณะเฉพาะของตัวละครในบทบาทต่าง ๆ โดยเฉพาะ บทบาทที่สอดคล้องกับสังคมจริง และสังคมในอุดมคติที่ควรจะเป็น บทบาทในคณะจี๊วนั้น จะใช้ผู้ชายล้วนทั้งหมด ตั้งแต่ตัวละครชาย ตัวตลกवादหน้าและตัวละครอื่น ๆ ยกเว้นตัวนางเอกหรือตัวละครที่เป็นเพศหญิง การก้าวหน้า ก้าวหลัง อากัปกริยาเหล่านี้ จำลองมาจากชีวิตจริง และในบทละครจี๊วยังสอดแทรกคติคุณธรรมทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ในประเด็นเรื่องการเมืองเรื่องร่างกาย กล่าวถึง ค่านิยมของตัวละครจี๊วที่ถูกสร้างขึ้นโดยพระเอกและนางเอกจี๊ว ซึ่งถูกยึดโยงกับขนบความเชื่อเกี่ยวกับ ความดีและความชั่ว ที่ตัวละครจี๊วจะต้องถูกสังคมคาดหวังในสิ่งที่ควรจะเป็น ร่างกายของจี๊วจึงถูก แบ่งแยกออกเป็นสองส่วนคือ ร่างกายที่เป็นชีวิตจริงหลังมาน และร่างกายบนเวทีจี๊วที่สังคมมองว่าเป็น สิ่งที่ต้อง

สุรสิทธิ์ อมรรณิศักดิ์ (2558) **จารึกอักษรจีนบนระฆังของศาสนสถานจีนในไทย : บันทึกหน้าหนึ่งทางประวัติศาสตร์** ศึกษาเกี่ยวกับการจารึกอักษรลงบนระฆังที่ปรากฏอยู่ในวัดและศาลเจ้าจีนในประเทศไทย จำนวน 42 ใบจากศาสนสถานของชาวจีน 39 แห่ง ผลการศึกษาพบว่า มีการจารึกชื่อสถานที่แบบทับศัพท์ภาษาจีนลงไป เช่น สำเพ็ง อ่านออกเสียงเป็นภาษาจีนว่า สำเพ็ง หรือ เก้า เลี้ยวในจังหวัดนครสวรรค์ อ่านออกเสียงว่า เกาเย้า (สุรสิทธิ์ อมรรณิศักดิ์, 2558, 14) รองลงมาเป็นการจารึกพระนามของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชื่อและวันเดือนปีของผู้ถวาย วันเดือนปีที่จัดสร้าง แห่ผลไม้ คำอวยพร ซึ่งการจารึกคำเหล่านี้ทำให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ของศาลเจ้าและความศรัทธาของชาวจีนในประเทศไทย จารึกบางส่วนมีการเอ่ยถึงชื่อและตำแหน่งข้าราชการของไทยด้วย เช่น พีย่า หรือพระยา ในภาษาไทย นอกจากนี้จารึกยังสามารถใช้เป็นการบอกกลุ่มของชาวจีนของผู้ถวายอีกด้วย กรณีของนายเชี้ยเหอซุ่นที่ถวายระฆังแก่ศาลเจ้าโรงเกือก ปี ค.ศ. 1880 ซึ่งศาลเจ้าโรงเกือกแห่งนี้เป็นศาลเจ้าของชาวจีนแคะ จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้ถวายระฆังนี้เป็นชาวจีนแคะ เป็นต้น (สุรสิทธิ์ อมรรณิศักดิ์, 2558, 24)

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2551) **วิถีจีน-ไทย ในสังคมสยาม** กล่าวถึงต้นกำเนิดของวัฒนธรรมจีนในประเทศไทย ตั้งแต่การเข้ามาครั้งแรกของชาวจีนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่มยุคก่อนรัฐไทย จนกระทั่งถึงปัจจุบัน นอกจากประเด็นทางประวัติศาสตร์แล้วยังอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสังคมของชาวไทยและชาวจีนอีกด้วย ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือ ประเด็นด้านวัฒนธรรม พบว่าในประเทศไทยและพระราชสำนักของไทยนั้นได้รับอิทธิพลของชาวจีนมาตั้งแต่อดีต เช่น การปรากฏสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมผสานกับวัดไทยในสมัยรัชกาลที่ 2 โดยปรับเปลี่ยนโครงสร้างตกแต่งเดิมที่ทำจากไม้ เป็นลายปูนปั้นแบบจีน ด้านวรรณกรรม ปรากฏนิราศกวางต้ง รจนาโดย พระยามหามุนีภาพ ต่อมาถูกเรียกเป็นอีกชื่อหนึ่งว่า นิราศ พยามหามุนีภาพไป

เมืองจีน วรรณกรรมนี้ถูกแต่งขึ้นในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช นอกจากประเด็นนี้ผู้เขียนยังได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนาไทยมหายานกับศาสนาดั้งเดิมของชาวจีนอีกด้วย โดยปรากฏ การสร้างวัดจีนขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 คือ วัดบำเพ็ญจีนพรต และ วัดมังกรกมลาวาส หรือวัดเล่งเน่ยยี่ นอกจากนี้ยังปรากฏเทศกาลสำคัญของชาวจีนในประเทศไทย ซึ่งประกอบไปด้วย ตรุษจีน เทศกาลรำลึกถึงผู้ล่วงลับหรือเซ็งเม้ง เทศกาลขนมบะจ่าง เทศกาลทิ้งกระจาด เทศกาลไหว้พระจันทร์ และเทศกาลกินเจ วัฒนธรรมที่เด่นชัดนอกเหนือจากเทศกาลเหล่านี้ คือ วัฒนธรรมด้านอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อาหารสื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์ต่าง ๆ

ตัวอย่างการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของอาหาร เสาวรัตน์ โปธิพันธ์ (2550) **ศึกษาอาหารจีนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ และพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช** เป็นวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลภาคสนามภายใต้กรอบแนวคิดคือ 1. ความเชื่อเกี่ยวกับอาหารจีน 2. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับอาหารจีน โดยแบ่งตามกลุ่มชาวจีนที่พูดภาษาต่าง ๆ ได้แก่ กวางตุ้ง ไหหล่า แต่จิ๋ว ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีความเชื่อเกี่ยวกับอาหารและธาตุทั้ง 4 ของอาหารคือ เผ็ด เป็นธาตุโลหะ เปรี๊ยะ เป็นธาตุไม้ ขม เป็นธาตุไฟ และ หวาน เป็นธาตุดิน นอกจากนี้ยังอธิบายเกี่ยวกับความหมายของอาหารที่ใช้ในแต่ละพิธีกรรมเช่น

เจี้ยวเปี๊ยะ หรือขนมเปี๊ยะนก เรียกตามสัญลักษณ์ของขนมที่เป็นรูปนก ใช้ไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งครั้งแรก เรียกว่า ไหว้เซ็งฮั้ง หมายถึงไหว้ศพใหม่ ซึ่งในภาษาจีนแปลว่า ใหม่ ฮั้ง ในภาษาจีนแปลว่า วิญญาณ (เสาวรัตน์ โปธิพันธ์, 2550, 68) ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า นอกจากอาหารจะใช้ในพิธีกรรมแล้ว ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการใช้อาหารเป็นเครื่องบำรุงร่างกายอีกด้วย เช่นเห็ดหลินจือ บำรุงร่างกาย มีความเชื่อเกี่ยวกับตำนานเห็ดนี้ว่า เป็นยาที่สามารถชุบชีวิตคนตายให้ฟื้นคืนชีพได้ จากงานศึกษาข้างต้นทำให้เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ที่ปรากฏในอาหารไม่เพียงใช้เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลเพียงเท่านั้น แต่ยังสืบเนื่องไปถึงโภชนาการที่เหมาะสมกับร่างกายของมนุษย์อีกด้วย

ถาวร สิกขโกศล (2554) **แต่จิ๋ว : จีนกลุ่มน้อยที่ยิ่งใหญ่** กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของชาวจีนแต่จิ๋วในประเทศจีน รวมถึงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาวจีนแต่จิ๋ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดอัตลักษณ์ของชาวจีนแต่จิ๋ว ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับผ้าขาวม้าไว้ได้อย่างน่าสนใจว่า ผ้าขาวม้า ในภาษาจีนแต่จิ๋วนั้น เรียกว่า จุยโป่ว หรือ เอ็กโป่ว โดยผ้าขาวม้านี้ผู้เขียนได้ให้ข้อเสนอไว้ว่า รับมาจากประเทศไทย แต่ปัจจุบันเสื่อมความนิยมลงแล้ว อีกอัตลักษณ์หนึ่งที่น่าสนใจคือน้ำปลา ในภาษาแต่จิ๋วเรียกว่า ทือโหล่ว เป็นเครื่องปรุงที่ชาวแต่จิ๋วนิยมใช้ประกอบอาหาร และเป็น 1 ใน 3 รสของอาหารแต่จิ๋ว ซึ่งประกอบไปด้วย น้ำปลา หัวไชโป้ว และเกี่ยมฉะ (2554, 66) แต่ไม่ปรากฏแน่ชัดว่ารับอิทธิพลจากประเทศไทยหรือไม่ อย่างไรก็ตามนอกเหนือจากอัตลักษณ์ ของ

ชาวจีนแต้จิ๋ว ผู้เขียนยังได้อธิบายถึงประเด็นอื่น ๆ เช่น ระบบกาที่นึ่ง หรือระบบครอบครว ที่เป็นที่มาของระบบแช่ และ ระบบกงสี่ เป็นต้น

ชนาภา เมธิเกรียงไกร (2559) กระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน ชุมชนตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของประเพณี และการสืบทอดทางวัฒนธรรม โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างทางครอบครว และแนวคิดทางด้านวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารและการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมนั้นแบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ เป็นการสื่อสารและถ่ายทอดทางตรง โดยผู้ใหญ่ภายในครอบครว ใช้วิธีสื่อสารกันโดยตรง และการสื่อสารแบบทางอ้อม ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติเป็นกิจวัตร ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ครอบครวชาวจีน ทั้งสามรุ่น โดยครอบครวมักจะมีการให้สมาชิกในครอบครวมมีส่วนร่วมในเทศกาลสำคัญของชาวจีน ได้แก่ เทศกาลตรุษจีน แต่ละครอบครวจะต้องมีการซื้อของไหว้เจ้าและบรรพบุรุษร่วมกันหากเป็นไปได้ควรเข้าร่วม ไม่ว่าจะอยู่บ้านเดียวกันหรือแยกบ้านออกไปแล้วการไหว้ผีไร้ญาติในช่วงบ่ายสามารถอนุโลมได้ในกรณีที่ไม่มีสะดวก การสื่อสารคือผู้ใหญ่จะเล่าความสำคัญของเทศกาลทั้งปฏิบัติให้เห็นและการบอกเล่า ประเพณีหยวนเซียว การเซ่นไหว้ในวันนี้จะเป็นการเซ่นไหว้เทพประจำบ้านหรือตี่จูเอี้ยะ คล้ายกับวันพระของไทย แต่ละครอบครวมักจะมีการไหว้โดยใช้ผลไม้และน้ำชาเท่านั้น เนื่องจากเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายที่ใช้ไหว้ไปในช่วงเทศกาลตรุษจีน เป็นพิธีการที่ไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าใดนัก ประเพณีวันเซ็งเม้ง มีความสำคัญเช่นเดียวกันกับวันตรุษจีน เนื่องจากการให้ความเคารพบรรพบุรุษ แต่ประเพณีที่ชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนตลาดบ้านใหม่จังหวัดฉะเชิงเทราให้ความสำคัญที่สุดคือ ประเพณีฉลองวันเกิดเจ้าพ่อโกมินทร์และเจ้าแม่ทับทิม (ปุนเถ่าม่า) ในประเพณีฉลองวันเกิดเจ้าพ่อโกมินทร์และเจ้าแม่ทับทิม โดยชาวชุมชนเชื่อว่าเจ้าพ่อโกมินทร์นั้นช่วยไม่ให้ชุมชนตลาดเกิดไฟไหม้ เพราะมีความเชื่อว่าเทพเจ้าโกมินทร์เป็นเทพเจ้าเด็กและชอบเล่นน้ำ เจ้าแม่ทับทิมจะเป็นผู้คอยตามเทพเจ้าโกมินทร์ที่ออกไปเล่นน้ำกลับมาอย่างศาล ระหว่างที่เกิดเหตุไฟไหม้ได้มีผู้อธิษฐานบังเกิดฝนตกทำให้ไฟดับลง ชาวบ้านชุมชนตลาดบ้านใหม่จึงให้ความเคารพมาก เป็นการสื่อสารทางตรงที่เล่ากันภายในชุมชน

อนึ่งนอกจากการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารและบทบาทของวัฒนธรรมและการสืบทอดก็มีผู้ศึกษาไว้เพิ่มเติมซึ่งใช้แนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลที่คล้ายคลึงกันอีกคือ เอมอร ชลพิไลพงศ์ (2545) ศึกษาเกี่ยวกับ การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์ เป็นวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารและการสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตเยาวราช โดยศึกษาจากการเก็บข้อมูลภาคสนามของครอบครวชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์ ประกอบไปด้วยครอบครวของชาวจีนแต้จิ๋ว และชาวจีนแคะ จำนวน 10 ครอบครว ผลการศึกษาของงานวิจัยนี้พบว่า ชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์ ใช้วิธีสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ 1. การสื่อสารโดยตรง โดยจะเป็นการสอนหรือบอกกล่าวโดยตรง เพื่อให้ลูกหลานซึมซับ และ 2. การสื่อสารโดยอ้อม เป็นการปฏิบัติให้ลูกหลานได้เห็นโดยไม่

ต้องบอกกล่าว หรืออาจจะเป็นการทำซ้ำ ๆ ฝึกให้สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตามผู้ใหญ่ เช่น วัฒนธรรมการใช้ตะเกียบ การพูดภาษาจีน พบอาหารที่ใช้ในการสืบทอดจากงานวิจัยนี้คือ หล่อเพ็ดเหยี่ยน หรือ ขนมไขเต๋า เป็นอาหารคาวชนิดหนึ่งของชาวจีนแคะ รูปร่างคล้ายขนมจีบ ทำจากหัวไชเท้า ผสมแป้ง คลุกกับหมู ปลาหมึก และเห็ดหอม ปั้นเป็นก้อนกลมๆ แล้วเอาไปนึ่ง ถ้าไม่ชอบทานแบบนี้ก็สามารถเอาไปทอดได้จะมีรสชาติ หอม อร่อย นอกจากอาหารคาวแล้ว อาโฝยังสอนให้ทำอาหารหวานชนิดหนึ่งด้วย เรียกว่า “เชนเถียวปั้น” เป็นอาหารว่างของชาวจีนแคะ ทำจากแป้งหมี่คลุกกับไข่ และน้ำมันให้เข้ากัน แล้วเอามาปั้นเป็นแผ่นบาง ๆ (เป็นแผ่นหนาจะไม่อร่อย) เอาไปต้มกับน้ำซิงและใส่น้ำตาลเพื่อเพิ่มความหวาน ยกชดต้มร้อนๆ อร่อยมาก (เอมอร์ ชลพิไลพงศ์, 2545, 55) และความเชื่อเรื่องการไม่รับประทานเนื้อวัวของชาวจีนแต้จิ๋ว เมื่อเวลาผ่านไปก็พบว่าความเชื่อนี้ก็ลดน้อยลงเนื่องจากปัจจัยภายนอกอย่างเช่น การแต่งงานกับคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่คนจีน หรือในเรื่องของภาษาจีน พบว่า มีเพียงผู้ใหญ่บางครอบครัวเท่านั้นที่มีการพูดภาษาจีนภายในครอบครัว

ภัทรพร ธนวันต์ภิญโญ (2563) ศึกษาเกี่ยวกับ **การสื่อสารเพื่อการสืบทอด การปรับตัว ประเพณีเจ้าแม่ทับทิมพิชัย จังหวัดอุดรธานี** พบว่ามีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนบริเวณชุมชนตลาดพิชัยซึ่งเป็นเมืองท่ามาแต่ครั้งอดีตแล้ว ชาวจีนที่อพยพเข้ามาได้ตั้งศาลเจ้าประจำชุมชนคือศาลเจ้าแม่ทับทิม ซึ่งเป็นที่เคารพของชาวจีนในหล้าในชุมชน และมีการจัดประเพณีประจำปีเพื่อแสดงความเคารพเจ้าแม่ทับทิมที่คอยปกป้องรักษาชุมชนจากเหตุร้ายต่าง ๆ โดยจะมีการแห่เกี้ยวเทพเจ้าออกไปตามชุมชน ซึ่งการอัญเชิญเกี้ยวนี้อ้างอิงมาจาก คติความเชื่อของจักรพรรดิออกดัดสิน คติความหรือออกเยี่ยมประชาชน โดยจะมีการแห่เทพเจ้าหรือเจ้าแม่ทับทิมนี้ในทุก ๆ 4 ปี ซึ่งภายหลังมีการปรับเปลี่ยนเป็นทุก ๆ 3 ปี (ภัทรพร ธนวันต์ภิญโญ, 2563, 87) การประกอบพิธีกรรมเมื่อเริ่มต้นนั้นจะมีการเชือดไก่ เพื่อล้างสิ่งอัปมงคลก่อนจะอัญเชิญเทวรูปเข้าเกี้ยว และใช้หิ้งเตี้ยหรือกระดาดเงินกระดาดทองรองเทวรูป โดยชาวจีนเชื่อว่ากระดาดนี้เป็นตัวแทนของเงินและทอง สร้างเสริมความเป็นสิริมงคล นอกจากนี้ยังประกอบไปด้วยอาหารประเภทคาวหวานที่มีชื่อที่เป็นมงคลเช่น ขนมเหนียนเกา หรือขนมเข่ง ซึ่งคำว่าเหนียนในภาษาจีนหมายถึง ปี และไปพ้องความหมายกับคำว่าเหนียน ที่แปลว่า ความเหนียวแน่น หมั่นโถวที่เป็นรูปลูกท้อ สื่อความหมายถึงความมีอายุยืน เป็นต้น (ภัทรพร ธนวันต์ภิญโญ, 2563, 85) นอกจากนี้ยังประกอบไปด้วยเครื่องประดับของเทพเจ้าเช่น กรรชิง หรือร่มขนาดใหญ่มีการปักลวดลายมงคลมักปักเป็นสีเหลืองหรือแดงตามลำดับอำนาจของเทพเจ้า (ภัทรพร ธนวันต์ภิญโญ, 2563, 90) การปรับตัวของศาลเจ้าแม่ทับทิมที่ปรากฏในปัจจุบันพบว่า มีการรับเอาวัฒนธรรมของชาวไทยเข้ามาผสมผสานในพิธีกรรมด้วย เช่นอาหารตามฤดูกาล ปัจจัยด้านผู้เข้าร่วมกิจกรรมเปลี่ยนไปจากในอดีต พิธีกรรมและประเพณีจะกระทำกันในหมู่ของชาวจีนในหล้าในชุมชนเท่านั้น ปัจจุบันได้มีทั้งชาวจีนกลุ่มอื่น เช่นแต้จิ๋ว แคะ และชาวไทยเข้าร่วมในพิธีด้วยการละเล่นจ๊วโหล้าในอดีตเดิมที่จัดให้เจ้าแม่ชมกลางคืนจึงมีคนเข้ามาดูน้อยปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนให้

มีการจัดโรงทานเพื่อดึงดูดให้คนดูการละเล่นจ๊วมากขึ้น การประกอบพิธีกรรมหากผู้ประกอบพิธีไม่สามารถพูดภาษาไหหลำได้ก็จะเชิญจ๊วที่สามารถใช้ภาษาจีนไหหลำมาทำพิธีแทนได้ หากปีใดจ๊วไม่ว่างก็จะมีการฉายภาพยนตร์แทน (ภัทรพร ธนวันต์ภิญโญ, 2563, 110)

นรุตม์ คุปต์ธนโรจน์ (2559) **เทศกาลตามประเพณีจีน ในย่านเยาวราช : พื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการนำเสนอ อัตลักษณ์เชิงซ้อนทางวัฒนธรรม ความเป็นจีนในบริบทการท่องเที่ยว** ศึกษาเกี่ยวกับประเพณีของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช โดยมีพื้นที่บริเวณ ไข่น้ำ ทาวน์ เยาวราช ที่มีชาวจีนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น มีเทศกาล เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรม โดยในย่านเยาวราช แบ่งออกเป็น 3 พื้นที่ คือ เวียงนครเขมร ตลาดน้อย และเจริญไชย โดยเทศกาลสำคัญที่จัดให้บุคคลภายนอกสามารถเข้าร่วม ได้แก่ 1.เทศกาลตรุษจีน เยาวราช โดยแบ่งงานจะเป็น 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่พิธีการที่ใช้ประกอบพิธีกรรม พื้นที่ให้ความรู้ประกอบไปด้วยนิทรรศการต่าง ๆ และ พื้นที่การตลาด 2.เทศกาลบะจ่างมีการจัดให้มีพิธีกรรมไหว้ตามศาสตร์ของจีนโบราณบริเวณเวียงนครเขมร ประกอบไปด้วย พื้นที่ประกอบพิธีกรรม พื้นที่สืบสานวัฒนธรรมการห่อบะจ่าง และส่วนที่เป็นความบันเทิง 3.วันไหว้พระจันทร์ จัดขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในย่านเยาวราช ประกอบกับพิธีกรรมของศาสนสถานในบริเวณย่านเยาวราชเช่น วัดมังกรกมลาวาส วัดบำเพ็ญจีนพรต โดยมีการจัดให้มีการไหว้พระจันทร์เป็นจุดสำคัญของเทศกาล เช่นงาน ไหว้จันทร์หา รักษาเวียงฯ มรดกรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นการดึงพิธีกรรมเก่าแก่ของชุมชนมาใช้ประชาสัมพันธ์งานประจำปี 4.เทศกาลกินเจ เป็นการประชาสัมพันธ์ว่าย่านเยาวราชเป็นแหล่งจำหน่ายอาหารจีนที่มีชื่อเสียง งานเทศกาลเหล่านี้ประกอบไปด้วยอัตลักษณ์หลากหลายที่ถูกนำมาเสนอ เช่น อัตลักษณ์แหล่งรวมอาหารเลิศรสที่ประกอบสร้างจากอาหารและการผลิตซ้ำจนกลายเป็นภาพจำ การสาธิตการทำอาหาร การหาจุดเด่นของงานเทศกาลเช่น ขนมบะจ่างยักษ์ เส้นหมี่ทองคำ อัตลักษณ์ของการเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทยเชื้อสายจีน อัตลักษณ์การเป็นศูนย์กลางวิถีชีวิตแบบจีนในสังคมไทย เป็นต้น การนำเสนออัตลักษณ์ผ่านงานเทศกาลประจำปีไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว สามารถเลื่อนไหลไปตามแต่ละสถานการณ์ของปีนั้น ๆ อนึ่งอัตลักษณ์ที่ทับซ้อนกันอยู่นี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม เน้นภาพให้เห็นความเป็นชุมชนชาวจีน และการสร้างมูลค่าให้กับวัฒนธรรมจากชุมชนชาวจีน

อย่างไรก็ดีการสร้างพื้นที่หรือบทบาทตัวตนทางวัฒนธรรมของชาวจีนในไทย พบว่ามีการผสมผสานระหว่างสองวัฒนธรรมมาแต่ครั้งอดีตแล้ว กฤษฎา แก้วเกลี้ยง (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของไทยและจีน ใน **ความเป็นท้องถิ่นกับวัฒนธรรมจีนที่เข้ามาในสังคมไทย กรณีศึกษารูปแบบประเพณีและคติความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างไทยกับจีน** โดยพบว่าถึงแม้ในแผ่นดินของจีนจะมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก แต่การเข้ามาของวัฒนธรรมของจีนในท้องถิ่นของไทยและการแสดงตัวตนของวัฒนธรรมจีนในสังคมไทยนั้น ยังคงจำเป็นต้องมีการผสมผสาน หรือที่เรียกว่า การผูกมิตร เพื่อสร้างความยืดหยุ่นภายใต้พหุสังคมวัฒนธรรม ความ

เป็นท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะของความเป็นท้องถิ่นจีนในสังคมไทยออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1.ระดับรัฐ ตัวอย่างเช่น ประเพณีงิ้วเด็กในราชสำนักไทยซึ่งจะมีขึ้นในงานพระบรมศพของเจ้านาย (กฤษฎา แก้วเกลี้ยง, 2555, 42) การสร้างสถาปัตยกรรมจีนแบบพระราชนิยมซึ่งเกิดขึ้นเป็นกระแสในรัชกาลที่ 3 เป็นต้น 2. ระดับประชาชนทั่วไป เช่นประเพณีแต่งงานของชาวไทยจีน มีการใช้คำว่าเจ้าแก้ว ซึ่งหมายถึงผู้ใหญ่ที่ทำหน้าที่สูขอฝ่ายหญิงในไทย แต่ในภาษาจีนนั้นคำว่าเจ้าแก้วหมายถึงเจ้าของกิจการร้าน ขนมในขบวนขันหมากไทยนอกจากจะมีขนมไทยที่เป็นมงคลแล้วยังมีการใช้ขนมจันอับของจีนอีกด้วย หรือธรรมเนียมการฉลองแซ่ของชาวจีน ที่ไทยรับเอาวัฒนธรรมเช่นนี้มาแต่ปรับใช้ให้เหมาะสม (กฤษฎา แก้วเกลี้ยง, 2555, 50) ซึ่งจากการศึกษาข้างต้นพบว่า ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับพิธีงิ้วเด็กในราชสำนักไทยไว้ ในด้านของคติความเชื่อเรื่องความกตัญญูอันเป็นคุณธรรมที่ชาวจีนยึดถือ สรุสิทธิ์ อมรรณิขศักดิ์ (2559) **พิธีงิ้วเด็กในราชสำนักไทย : คติว่าด้วยความกตัญญู** ศึกษาเกี่ยวกับ พิธีงิ้วเด็กของราชสำนักไทย ที่เรียกว่า กงเด็กหลวง พิธีกรรมนี้เริ่มต้นขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ในงานพระบรมศพของรัชกาลที่ 4 ซึ่งต่อมา เมื่อมีเจ้านายพระองค์ใดสิ้นพระชนม์จะมีการอัญเชิญพระภูวนและจีนนิยายมาประกอบพิธีกรรมนี้ ซึ่ง สาเหตุที่ต้องมีพิธีกรรมนี้ขึ้นในงานพระบรมศพของรัชกาลที่ 3 ผู้วิจัยได้ให้ข้อสันนิษฐานไว้ว่า 1.พระภรรยาเจ้าทรงมีเชื้อสายจีน 2.การคำสาปแก่กับชาวจีนทำให้มีอีกพระนามคือ เจ้าสัว 3.รัชกาลที่ 3 ทรงมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า 4.ทรงมีความโปรดปรานในศิลปะแบบจีน และผู้รับใช้เบื้องพระยุคลบาทส่วนหนึ่งเป็นชาวจีนและเคยเล่นเรือสำเภาไปค้าขายกับจีน (สรุสิทธิ์ อมรรณิขศักดิ์, 2559, 11-12) ธรรมเนียมนี้มีเรื่อยมาจนถึงงานพระบรมศพในรัชกาลที่ 9 ซึ่งคติความเชื่อนี้เป็นความเชื่อของศาสนาพุทธนิกายมหายาน โดยความสำคัญของพิธีกรรมนี้คือมุ่งเน้นเรื่องการแสดงความเคารพ โดยเชื่อว่าวิญญาณจะไปยังสุคติในแดนสุขาวดีพุทธเกษตร ซึ่งการแสดงความรักและการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษนี้ ตรงกับคัมภีร์ เขียวจิง ดังนี้ (สรุสิทธิ์ อมรรณิขศักดิ์, 2559, 40)

“คัมภีร์เขียวจิงซึ่งเป็นคำสอนว่าด้วยความกตัญญูในลัทธิขงจื๊อก็ได้ให้ความหมายอย่างชัดเจนว่า การกตัญญูรู้คุณนั้น ประกอบด้วย การกตัญญูต่อบุพการีเป็นปฐม และยังต้องกตัญญูต่อชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์อีกด้วย จึงจะได้ชื่อว่าเป็นคนที่มีความกตัญญูอย่างแท้จริง อันจะนำมาซึ่งชื่อเสียงขจรขจายในภายหน้า”

ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้ถือเป็นข้อปฏิบัติของชาวจีนมาตลอด โดยเฉพาะคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคารพและการเชิดชูบรรพบุรุษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้านายที่เป็นพระมหากษัตริย์

จากการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทยนั้น มีการศึกษาในหลากหลายประเด็น ตั้งแต่ความหมายแฝง การสืบทอดแนวความคิดความเชื่อของชาวจีน เช่นการศึกษาของเอมอร์ ซลพิไลพงศ์ และชนาภา เมธิเกรียงไกร จะเห็นได้ว่า การสื่อสารและสืบทอดวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนนั้น จะเน้นแนวคิดหลักคือ เด็กต้องทำตามผู้ใหญ่และเชื่อฟัง ในขณะที่การศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของศาลเจ้าจีน ของภัทรพร ธนวันต์ภิญญ์ (2563) ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวในการดำรงรักษาวัฒนธรรมประจำกลุ่มของตนไว้ให้สามารถตามยุคสมัยโลกาภิวัตน์ งานศึกษาของ นรุตม์ คุปต์ธนโรจน์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ทางวัฒนธรรมของย่านเยาวราช ในแง่ของการบูรณาการและสร้างมูลค่าให้กับวัฒนธรรมแบบจีน ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นแนวทางการศึกษาวัฒนธรรมจีนที่มีการบูรณาการกับสิ่งรอบข้าง ทำให้เกิดผลผลิตจากการใช้ทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารโดยการใช้อัตลักษณ์ของกลุ่มมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทในปัจจุบัน หรือการสร้างคุณค่าให้กับวัฒนธรรมในด้านอื่น ๆ โดยงานวิจัยชิ้นนี้จะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์และการบูรณาการข้อมูลทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนและศาลเจ้าจีน ได้อย่างเด่นชัดมากขึ้น การศึกษาของกฤษฎา แก้วเกลี้ยง (2555) หรืองานศึกษาของสุรสิทธิ์ อมรวิชช์ศักดิ์ (2559) ชี้ให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของวัฒนธรรมที่เกิดจากชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของไทยและจีน โดยเริ่มต้นจากราชสำนักและแพร่สู่ชาวบ้านทั่วไป

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทบาทและหน้าที่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ พบว่า มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศาลเจ้า พิธีกรรมและความเชื่อไว้ดังนี้

อมรรัตน์ ชัยรัตน์ (2531) **วรรณกรรมประกอบพิธีลุยไฟของชาวจีนไหหลำในพิษณุโลก: การวิเคราะห์ในแนวหน้าที่นิยม** เป็นวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมการลุยไฟ โดยมีขอบเขตด้านสถานที่คือศาลเจ้าแม่ทับทิม จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้วิธีการลงภาคสนามเก็บข้อมูลและใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยมในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ประเพณีลุยไฟของชาวจีนไหหลำในจังหวัดพิษณุโลก ในอดีตมีการประกอบพิธีกรรมนี้ทุก ๆ 3 ปี แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนใหม่เป็น 5 ปีต่อครั้ง โดยพิธีกรรมนี้จะจัดขึ้นในงานประจำปีของเจ้าแม่ทับทิม โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อสืบทอดพิธีกรรมของชาวจีนไหหลำ เพื่อสงวนน้ำและแต่งงานค์ให้เจ้าแม่ทับทิมใหม่ และเป็นการอัญเชิญองค์เจ้าแม่ทับทิมประทับร่างทรงเพื่อปิดเป่าความชั่วร้ายและปกป้องรักษาชาวจีน โดยในพิธีลุยไฟนั้น ผู้ทำพิธีจะประพรมน้ำมันตเพื่อเป็นการสื่อสารกับเทพองค์อื่น ได้แก่ พระอินทร์ พระแม่คงคา พญานาค เป็นต้น หลังจากนั้นจึงเชือดคอไก่แล้วนำเลือดล้อมรอบกองไฟเป็นวงกลม จากนั้นจึงเบิกเนตรรูปปั้นเจ้าแม่ทับทิมพร้อมกับอัญเชิญร่างทรงลุยไฟ วรรณกรรมประกอบพิธีจะมี

การกล่าวถึงเทพเจ้าของจีนโดยเฉพาะศาสนาเต๋า เช่น พระอาจารย์เทพพระกษัตริย์ประมุขศาสนาเต๋า ที่ชื่อว่า ทิซื่อ การเอ่ยชื่อเทพองค์นี้เป็นการยืนยันว่าเป็นประเพณีของศาสนาเต๋า ประกอบกับชาวจีน มักนิยมบูชาผู้ที่มีความรู้และผู้ที่มียศอำนาจเนื่องจากมีคำว่า พระอาจารย์ หลังจากเอ่ยนามเทพของ ศาสนาเต๋าล้วยังพบว่า มีการอัญเชิญเทพฮินดูเข้ามาประกอบพิธีกรรมด้วยคือพระอินทร์ ซึ่งผู้วิจัยได้ ให้ข้อเสนอไว้ว่า น่าจะเป็นการใช้อำนาจของเทพเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ นอกเหนือจากเหล่าเทพต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมยังมีการกล่าวถึงเทพในพระพุทธศาสนาอีกเช่น เทพเถระตถาคตหยวนเตี๋ยว สลับกับเทพเต๋าที่ประจำอยู่ตามนรก สวรรค์ และตามทิศต่าง ๆ ของโลก ผู้วิจัยได้สรุปผลของหน้าที่ ของวรรณกรรมไว้ว่า นอกจากจะเป็นการสร้างความเป็นสิริมงคลและการแสดงความเคารพแล้ว ยัง เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดการบูชาวีรบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วอย่างเช่นเทพเซียน เทพเจ้ากวนอู เป็นต้น

อรรณณ สวัสดิ์ (2559) ศาลเจ้ากับชุมชน : บทบาทหน้าที่ของศาลเจ้าที่มีต่อชุมชนบ้านปากน้ำท่าทอง ตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของ ศาลเจ้าจีนที่มีต่อชุมชน โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี โครงสร้างหน้าที่นิยม และแนวคิดกระบวนการทำให้โลกเป็นฆราวาส ผลการศึกษาพบว่า บริเวณชุมชนบ้านปากน้ำท่าทองแต่เดิมเป็นชุมชนคนไทย ต่อมาได้มีชาวจีนโดยเฉพาะชาวจีนไหหลำ แต่จิ๋ว และจีนแคะ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและทำการประมง และมีการตั้งศาลเจ้าขึ้นมาภายในชุมชนคือ ศาลเจ้าไหหลำบ้านปากน้ำท่าทอง (กิ้วอ้วงฮุดโจ้ว) ประดิษฐานเทพเจ้าองค์บุนเถ้าเย่เย่ เป็นประธานและมีการเข้าทรงของเทพเจ้าด้วยตามวาระและเทศกาลสำคัญของศาลเจ้า บทบาทของศาลเจ้าที่มีต่อชุมชนจะเป็นไปในด้านการเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ชาวบ้านจะนิยมห้อยรูปเคารพและมียันต์ที่ได้จากศาลเจ้า หากมีการย้ายถิ่นฐานไปที่อื่นก็มักจะนิยมนำรูปเคารพไปบูชาภายในบ้านด้วย บทบาทต่อมาคือด้านการรักษาโรคพบว่า เมื่อมีผู้ป่วยต้องการรักษาจะมีการเชิญเทพเจ้า บุนเถ้าเย่เย่หรือก้ง มาประทับทรง และเลือกยาให้ผู้ป่วยไปรักษาซึ่งจะเป็นยาสมุนไพร ด้านสังคมและวัฒนธรรม ศาลเจ้าแห่งนี้ยังมี บทบาทสำคัญในด้านศิลปวัฒนธรรมคือ เป็นพื้นที่สืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีประจำกลุ่มและ สนับสนุนให้เยาวชนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในพิธีกรรมสำคัญ เช่น การมอบหมายให้เด็กผู้ชายอายุ 10-18 ปี จำนวน 20 คน ไปตีไต้ผ่าง หรือฆ้องจีน ในพิธีกรรมของศาลเจ้า (อรรณณ สวัสดิ์, 2559, 99) ด้าน สังคม ศาลเจ้าเป็นพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนที่ใช้พบปะและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่นออกกกำลังกาย และ สนับสนุนกิจกรรมของศาลเจ้าอื่น ๆ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จะเห็นได้ว่าบทบาทของศาลเจ้าที่อยู่กับ ชุมชนนั้นนอกจากจะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่ชาวจีนด้วยกันแล้วยังมีการให้ชุมชนภายนอกเข้า มามีส่วนร่วมด้วยเช่นการจัดกิจกรรมส่วนกลางของชุมชน การใช้พื้นที่ออกกำลังกายหรือใช้แจกของใน โอกาสต่าง ๆ

ในขณะเดียวกันยังพบว่ามี การทวงหนี้หรือคงไว้ซึ่งพื้นที่ของ คนภายในชุมชนบริเวณของศาลเจ้าแห่งนี้เท่านั้นคือ ศาลเจ้าไทหลำบ้านปากน้ำท่าทอง เป็นศาลเจ้าที่มีการซ่อมแซมบูรณะอยู่ตลอดเวลาจึงยังคงสภาพความสวยงามของศาสนสถานแห่งนี้ไว้ได้ แต่เมื่อมีบุคคลภายนอกเข้ามาขอถ่ายทำสารคดีและเก็บภาพ ศาลเจ้ากลับไม่อนุญาตเนื่องจากเกรงกลัวความเสียหาย (อรรพรรณ สวัสดิ์, 2559, 99) ซึ่งในกรณีนี้ชี้ให้เห็นว่าถึงแม้ศาลเจ้าจะอยู่ในฐานะศาสนสถานของชุมชนแต่ก็ยังคงมีการสงวนพื้นที่ไว้ให้กับคนภายในชุมชนและชาวจีนเท่านั้น

เกตมาตุ ดวงมณี (2561) “โอดาว” อาหารในประเพณีกินเจกับ ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสาย จีนจังหวัดตรัง เป็นบทความที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของอาหารคาว ที่เรียกว่า โอดาว ในพิธีกรรมการบูชาเทพเจ้าในช่วงเทศกาลกินเจ โดยเป็นอาหารในพิธีกรรมที่เรียกว่า ไชกุน พิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมเช่นสรวงทวารของเทพเจ้าเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์ในช่วงเทศกาลกินเจ โดยจะประกอบพิธีกรรมนี้ ก่อนช่วงเทศกาลกินเจ โดยจะประกอบไปด้วย ไชกุนคาว คืออาหารที่มีเนื้อสัตว์ และไชกุนเจ ซึ่งสิ่งที่เพิ่มมาเป็นพิเศษในอาหารประกอบพิธี ไชกุนเจ คือ โอดาวที่เป็นเนื้อสัตว์คือหอย ใช้ในวันออกเจ ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายความหมายของอาหารที่ใช้ในพิธีกรรมนี้ไว้ว่า โอดาว เป็นอาหารที่สำคัญในพิธีกรรมไชกุนคาวของประเพณีกินเจ มีชื่อเรียกภาษาจีนกลางว่า “หาวกาว” ในภาษาจีนฮกเกี้ยน คำว่า โอ หมายถึง หอย ส่วนคำว่า “กาว” หรือ “ดาว” หมายถึง ขนมหที่ทำด้วยแป้งมันสำปะหลัง แป้งข้าวเจ้า หรือแป้งสาลี ดังนั้นอาหารชนิดนี้จึงมีแป้งมันสำปะหลังเป็นส่วนประกอบสำคัญ อาหารชนิดนี้ในอดีตจะมีหอยเป็นส่วนประกอบ แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นเนื้อปูและหมูสับแทน ลักษณะภายนอกที่มีความเหนียวของโอดาว แสดงถึงความเหนียวแน่น สามัคคีกลมเกลียว การใช้โอดาวเป็นสิ่งของเช่นไหว้เทพเจ้าจึงเป็นสัญลักษณ์ให้ผู้ที่มาไหว้อันได้แก่ลูกหลานญาติพี่น้อง มีความรักใคร่ กลมเกลียวสมัครสมาน สามัคคีต่อกัน ด้วยเหตุนี้โอดาว จึงเป็นอาหารที่นำมาถวายเทพเจ้า (เกตมาตุ ดวงมณี, 2561, 54-55) จากบทความดังกล่าวจึงทำให้เห็นประเด็นสำคัญที่เน้นให้อาหารเป็นสื่อระหว่างเทพเจ้ากับมนุษย์ นอกจากจะเสริมสร้างความเป็นสิริมงคลยังสื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมความกลมเกลียวกันเป็นหมู่คณะของชาวจีนอีกด้วย

สมเกียรติ สิกขารักษ์กุล (2537) บทบาทของสมาคมไต้หวันกับการผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมไทย : กรณีศึกษาโรงเรียนไทหลำ ศึกษาเกี่ยวกับ สมาคมไทหลำแห่งประเทศไทย และโรงเรียนยุพินกสงสวย ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้คำว่าไชนีสในการอธิบายสมาคมของชาวจีนไทหลำ โดยงานวิจัยนี้ ใช้ทฤษฎีกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization Process) มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า สมาคมจีนไต้หวันเมื่อแรกเริ่มนั้น เกิดจากการรวมตัวของชาวจีนไทหลำสองกลุ่มใหญ่ กลุ่มที่ 1 คือ สมาคมวัยบู๊นเต้ และ 2 สมาคมเซ่งต้าว ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อมาเป็นสหกรรมกรแห่งประเทศไทย หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงมีการรวมสมาคมเป็นสมาคมไต้หวันแห่งประเทศไทย (สมเกียรติ สิกขารักษ์กุล, 2537, 61) มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกลุ่มชาวจีนไทหลำ

ตั้งแต่สุสาน สถานพยาบาลโรงพยาบาลเทียนฟ้า และบ้านพักคนชรา ส่วนโรงเรียนยูหมิงกงสวายนั่น ก่อตั้งขึ้นโดยสมาคมพ่อค้าจีน ใช้การเรียนการสอนเป็นภาษาจีน และมีสวดแทรกวัฒนธรรมและ พิธีกรรมลงไปการเรียนการสอนด้วย เช่น วันสำคัญของชาวจีน ตรุษจีน เช็งเม้ง เป็นต้น ผู้วิจัยได้ให้ ข้อสรุปเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของโรงเรียนไว้ดังนี้ คือ การอบรมวัฒนธรรมของชาวจีน เน้นคุณธรรม ความกตัญญูตามหลักขงจื้อ รู้จักการเรียกลำดับญาติ และซึมซับวัฒนธรรมของตน (สมเกียรติ สิกขารักษ์กุล, 2537, 140) นอกจากนี้ยังมีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยที่เป็น กระแสหลักเช่น การใช้นามสกุลแบบไทย การจัดกิจกรรมแบบไทย เช่น วันลอยกระทง

เอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นแนวทางของการอธิบายถึง ปรากฏการณ์ของ บทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนต่อบริบทของวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การหยิบเอาวัฒนธรรมที่พบเห็นในชีวิตประจำวันมาอธิบายให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญต่อสังคม งานวิจัยและเอกสารที่ผู้วิจัยหยิบยกมาทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นงานของนาริรัตน์ วัฒน เหว ที่ศึกษาเกี่ยวกับการให้ความหมายของอาหารบุนเต๋ะจีน โดยมีอาหารเป็นสื่อในการสื่อสารทาง วัฒนธรรมทางตรง ในขณะที่งานศึกษาของสยามล เจริญรัตน์ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับजूแต่जू กล่าวถึงการ สื่อสารแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม การสื่อสารแบบทางตรงคือการแต่งกาย ภาษาเพลง ส่วนการ สื่อสารแบบทางอ้อม ออกมาในรูปแบบของลักษณะของการเมืองทางร่างกายของजूที่แฝงความหมาย สังคมแบบอุดมคติและสังคมที่แท้จริง โดยนอกจากแนวคิดการสื่อสารทางวัฒนธรรมแล้ว แนวคิดที่ ผู้วิจัยหยิบยกมาใช้ในการทบทวนวรรณกรรมอีกคือ แนวคิดหน้าที่นิยมแนวคิดแบบ Four Functions of Folklore ของวิลเลียม บาสคอมที่ใช้ในการศึกษาคติชนวิทยา จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมได้ถูกนำมาใช้ เป็นการกำหนดบางสิ่งบางอย่าง อมรรรัตน์ ชัยรัตน์ (2531) ศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมประกอบพิธีลุย ไฟของชาวจีนไท่หล่าในพิษณุโลก เป็นการสร้างบทบาทสำคัญของวรรณกรรมตำนาน ซึ่งถือว่าเป็น ข้อมูลทางคติชน มาใช้ในการกำหนดทิศทางและค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม เช่นการลงโทษของเทพเจ้า ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม มีการอัญเชิญเทพเจ้าจากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่ของชาวจีนมาประกอบพิธี ในขณะที่บทบาททางตรงของศาลเจ้าจากการศึกษาบทบาทของศาลเจ้าต่อชุมชนของ อรพรรณ สวัสดิ์ (2559) ซึ่งให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ของศาลเจ้าที่มีต่อสังคมในฐานะศาสนสถานประจำชุมชนในแง่ ต่าง ๆ เช่นการสืบทอดพิธีกรรม การเป็นตัวแทนของชาวจีน ในขณะเดียวกันก็มีการสงวนพื้นที่ไว้ เฉพาะ จากเอกสารและงานวิจัยข้างต้นที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจะนำแนวคิดนี้ไปศึกษาและวิเคราะห์ เกี่ยวกับบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีน ศาลเจ้าจีน และบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมของ ชุมชนชาวจีนต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบูรณาการทางวัฒนธรรมกับสิ่งรอบข้างเพื่อให้คงไว้ซึ่ง ประเพณี พิธีกรรม และการดำรงบทบาทของศาลเจ้า ในขณะเดียวกันก็สามารถอธิบายได้ว่า บทบาท ของชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีต่อวัฒนธรรมมีผลต่อวัฒนธรรมและสังคมรอบข้างเช่น จากการศึกษาของ รตพร ปัทมเจริญ (2544) ที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ที่

พบว่ามี การตั้งโรงเรียนเพื่อให้ไว้สำหรับลูกหลานของชาวจีนได้ศึกษา โดยมีศาลเจ้าจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นผู้อุปถัมภ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวคิด บทบาทหน้าที่ของวัฒนธรรมในด้านการอบรมและจัดระเบียบทางสังคม ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า วัฒนธรรมในโรงเรียนและศาลเจ้าก็ทำหน้าที่ สืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ และในขณะที่เดียวกันก็สะท้อนให้เห็นหน้าที่บทบาทของวัฒนธรรมในด้านให้ความเพลิดเพลินและระงับความขัดแย้งทางสังคม จากการศึกษาจี้วแต้จี้วของ ศยามล เจริญรัตน์ (2544) ที่ใช้จี้วเป็นการแสดงออกถึงลักษณะสังคมในอุดมคติของชาวจีนแต้จี้ว ซึ่งผู้วิจัยจะใช้แนวทางเหล่านี้มาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 3

ภูมิหลังการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยเชื้อสายจีน และความเป็นมาของศาลเจ้าจีน ในอำเภอขามเฒ่าลักษณะบุรี

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงภูมิหลังของพื้นที่อำเภอขามเฒ่าลักษณะบุรี ในด้านประวัติศาสตร์ ภูมิหลังของการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในพื้นที่ รวมถึงความเป็นมาของศาลเจ้าจีนที่อยู่ในพื้นที่ของ อำเภอขามเฒ่าลักษณะบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยแบ่งประเด็นศึกษาออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ภูมิหลังทางด้านประวัติศาสตร์และการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยเชื้อสายจีน 2) ความเป็นมาของศาลเจ้า ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อที่ปรากฏ

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดกำแพงเพชร

1. ประวัติและความเป็นมา

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานและมีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองลูกหลวงในอาณาจักรสุโขทัย โดยมีชื่อเรียกในสมัยนั้นว่า เมืองชากังราว สันนิษฐานว่า สร้างขึ้นเมื่อราวปี พ.ศ.1890 ในสมัยของพระเจ้าเลอไทย แห่งราชวงศ์สุโขทัย (องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร, ม.ป.ป., 7) ซึ่งประกอบไปด้วย เมืองไตรตรังย์ เมืองคนที โดยมีบันทึกในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงหลักที่ 1 ความว่า

“...เบื้องหัวนอนรอดคนที พระบาง แพรก สุพรรณภูมิ ราชบุรี
เพชรบุรี ศรีธรรมราช ฝั่งทะเลสมุทรเป็นที่แล้ว...”

(คณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, 31)

โดยเมืองคนที ที่กล่าวถึงในศิลาจารึกนี้ มีที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอเมืองกำแพงเพชร โดยมีหลักฐานเป็นซากเจดีย์ นอกจากนี้ยังพบบันทึกใน ศิลาจารึกหลักที่ 3 นครชุม กล่าวถึง พระมหาธรรมราชาที่ 1 หรือพระยาเลอไทย เสด็จมายังวัดพระบรมธาตุเมืองนครชุม ความว่า

“...หากเอาพระศรีรัตนธาตุอันนี้มาสถาปนาในเมืองนครชุม...”

(คณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, 31)

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองชากังราว ยังคงมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงหลังจากกรุงศรีอยุธยาได้เข้ามาตีเมืองกำแพงเพชรจากสุโขทัยได้สำเร็จ และถูกเรียกขานว่าเมืองกำแพงเพชรในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1994 เป็นต้นมา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2425 สมัยรัตนโกสินทร์ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองหัวเมืองเป็น มณฑลเทศาภิบาล โดยเมืองกำแพงเพชรถูกจัดให้ขึ้นอยู่กับหัวเมืองชั้นใน ซึ่งประกอบไปด้วย มณฑลกรุงเก่า มณฑลปราจีน มณฑลพิษณุโลก และมณฑลนครสวรรค์

2. ที่ตั้งและภูมิประเทศ

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บริเวณภาคเหนือตอนล่าง มีพื้นที่ประมาณ 8,607.5 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 5,379,687.5 ไร่ สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบสลับที่สูง สามารถจำแนกออกได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

ที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง มีลักษณะเป็นที่ราบแบบตะกอนน้ำ มีลักษณะเป็นดินเหนียวผสมดินร่วนเกิดจากการไหลพัดพาตะกอนของแม่น้ำปิง โดยเริ่มต้นตั้งแต่ อำเภอชาณุวรลักษบุรี อำเภอคลองขลุง อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอไทรงาม อำเภอลานกระบือ และอำเภอพรานกระต่าย โดยตะกอนดินที่พัดมาทับถมจะมีลักษณะเป็นชั้น ๆ หรือแบบตะกอนน้ำ คล้ายกับชั้นบันได มีระดับความสูง ประมาณ 43-107 เมตรจากระดับน้ำทะเล (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, 4)

พื้นที่เนินสลับพื้นที่ราบ มีลักษณะเป็นพื้นที่เนินเตี้ย ๆ สลับกับพื้นที่ราบ โดยมีลักษณะเป็นพื้นดินมีระดับสูงเป็นเนินหรือเขาเตี้ย ๆ พบได้ในบริเวณ อำเภอพรานกระต่าย อำเภอโกสัมพีนคร โดยมักจะมีเนินสูงสลับกับพื้นที่ราบ มีความสูงประมาณ 100-300 เมตร

พื้นที่ภูเขา มีลักษณะเป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีทิวเขาติดต่อกันเป็นเทือกเขาอยู่บริเวณทางทิศตะวันตกของจังหวัดโดยมีพื้นที่บางส่วนเป็นเขตติดต่อกับอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เทือกเขาเหล่านี้จะมีความสูงตั้งแต่ 1,000-2,152 เมตร เป็นแหล่งต้นน้ำของอำเภอคลองขลุง ซึ่งจะไหลต่อไปยัง คลองสวนหมาก อำเภอคลองลาน จากนั้นไหลต่อไปยังแม่น้ำปิง ผ่านอำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอคลองขลุง และอำเภอชาณุวรลักษบุรี ซึ่งจะไปบรรจบกับแม่น้ำน่าน สู่แม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, 5)

จังหวัดกำแพงเพชรมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดในภาคเหนือและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ มีพื้นที่ติดต่อกับ อำเภอศรีมัท อำเภอเมือง จังหวัดตาก และ อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัด สุโขทัย

ทิศใต้ มีพื้นที่ติดต่อกับ อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอลาดยาว และอำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์

ทิศตะวันออก มีพื้นที่ติดต่อกับ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และ อำเภอสามง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร

ทิศตะวันตก มีพื้นที่ติดต่อกับ อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

(คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, 1)

3. สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดกำแพงเพชร มีลักษณะภูมิอากาศแบบ พุ่มหญ้าเมืองร้อน (Tropical Cross Land or Savanna) มีฝนตกสลับแห้งแล้ง และมีอุณหภูมิสูงเกือบตลอดปี (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, 5) ฤดูหนาว เริ่มต้นตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ จะมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านทำให้มีอากาศหนาวเย็นในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม ส่วนฤดูร้อนเริ่มต้นในช่วงกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงประมาณกลางเดือนพฤษภาคม โดยมีอากาศร้อนที่สุดในเดือนเมษายน และฤดูฝน เริ่มต้นตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม โดยจะมีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดจากมหาสมุทรอินเดีย โดยจะมีฝนตกมากที่สุดในเดือนกันยายน และตุลาคม (คณะวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546, 3)

4. การปกครองส่วนท้องถิ่น

จังหวัดกำแพงเพชร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองกำแพงเพชร 2) อำเภอไทรงาม 3) อำเภอทรายทองวัฒนา 4) อำเภอขาณุวรลักษบุรี 5) อำเภอคลองลาน 6) อำเภอปางศิลาทอง 7) อำเภอคลองขลุง 8) อำเภอปางศิลาทอง 9) อำเภอคลองขลุง 10) อำเภอพรานกระต่าย และ 11) อำเภอโกสัมพีนคร

5. ชชาติพันธุ์และภาษา

จังหวัดกำแพงเพชรใช้ภาษากลางในการสื่อสารเป็นหลัก ทั้งนี้พบว่าภาษาพูดจะมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากจังหวัดกำแพงเพชรมีประชากรที่อพยพมาจากหลายแห่งดังต่อไปนี้

ราษฎรจากภาคอีสาน มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานกระจายไปทุกพื้นที่โดยส่วนใหญ่หลบหนีภัยแล้งเพื่อมาหาอาชีพทำ โดยมีชาวอีสานที่เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ในอำเภอลานกระบือ อำเภอคลองขลุง และอำเภอไทรงาม

ลาวโซ่ง มีการอพยพมาจาก อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งเดียวกันที่มีการอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานใน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร และอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยในจังหวัดกำแพงเพชรมีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งเข้าไปตั้งถิ่นฐานใน อำเภอลานกระบือ และอำเภอเมืองกำแพงเพชร

ชาวล้านนา มีการอพยพมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง โดยมีการตั้งถิ่นฐานในบริเวณ อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอคลองขลุง และอำเภอคลองลาน

(คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, 22)

กลุ่มชาวเขา มีจำนวน 6 กลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบไปด้วย 1) ม้ง(แม้ว) 2) เย้า 3) มูเซอ 4) ลีซอ 5) กะเหรี่ยง และ 6) อีเก้อ โดยกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบและภูเขาในพื้นที่

อำเภอคลองลาน อำเภอคลองขลุง อำเภอเมืองกำแพงเพชร และอำเภอขาณุวรลักษบุรี (องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร, 2535, 15)

6. วัฒนธรรมและประเพณีในรอบปี

จากที่กล่าวมาข้างต้น จังหวัดกำแพงเพชรประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีการทำบุญตามเทศกาลสำคัญ และมีการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามแต่ละท้องถิ่น เช่น การนับถือผีของชนเผ่าต่าง ๆ เช่น ผีป่า ผีเขา ผีลำธาร หรือชาวจีนที่เข้ามาอาศัยในจังหวัดกำแพงเพชร ทั้งชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนไหหลำ และชาวจีนแคะ มักจะมีศาลเจ้าตั้งอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอคลองขลุง อำเภอขาณุวรลักษบุรี เป็นต้น (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, 186-187) สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 ประเพณีสำคัญในจังหวัดกำแพงเพชร

ลำดับ	ประเพณี	ระยะเวลาตามปฏิทิน
1	สงกรานต์	แรม 15 ค่ำเดือน 4
2	ตรุษไทย (วันขึ้นปีใหม่ไทย)	ขึ้น 1 ค่ำเดือน 5
3	เทศน์มหาชาติ	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 10
4	สารทไทย (งานกล้วยไข่)	แรม 15 ค่ำเดือน 10
5	ตักบาตรข้าวต้ม	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 11
6	ทอดผ้าป่า ลอยกระทง	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 12
7	งานนบพระเล่นเพลง (วันมาฆบูชา)	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 3

นอกจากประเพณีที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังปรากฏพิธีกรรมที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว เช่น ประเพณีขอฝน โดยจะมีการแห่พระพุทธรูป คันธารราษฎร์ หรือใช้แม่วมาแห่ ในพิธีกรรมการแห่ขบวนแม่ว เป็นต้น (แผนกศึกษาธิการจังหวัดกำแพงเพชร, 2507, 173-182)

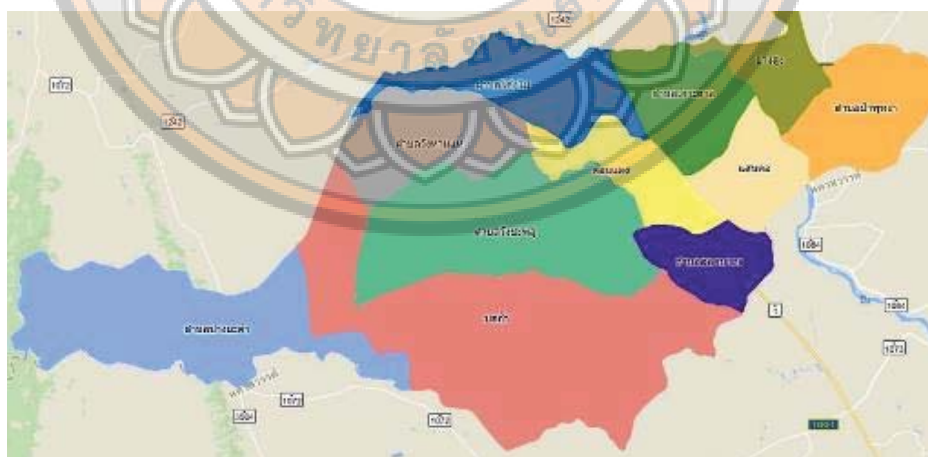
ข้อมูลทั่วไปของอำเภอขาณุวรลักษบุรี

1. ประวัติและความเป็นมา

อำเภอขาณุวรลักษบุรี มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เมืองแสนตอ เนื่องจากในอดีตชุมชนนี้เป็นเส้นทางการค้าและสัญจรไปมาโดยมีแม่น้ำปิงเป็นเส้นทางในการคมนาคม ซึ่งผู้ที่ใช้เรือในการคมนาคม มักจะพบกับตอไม้ที่โผล่ขึ้นมาจากทรายและในแม่น้ำ ชาวเรือและผู้เดินทางสัญจรไปมาจึงเรียกขานพื้นที่นี้ว่า บ้านแสนตอ (จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 36) จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สันนิษฐานว่า เป็นเมืองที่มียุคสมัยร่วมกันกับเมืองเทพนคร เมืองไตรตรึงษ์ เมืองพาน เมืองคนที เมืองนครชุม และเมืองซำกัรวา โดยพบหลักฐานทางโบราณคดี ในบริเวณชุมชนเขาทะล่อน ตรงกับยุคหินใหม่ ซึ่งมี

“ตามพงศาวดารกรุงธนบุรี ของกระทรวงธรรมการฉบับ พ.ศ. 2542
พื้นที่ในท้องที่อำเภอชาณุวรลักษบุรีส่วนหนึ่งได้กลายเป็นยุทธภูมิที่สำคัญ
ในการรบระหว่างไทยกับพม่า ในพงศาวดารดังกล่าวหน้า 152 กล่าวไว้
ตอนหนึ่งว่า “ฝ่ายทัพพม่าก็ยกลงมาตั้งค่าย ณ โนนศาลา สองค่ายบ้าน
ถลกบาตร ค่ายหนึ่งบ้านหลวง ค่ายหนึ่งในแขวงเมืองกำแพงเพชร...”

ต่อมาในปี พ.ศ. 2438 ส่วนราชการได้ส่ง ขุนวรมาปครองเมืองแสนต่อ ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานยศเป็น ขุนวรลักษณบุราภิรมณ์ และได้มีการตั้งเมืองแสนต่อขึ้นเป็น กิ่งอำเภอขานบุรี มีการปรับเปลี่ยนชื่ออีกครั้งในปี พ.ศ.2483 โดยมีการเพิ่มคำว่า วรลักษณ เข้าไปเป็น กิ่งอำเภอขานวรลักษณบุรี โดยขาน มีความหมายว่า ต่อ ส่วนคำว่า วรลักษณ มีความหมายว่าแสน และ บุรี มีความหมายว่า เมือง เมื่อเรียกรวมกันจะมีความหมายว่า เมืองแสนต่อ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2514 ได้มีการนำตัวอักษร ณ ออกไป จึงกลายมาเป็นอำเภอขานวรลักษณบุรีจนถึงปัจจุบัน (จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 36)

ที่มา: <https://bit.ly/3E2uj1e>

2. ที่ตั้งและภูมิประเทศ

อำเภอขามเฒ่าบุรี ตั้งอยู่ทางบริเวณด้านทิศใต้ของจังหวัดกำแพงเพชร มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 1,722.814 ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำปิงไหลผ่านจากทิศเหนือไปยังทิศใต้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

ที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง ได้แก่ ตำบลยางสูง ตำบลป่าพุทรา ตำบลแสนตอ ตำบลเกาะตาล ตำบลสลกบาตร ตำบลโค้งไผ่ และตำบลวังหามแห

ที่ราบเชิงเขา ได้แก่ ตำบลปางมะค่า ตำบลบ่อถ้ำ ตำบลหามแหและตำบลวังชะพลู

พื้นที่ภูเขา ได้แก่ ตำบลปางมะค่า ซึ่งพื้นที่นี้เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ คือ ลุ่มน้ำแม่वंก และลุ่มน้ำวังวัด (จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 25)

อำเภอขามเฒ่าบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอคลองขลุง และ อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอแม่वंก อำเภอลาดยาว และ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร และอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร และ อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ (จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 24)

3. ภูมิอากาศ

อำเภอขามเฒ่าบุรี มีภูมิอากาศร้อนชื้น โดยในฤดูร้อน จะเริ่มต้นในเดือน มีนาคม จนถึง เดือนพฤษภาคม ฤดูฝน เริ่มต้นในเดือน มิถุนายน จนถึงเดือนตุลาคม ซึ่งจะมีฝนตกชุกในเดือน กันยายน ฤดูหนาว เริ่มต้นตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ โดยในอำเภอขามเฒ่าบุรีมีอุณหภูมิเฉลี่ยอยู่ที่ 27-30 องศาเซลเซียส (จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 25)

4. การปกครองส่วนท้องถิ่น

อำเภอขามเฒ่าบุรีแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 11 ตำบล ได้แก่ 1) ยางสูง 2) ป่าพุทรา 3) แสนตอ 4) สลกบาตร 5) บ่อถ้ำ 6) ดอนแดง 7) วังชะพลู 8) โค้งไผ่ 9) ปางมะค่า 10) วังหามแห และ 11) เกาะตาล

5. ชชาติพันธุ์และภาษา

ภาษาพูดของชาวอำเภอขามเฒ่าบุรี แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) ภาษาพูดของกลุ่มชนเดิมที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ตั้งแต่ในอดีต ซึ่งมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิงทั้งตะวันออกและตะวันตก ซึ่งประกอบไปด้วยตำบลแสนตอ ป่าพุทรา บ่อถ้ำ และตำบลสลกบาตร โดยภาษาที่ใช้สื่อสารกันจะเป็นภาษาไทยภาคกลาง แต่จะมีคำศัพท์เฉพาะเช่น ทอดมัน จะเรียกว่าปลา

เห็ด หรือต่างหูกจะเรียกว่าต็อก เป็นต้น 2) ภาษาพูดของกลุ่มชนที่มีการย้ายถิ่นฐานมาจากพื้นที่อื่น ๆ เช่น ภาษาอีสาน ภาษาเหนือ เป็นต้น (จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 36)

นอกจากกลุ่มผู้ที่มีการตั้งถิ่นฐานที่มีมาแต่เดิมแล้ว ในอำเภอชาณุวรลักษบุรียังมีกลุ่มประชากรที่ย้ายถิ่นฐานมาจากถิ่นต่าง ๆ ดังนี้

ราษฎรจากภาคอีสาน มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำการเกษตรในพื้นที่ บ้านหนองเหมือด ในตำบลแสนตอ บ้านโนนปอแดงในตำบลสลกบาตร บ้านโนนตารอด ในตำบลเกาะตาล บ้านวังชะพลู ในตำบลวังชะพลู บ้านวังน้ำพัฒนา และบ้านสามัคคีธรรม ในตำบลปางมะค่า

ลาวโซ่ง มีการอพยพมาจากจังหวัดศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด นครสวรรค์ โดยมีการตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่บ้านหนองเหมือดหมู่ 5 ในตำบลแสนตอ หมู่ 7 บ้านวังน้ำพัฒนา บ้านมอสมบุญ ในตำบลปางมะค่า บ้านวังโป่งพัฒนาในตำบลไค้งไผ่ และบ้านคลองวน ในตำบลยางสูง

ชาวล้านนา มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานจาก อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดสระบุรี โดยมีกาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณชุมชนพื้นที่บ้านใหม่พัฒนา ตำบลเกาะตาล

ชาวเขา อพยพมาตั้งถิ่นฐานเพื่อการทำเกษตรกรรม โดยชาวเขาที่มีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอชาณุวรลักษบุรีคือ ชาวเขาเผ่ามูเซอ อยู่ในเขตพื้นที่ของบ้านมอสมบุญ ตำบลปางมะค่า

ลาวครั่ง หรือตามภาษาท้องถิ่นจะมีการเรียกชื่อที่แตกต่างกันไป เช่นลาวก้อร้า ลาวแง้ว โดยอพยพมาจากประเทศลาว และ จังหวัดเลย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณพื้นที่ ชุมชนบ้านสามัคคีธรรม บ้านศรีมงคล บ้านคลองสะพานช้าง บ้านไผ่ลาว ในตำบลปางมะค่า และตำบลวังชะพลู (จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 67)

ชาวจีนแต้จิ๋ว และชาวจีนไหหลำ อพยพมาจากประเทศจีนผ่านมาทาง กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครสวรรค์ ตั้งชุมชนอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง ได้แก่ ตำบลป่าพุทรา ตำบลแสนตอ และตำบลสลกบาตร

6. วัฒนธรรมและประเพณีในรอบปี

อำเภอชาณุวรลักษบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเนื่องจาก เป็นพื้นที่ที่มีการอพยพของผู้คนมาจากถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกันไป ประเพณีและพิธีกรรมในรอบปี สามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 3 ประเพณีไทยในรอบปี

ลำดับ	ประเพณี	ระยะเวลาตามปฏิทิน
1	วันขึ้นปีใหม่	1 มกราคม
2	มาฆบูชา	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 3
3	สงกรานต์	13 เมษายน
4	วิสาขบูชา	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 6
5	อาสาฬหบูชา	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 8
6	เข้าพรรษา	แรม 1 ค่ำเดือน 8
7	สารทไทย	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 10
8	ออกพรรษา , ตักบาตรเทโว , เทศน์มหาชาติ	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 11
9	ลอยกระทง	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 12
10	บุญสลากภัตร, ทอดกฐินสามัคคี	ธันวาคม

ตาราง 4 ประเพณีจีนในรอบปี

ลำดับ	ประเพณี	ระยะเวลาตามปฏิทิน(จีน)
1	วันตรุษจีน	แรม 30 ค่ำเดือน 12
2	วันเซ็งเม้ง	4-6 เมษายน
3	วันไหว้บะจ่าง	ขึ้น 5 ค่ำเดือน 5
4	วันไหว้พระจันทร์	แรม 15 ค่ำเดือน 8
5	วันสารทจีน	ขึ้น 14 ค่ำเดือน 9
6	เทศกาลกินเจ	ขึ้น 1 ค่ำเดือน 9
7	งานประจำปีเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)	แรม 11 ค่ำเดือน 11
8	วันไหว้บัวลอย	22 ธันวาคม
9	งานประจำปีเจ้าพ่อขุนเถ้ากง (ศาลเจ้าหาดชะอม)	6-10 ธันวาคม
10	งานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง	20-24 ธันวาคม

การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในอำเภอชาณุวรลักษบุรี

ในบริเวณอำเภอชาณุวรลักษบุรี พบว่า มีการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนแต่จิ๋ว และชาวจีนไหหลำ จากหลักฐานพบว่า การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในอำเภอชาณุวรลักษบุรี อ้างอิงถึงข้อมูลประวัติความเป็นมาของ บ้านหาดชะอมเหนือ ตำบลป่าพุทรา พบว่า

“...บ้านหาดชะอมเหนือ เดิมชื่อหมู่บ้านโรมัน เพราะสมัยก่อนมีคนจีน มาปลูกโรงเรือนที่เป็นที่พักอาศัยชั่วคราว เพื่อทำโรมันสำปะหลัง ต่อมาคนไทย สนใจทำโรมันสำปะหลัง คนจีนจึงตั้งโรงหีบมันขึ้น จึงเรียกหมู่บ้านโรมัน ประกอบกับหมู่บ้านดังกล่าวอยู่ใกล้กับภูเขากะลอน บ้านโรมันนั้น ขึ้นอยู่กับ ตำบลยางสูง ต่อมาจึงได้แยกมาขึ้นกับตำบลที่ตั้งใหม่คือตำบลป่าพุทรา ชื่อ หมู่บ้านเปลี่ยนใหม่เป็นหาดชะอมเหนือ เนื่องจากชื่อบ้านหาดชะอมมีหลาย หมู่บ้าน บ้านโรมันหรือบ้านหาดชะอมเหนือขึ้นอยู่กับหมู่ 2 ตำบลป่าพุทรา อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จัดเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่มีประชากร ถึง 258 หลังคาเรือน ชะอมเหนือขึ้นอยู่กับหมู่ 2 ตำบลป่าพุทราอำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จัดเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่มีประชากรถึง 258 หลังคา เรือน...” (จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 51)

ชาวจีนมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณอำเภอชาณุวรลักษบุรี ตั้งแต่ราวปี พ.ศ.2410 - พ.ศ. 2500 ที่เกิดภาวะสงครามฝิ่นในประเทศจีน หรืออาจจะก่อนหน้านี้ ทำให้มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน และทำการค้า การเกษตรบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ โดยเฉพาะการปลูกมันสำปะหลัง และสวนกล้วยไข่ บริเวณพื้นที่แม่เจ้าพระยาในจังหวัดนครสวรรค์ เรื่อยมาจนถึงบริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิงในเขตอำเภอ ชาณุวรลักษบุรี เนื่องจากบริเวณพื้นที่อำเภอชาณุวรลักษบุรีนั้น มีอาณาเขตติดต่อกับ อำเภอบรรพต พิสัย จังหวัดนครสวรรค์ สอดคล้องกับข้อมูลของ (สุรางค์ จันทวานิช, 2542, 1537) ที่กล่าวถึงการ อพยพของชาวจีนในช่วง พุทธศตวรรษที่ 17 โดยมีชาวจีนแต่จิ๋ว และชาวจีนไหหลำ เข้ามาทำ การเกษตรในบริเวณ จังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร และพิษณุโลก ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สอดคล้อง กับ ประวัติการทำการเกษตรสวนกล้วยไข่ในอำเภอชาณุวรลักษบุรี โดยมีชาวจีนเป็นผู้ริเริ่ม

“... การปลูกกล้วยไข่ ในอำเภอชาณุวรลักษบุรี ได้กำเนิดโดยชาวจีน ชื่อ นาย ฮะคลี่ง แซ่เล่า ซึ่งเดิมมีอาชีพรับจ้างอยู่ที่จังหวัดนครปฐม ได้เปลี่ยนอาชีพ เป็นพ่อค้าเรือเร่ เดินทางค้าขายระหว่างจังหวัดนครสวรรค์ กับจังหวัด กำแพงเพชร และในที่สุดได้เข้ามาตั้งบ้านเรือน หักร้างถางป่าทำสวนกล้วยไข่ อยู่ที่บ้านเกาะตาล หมู่ที่ 6 ตำบลแสนตอ อำเภอชาณุวรลักษบุรี ปัจจุบัน

ขึ้นอยู่กับหมู่ที่ 2 ตำบลเกาะตาล โดยนำหน่อกล้วยไข่จากจังหวัดนครสวรรค์ มาปลูกในปี พ.ศ. 2465...”

(จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 114)

จากข้อมูลข้างต้น สอดคล้องกับข้อมูลสัมภาษณ์ของวิทยากรในพื้นที่อำเภอชาณุวรลักษบุรี จากการสัมภาษณ์วิทยากรพบว่าเส้นทางการอพยพของชาวจีนจะเป็นการล่องเรือมาตามแม่น้ำโดยผ่านมาทางกรุงเทพมหานครและล่องเรือตามแม่น้ำมาจนถึงจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดกำแพงเพชร ตามลำดับ อาชีพที่ประกอบส่วนใหญ่จะเป็นการทำเกษตร และการค้าขาย

“...เตี้ย แซ่ปิง อพยพมาจากประเทศจีน ตั้งแต่อายุ 17 ปี สมัยหนึ่งสงคราม ผืน ราว ปี พ.ศ.2410 อพยพเข้ามาทำการเกษตร ที่บ้านหาดชะอมเหนือ ที่แต่ก่อนเรียกว่าโรมัน มีคนจีนมาอยู่ที่นี่ ทั้งปลูกมันและทำปากกล้วยไข่ และมีโรงผ่นแฉนด้วย...”

(อินยันต์ เสวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2565)

ระยะเวลาในการอพยพของชาวจีนจากข้อมูลสัมภาษณ์ของวิทยากรที่เป็นลูกหลานชาวจีนในอำเภอชาณุวรลักษบุรี บางครอบครัวมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่นี้ก่อน พ.ศ.2500 โดยบางส่วนมีการอพยพมาจากอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่ ตำบลตาสัง ตำบลบางแก้ว ตำบลตาซิด (นภาพร ทรงประดิษฐ์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2565)

“...อากง และเตี้ย อพยพมาจากจีนแผ่นดินใหญ่ ล่องเรือมาจาก นครสวรรค์ ผ่านมาสัมผัส (อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์) จนถึงแสนตอ ประกอบอาชีพค้าขาย และเริ่มเข้ามาทำหน้าที่เป็นหลงจู (ผู้ดูแลศาลเจ้า) ได้ประมาณปี พ.ศ.2535 ปัจจุบันอายุ 61ปี...”

(บุญชู เจริญลาภ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2565)

เนื่องจากอำเภอชาณุวรลักษบุรีมีพื้นที่ติดต่อกันกับชุมชนเหล่านี้ และในอดีตก็มีการสัญจรด้วยเรือ ชุมชนที่กล่าวมาข้างต้นนี้มักจะเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำปิง โดยชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้มีทั้งชาวจีนแต้จิ๋ว และชาวจีนไหหลำ โดยชาวจีนแต้จิ๋วจะมีการตั้งถิ่นฐานบริเวณริมแม่น้ำปิง ในตำบลแสนตอ และตำบลป่าพุทรา ในขณะที่ ชาวจีนไหหลำนั้นตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณตำบลสลกบาตร สอดคล้องกับการก่อตั้งศาลเจ้าพ่อจอมทอง ที่มีผู้ก่อตั้งเป็นชาวจีนไหหลำ

ส่วนการอพยพของชาวจีนแต้จิ๋วจากการค้นคว้าเอกสารพบว่า มีการอพยพเข้ามายังประเทศไทยตั้งแต่ราวปี พ.ศ.1687 หรืออาจจะก่อนหน้านี้ เมื่อพิจารณาจากบริบทด้านพื้นที่ของ อำเภอชาณุวรลักษบุรี และจังหวัดกำแพงเพชรแล้วพบว่าอำเภอชาณุวรลักษบุรีเป็นพื้นที่ที่มีการใช้แม่น้ำปิง ในด้านคมนาคมและการค้าขาย ซึ่งราวพุทธศตวรรษที่ 17 มีการค้าขายของพ่อค้าชาวจีน ในบริเวณปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดตาก เรื่อยไปจนถึงประตูท่าแพ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่

สำคัญทางการค้าระหว่าง ยูนนาน เมียนมา และไทย พบหลักฐานว่าพ่อค้าจีนที่ค้าขายจนร่ำรวย มีการบริจาคเงินเพื่อสาธารณประโยชน์ และได้รับพระราชทานทินนามจากกษัตริย์ เช่น จินเค็ง เป็นหลวงอุดรพานิช หรือตระกูล นิมมานเหมินทร์ (สุรางค์ จันทวานิช, 2542, 1537)

นอกจากชาวจีนที่อพยพเข้ามาทำการค้าแล้ว ยังพบว่ามีบางส่วนอพยพเข้ามายังบริเวณพื้นที่ทุรกันดารเพื่อทำการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือกลุ่มชาวจีนไหหลำ เนื่องจากกลุ่มชาวจีนไหหลำมีทุนน้อยกว่าชาวจีนแต้จิ๋ว และมักเข้าไปตั้งถิ่นฐานที่มีการแข่งขันน้อยกว่า บริเวณที่มีกลุ่มชาวจีนไหหลำเข้าไปตั้งถิ่นฐานได้แก่ จังหวัดพิจิตร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพิษณุโลก อาชีพส่วนใหญ่ของชาวจีนนอกเหนือจากการค้าขายแล้ว ยังมีการทำการเกษตรด้วย เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว สอดคล้องกับข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามที่กล่าวมาข้างต้นว่า ชาวจีนในพื้นที่อำเภอขามเฒ่ามีลักษณะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งการทำไร่มันสำปะหลัง การทำสวนกล้วยไข่

นอกจากนี้ยังพบหลักฐานที่กล่าวถึงชาวจีนในอำเภอขามเฒ่ามีลักษณะบุรุษ ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างสิ่งปลูกสร้างทางราชการเช่น ในปี พ.ศ. 2438 แต่ก็ได้กล่าวถึงว่าเป็นชาวจีนแต้จิ๋วหรือชาวจีนไหหลำ

“...ที่ทำการอำเภอเดิมตั้งอยู่ที่หน้าวัดน้อยวรลักษณ หมู่ที่ 7 ตำบลแสนตอ ห่างจากที่ว่าการอำเภอปัจจุบัน 2 กิโลเมตร แต่เนื่องจากสถานที่ตั้งคับแคบและตลิ่งน้ำที่ว่าการอำเภอพังอยู่ทุกปี นายจินต์ รักการดี นายอำเภอคลองขลุง และนายคำ ระตะจารุ ปลัดอำเภอตรี ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากิ่งอำเภอแสนตอ สมัยนั้นเป็นผู้ดำเนินการขอย้ายได้รับความอนุเคราะห์จาก นายสมพงษ์ พงษ์กุล พ่อค้าคนจีนที่ได้อาศัยค้าขายที่บ้านแสนตอบริจาคที่ดินเพื่อก่อสร้างกิ่งอำเภอ และสิ่งก่อสร้างของทางราชการใหม่อย่างกว้างขวาง ณ หมู่ที่ 2 ตำบลแสนตอ...”

(จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 36)

การก่อตั้งชมรมชาวจีนหรือการตั้งศาลเจ้าจีนก็ถือเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในพื้นที่นั้น ๆ ที่เห็นได้ชัดเจนคือมีการก่อตั้งชมรมตระกูลโจ้ว ใน จังหวัดกำแพงเพชร การตั้งชุมชนชาวจีนบ้านหาดชะอมเหนือ ที่เข้ามาทำโรงหีบมันและการเกษตรบริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิงซึ่งเป็นชาวจีนอพยพ การอนุเคราะห์เงินช่วยเหลือของพ่อค้าชาวจีนในการสร้างสิ่งปลูกสร้างทางราชการชี้ให้เห็นว่าบทบาทของชาวจีนนั้น นอกจากจะเข้ามาทำการค้าขายในประเทศแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในด้านอื่น ๆ ดังที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นเช่น การก่อตั้งสมาคมชาวจีน การสร้างสิ่งปลูกสร้างทางราชการ สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของชาวจีนที่มีต่อชุมชนที่ไม่จำกัดอยู่เพียงการค้าขายเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย

อย่างไรก็ดีเมื่อชาวจีนเหล่านี้เข้ามาทำการค้าขายและเริ่มตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนขนาดใหญ่ย่อมต้องมีการจัดระเบียบและช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มชาติเดียวกันกับตน ชาวจีนเริ่มมีการตั้งกลุ่มหรือสมาคมชาวจีนเพื่อดูแลชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยอยุธยา มีการปรากฏตำแหน่ง นายอำเภอจีนหรือปลัดจีน โดยมีอำนาจหน้าที่คือดูแลชาวจีน ตำแหน่งหน้าที่นี้ มีมาจนถึงกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ช่วงรัชกาลที่ 3 - 5 มีอำนาจหน้าที่ดูแลในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านคดีความ และ จัดทำบัญชีรายชื่อ ชาวจีนในท้องที่ที่ตนดูแล ตามหัวเมืองสำคัญ เช่น นครสวรรค์ ฉะเชิงเทรา ภูเก็ต (ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล, 2542, 1520) ส่วนสมาคมจีนในประเทศไทยนั้นก่อตั้งขึ้นโดยชุมชนชาวจีนในแต่ละกลุ่มภาษาโดยศูนย์กลางการชุมนุมของชาวจีนในประเทศไทยคือ กรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะบริเวณเขต บางรัก ปทุมวัน ป้อมปราบ และสัมพันธวงศ์ โดย กมล จันทรส (2506, 286-340) ได้จำแนกรูปแบบของสมาคมของชาวจีนไว้ดังนี้

สมาคมเชื้อสกุล หรือสมาคมแซ่ เป็นสมาคมที่มีการรวมตัวของคนในแซ่เดียวกัน และอาจไม่จำเป็นต้องเกี่ยวดองกัน

สมาคมท้องถิ่นหรือสมาคมภาษาพูด ได้แก่ กวางตุ้งแต้จิ๋วไหหลำ และ ฮกเกี้ยน สมาคมเหล่านี้ จะมีการดูแลเรื่องการฝังศพคนตาย หรือนำศพกลับไปทำพิธีต่อที่จีน มีบางแห่งดำเนินกิจการโรงเรียนเป็นของตนเอง และสถานพยาบาล

สมาคมอาชีพและธุรกิจ หรือสภาพหกรรมกรกลาง จัดตั้งขึ้นเพื่อดูแลคนงานจีน

หอการค้าจีน ทำหน้าที่ดูแลการค้าและการดำเนินกิจการของชาวจีนกับสมาคมการค้าต่าง ๆ สมาคมการกุศล จัดตั้งขึ้นเพื่อการกุศล เช่น สมาคมปอเต็กตึ๊ง จัดการฝังศพให้กับคนจีนผู้ยากไร้ หรือเหตุการณ์อุบัติเหตุต่าง ๆ เช่น ไฟไหม้ ไปจนถึงการก่อตั้งโรงพยาบาลหัวเฉียว ที่มีความหมายว่าเงินโพ้นทะเล

ในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีการก่อตั้งชมรมของชาวจีนที่ใช้ชื่อสมาชิกชมรมตระกูลโจ้ว จังหวัดกำแพงเพชร มีการจัดตั้งชมรมนี้ขึ้นอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2540 ซึ่งในภาษาจีนกลางแซ่นี้จะอ่านว่าแซ่โจ้ว ในภาษาจีนแต้จิ๋วจะอ่านว่าแซ่โจ้ว หรือในภาษาฮากกาจะอ่านว่า เซียงอิม หรือ อ้อมแซ่เหงา ในภาษาจีนฮกเกี้ยน ซึ่งแซ่โจ้วจัดอยู่ในทำเนียบร้อยแซ่ และเป็นแซ่ที่มีการใช้ในประเทศไทยมากเป็นลำดับที่ 3 โดยที่มาของตระกูลแซ่โจ้วมี 4 ข้อสันนิษฐาน คือ (ชมรมตระกูลโจ้วจังหวัดกำแพงเพชร, 2553, 2) มาจากเชื้อสายของอุ๋นฉวนซำราชบริพาร ในสมัยพระเจ้าจวนซู่มาจากราชวงศ์เซี่ย 2100-1600 ก่อนคริสตกาลในสมัยพระเจ้าชวาคัง ปรากฏชื่อข้าราชการชื่อ อุ๋เฮ่อ ผู้สืบเชื้อสายพระเจ้าหยาวและพระเจ้าซุ่นพระราชทานให้ไปปกครองเมือง หยี่ ซึ่งออกเสียงคล้ายกับคำว่า อุ๋เชื้อพระวงศ์ของพระเจ้าหยาวจึงมีผู้ออกเสียงเพี้ยนไปใช้แซ่ อุ๋ มาจากสมัยราชวงศ์โจว (1100-770 ก่อนคริสตกาล) ต้าไป กับ จิงหย่ง ซึ่งเป็นโอรสของ โจ้วไท่อ่อง พระราชทานให้ไปปกครองแคว้นอุ๋ จึงใช้ชื่ออุ๋เป็นแซ่

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้นเกี่ยวกับการการอพยพของชาวจีน การจัดตั้งสมาคมจีน และ ชมรมตระกูลโจ้วในจังหวัดกำแพงเพชร คำว่า แซ่โจ้ว ซึ่งเป็นการอ่านออกเสียงแบบภาษาแต้จิ๋ว ใน อำเภอขามเฒ่าบุรีก็มีครอบครัวชาวแต้จิ๋วเข้าร่วมเป็นสมาชิกในชมรมนี้ด้วย ส่วนในอำเภอขามเฒ่าบุรี พบการก่อตั้งสมาคมของชาวจีน คือสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและการจัดงานประเพณีแห่งเจ้าพ่อจอมทอง ปี พ.ศ. 2518 (วันชัย เตียอานวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2565) จึงสรุปได้ว่าชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานใน อำเภอขามเฒ่าบุรีนั้น อาจเริ่มต้นจากปี พ.ศ. 2410 เรื่อยมาจนถึงช่วง 2500 โดยอิงจากข้อมูล สัมภาษณ์ของวิทยากร และข้อมูลที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

ศาลเจ้าจีนในอำเภอขามเฒ่าบุรี

จากการลงพื้นที่ภาคสนาม ในอำเภอขามเฒ่าบุรี พบศาลเจ้าจีน 3 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง, 廟古頭本) ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงใต้, 廟古光華) และ ศาลเจ้าพ่อจอมทอง (廟古頭本) ศาลเจ้าจีนทั้ง 3 แห่งนี้เป็นแหล่งรวมตัวและการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การแห่เจ้า การเข้าทรง ศาสนสถานที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมเหล่านี้คือศาลเจ้า ในอำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

1. ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง, 廟古頭本)

ศาลเจ้าพ่อปุนเถ่ากง (廟古頭本) หรือศาลเจ้าพ่อหาดชะอม ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง สร้างขึ้นเมื่อราวปี พ.ศ.2497 แต่จากคำบอกเล่าของผู้ดูแลศาลเจ้า เล่าว่าเป็นรูปปั้นลอยน้ำมาและเป็นน้ำวนและหยุดอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง ชาวจีนที่อยู่บริเวณชุมชนบ้านหาดชะอมเหนือ (ชุมชนโรมัน) ได้อัญเชิญขึ้นมา และได้มีการเข้าทรงเจ้าเป็นครั้งแรกเพื่อสืบถามประวัติความเป็นมา ได้ความเป็นเทพเจ้าปุนเถ่ากง จึงได้อัญเชิญประดิษฐานขึ้นเป็นศาลเจ้าประจำชุมชนอยู่บริเวณพื้นที่ชุมชนโรมันเป็นระยะเวลากว่า 30 ปี ก่อนจะทำการย้ายมายังพื้นที่ปัจจุบันโดยได้ทำการรวบรวมเงินเพื่อซื้อที่ดิน ในปี พ.ศ. 2500 และเริ่มมีการบูรณะศาลเจ้าแห่งใหม่ในวันที่ 28 กันยายน พ.ศ.2555 แล้วเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2567 โดยมีการสร้างรูปเคารพเจ้าพ่อปุนเถ่ากงที่เป็นไม้หอมใหม่จากประเทศจีน มีพิธีเบิกเนตรโดยซินแสจากจังหวัดกำแพงเพชร

“...ปึงเถ่ากง หรือจะเรียก ปุนเถ่ากง เป็นเทพแห่งผืนดิน ทำหน้าที่ปกป้องรักษาให้ตึ๊งนั้ง ที่เดินทางจากจีนมาไทย ใช้ชีวิตได้ราบรื่น...” (ฉันทนันต์ เสวตรุงเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

1.1 ลักษณะของศาลเจ้า

ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง, 廟古頭本) มีลักษณะเป็นอาคารปิด มีการเจาะหน้าต่างด้านหน้าคล้ายกับสถาปัตยกรรมแบบหมิ่นหนาน รวมถึงมีการประดับปูนปั้นรูปสัตว์มงคลบนยอดหลังคา แบบศิลปะฉะฉาน (แต้จิ๋ว) ซึ่งเป็นบริเวณด้านข้างของหน้าบันศาลเจ้า เป็นศิลปะแบบแต้จิ๋ว ซึ่งส่วนใหญ่จะประดับตามธาตุทั้ง 5 คือ ไม้ ทอง ดิน น้ำ และ ไฟ และหน้าบันแบบฉะฉาน จะเป็นการก่อแถบปูนเป็นชั้น ๆ ซึ่งแถบเล็ก ๆ เหล่านี้เรียกว่า เซียน ภายในจะประดับปูนปั้นและลายจิตรกรรมต่าง ๆ (อิทธิชัย ไชยพจน์พานิช, 2561, 43,44)

บริเวณด้านหน้าของศาลเจ้าประดับด้วยป้ายภาษาจีนว่า 廟古頭本 ซึ่งมีความหมายว่า ศาลเจ้าปูนเกล้ากง อาคารในบริเวณศาลเจ้าประกอบไปด้วย 2 อาคารได้แก่ 1) อาคารศาลเจ้าเก่าที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2500 โดยปัจจุบันอาคารแห่งนี้เป็นที่ประดิษฐานเทพเจ้าตุ๋นเอี้ยะ เนื่องจากบริเวณศาลเจ้าเดิมมีความคับแคบ จึงได้มีการก่อสร้างศาลเจ้าแห่งใหม่ขึ้นในบริเวณเดียวกัน 2) อาคารศาลเจ้าแห่งใหม่

ภาพ 3 ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง) ศาลปัจจุบัน
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธิวีรธรรม, 20 พฤศจิกายน 2566

ภาพ 4 ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเถ้ากง) ศาลเก่า
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรรค์, 20 พฤศจิกายน 2566

ภาพ 5 ด้านข้างของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเถ้ากง)
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรรค์, 20 พฤศจิกายน 2566

1.2 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในศาลเจ้า

ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเถ้ากง, 廟古頭本) มีเทพประธานศาลเจ้าเป็นเทพเจ้าปูนเถ้ากง โดยชาวบ้านและผู้คนที่เข้ามากราบไหว้มักจะขอพรให้ชีวิตมีความราบรื่น และค้าขายเจริญรุ่งเรือง โดยศาลเจ้าพ่อหาดชะอม มีพิธีกรรมและการกราบไหว้และขอพรต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาลเจ้างดังต่อไปนี้

1.2.1 เทพเจ้าปูนเถ้ากง หรือปึงเถ่ากง ตามความเชื่อถือว่าเป็นเทพเจ้าที่ หรือเทพอารักษ์ผืนดิน โดยมักมีลักษณะรูปร่างเป็นชายชรา การบูชาเทพเจ้าปูนเถ้ากงปรากฏการบูชาในหลายประเทศ เช่น ไทย เวียดนาม ลาว กัมพูชา ฟิลิปปินส์ (ถาวร สิกขโกศล, 2562, 153) โดยการบูชาเทพเจ้าปูนเถ้ากง หรือการกราบไหว้ประจำวันจะใช้ธูปในการบูชา 3 ดอก ซึ่งวิทยากรได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยขณะลงภาคสนามว่า “การกราบไหว้กง เราจะใช้ธูปทั้งหมด 3 ดอก ซึ่งมีความหมาย ว่าเรานับถือกงเหมือนกับการไหว้พระ คือเหมือนกับการไหว้พระลี้กถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งกงก็

เหมือนกับเป็นพระในบ้าน เป็นประธานของศาลเจ้า...” มีความเชื่อว่าไม่ควรเล่นกระถางธูปหรือพุดจา
คูหมื่นเพราะจะทำให้เทพเจ้าโกรธและลงโทษให้เป็นคนวิกลจริต (ธัญนันต์ เศวตรุ่งเรือง, ผู้ให้
สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

ภาพ 6 เทพเจ้าปูนเถ้ากง

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 20 พฤศจิกายน 2566

1.2.2 เทพเจ้ากวนอู หรือกวนกง เป็นเทพเจ้าที่มาจากตำนานของจีน ในยุคสาม
ก๊ก โดยมีความเชื่อว่า เทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์ สามารถปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย และขับไล่
สิ่งที่เป็นอัปมงคล เพราะเนื่องด้วยเทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าที่เป็นขุนทหาร ในศาลเจ้าพ่อหาดชะอม
(ปูนเถ้ากง) มีการกราบไหว้เทพเจ้ากวนอูโดยใช้ธูปจำนวน 3 ดอก เทพเจ้ากวนอูเป็นเทพเจ้าที่มีการ
อัญเชิญเข้ามาในศาลเจ้าภายหลังมีการก่อตั้งศาลเจ้าในปี พ.ศ.2497 (ธัญนันต์ เศวตรุ่งเรือง, ผู้ให้
สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565) ลักษณะรูปเคารพของเทพเจ้ากวนอู เป็นลักษณะขุนทหารฝ่ายบู๊ มี
ผิวกายสีเข้มมือด้านขวาถือหอก

ภาพ 7 เทพเจ้ากวนอู

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 20 พฤศจิกายน 2566

1.2.3 เทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ยะ ไฉ่เสิน หรือไท่ส่วยเอี้ยะ เป็นเทพเจ้าที่เกี่ยวกับเงินทอง และการค้าขาย มีลักษณะเป็นชายชรา มีหนวดยาว แบบขุนนางฝ่ายบุน มือทั้งสองข้างถือถุงใส่เงิน และทอง ตามความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า เป็นเทพที่คุ้มครองและประทานพรในเรื่องของการค้าขาย และเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ทำการค้าขายแบบสุจริต (ฉันทันต์ เศวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565) การกราบไหว้บูชาเทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ยะใช้รูป 3 ดอก

ภาพ 8 เทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ยะ

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 20 พฤศจิกายน 2566

1.2.4 เจ้าแม่กวนอิม หรือพระโพธิสัตว์ อวโลกิเตศวร เป็นเทพเจ้าที่มีมาแต่เดิม เมื่อก่อตั้งศาลเจ้า โดยรูปเคารพเดิมนั้นตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าของศาลเจ้าพ่อหาดชะอมอาคารเก่า ที่ปัจจุบันเป็นอาคารที่ประดิษฐาน เทพเจ้าตี่จูเอี้ยะ โดยรูปเคารพองค์ปัจจุบันที่ประดิษฐานในศาลเจ้า เป็นการอัญเชิญมาใหม่จากประเทศจีน การบูชาเจ้าแม่กวนอิมจะช่วยให้เรื่องความร่มเย็นการใช้ชีวิต และสร้างความเป็นสิริมงคลให้แก่ตัวผู้ที่นับถือ การบูชาเจ้าแม่กวนอิมจะใช้รูปในการกราบไหว้ 3 ดอก (ฉันทันต์ เศวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

ภาพ 9 เจ้าแม่กวนอิม (องค์ปัจจุบัน)

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 20 พฤศจิกายน 2566

ภาพ 10 เจ้าแม่กวนอิม (องค์เก่า)
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวีรสรรค์, 20 พฤศจิกายน 2566

1.2.5 เทพเจ้าตี่จูเอี้ยหรือ ฤๅติ่ง เป็นเทพเจ้าประจำศาลเจ้าที่ทุก ๆ ศาลเจ้าจะต้องมี เนื่องจากมีความเชื่อว่า เทพเจ้าตี่จูเอี้ยเป็นเทพเจ้าแห่งผืนดิน ทำหน้าที่ดูแลคุ้มครองผู้ที่อาศัยคล้ายกับศาลพระภูมิเจ้าที่ของคนไทย โดยรูปเคารพของตี่จูเอี้ยจะมีลักษณะแตกต่างกันไป บางแห่งเป็นเพียงป้ายภาษาจีน บางแห่งก็เป็นรูปเคารพ โดยศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง) ปรากฏรูปเคารพเป็นรูปปั้นชายชรา แต่งกายแบบขุนนางฝ่ายบุ๋น มือด้านขวาถือไม้เท้า และมือด้านซ้ายถือก้อนทองคำซ้อนกัน 3 ก้อน การกราบไหว้บูชาเทพเจ้าตี่จูเอี้ย ใช้ธูปทั้งหมด 5 ดอกซึ่งสื่อความหมายถึงการบูชา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บุพการี และครูบาอาจารย์ (ธัญนันต์ เศวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

ภาพ 11 เทพเจ้าตี่จูเอี้ย
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวีรสรรค์, 20 พฤศจิกายน 2566

1.2.6 เทพทวารบาล หรือ หิมิงค์ ตามความเชื่อ เทพทวารบาลมีหน้าที่คอยดูแล ปกป้องไม่ให้สิ่งชั่วร้ายหรือสิ่งที่เป็นอัปมงคลเข้ามาในศาลเจ้าหรือภายในบ้าน โดยแต่ละศาลเจ้าจะ การปรากฏเทพทวารบาลที่แตกต่างกัน บางแห่งเป็นเพียงกระถางรูปเล็ก ๆ ตั้งอยู่ที่ปลายเสาของบ้าน หรือศาลเจ้าทั้งสองด้านของทางเข้า บางแห่งปรากฏเป็นภาพวาดที่ประตูทางเข้าของศาลเจ้าใน รูปแบบการแต่งกายของขุนนางจีนแบบฝ่ายบู๊ถืออาวุธเป็นกระบี่หรือง้าว ศาลเจ้าพ่อหาดชะอมมีการ ปรากฏเทพทวารบาล ทั้งสองรูปแบบ คือ มีกระถางรูปด้านหน้าของศาลเจ้าที่เป็นอาคารดั้งเดิม และ รูปภาพจิตรกรรมขุนนางทหารฝ่ายบู๊ที่บริเวณประตูด้านหน้าของศาลเจ้าแห่งใหม่ ทั้งหมด 3 ด้านคือ ประตูด้านหน้า และประตูทางด้านซ้ายและขวา การไหว้เทพทวารบาลจะใช้รูป 1-2 ดอก (ธันยรัตน์ เศรษฐกร, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

ภาพ 12 เทพทวารบาล (ศาลเจ้าเดิม)

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธิวีรรค์, 20 พฤศจิกายน 2566

ภาพ 13 เทพทวารบาล (ศาลเจ้าปัจจุบัน)
 ถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์, 20 พฤศจิกายน 2566

ภาพ 14 เทพทวารบาลในศาลเจ้าชั่วคราวของเทศบาลแห่งประเทศไทยประจำปี
 ถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์, 5 ธันวาคม 2563

1.2.7 ทึก ทึ่ตีแบบือ หรือเทพแห่งฟ้าดิน เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญที่ศาลเจ้าจีนส่วนใหญ่มี เพื่อใช้บูชาและสักการะเทพเจ้าแห่งท้องฟ้าและผืนดิน ที่คอยดูแลปกป้องรักษาคนในพื้นที่นั้น ๆ โดยลักษณะของทึกมักปรากฏเป็น เสาสูงมีมังกรพันล้อมบนปลายสุดจะมีตะเกียงหรือโคมไฟส่องสว่าง ตามความเชื่อเพื่อบูชาเง็กเซียนฮ่องเต้ ซึ่งเป็นเทพที่ดูแลและปกครองสวรรค์ การไหว้ทึกจะใช้รูปทั้งหมด 5 ดอก ศาลเจ้าพ่อหาดชะอมมีการปรากฏรูปแบบของทึก 3 ลักษณะคือ 1) เสาทึกของศาลเจ้าเดิมมีลักษณะเป็นเสาโลหะกลมสีแดง บนสุดของเสามีโคมไฟส่องสว่าง 2) เสาทึกของศาลเจ้าแห่งใหม่ มีลักษณะเป็นเสาที่มีมังกรพันและปลายบนสุดของเสาเป็นตะเกียงและโคมไฟส่องสว่าง 3) เสาทึกที่อยู่บริเวณศาลเจ้าชั่วคราวในงานเทศกาลแห่เจ้าประจำปี มีลักษณะเป็นเสาโลหะ

สูงสีแดง ปลายด้านบนสุดประดับด้วยต้นไผ่และโคมไฟกระดาด เรียกว่าทีกงเต็ง ซึ่งเสาที่กึ่งนี้จะเป็น เสาที่ให้ประชาชนประมูลเป็นสังของมณฑลในงานเทศกาลแห่เจ้าประจำปี (ฉันทันันต์ เศวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

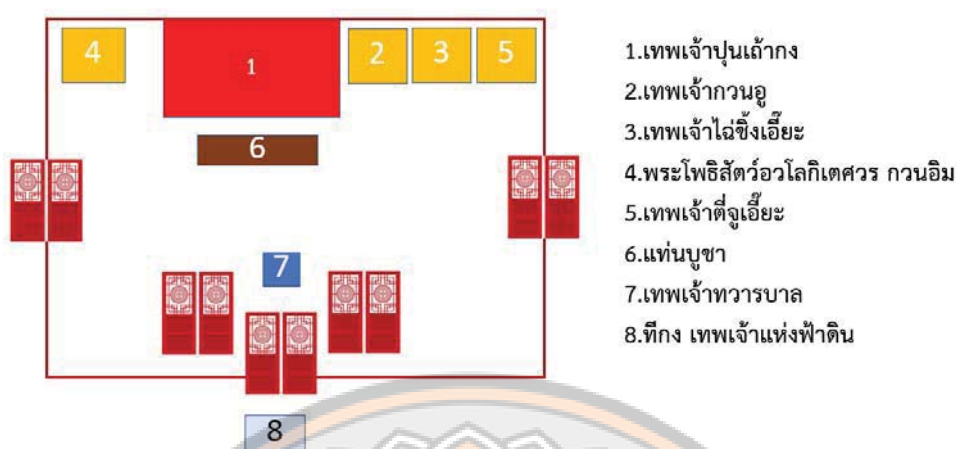
ภาพ 15 เสาทีกง ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า) ภาพที่ 1
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวิสิตรักษ์, 20 พฤศจิกายน 2566

ภาพ 16 เสาทีกง ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า) ภาพที่ 2
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวิสิตรักษ์, 20 พฤศจิกายน 2566

ภาพ 17 เสาทีกง ในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า)
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวิสิตรักษ์, 5 ธันวาคม 2563

ภาพ 18 แผนผังการวางรูปเคารพศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง)

ภาพโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์, 2 พฤษภาคม 2568

ในการกราบไหว้เทพเจ้าของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง) จะมีการกราบไหว้โดยเรียงลำดับตามที่ผู้ดูแลศาลเจ้าได้ให้ข้อมูลผู้วิจัยซึ่งสามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 5 ลำดับการไหว้เทพเจ้าศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง)

ลำดับ	เทพเจ้า	จำนวนรูป(ดอก)
1	ทึกง (เทพเจ้าแห่งฟ้าดิน)	5
2	หมิงซัง (เทพเจ้าทวารบาล)	2
3	เทพเจ้าตี่จูเอี้ยะ	5
4	เทพเจ้าปูนเกล้ากง	3
5	เทพเจ้ากวนอู	3
6	เทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ยะ	3
7	เจ้าแม่กวนอิม	3

1.3 ประเพณีและพิธีกรรมในรอบปีของศาลเจ้า

ศาลเจ้าพ่อหาดชะอมมีประเพณีและพิธีกรรมสำคัญคือการแห่เจ้า โดยพิธีกรรมการแห่เจ้านี้จะจัดให้มีขึ้นในงานเทศกาลแห่เจ้าประจำปี และมีประเพณีและพิธีกรรมอื่น ๆ ที่สำคัญในรอบปี ดังนี้

ตาราง 6 ประเพณีในรอบปีของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า)

ลำดับ	ประเพณีและพิธีกรรม	ระยะเวลาตามปฏิทิน
1	วันไหว้เจ้าประจำ	ทุกวันพระของเดือน
2	วันตรุษจีน	แรม 30 ค่ำเดือน 12
3	วันสารทจีน	ขึ้น 14 ค่ำเดือน 9
4	เทศกาลกินเจ	ขึ้น 1 ค่ำเดือน 9
5	งานประจำปีเจ้าพ่อหาดชะอม	6-10 ธันวาคม

1.3.1 วันไหว้เจ้าประจำ

บทบาทของหลวงปู่ หรือผู้ดูแลศาลเจ้านอกจากจะมีหน้าที่ในการดูแลความเรียบร้อยและกิจกรรมของศาลเจ้าแล้ว ยังมีหน้าที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับศาลเจ้า ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า) จะจัดให้มีการไหว้เจ้าประจำวันพระ โดยมีรายละเอียดและลำดับพิธีกรรมดังนี้

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลเจ้าพ่อปูนเกล้า (หาดชะอม)

สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม

ธูป จำนวน 24 ดอก ใช้ในการไหว้เทพเจ้าทุกองค์ในศาลเจ้า

น้ำชาสำหรับเทพเจ้าองค์ละ 1 ชุด

ส้มจำนวน 3 ลูก หรือผลไม้ 5 ชนิด โดยจัดวางหน้าแท่นบูชาของศาลเจ้า

หิ้งเตี๊ยะ หรือกระดาดเงินกระดาดทอง

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

หลวงปู่ หรือผู้ดูแลศาลเจ้าจัดเตรียมผลไม้และน้ำชาเพื่อใช้ไหว้เทพเจ้าโดยจัดวางสิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมไว้หน้าแท่นบูชาของศาลเจ้า

เริ่มพิธีกรรมการไหว้เจ้าประจำวันพระโดยไหว้เทพเจ้าตามลำดับ คือ ทิศทางเทพเจ้าทวารบาล เทพเจ้าตุ้ญเอี้ยะ เทพเจ้าปูนเกล้า เทพเจ้ากวนอู เทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ยะ และเจ้าแม่กวนอิมตามลำดับ เมื่อธูปเหลือครึ่งดอกหรือใกล้จะหมด จึงไหว้อีกครั้งก่อนจะ เอี้ยง หรือลาของไหว้ และเผากระดาดหิ้งเตี๊ยะ เป็นอันเสร็จพิธี

(ธัญนันต์ เสวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

1.3.2 วันตรุษจีน

วันตรุษจีนหรือเทศกาลปีใหม่ของจีน ตามปฏิทินจีนตรงกับวันแรม 30 ค่ำ เดือน 12 โดยจะมีพิธีกรรมดังนี้

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า)

สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม

ธูปจำนวน 24 ดอกใช้ในการไหว้เทพเจ้าทุกองค์ในศาลเจ้า

อาหารคาว เนื้อสัตว์ 3 ชนิด เรียกว่า ซาแซ หรือ 5 ชนิดเรียกว่า โหงวแซ ก็ได้ และอาหารคาวชนิดอื่น ๆ ที่มีความหมายมงคลเช่น หมี่ซั่ว ที่มีความหมายถึงชีวิตที่ยืนยาว

อาหารต้องห้ามคืออาหารประเภทเนื้อวัวและเนื้อควาย

อาหารหวาน เหล้าเปี้ยะ ขนมเปี้ยะหรือขนมมงคล เช่น ขนมถ้วยฟู ใน ขนมจันอับ หรือสาकुแดง 5 ถ้วย

ผลไม้ 3 ชนิดหรือ 5 ชนิดตามฤดูกาล

น้ำชาสำหรับเทพเจ้าองค์ละ 1 ชุด

หิ้งเตี๊ยะ หรือกระดาดเงินกระดาดทอง

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

หลังจุก และคณะกรรมการดูแลศาลเจ้า เถ้านั่ง จัดอาหารคาวหวานบริเวณแท่นบูชาศาลเจ้า โดยพิธีกรรมนี้ผู้ที่ไหว้และปักธูปเป็นคนแรกคือเถ้านั่งที่ทำหน้าที่เป็นประธาน โดยลำดับการไหว้จะเริ่มจาก เทพองค์ประธานศาลเจ้า และเทพองค์อื่น ๆ ตามลำดับ

เมื่อธูปเหลือครึ่งดอกหรือใกล้จะหมด หลังจุกจะจุดธูปเพื่อไหว้อีกหนึ่งครั้ง ก่อนที่จะทำการ เหยียง หรือลาของไหว้ เเผาะกระดาดหิ้งเตี๊ยะ เป็นการเสร็จสิ้นพิธี อาหารที่เหลือจะทำการแจกจ่ายให้กับคณะกรรมการเถ้านั่ง และประชาชน (ธันยนันต์ เสวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

1.3.3 วันสารทจีน

วันสารทจีน ตรงกับวัน ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 9 ตามปฏิทินของจีน โดยชาวจีนจะมีการไหว้ทั้งหมด 3 ช่วงเวลา คือช่วงเช้าจะเป็นการไหว้เทพเจ้า ช่วงสายจะเป็นการไหว้บรรพบุรุษ และช่วงบ่ายจะเป็นการไหว้ผีไม่มีญาติ โดยศาลเจ้าพ่อหาดชะอมจะมีการไหว้เพียงช่วงเช้า ซึ่งมีรายละเอียดและลำดับพิธีกรรมดังนี้

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง)

สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม

รูปจำนวน 24 ดอกใช้ในการไหว้เทพเจ้าทุกองค์ในศาลเจ้า

อาหารคาวหวาน ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อสัตว์ 3 ชนิดหรือ 5 ชนิดก็ได้ และผลไม้ตามฤดูกาล 3 ชนิดหรือ 5 ชนิดก็ได้ ส่วนของต้องห้ามคือเนื้อวัวและเนื้อควาย

น้ำชาสำหรับเทพเจ้าองค์ละ 1 ชุด

หิ้งเตี้ยะ หรือกระดาดเงินกระดาดทอง

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

หลวงปู่และคณะกรรมการเถานั่งของศาลเจ้าจัดเตรียมอาหารและสิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมของศาลเจ้าไว้หน้าแท่นบูชา

เริ่มพิธีกรรมการไหว้เจ้าโดนประธานเถานั่งเป็นผู้จุดธูปและไหว้เป็นคนแรก โดยลำดับจะเริ่มจากองค์ประธานศาลเจ้า และเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ตามลำดับ

เมื่อธูปใกล้จะหมดดอก หลวงปู่จะจุดธูปให้ประธานและเถานั่งท่านอื่น ๆ ไหว้อีกครั้งก่อนจะทำการ เอียง หรือลาของไหว้ และเผากระดาดหิ้งเตี้ยะ เป็นอันเสร็จพิธีการ อาหารที่นำมาไหว้เทพเจ้าจะมีการนำไปแจกจ่ายให้กับชาวบ้านภายในชุมชน อนึ่งในอดีตศาลเจ้าจะมีประเพณีเทกระจาดโดยจะจัดควบคู่ไปกับพิธีกรรมของวันสารทจีน แต่ในปัจจุบันได้ยกเลิกพิธีกรรมนี้แล้ว (สนย นันต์ เสวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

1.3.4 เทศกาลกินเจ

เทศกาลกินเจหรือประเพณีถือศีลกินผัก ตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำเดือน 9 โดยศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง) จัดให้มีขึ้นทุก ๆ ปี เพื่อเปิดเป็นการทำบุญและเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้มีโอกาสทำบุญร่วมกันกับศาลเจ้าตามความศรัทธา โดยศาลเจ้าจะจัดให้มีโรงทานอาหารเจ เป็นเวลา 10 วัน ในอดีตไม่มีการอัญเชิญเทพเจ้ามายังศาลเจ้าชั่วคราวในชุมชน จะมีเพียงการตั้งโรงทานในบริเวณกลางตลาดตาช่วน ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้กับศาลเจ้า แต่ภายหลังปี พ.ศ.2557 เทศบาลตำบลขามรุรลักษบุรี ได้มีการพัฒนาพื้นที่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิงเพื่อใช้เป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชน จึงได้มีการตั้งโรงทานและการตั้งศาลเจ้าชั่วคราวขึ้นเพื่อให้ประชาชนที่มารับประทานอาหารเจสามารถไหว้เทพเจ้าด้วย

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า) , ศาลเจ้าชั่วคราว ริมฝั่งแม่น้ำปิง

สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม

ธูปจำนวน 24 ดอกใช้ในการไหว้เทพเจ้าทุกองค์ในศาลเจ้า

อาหารเจและผลไม้ 3 ชนิดหรือ 5 ชนิด

น้ำชาสำหรับเทพเจ้าองค์ละ 1 ชุด

หิ้งเตี้ยะ หรือกระดาชเงินกระดาชทอง

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

ในอดีตไม่มีการอัญเชิญเทพเจ้ามายังศาลเจ้าชั่วคราว พิธีกรรมการไหว้เทพเจ้าจะจัดขึ้นในศาลเจ้า โดยพิธีกรรมเริ่มจาก หลงจูและคณะกรรมการเถานั่งได้ไหว้อาหารเจ โดยมีประธานเถานั่ง เป็นผู้จุดธูปไหว้เป็นคนแรก หลังจากนั้นเมื่อธูปหมดจึงไหว้อีกครั้งเป็นครั้งที่สองเพื่อทำการลาของไหว้ เมากระดาชหิ้งเตี้ยะเป็นอันเสร็จพิธี และไหว้เทพเจ้าอีกครั้งเพื่อบอกกล่าวเมื่อจบงานเทศกาลกินเจ

ปัจจุบัน หลังจาก พ.ศ.2557 ได้มีการอัญเชิญเจ้าแม่กวนอิมมายังศาลเจ้าชั่วคราวบริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง โดยจะมีการประกอบพิธีกรรมการไหว้เทพเจ้าในช่วงเช้า หลังจากนั้นจะเป็นการอัญเชิญรูปเคารพเทพเจ้าขึ้นเกี้ยวโดยรถยนต์ไปยังศาลเจ้าชั่วคราว ขณะที่กำลังเคลื่อนย้ายก็จะมี การ ตีฆ้องหรือได้ฆ้องตลอดการอัญเชิญ และจะมีพิธีกรรมการไหว้เทพเจ้าเมื่องานเทศกาลเสร็จสิ้น เพื่ออัญเชิญเทพเจ้ากลับไปยังศาล เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีกรรม (ธัญนันต์ เศวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

1.3.5 งานประจำปีเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า)

งานประจำปีหรือเทศกาลประเพณีแห่เจ้าพ่อหาดชะอม จัดขึ้นเป็นประจำทุก ๆ ปี โดยไม่มีกำหนดวันตายตัว ซึ่งเทศกาลแห่เจ้าประจำปี ในอดีตมีการจัดงานเทศกาลในช่วงวันที่ 10-14 เมษายน แต่ภายหลัง พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา มีการปรับเปลี่ยนการจัดงานมาเป็นวันที่ 6-10 ธันวาคม ซึ่งมีระยะเวลาการจัดงานทั้งสิ้น 5 วัน

“...วันเกิดของกงไม่แน่นอน การจัดงานประจำปีเจ้าพ่อหาดชะอมของเรา จัดขึ้นช่วงเดือนเมษายน แต่มาเปลี่ยนทีหลัง ปี 2556 เพราะว่า จัดงานช่วงปลายปีจะตรงกันกับช่วงใกล้ปีใหม่ และระยะเวลาจัดงานก็เป็นช่วงใกล้ๆกับงานจิวเจ้าพ่อแสนตรงกับเจ้าพ่อจอมทอง เพื่อให้มันเหมาะสมกันกับช่วงเวลา...”

(ธัญนันต์ เศวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า), ศาลเจ้าชั่วคราว ริมฝั่งแม่น้ำปิง

สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม

ธูปจำนวน 24 ดอกใช้ในการไหว้เทพเจ้าทุกองค์ในศาลเจ้า

อาหารหวาน เช่นขนมจันอับ ขนมถ้วยฟู และผลไม้ 3 ชนิดหรือ 5 ชนิด

น้ำชาสำหรับเทพเจ้าองค์ละ 1 ชุด

หิ้งเตี๊ยะ หรือกระดาษเงินกระดาษทอง

อาหารคาวต่าง ๆ ประกอบไปด้วย เนื้อสัตว์ 3 ชนิด หรือ ไก่ย่าง

ประทัด และซอง

เกี้ยวที่ใช้สำหรับแห่เจ้า

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

1. วันอัญเชิญเทพเจ้า คณะกรรมการเก้านั่ง นำโดยประธานเก้านั่ง และ คณะกรรมการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อหาดชะอมประจำปี จุฑฐูปอกกล่าวเพื่ออัญเชิญเทพเจ้าไปยัง ศาลเจ้าชั่วคราวที่ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง โดยจะมีการอัญเชิญกระถางธูปและรูปเคารพขึ้นเกี้ยว โดยรถยนต์ ขณะอัญเชิญเทพเจ้าไปยังศาลเจ้าชั่วคราว จะมีการไต้ผ่างหรือการตีฆ้องตลอดเส้นทาง การอัญเชิญ เมื่อถึงบริเวณที่ตั้งศาลเจ้าชั่วคราว คณะกรรมการเก้านั่งจะมีการจุฑฐูปไหว้เทพเจ้าอีกครั้ง พร้อมกับขนมจันอับ และผลไม้ เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีในช่วงเช้า และจะมีพิธีปวงเซียงอีกครั้งเพื่อเป็นการ เปิดงาน ในช่วงเย็น โดยจะมีจ๊วและสิงโตมาทำการปวงเซียงแสดงถวายเทพเจ้า

ภาพ 19 การอัญเชิญเทพเจ้าไปยังศาลเจ้าชั่วคราว ภาพที่ 1

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธิวีธีสรรค์, 5 ธันวาคม 2563

ภาพ 20 การอัญเชิญเทพเจ้าไปยังศาลเจ้าชั่วคราว ภาพที่ 2
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรรค์, 5 ธันวาคม 2563

ภาพ 21 การอัญเชิญเทพเจ้าไปยังศาลเจ้าชั่วคราว ภาพที่ 3
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรรค์, 5 ธันวาคม 2563

2. **วันแห่เจ้า** พิธีกรรมในช่วงเช้า เริ่มตั้งแต่เวลา 08:00 น.เป็นต้นไปจะเป็นพิธีกรรมการไหว้เทพเจ้า ก่อนจะมีพิธีกรรมการปวงเซียง การแสดงให้กับเทพเจ้าได้รับชม ซึ่งประกอบไปด้วยคณะสิงโต คณะมังกร คณะเอ็งกอพะบู คณะนักแสดงดนตรีล้อเกี้ยวจาก สมาคมส่งเสริมดนตรีเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ การแห่เจ้าชุมชนจะมีการโด่งผ่างหรือตีฆ้อง และจุดประทัด ขณะทำการแห่เทพเจ้าไปรอบ ๆ ขณะที่ผู้วิจัยได้ลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลพิธีกรรมการแห่เจ้าโดยใช้วิธีสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม พบว่ามีการแสดงเพิ่มเติมเข้ามาในขบวนของการแห่เจ้า คือ กลุ่มคณะรำวง 3 ส ซึ่งเป็น

การแสดงการรำวง โดยกลุ่มชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในอำเภอชาณุวรลักษบุรี ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จะมีการตั้งโต๊ะรับเจ้า เมื่อขบวนเกี้ยวของเทพเจ้าผ่านจะมีการส่งรูปให้กับเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นการกราบไหว้และสักการะแก่เทพเจ้า โดยพิธีกรรมการแห่เจ้าจะเสร็จสิ้นในช่วงเวลา 16:00 น. โดยการอัญเชิญเกี้ยวเทพเจ้ากลับเข้าสู่ศาลเจ้าชั่วคราว

ภาพ 22 การแสดง รำวง 3 ส ต่อหน้าเทพเจ้า
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์, 6 ธันวาคม 2563

ภาพ 23 การตั้งขบวนของนักแสดงงานเทศกาลแห่เจ้าประจำปี
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์, 6 ธันวาคม 2563

ภาพ 24 ประเพณีการแห่เจ้า
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวิสรรค์, 6 ธันวาคม 2563

3. วันไหว้ดับเสียซึ่ง เป็นพิธีกรรมการไหว้เทพเจ้าในเช้าวันสุดท้าย ของงานแห่เจ้าประจำปี โดยจะมีการใช้อาหารคาวหวานบูชาเทพเจ้า โดยพิธีกรรมจะเริ่มในช่วงเวลา 09:19 น. บริเวณหน้าศาลเจ้าชั่วคราวริมแม่น้ำปิง ในพิธีกรรมนี้ นำโดยประธานเถานั้งและประธานในพิธีจุดธูปไหว้สักการะเป็นคนแรก หลังจากธูปใกล้หมดจะทำการไหว้อีกครั้งก่อนจะลาของเซ่นไหว้และเผากระดาษหิ้งเดียวะ ส่วนผู้ที่ต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมสามารถนำอาหารมาถวายแก่เทพเจ้าได้

ภาพ 25 พิธีกรรมวันไหว้ดับเสียซึ่ง
ที่มา : ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุณเภาัง) <https://shorturl.asia/873Oj>

4. พิธีส่งเจ้า จัดขึ้นในคืนสุดท้ายของงานประเพณีแห่เจ้าพ่อหาดชะอม พิธีกรรมในวันนี้จะเริ่มต้นจากจั่วทำการแสดงครั้งสุดท้ายเสร็จสิ้น โดยจะมีพิธีกรรมการปวงเซียงของจั่ว หลังจากนั้น ประธานเถานั้งและคณะกรรมการจะทำการจุดธูปบอกกล่าว และเผากระดาษหิ้ง

เตี้ยและฟ้าที่เป็นชุดของเทพเจ้าซึ่งทำมาจากกระดาด ซึ่งพิธีกรรมนี้เรียกว่าการ ฮ่วย เป็นการเผาสิ่งของเพื่อส่งให้กับเทพเจ้า หลังจากเสร็จสิ้นจะมีนำกระดาดรูปและรูปเคารพของเทพเจ้าขึ้นเกี้ยวเพื่ออัญเชิญกลับไปยังศาลเจ้าดั้งเดิม เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีกรรมการแห่เทพเจ้าประจำปีของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า)

1.4 ลักษณะความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏในศาลเจ้า

จากการลงพื้นที่ภาคสนามและการสัมภาษณ์วิทยากรพบความเปลี่ยนแปลงทำเลที่ตั้งของสถานที่ของศาลเจ้าพบว่า บริเวณพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของศาลเจ้าปัจจุบันได้ทำการย้ายมาจากศาลเจ้าเดิม เมื่อปี พ.ศ.2500 เนื่องจากบริเวณพื้นที่ศาลเจ้าเดิมมีความคับแคบและการเดินทางกลางคืนค่อนข้างมีความอันตราย จึงได้มีการย้ายศาลเจ้ามา ณ ที่ปัจจุบัน ดังบทสัมภาษณ์ของ ธนย นันต์ เสวตรุ่งเรือง ผู้ดูแลศาลเจ้าที่ว่า

“... แต่ก่อนตั้งศาลเจ้าเข้าไปทางโรงมันเก่า ซึ่งตอนนี้ก็น่าจะเกิน 70 ปีแล้ว งานจ๊วก็จัดทุก ๆ ปี ที่ตรงนั้นมันเปลี่ยว คนก็กลัวขโมยกลัวโจรกัน ก็เลยต้องย้ายศาลเจ้ามาอยู่หลังโรงเรียน (โรงเรียนสุนนเมธิ ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนอนุบาลเบญจมาศ) เพราะมันใกล้ตลาด...”

(ธนย นันต์ เสวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

การคัดเลือกคณะกรรมการเถานั้ง หรือคณะกรรมการที่ดูแลกิจกรรมและพิธีกรรมของศาลเจ้า ในอดีตการคัดเลือกคณะกรรมการศาลเจ้าจะคัดเลือกจากการ ปะพาย แต่ในปัจจุบันใช้วิธีการคัดเลือกจากการลงความเห็นของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า) และเปิดโอกาสให้จิตอาสาและผู้คนที่สนใจสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของศาลเจ้าได้ ถึงแม้จะมีการคัดเลือกกันด้วยตนเองแต่ก็ยังคงมีการจัดรูปบอกล่าวแก่เทพเจ้า

ในด้านของพิธีกรรมพบว่าการจัดงานเทศกาลกินเจมีการเปลี่ยนแปลงโดยจากเดิมก่อนมีการพัฒนาพื้นที่บริเวณลานเฉลิมพระเกียรติซึ่งตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง ศาลเจ้าไม่มีการอัญเชิญเจ้ามายังบริเวณศาลเจ้าชั่วคราว แต่ภายหลังปี พ.ศ.2557 ได้มีการอัญเชิญเจ้าแม่กวนอิมมายังศาลเจ้าชั่วคราวในช่วงเทศกาลกินเจ นอกจากนี้ยังพบว่าในเทศกาลสารทจีนในอดีตเคยมีพิธีกรรมการเทกระเจาดแต่พิธีกรรมนี้ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีการเข้าร่วมพิธีกรรมของกลุ่มรำวง 3 สพบว่า มีการเข้าร่วมกิจกรรมของศาลเจ้าครั้งแรกในปี พ.ศ.2557 การจัดงานเทศกาลประจำปีในอดีตจะมีการจัดงานในช่วงวันที่ 10-14 เมษายน แต่หลังปี พ.ศ.2556 เป็นต้นมามีการปรับเปลี่ยนมาเป็น

วันที่ 6-10 ธันวาคม และในปี พ.ศ.2564 จัดจัดงานประจำปีของศาลเจ้าเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา

ในปี พ.ศ.2564 ซึ่งประเทศไทยอยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา
หน่วยงานราชการจึงขอความร่วมมือในการงดจัดกิจกรรมที่มีการรวมกลุ่ม คณะกรรมการของศาลเจ้า
จึงมีมติยกเลิกการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อหาดชะอมประจำปี โดยยังคงมีพิธีกรรมการไหว้เทพเจ้า
อยู่เช่นเดิม

“...ปี 64 หน่วยงานราชการขอความร่วมมืองดจัดกิจกรรม ถึงจะไม่มีการจัด
ประจำปี แต่พิธีกรรมการไหว้เจ้าของเรายังต้องทำอยู่ พิธีไปเพ่งอังนี่เป็นพิธี
สำคัญของการไหว้เจ้าที่ลูกหลานชาวลาดตาชวนต้องมีการสืบทอดต่อไป
พิธีไปเพ่งอังนี่ถือว่าเป็นการขอพรให้ชาวลาดตาชวน คนที่นับถือคง รอด
พ้นอันตรายจากโควิด พิธีนี้ก็ได้นายอำเภอขาน (วรจักร สถาพรภิญโญ) มา
เป็นประธาน...” (ธัญนันต์ เสวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

และกราบไหว้ (ธัญนันต์ เสวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565) ชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ให้ความเคารพเรียกว่า กง หรืออากง

มีการสร้างศาลอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2459 โดยกลุ่มชาวจีนซึ่งประกอบไปด้วย โกเบ้ง (โรงสีบ้านเชียงล้ง) กำนัน พรชัย ชูดวงศ์ , กงใต้ ,แปะเจีย แต่ภายหลัง พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา ไม่มีการสืบทอดพิธีกรรมการเข้าทรงอีกแล้ว ศาลเจ้าแห่งนี้เดิมตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิง บริเวณด้านทิศเหนือของชุมชนชาวจีนตำบลแสนตอ ต่อมาบริเวณที่เป็นศาลเจ้าถูกแม่น้ำเซาะตลิ่งจึงได้มีการเคลื่อนย้ายมายังพื้นที่ปัจจุบันซึ่งอยู่บริเวณฝั่งตรงข้ามแม่น้ำปิง มีประเพณีรับเจ้าและงานจิวประจำปี ทุกวันแรม 11 ค่ำเดือน 11 ตามปฏิทินจีน ซึ่งถือเป็นวันเกิดของเทพเจ้า ศาลเจ้าพ่อแสนตอได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นศาลเจ้าในความดูแลของกระทรวงมหาดไทย วันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

2.1 ลักษณะของศาลเจ้า

ลักษณะของสถาปัตยกรรมของศาลเจ้าแสนตอ (ฮั่วกวงใต้ตี้) มีลักษณะค่อนข้างเรียบง่าย ไม่มีการประดับตกแต่งหลังคาด้วยปูนปั้น หรือเครื่องประดับหน้าบัน มีลักษณะเป็นศาลเจ้าเปิดโล่ง ตัวอาคารทาสีสีแดง ซึ่งเป็นสีมงคลของชาวจีน ด้านหน้ามีการเจาะหน้าต่าง ด้านหน้าไม่มีประตูปิด มีป้ายด้านหน้าเป็นภาษาไทยว่า ศาลเจ้าพ่อฮั่วกวงใต้ตี้ เทพเจ้าสามตา และป้ายภาษาจีนด้านขวา 廟古光華 มีความหมายว่า ศาลเจ้าฮั่วกวงใต้ตี้ และป้ายภาษาจีนด้านซ้าย 率大光帝 มีความหมายถึงเทพเจ้าแห่งไฟ เทพผู้นำแห่งแสงสว่าง

ภาพ 27 ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงใต้ตี้)

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 3 มีนาคม 2563

ภาพ 28 ป้ายภาษาจีนด้านหน้าศาลเจ้าพ่อแสนต่อ
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 3 มีนาคม 2563

2.2 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในศาลเจ้า

ศาลเจ้าพ่อแสนต่อ (ฮั่วกวงใต้) มีเทพประธานองค์ศาลเจ้าคือ เทพเจ้าฮั่วกวงใต้ มีประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญคือ ประเพณีการรับเจ้าในวันเกิดของเทพเจ้าประจำศาล โดยศาลเจ้ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และพิธีกรรมสำคัญในรอบปีดังนี้

3.2.1 เทพเจ้าฮั่วกวงใต้ หรือเทพเจ้าสามตา มีลักษณะเป็นรูปเคารพแต่งกายแบบขุนนางฝ่ายบุ๋น มีดวงตาที่สามอยู่บริเวณกลางหน้าผาก ซึ่งเป็นที่มาของชื่อเทพเจ้าสามตา และในมือขวาถือก่อนอาวุธสีทอง ชาวบ้านเชื่อว่า การกราบไหว้บูชาจะช่วยเสริมความเป็นสิริมงคล และปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บได้ ตามเทพปกรณัมของจีน มีความคล้ายคลึงกับเทพเจ้า เบ็หลงเอี้ยว และเทพเจ้าเอ้อหลางที่มีความเกี่ยวข้องกับไฟ เป็นเทพเจ้าที่เป็นขุนทหารที่มีความสามารถในการใช้ไฟและมีสามตา (อุลิว่ชิง, ส.สิริวิทย์ แปล, 2554, 3) จากคำบอกเล่าของผู้ดูแลศาลเจ้าได้ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยว่า เทพเจ้าฮั่วกวงใต้ ชาวบ้านมักมาขอรับการรักษาพยาบาลเนื่องจากเชื่อว่าร่างทรงเทพสามารถใช้สมุนไพรรักษาโรคได้

“...เทพเจ้าฮั่วกวงใต้ เป็นเทพที่มีความเกี่ยวข้องกับไฟ และเป็นแม่ทัพของสวรรค์ ชาวบ้านในพื้นที่บริเวณนี้ เชื่อว่าร่างเป็นหมอยา สามารถรักษาคนให้หายจากอาการเจ็บป่วยได้ สมัยก่อนมีการเข้าทรงรักษาคน...”

(บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

รูปเคารพนี้เป็นการอัญเชิญมาจาก ประเทศจีนโดยผ่านมาทาง ศาลเจ้า สัมเลี้ยว อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ การกราบไหว้สักการะจะใช้รูป จำนวน 3 ดอก โดยผู้ที่เข้ามากราบไหว้ศาลเจ้า สามารถถามคำถามหรือขอพรจากเทพเจ้าได้ ด้วยการเสี่ยงเซียมซี และทำการป่าวพวย

“...การป่าวพวยถามกง จะต้องทำทั้งหมดสามครั้ง ถ้าไม่ จันทรเสี้ยวหงายหนึ่งอัน คว่ำหนึ่งอัน คำตอบที่ถามคือใช่ ครั้งที่สองถ้าคว่ำทั้งสองอันหมายถึง ไม่ใช่ และครั้งที่สาม คือคำตอบ...”

(บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

นอกจากนี้ยังพบตำนานเรื่องเล่าเกี่ยวกับเทพเจ้าฮั่วกงไต้ตี้ดีกว่า เจ้าของโรงสีบ้านเชียงลั้ง หรือโกเบ้ง ได้มีการเดินทางพลัดหลงไปในป่า ต่อมาได้อธิษฐานจิต ถึงเทพเจ้าฮั่วกงไต้ตี้ เพื่อขอให้ช่วยนำทางออกจากป่า หลังจากได้อธิษฐานจึงปรากฏแสงไฟ คล้ายกับตะเกียง ช่วยนำทางออกจากป่าได้ (บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

ภาพ 29 เจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้) และขุนทหาร ซ้ายและขวา

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 3 มีนาคม 2563

3.2.2 ขุนพลทหารบริวารของเทพเจ้าฮั่วกงไต้ตี้ ด้านขวาเป็นรูป เคารพแบบขุนนางฝ่ายบุน มือซ้ายถือกลองยา ส่วนขุนพลทหารฝั่งซ้ายมือเป็นขุนทหารแบบ ฝ่ายบู๊ ในมือด้านขวาถือกริชยาว ในการป้องกันสิ่งชั่วร้าย การสักการบูชาขุนทหารใช้รูป จำนวน 6 ดอก โดยแบ่งเป็น กระถางรูปด้านซ้ายและขวา กระถางละ 6 ดอก

3.2.3 เทพเจ้าตี่จูเอี๊ยะ หรือเทพเจ้าแห่งผืนดิน ทำหน้าที่ในการเป็นเทพที่ดูแลผืนดิน โดยลักษณะรูปเคารพของเทพเจ้าตี่จูเอี๊ยะของศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้) เป็นลักษณะป้ายเป็นภาษาจีน ในการไหว้เทพเจ้าตี่จูเอี๊ยะจะใช้รูปทั้งหมด 5 ดอก

(บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

ภาพ 30 เทพเจ้าตี่จูเอี๊ยะ

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวีรสรรค์, 3 มีนาคม 2563

3.2.4 หมิงซิ่ง หรือเทพทวารบาล ลักษณะของหมิงซิ่งหรือเทพทวารบาล ในศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้) เป็นกระถางรูปเล็ก ๆ ตั้งอยู่บริเวณเสาทั้งสองด้านของศาลเจ้า โดยการไหว้เทพเจ้าหมิงซิ่งหรือเทพทวารบาล จะใช้รูปจำนวน 2 ดอกโดยแบ่งเป็นสองฝั่งซ้ายและขวา

ภาพ 31 เทพทวารบาล

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวีรสรรค์, 3 มีนาคม 2563

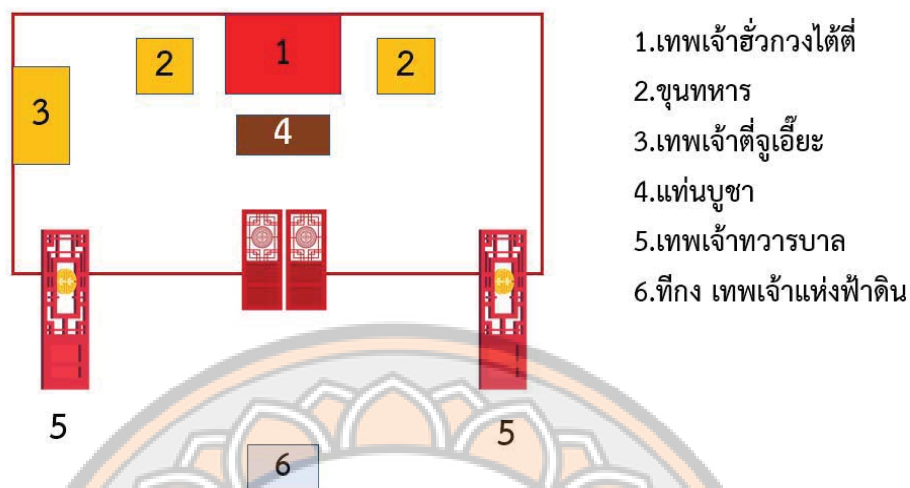
3.2.5 เสาทีกง หรือเสาที่เป็นที่สถิตของเทพฟ้าดิน โดยศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้) ปรากฏลักษณะของเสาทีกงเป็นเสาสูงสีแดง ไม่มีการประดับลวดลาย บริเวณปลายเสามีโคมไฟ และในเทศกาลประเพณีเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้) จะมีการประดับเสาทีกงนี้ด้วยต้นไผ่และโคมไฟ เรียกว่า ทีตี้เต็ง

ภาพ 32 เสาทีกง ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรรค์, 3 มีนาคม 2563

ภาพ 33 เสาทีกง ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)
ภาพถ่ายโดย บุญชู เจริญลาภ 13 พฤศจิกายน 2564

ภาพ 34 แผนผังการวางรูปเคารพศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)

ภาพโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรรค์, 2 พฤษภาคม 2568

ลำดับในการกราบไหว้เทพเจ้าของศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้) สามารถสรุปลำดับและความสำคัญได้ ดังนี้

ตาราง 7 ลำดับการไหว้เทพเจ้าศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)

ลำดับ	เทพเจ้า	จำนวนรูป(ดอก)
1	ทีกง (เทพเจ้าแห่งฟ้าดิน)	5
2	หมิงซิ่ง (เทพเจ้าทวารบาล)	2
3	เทพเจ้าตี่จูเอี๊ยะ	5
4	เทพเจ้าฮั่วกงไต้ตี้	3
6	ขุนทหารองครักษ์ เทพเจ้าฮั่วกงไต้ตี้	6

2.3 ประเพณีและพิธีกรรมในรอบปีของศาลเจ้า

ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้) มีพิธีกรรมที่สำคัญคือ งานประจำปีเจ้าพ่อแสนตอ ซึ่งยึดถือปฏิบัติกันมาโดยมีพิธีกรรมสำคัญคือการรับเจ้าในงานเทศกาลประจำปี โดยศาลเจ้าจะจัดให้มีพิธีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ ในรอบปี ดังนี้

ตาราง 8 ประเพณีรอบปีของศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)

ลำดับ	ประเพณีและพิธีกรรม	ระยะเวลาตามปฏิทิน
1	วันสิ้นปี (ก๊วยนีไ้จ๋ย)	31 มกราคม
2	วันตรุษจีน	แรม 30 ค่ำเดือน 12
3	วันเจี๊จัวปัว	ไหว้หลังตรุษจีน 15 วัน
4	วันซีโกว (ไหว้ผีไม่มีญาติ)	ไหว้ก่อนสารทจีน 7 วัน
5	วันสารทจีน	ขึ้น 14 ค่ำเดือน 9
6	งานประจำปีศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)	แรม 11 ค่ำเดือน 11

2.3.1 ไหว้สิ้นปี

การไหว้สิ้นปี หรือวันก๊วยนีไ้จ๋ย พิธีกรรมนี้เป็นการไหว้เทพเจ้าส่งท้ายปี โดยยึดหลักตามปฏิทินของจีน ซึ่งจะตรงกับเดือน 12 มีลำดับขั้นตอนดังนี้

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลพ่อเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)

สิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

รูป จำนวน 19 ดอก

อาหารคาวหวาน ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อสัตว์ 3 ชนิดหรือ 5 ชนิดก็ได้ และผลไม้ตามฤดูกาล 3 ชนิดหรือ 5 ชนิดก็ได้

น้ำชาของเทพเจ้าองค์ละ 4 ชุด ประกอบไปด้วย เทพประธานศาลเจ้า ที่กง หรือเทพแห่งฟ้าดิน ตีจูเอี้ยะ

หิ้งเตี้ยะหรือกระดาษาเงินกระดาษาทอง

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

เมื่อเตรียมสิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมครบแล้วจึงเริ่มไหว้เทพเจ้าองค์ประธาน โดยมีหลวงปู่และกรรมการเถานั้งศาลเจ้าเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม โดยไหว้เทพเจ้าทั้งหมดภายในศาล

ผู้เข้าร่วมพิธีสามารถจุดธูปไหว้ได้หลังประธานในพิธีไหว้เสร็จแล้ว เมื่อธูปหมดหรือเหลือครึ่งดอก หลังจากนั้นเผากระดาษเงินกระดาษทองและลาของไหว้เพื่อแจกจ่ายให้กับผู้ร่วมพิธี (บุญชู เจริญลาก , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

2.3.2 วันตรุษจีน

วันตรุษจีน หรือวันปีใหม่ของคนจีน เป็นเทศกาลที่ชาวไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญ ถือเป็นเทศกาลสำคัญในรอบปีที่ทำให้ครอบครัวกลับมาเจอกันเพื่อเฉลิมฉลอง ขอบคุนเทพเจ้า และระลึกถึงบรรพบุรุษของตนเอง โดยชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน จะมีการแบ่งวันและกิจกรรมที่จะต้องทำออกเป็น 3 ช่วง คือ วันจ่าย เป็นวันที่จะมีการจับจ่ายซื้อของที่ต้องใช้ในพิธีกรรมการไหว้เทพเจ้าและบรรพบุรุษ วันไหว้ เป็นวันที่ไหว้เทพเจ้า บรรพบุรุษ และผีไม่มีญาติ วันเที่ยว เป็นวันที่ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน จะหยุดพักจากการทำงานหรือกิจการต่าง ๆ โดยจะมีการออกไปท่องเที่ยวและขอพรจากผู้ใหญ่ภายในครอบครัว ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงใต้ตี้) จะมีการไหว้เทพเจ้าในช่วงเช้า (บุญชู เจริญลาก , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงใต้ตี้)

สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม

ธูปจำนวน 19 ดอก

อาหารคาวหวาน ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อสัตว์ 3 ชนิดหรือ 5 ชนิดก็ได้ และผลไม้ตามฤดูกาล 3 ชนิดหรือ 5 ชนิดก็ได้

น้ำชาของเทพเจ้าองค์ละ 4 ชุด ประกอบไปด้วย เทพประธานศาลเจ้า ที่กงหรือเทพแห่งฟ้าดิน ตี่จูเอี้ยะ

หิ้งเตี้ยหรือกระดาษเงินกระดาษทอง

กิมฮวย หรือดอกไม้

ประทัด

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

หลงจู๊ และคณะกรรมการศาลเจ้า เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม โดยประธานในพิธีคือ ประธานกรรมการเท่านั้นจะเป็นผู้จุดธูปเพื่อทำการไหว้เจ้าก่อน หลังจากนั้นจึงเป็นผู้เข้าร่วมพิธีกรรมคนอื่น ๆ โดยจะมีการไหว้สองครั้งเช่นเดียวกันกับการไหว้เทพเจ้าในวันสิ้นปี หลังจากพิธีกรรมเสร็จสิ้นจะมีการจุดประทัดเพื่อความเป็นสิริมงคล

ในวันตรุษจีนนี้จะเป็นวันที่เปลี่ยนดอกไม้ในแจกัน และกิมฮวยที่เป็นหางนกยูง ในกระถางรูปของเทพเจ้าแต่ละองค์ (บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

อนึ่ง วันไหว้เจี๊ยงจั่วปว วันไหว้ชีโกว(วันทิ้งกระจาด หรือไหว้ดวงวิญญาณ) และวันสารทจีน มีรูปแบบ พิธีกรรม และของที่ใช้ในพิธีกรรมเหมือนกัน โดยจะไหว้กลางแจ้งตั้งแต่ เวลา 09:09 เป็นต้นไป จากนั้นก็จะเป็นการแจกจ่ายอาหารและโรทานให้แก่ผู้ที่เข้าร่วมในพิธี

2.3.3 งานประจำปีเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)

เทศกาลประจำปีเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้) จัดขึ้นในวัน แรม 11 ค่ำ เดือน 11 ตามปฏิทินจีน หรือช่วงระยะเวลาหลังเทศกาลออกพรรษา 11 วัน มีระยะเวลาของการจัด พิธีกรรม 3 วัน โดยมีรายละเอียดของพิธีกรรมดังนี้

สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม

รูปจำนวน 19 ดอก

อาหารคาวหวาน ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อสัตว์ 3 ชนิดหรือ 5 ชนิดก็ได้ และผลไม้ตามฤดูกาล 3 ชนิด หรือ 5 ชนิดก็ได้

น้ำชาของเทพเจ้าองค์ละ 4 ชุด ประกอบไปด้วย เทพประธานศาลเจ้า ที่กง หรือเทพแห่งฟ้าดิน ตี้จูเอี้ยะ

หิ้งเตี้ยะหรือกระตาดเงินกระตาดทอง ประทัด

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

1.วันเปิดงาน จะมีการไหว้เทพเจ้าเพื่อบอกกล่าวถึงการจัดงานประจำปี โดยมีคณะกรรมการศาลเจ้าเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการไหว้เทพเจ้าในช่วง 9:00 น. และมีพิธีการเปิดงานอย่างเป็นทางการในช่วงเย็น พร้อมกับการปวงเซียงของจั่วต่อเทพเจ้า การแสดงการเชิดสิงโตและการแห่มังกร

2.วันรับเจ้า จะมีการไหว้เทพเจ้าในช่วงเช้า โดยพิธีการจะเริ่มต้นตั้งแต่ เวลา 09:09 น. โดยพิธีกรรมจะเริ่มโดยคณะกรรมการถ่านั่งของศาลเจ้า ทำการไหว้เทพเจ้าก่อนแล้วจึงให้ ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องพิธีกรรมได้เข้าสักการะเทพเจ้า และจะมีพิธีปวงเซียงการแสดงสิงโต และมังกรต่อเทพเจ้า โดยจากนั้นจะเป็นพิธีกรรมการรับเจ้า ซึ่งศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้) มีความแตกต่างจากศาลเจ้าแห่งอื่นในอำเภอชาวนวลักษณ์บุรีคือ จะไม่มีการแห่เทพเจ้ารอบชุมชน เนื่องจากชุมชนแสนตอเป็นพื้นที่ชุมชนเล็ก ๆ แต่จะมีพิธีกรรมการรับเจ้า ผู้ที่ต้องการจะรับเจ้าต้องมา รับด้วยตนเอง โดยการลงชื่อทำบุญหรือบริจาคให้กับศาลเจ้าโดยคณะกรรมการศาลเจ้า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่นับถือเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้) มีความเชื่อว่า วันรับเจ้าคือวันเกิดของเทพเจ้า หาก ประสงค์สิ่งใดให้ขอพรเทพเจ้าในวันเกิดหรือวันที่มีการรับเจ้า

”...ชาวบ้านเชื่อกันว่า ตอนเช้าของวันเกิดของกง ก็จะเป็นที่รู้กันว่า กงจะลงมา ถ้าอยากจะขอพรอะไรต่ออะไร ให้ขอพรในวันเกิดของกง แต่ทุก ๆ คนก็เป็นรุ่นใหม่แล้ว การเข้าทรงก็จะมีแล้ว ...”

(บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

หลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรมการรับเจ้า จะเป็นการจุดประทัด เผากระดาษหิ้ง เตี๊ยะ และแพ้ว ที่เป็นเครื่องทรงของเทพเจ้าทำจากกระดาษ เพื่อเป็นการถวายแด่เทพเจ้า เป็นอันเสร็จ พิธีกรรมในช่วงเช้า ในช่วงเย็นของวันรับเจ้า เวลา 19.39 น. จะเป็นการประมูลสิ่งของมงคล ซึ่งประกอบไปด้วย เต็งลั้ง หรือโคไฟสวรรค์ ส้มมงคล ที่กึ่งตั้งที่อยู่บริเวณหน้าศาลเจ้า และมีพิธีปิดงาน

2.4 ลักษณะความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏในศาลเจ้า

จากการลงพื้นที่ภาคสนามและสัมภาษณ์วิทยากร ผู้วิจัยพบความเปลี่ยนแปลงของ ศาลเจ้าคือ ความเปลี่ยนแปลงด้านทำเลที่ตั้งของของศาลเจ้าพบว่า ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงไต้เต้) เมื่อแรกเริ่มสร้างในปี พ.ศ. 2459 โดยกลุ่มชาวจีนแต้จิ๋วในพื้นที่ ตำบลแสนตอ อำเภอ ขามเฒ่าลักษ์บุรี มีการตั้งศาลเจ้าอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง ต่อมาบริเวณที่ตั้งของศาลเจ้านั้นมีการ ทรุ่ดตัวและพังลง จึงได้มีการย้ายศาลเจ้ามายังพื้นที่ปัจจุบัน โดยสร้างศาลเจ้าแล้วเสร็จในวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2543 (บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

การคัดเลือกคณะกรรมการเถานั้ง ในอดีตมีการคัดเลือกจากชาวไทยเชื้อสาย จีนในพื้นที่ชุมชนตำบลแสนตอ อำเภอขามเฒ่าลักษ์บุรี แต่ในปัจจุบันเปิดให้ทุกคนสามารถเข้ามาเป็น คณะกรรมการของศาลเจ้า แต่ยังคงมีพิธีกรรมการปั่วปวยเพื่อคัดเลือกประธานเถานั้งเพื่อจัดงาน ประจำปี ส่วนหลวงจูหรือผู้ดูแลศาลเจ้ายังคงมีการสืบทอดจากคนภายในครอบครัว

ความเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมพบว่าศาลเจ้าเคยมีพิธีกรรมการเข้าทรงเจ้า โดยมีร่างทรงชื่อ โกเอ็ก แซ่หลู่ เป็นร่างทรงประจำศาลเจ้าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 โดยร่างทรงจะทำหน้าที่ รักษาชาวบ้าน และเข้าทรงในงานประจำปีของศาลเจ้าในวัน แรม 11 ค่ำเดือน 11 ซึ่งเป็นวันเกิดของ เทพเจ้า (บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

3. ศาลเจ้าพ่อจอมทอง (廟古頭本)

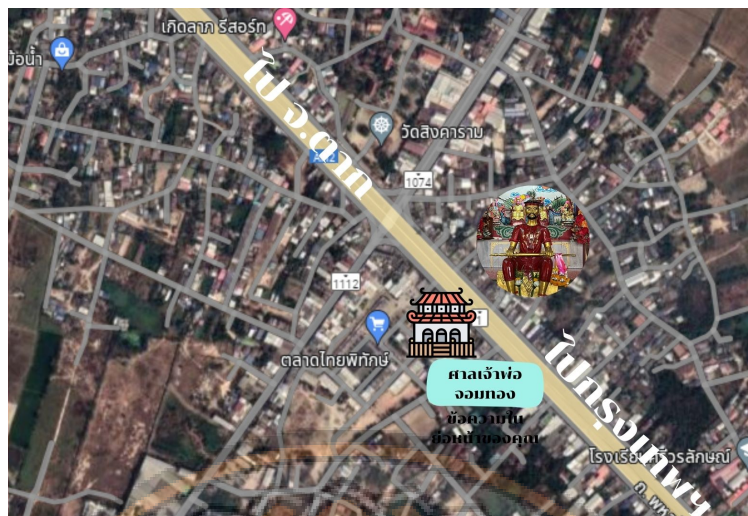
ประวัติความเป็นมาของศาลเจ้าพ่อจอมทอง เกิดมาจาก ชาวจีนกลุ่มไหหลำกลุ่มหนึ่ง ประกอบไปด้วย โกเหริยญ โกคล โกสุน และโกกวาง มีความคิดที่อยากจะสร้างศาลเจ้าขึ้นมาเพื่อใช้ เป็นที่สักการะและยึดเหนี่ยวของชาวจีนในบริเวณตลาดสลกบาตร ตำบลสลกบาตรขึ้น หลังจากได้มี

การปรึกษากันพบว่ามียอมปลวกขนาดใหญ่อยู่ในบริเวณหลังบ้านของโกสุ่นและโกกวาง (ศาลเจ้าพ่อจอมทองในปัจจุบัน) โกสุ่นและโกกวางจึงได้มอบที่ดินบางส่วนให้เพื่อดำเนินการก่อสร้างศาลเจ้าขึ้นมา โดยเป็นการสร้างคร่อมจอมปลวก และมีโกม่วยเป็นช่างทรงคนแรก หลังจากสร้างศาลเจ้าเสร็จ ได้มีพระธุดงค์รูปหนึ่งธุดงค์ผ่านมายังบริเวณ ตลาดสลกบาตร (ตลาดไทยพิทักษ์ในปัจจุบัน) จึงได้มีการนิมนต์ขอให้ตั้งชื่อศาลเจ้า โดยพระธุดงค์รูปนั้นให้ชื่อว่า จอมทอง ศาลเจ้านี้จึงมีชื่อว่าศาลเจ้าพ่อจอมทอง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หลังจากโกม่วยผู้เป็นช่างทรงเสียชีวิตลงก็ไม่มีผู้ใดเป็นช่างทรงต่อ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2520 ศาลเจ้ามีช่างทรงคนใหม่ ชื่อ นายสมาน เปรมพันธ์พงษ์ (ฮ่วย) มีการสืบทราบประวัติเจ้าพ่อจอมทองจากการประทับร่างทรง ได้ความว่า เดิมเจ้าพ่อจอมทองชื่อ คำ เป็นขุนศึกทหารยกทัพมาจากกาญจนบุรีไปยังเมืองตาก และย้อนกลับมาทางโกส่มพีและเดินทางผ่านมาทางบ้านสลกบาตร ต่อมา พ.ศ. 2533 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการศาลเจ้าพ่อจอมทองขึ้นเพื่อหาทุนทรัพย์ในการก่อสร้างศาลเจ้าขึ้นมาใหม่ โดยใช้งบก่อสร้างประมาณ 3 ล้านบาทเศษ และมีการก่อตั้งสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทองขึ้นตามลำดับ เพื่อจัดงานประจำปี (พชร ชมชื่น ผู้ให้สัมภาษณ์ 20 พฤษภาคม 2565)

ภาพ 35 ศาลเจ้าพ่อจอมทองก่อนการบูรณะในปี พ.ศ. 2533

ที่มา : ศาลเจ้าพ่อจอมทอง <https://shorturl.asia/yMB0P>

ภาพ 36 แผนที่แสดงที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อจอมทอง

ที่มา : <https://shorturl.asia/HLCsa>

เพิ่มเติมการใส่ข้อมูลตำแหน่งศาลเจ้า โดยศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์ 15 เมษายน 2563

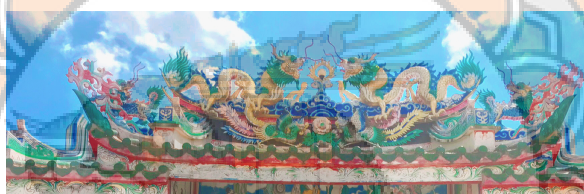
3.1 ลักษณะของศาลเจ้า

รูปแบบของของศาลเจ้าพ่อจอมทอง มีลักษณะเป็นศิลปะแบบผสมผสานระหว่างศิลปะแบบแต้จิ๋วและไหหลำ โดยพบว่าบริเวณด้านบนหลังคาของศาลเจ้า มีการประดับปูนปั้นรูปสัตว์มงคล เป็นมังกร ซึ่งปูนปั้นลักษณะนี้เป็นรูปแบบศิลปะของชาวจีนแต้จิ๋วที่เรียกว่า เขียน ฉื่อ ซึ่งเป็นหนึ่งในรูปแบบของศิลปะแบบ ฉะฮ่าน (แต้จิ๋ว) มีการเจาะหน้าต่างด้านหน้า ตามแบบศิลปะหมิ่นหนาน และไหหลำ โดยจะมีลักษณะโดดเด่นคือการเจาะหน้าต่างด้านหน้า (สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร, 2559, 34) แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานศิลปะและสถาปัตยกรรมระหว่างกลุ่มชาวจีนทั้งสองชาติพันธุ์ เป็นที่น่าสนใจอย่างมากที่ป้ายของศาลเจ้าพ่อจอมทองเป็นภาษาจีน 廟古頭本 ซึ่งมีความหมายว่า ศาลเจ้าปู่เฒ่าก่ง แต่ในการรับรู้ของชาวจีนในพื้นที่และประชาชนทั่วไป คำนึงเคยกับชื่อไทยว่าศาลเจ้าพ่อจอมทองมากกว่า ศาลเจ้าปู่เฒ่าก่ง ซึ่งอาจจะมีมูลเหตุมาจากการตั้งชื่อของศาลเจ้าโดยพระธุดงค์ และพิธีกรรมเข้าทรงของเจ้าพ่อจอมทองเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ในฐานะศาลเจ้าระดับอำเภอ

ภาพ 37 ศาลเจ้าพ่อจอมทอง

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวิสิตรค์, 7 เมษายน 2564

ภาพ 38 ศิลปะปูนปั้นประดับหลังคาแบบ เฉาซ่าน

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวิสิตรค์, 7 เมษายน 2564

3.2 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในศาลเจ้า

ศาลเจ้าพ่อจอมทอง มีเจ้าพ่อเจ้าแม่ปูนเกล้ากงปูนเกล้ามา เป็นประธานของศาลเจ้า โดยมีประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญคือ การเข้าทรงเจ้าของเจ้าพ่อจอมทอง ประเพณีการแห่เจ้าในวันสงกรานต์ ในวันที่ 20 เมษายน ประเพณีแห่เจ้าในงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง ในช่วงวันที่ 19-25 ธันวาคมของทุก ๆ ปี นอกจากนี้ศาลเจ้าพ่อจอมทองยังปรากฏการกราบไหว้บูชาเทพเจ้าและมีพิธีกรรมที่สืบเนื่องกับเทพเจ้าภายในศาลเจ้า ดังต่อไปนี้

3.2.1 เจ้าพ่อจอมทอง เป็นรูปเคารพองค์ประธานของศาลเจ้า หล่อด้วยทองเหลืองโดยจำลองการแต่งกายมาจากร่างทรงของเจ้าพ่อจอมทอง การไหว้เจ้าพ่อจอมทองจะใช้รูปจำนวน 3 -9 ดอก มีข้อควรห้ามในการปฏิบัติคือห้ามใช้สิ่งของหรือดอกไม้สีม่วงมาใช้ในการไหว้ และห้ามบนบานศาลกล่าวเกี่ยวกับทหาร เนื่องจากเจ้าพ่อจอมทองเป็นขุนทหาร

ภาพ 39 เจ้าพ่อจอมทอง

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 7 เมษายน 2564

3.2.3 เทพเจ้าปูนเกล้ากงปูนเกล้ามา เป็นเทพเจ้าที่ชาวจีนโพ้นทะเลให้การเคารพนับถือ โดยรูปเคารพในศาลเจ้าพ่อจอมทองจะมีการตั้งคู่กับปูนเกล้ามา ที่เป็นเทพสตรี มีลักษณะเป็นหญิงและชายสูงวัย สวมชุดแบบจักรพรรดิจีน ชาวยุโรปเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่าการกราบไหว้บูชาปูนเกล้ากงปูนเกล้ามา จะช่วยปกป้องรักษาคุ้มครองและช่วยให้ทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรือง การกราบไหว้บูชาเทพเจ้าปูนเกล้ากงปูนเกล้ามา ให้ใช้ธูปจำนวน 9 ดอกโดยแบ่งปักกระถางละ 3 ดอก (วันชัย เตีย อำนวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2565)

ภาพ 40 เทพเจ้าปูนเกล้ากง (ขวา) เทพเจ้าปูนเกล้ามา (ซ้าย)

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 7 เมษายน 2564

3.2.3 เทพเจ้ากวนอู หรือกวนกง เทพเจ้ากวนอูถือว่าเป็นเทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์ และเป็นเทพเจ้าที่คนไทย และชาวจีนทั่วไปรู้จักเนื่องจากเป็นเทพเจ้าที่มาจากบุคคลจริงในประวัติศาสตร์ จากยุคสามก๊ก รูปเคารพของเทพเจ้าของศาลเจ้าพ่อจอมทอง มีลักษณะเป็นขุนนาง ฝ้ายบู๊ ในมือด้านขวาถือง้าว การสักการบูชาเทพเจ้ากวนอูใช้ธูป จำนวน 3 ดอก นอกจากเทพเจ้ากวนอูจะเป็นเทพแห่งความยุติธรรมแล้ว ยังเป็นเทพเจ้าแห่งปัญญาอีกด้วย โดยเชื่อกันว่าการที่เทพเจ้ากวนอูเป็นเทพแห่งปัญญาเนื่องจากรูปเคารพของเทพเจ้ากวนอูมักมีการยกหนังสือขึ้นมาอ่าน โดยคัมภีร์ที่เทพเจ้ากวนอูอ่านคือ คัมภีร์ขุนซิวซือจั่วก้วน (สมชาย จิว, 2562, 166)

ภาพ 41 เทพเจ้ากวนอู

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 7 เมษายน 2564

3.2.4 เจ้าพ่อเสือ หรือ เสวียนเทียนช่างตี มีความเชื่อว่าเป็นเทพเจ้าที่สามารถประทานพรได้หลายด้าน ตั้งแต่ส่งเสริมการค้าขาย ขอพรเรื่องการมีบุตร ลักษณะของรูปเคารพเป็นรูปเคารพแบบขุนนางฝ้ายบู๊ เท้าซ้ายเหยียบเต่าและเท้าขวาเหยียบงู มือขวาถือดาบ การสักการะไหว้บูชาเจ้าพ่อเสือ จะใช้ธูปทั้งหมด 3 ดอก (วันชัย เตี้ยอานวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2565)

ภาพ 42 เจ้าพ่อเสือ หรือ เสวียนเทียนช่างตี

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 7 เมษายน 2564

3.2.5. เทพเจ้าไฉ่ซิ้งเอี้ยะ เป็นเทพเจ้าที่ประทานพรเรื่องเงินให้กับผู้ที่บูชา กราบไหว้ โดย ไฉ่ ในภาษาจีนมีความหมายว่าทรัพย์สิน ซึ่ง หมายถึงเทวดา เอี้ยะ หมายถึง เทพเจ้า หรือเจ้านาย เมื่ออ่านรวมกันแล้วจึงได้ความหมายว่า เทพเจ้าแห่งทรัพย์สิน (ถาวร สิกขโกศล, 2557, 175) ลักษณะรูปเคารพของเทพเจ้าไฉ่ซิ้งเอี้ยะ ของศาลเจ้าพ่อจอมทองเป็นขุนนางฝ่ายบุ๋น การสักการะเทพเจ้าไฉ่ซิ้งเอี้ยะ จะใช้รูปในการไหว้ทั้งหมด 3 ดอก

ภาพ 43 เทพเจ้าไฉ่ซิ้งเอี้ยะ

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 7 เมษายน 2564

3.2.6 เทพเจ้าตี่จูเอี้ยะ เป็นเทพเจ้าที่ ทำหน้าที่ปกป้องรักษาผืนดิน ในศาลเจ้าพ่อจอมทองปรากฏรูปเคารพเป็นชายชราแต่งกายเป็นขุนนางฝ่ายบุ๋น ในมือข้างขวาถือไม้เท้าและมือข้างซ้าย ถือทองคำก้อน สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์และความเป็นมงคลในการบูชากราบไหว้ การสักการะเทพเจ้าตี่จูเอี้ยะจะใช้รูปในการไหว้ทั้งหมด 5 ดอก (วันชัย เตียอานวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2565)

ภาพ 44 เทพเจ้าตี่จูเอี้ยะ

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 7 เมษายน 2564

3.2.7. เจ้าแม่ทับทิม ,จ๋วยบ้วยเนี้ย หรือ ดู่บ้วยเต่งเหนียง ตามภาษาจีนไหหลำ ตามความเชื่อของชาวจีน เจ้าแม่ทับทิมเป็นเทพสตรีที่ประทานพรในเรื่องของความรัก การสักการะ เจ้าแม่ทับทิมจะใช้รูปในการไหว้ 3 ดอก (วันชัย เตี้ยอำนวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2565)

ภาพ 45 เจ้าแม่ทับทิม

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์, 7 เมษายน 2564

3.2.8. เจ้าแม่สวรรณ หรือเทียนโหว เป็นเทพเจ้าสตรี ตามตำนานของชาวจีน เชื่อว่า มีอำนาจพิเศษในการควบคุมท้องทะเล และคอยปกป้องรักษาคนที่เดินเรือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวจีนที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานในที่อื่น ๆ ในขณะที่เดินทางโดยเรือมักมีการขอพรให้เดินทางปลอดภัย (สมชาย จิว, 2562, 61,64) ลักษณะของเจ้าแม่สวรรณและเจ้าแม่ทับทิม มีความคล้ายคลึงกัน หากไป ค้นหา จะพบว่า ศาลเจ้าบางแห่ง เรียกขานเจ้าแม่สวรรณเป็นเจ้าแม่ทับทิม การสักการะเจ้าแม่สวรรณ ใช้รูปในการไหว้ 3 ดอก (วันชัย เตี้ยอำนวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2565)

ภาพ 46 เจ้าแม่สวรรณ

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์, 7 เมษายน 2564

3.2.9. เจ้าแม่กวนอิม หรือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ตั้งอยู่บริเวณอาคาร
ด้านขวามือของศาลเจ้าพ่อจอมทอง การสักการะบูชาเจ้าแม่กวนอิมจะใช้รูปจำนวน 3 ดอก

ภาพ 47 เจ้าแม่กวนอิม

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธิวีธีธรรม, 7 เมษายน 2564

3.2.10. หมิงซิ่ง หรือเทพทวารบาล ศาลเจ้าพ่อจอมทอง มีการปรากฏของ
เทพทวารบาล 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) เป็นเทพทวารบาลที่เป็นจิตรกรรมบนบานประตูของศาลเจ้าพ่อ
จอมทองโดยเป็นขุนนางฝ่ายบู๊ 2) เป็นกระถางรูปที่เสาของศาลเจ้าชั่วคราวในงานเทศกาลประจำปี
แห่เจ้าพ่อจอมทอง ใช้รูปในการสักการะ 2 ดอก

ภาพ 48 เทพทวารบาล (ศาลเจ้าพ่อจอมทอง)

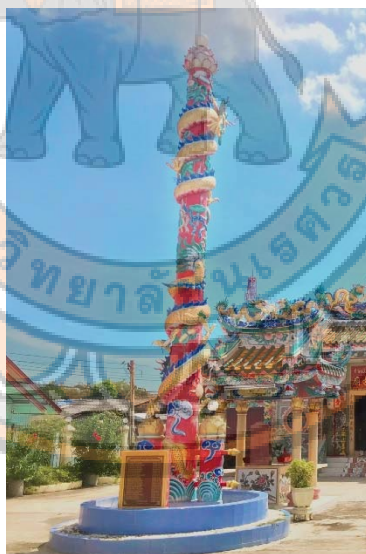
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธิวีธีธรรม, 7 เมษายน 2564

ภาพ 49 เทพทวารบาล (ศาลเจ้าชั่วคราว)

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์, 20 ธันวาคม 2565

3.2.11 เสาทึง หรือเทพแห่งฟ้าดิน มี 2 ลักษณะเช่นเดียวกันกับศาลเจ้าพ่อหาดชะอม(ขุนเถ้ากง) คือ 1) เป็นเสามังกรที่มีตะเกียงที่ปลายเสาดั้งอยู่บริเวณด้านหน้าของศาลเจ้า 2) เป็นเสาต้นไผ่ที่มีการประดับโคมไฟไว้บนปลายยอด (ทึงเต็ง) ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าของศาลเจ้าชั่วคราว ในงานเทศกาลประจำปีแห่งเจ้าพ่อจอมทอง ใช้รูป 5 ดอกในการสักการบูชา

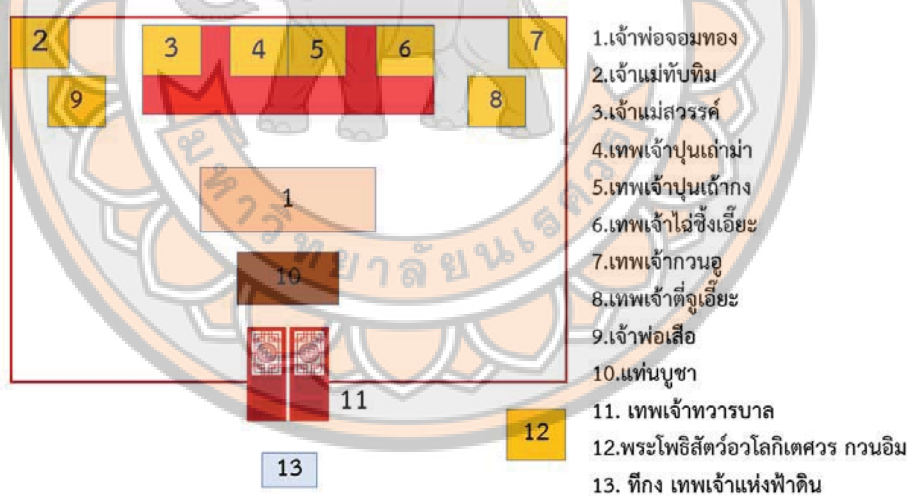

ภาพ 50 เสาทึง ศาลเจ้าพ่อจอมทอง

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์, 7 เมษายน 2564

ภาพ 51 เสาทীগง (ศาลเจ้าชั่วคราว)
 ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวีร์สรค์, 20 ธันวาคม 2565

ภาพ 52 แผนผังการวางรูปเคารพของศาลเจ้าพ่อจอมทอง

ภาพโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวีร์สรค์, 2 พฤษภาคม 2568

ลำดับในการกราบไหว้สักการะเทพเจ้าของศาลเจ้าพ่อจอมทองสามารถสรุป
 ลำดับ และจำนวนรูปที่ใช้ดังต่อไปนี้

ตาราง 9 ลำดับการไหว้เทพเจ้าศาลเจ้าพ่อจอมทอง

ลำดับ	เทพเจ้า	จำนวนรูป (ดอก)
1.	ทืกก (เทพเจ้าแห่งฟ้าดิน)	3
2.	เทพเจ้าปูนเกล้ากง ปุนเกล้ามา	6
3.	เทพเจ้าพ่อกวณอุ	3
4.	เจ้าแม่ทับทิม	3
5.	เทพเจ้าตี่จูเอี้ยะ	5
6.	เจ้าพ่อจอมทอง	3
7.	มิงซิง (เทพเจ้าทวารบาล)	2
8.	เทพเจ้าไฉซิงเอี้ยะ	3
9.	เจ้าแม่สวรรณค์	3
10.	เจ้าแม่กวณอิม	3
11.	เทพเจ้าเสวียนเทียนช่างดี (เจ้าพ่อเสือ)	3

3.3 ประเพณีและพิธีกรรมในรอบปีของศาลเจ้า

ศาลเจ้าพ่อจอมทอง มีประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญคือ ประเพณีการแห่เจ้า ซึ่งจะจัดขึ้นเพื่อเป็นการสักการบูชาเทพเจ้าประจำปี แต่ในระยะเวลากวภายในรอบปีศาลเจ้ายังมีการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ตามวันสำคัญ จากการลงพื้นที่ภาคสนามและสัมภาษณ์วิทยากร ศาลเจ้าพ่อจอมทองมีกิจกรรมพิธีกรรมที่จัดขึ้นในรอบปีดังนี้

ตาราง 10 ประเพณีในรอบปีของศาลเจ้าพ่อจอมทอง

ลำดับ	ประเพณีและพิธีกรรม	เวลาตามปฏิทิน
1	วันตรุษจีน	แรม 30 ค่ำเดือน 12
2	วันง่วนเซียว (วันเกิดเจ้าพ่อ)	ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 1
3	วันสงกรานต์	20 เมษายน
4	ไหว้พระจันทร์	แรม 15 ค่ำเดือน 8
5	เทศกาลกินเจ	ขึ้น 1 ค่ำเดือน 9
6	งานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง	19 – 25 ธันวาคม

3.3.1 วันตรุษจีน

วันตรุษจีน หรือเทศกาลตรุษจีนถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของจีน โดยศาลเจ้าพ่อจอมทอง จัดให้มีการไหว้เทพเจ้าเพื่อความเป็นสิริมงคลให้กับ คณะกรรมการศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง และชาวจีนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ตำบลสลกบาตร โดยมีลำดับขั้นตอนของพิธีกรรมดังนี้

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลเจ้าพ่อจอมทอง

สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม

รูป จำนวน 37 ดอกตามลำดับของการไหว้เทพเจ้า และเทียนสีแดง 1 คู่
อาหารคาวหวานและผลไม้ ซึ่งประกอบไปด้วย เนื้อสัตว์ 3 ชนิด ซาแซ หรือ 5
ชนิด โหงวแซ
น้ำชา และ เหล้า 1 ขวด
ดอกไม้ หรือพวงมาลัยดอกดาวเรือง
หิ้งเตี๊ยะ หรือกระดาดเงินกระดาดทอง

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

การไหว้เจ้าในช่วงวันตรุษจีนจะเปิดให้ประชาชนทั่วไปนำอาหารคาวหวาน และเครื่องเซ่นไหว้เข้ามาไหว้ที่ศาลเจ้าหลังจากคณะกรรมการสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทองได้ ดำเนินพิธีกรรมการไหว้เจ้าเสร็จสิ้น และคณะกรรมการศาลเจ้าจะมีหน้าที่ในการช่วยจัดระเบียบในการวางเครื่องเซ่นไหว้ โดยจะมีการวางเครื่องเซ่นไหว้ 2 จุด คือ บริเวณแท่นบูชาในศาลเจ้าพ่อจอมทอง และบริเวณ หน้าแท่นบูชาเจ้าแม่กวนอิมที่ตั้งอยู่บริเวณขวามือของศาลเจ้าพ่อจอมทอง ลำดับขั้นตอนของการไหว้เทพเจ้า จะเริ่มจากการไหว้เทพองค์ประธานของศาลเจ้าก่อน คือเทพเจ้าปุนเถ้ากง ปุนเถ้าม่า และเจ้าพ่อจอมทองตามลำดับ หลังจากนั้นก็จะมีการเผากระดาดเงินกระดาดทอง หรือหิ้งเตี๊ยะ เป็นการเสร็จสิ้นพิธีกรรม

3.3.2 วันง่วนเซียว (วันเกิดเจ้าพ่อ)

ตามความเชื่อของชาวจีน ถือเป็นเทศกาลที่จัดขึ้นในวันเพ็ญหรือวันพระจันทร์เต็มดวงครั้งแรกในเดือนที่ 1 ตามปฏิทินของจีน โดยศาลเจ้าพ่อจอมทองถือกำหนดวันนี้เป็นวันเกิดของเจ้าพ่อจอมทอง ซึ่งมีรายละเอียดและขั้นตอนของพิธีกรรมดังนี้

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลเจ้าพ่อจอมทอง, ศาลาประชาคมเจ้าพ่อจอมทอง

สิ่งของที่ใช้พิธีกรรม

รูป จำนวน 37 ดอกตามลำดับของการไหว้เทพเจ้า

ผลไม้ จะใช้ส้มหรือผลไม้อื่น ๆ ซึ่งจะประกอบไปด้วย 3 ชนิดหรือ 5 ชนิดก็ได้ มีข้อห้ามคือไม่ควรใช้ มังคุด ลางสาด เงาะ มะม่วง และแตงโม

เจดีย์น้ำตาล หรือ ถังละ และ ขนมน้ำเปียะ

ดอกดาวเรือง 2 กำ หรือพวงมาลัยดอกดาวเรือง

น้ำชา

หิ้งเตี้ย หรือกระดาดเงินกระดาดทอง

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

เมื่อเตรียมของครบแล้วจึงเริ่มไหว้เทพเจ้าองค์ประธาน และไหว้เทพเจ้าทั้งหมดภายในศาล โดยผู้เข้าร่วมพิธีคือ คณะกรรมการสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง โดยมีประธานเป็นผู้จุดธูปไหว้ ตามด้วยสมาชิกคนอื่น ๆ เมื่อธูปใกล้หมดจะมีการไหว้อีกครั้ง หลังจากไหว้ครบทั้งสองรอบ จะมีการ เสิร์ง หรือการลาของไหว้ และเผากระดาดเงินกระดาดทอง เป็นการ ช่วย เพื่อเป็นการส่งสิ่งของไปยังเทพเจ้า ช่วงสายจะเป็นการทำบุญถวายภัตตาหารเนื่องในวันง่วนเซียว และในช่วงค่ำจะมีการจัดงานเลี้ยงอาหารโต๊ะจีน โดยผู้ที่สนใจสามารถร่วมทำบุญเพื่อรับประทานอาหารภายในงานได้

3.3.3 วันสงกรานต์ 20 เมษายน

ในวันสงกรานต์ ศาลเจ้าพ่อจอมทองจะมีพิธีกรรมสำคัญ 2 พิธีกรรมคือ 1) พิธีกรรมการไหว้เทพเจ้า 2) พิธีกรรมการสงฆ์น้ำเจ้าพ่อทองและการแห่เจ้าพ่อจอมทอง ซึ่งมีลำดับขั้นตอนของพิธีกรรมดังต่อไปนี้

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลเจ้าพ่อจอมทอง, ชุมชนตลาดสลกบาตร (ตลาดไทยพิทักษ์)

สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม

รูป จำนวน 37 ดอกตามลำดับของการไหว้เทพเจ้า และเทียนสีแดง 1 คู่

อาหารคาวหวานและผลไม้ ซึ่งประกอบไปด้วย เนื้อสัตว์ 3 ชนิด ซาแซ หรือ 5 ชนิด โหงวแซ

น้ำชา และ เหล้า 1 ขวด

ดอกไม้ หรือพวงมาลัยดอกดาวเรือง

หิ้งเตี้ย หรือกระดาดเงินกระดาดทอง

ถึงน้ำสำหรับใส่น้ำมนต์ และบูหรืหรือยาเส้น

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

คณะกรรมการสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทองให้อาหารคาวหวานแก่เทพเจ้าในศาลและเจ้าพ่อจอมทองแล้ว หลังจากนั้น เจ้าพ่อจอมทองจะประทับทรง โดยตีมีเหล้าขาว ยาเส้น และทำน้ำมนต์ และให้ผู้เข้าร่วมพิธีได้เข้าไปสักการะและสรงน้ำเพื่อความเป็นสิริมงคลโดยเริ่มจากคณะกรรมการสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทองและประชาชนทั่วไป หลังจากนั้นร่างทรงจะขึ้นเกี้ยว และทำการแห่รอบชุมชน

ภาพ 53 พิธีกรรมการสรงน้ำและแห่เจ้าพ่อจอมทองในวันสงกรานต์ ภาพที่ 1

ที่มา : ศาลเจ้าพ่อจอมทอง <https://shorturl.asia/g3BXF>

ภาพ 54 พิธีกรรมการสรงน้ำและแห่เจ้าพ่อจอมทองในวันสงกรานต์ ภาพที่ 2

ที่มา : ศาลเจ้าพ่อจอมทอง <https://shorturl.asia/U2Ykx>

3.3.4 วันไหว้พระจันทร์

วันไหว้พระจันทร์ ตรงกับวัน แรม 15 ค่ำเดือน 8 โดยศาลเจ้าพ่อจอมทองจัดให้มีพิธีกรรมการไหว้เทพเจ้าซึ่งแบ่งออกเป็น 2 พิธีกรรมคือ 1) พิธีกรรมการคัดเลือกองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม 2) พิธีกรรมการไหว้พระจันทร์ โดยจะมีการเปิดตัวองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม ที่จะอยู่ในขบวนแห่เจ้าในงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทองในวันที่ 20 ธันวาคม โดยมีขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมดังนี้

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลเจ้าพ่อจอมทอง, ศาลาประชาคมเจ้าพ่อจอมทอง

สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม

รูป จำนวน 37 ดอกตามลำดับของการไหว้เทพเจ้า และเทียนสีแดง 1 คู่
ส้ม 3 ลูก อาหารเจหรือของแห้ง จำนวน 5 ชนิดซึ่งประกอบไปด้วย ฟองเต้าหู้
เห็ดหูหนู วุ้นเส้น ดอกไม้จีน เห็ดหอม และขนมมงคล เช่น ขนมจันอับ ขนม
เปียะ ขนมโก๋ ขนมไหว้พระจันทร์
น้ำชา น้ำเปล่า หรือน้ำผลไม้
เครื่องสำอาง แป้ง กระจก และหวี
ดอกไม้สำหรับใส่แจกัน 1 คู่
หิ้งเตี้ย และกระดาษาเงินกระดาษาทอง
ไม้เสี่ยงทายเซ่ง ปั่วปวย

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

คณะกรรมการสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทองจะมีการเปิดรับสมัคร บุคคลที่จะดำรงตำแหน่งองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม หรือบางปีที่ไม่มีการคัดเลือกเสี่ยงทายจะใช้วิธีการ เชิญบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมมาดำรงตำแหน่ง ซึ่งต้องมีหลักเกณฑ์สำคัญคือ 1) เป็นลูกหลานชาวสลกบาตร หรืออาศัยอยู่ในอำเภอขามเฒ่าลักษณะบุรี 2) ต้องเป็นหญิงสาวพรหมจรรย์ 3) ผู้ที่ถูกเชิญหรือได้รับเลือกจะต้องถือศีลกินอาหารเจตลอดขณะการดำรงตำแหน่งองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม (วันชัย เตี้ยอานวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2565) โดยพิธีกรรมการคัดเลือกองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิมจะต้องทำต่อหน้า เจ้าพ่อจอมทอง โดย ใช้วิธีการเสี่ยงทายโดยไม้ ปั่วปวย โดยทำการโยนเสี่ยงทายทั้งหมด 3 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 และ 2 จะต้องไม้คว่ำหนึ่งอันหรือหงายหนึ่งอัน และครั้งสุดท้ายจะต้องหงายทั้งหมด จนกว่าจะได้ผู้ที่ถูกคัดเลือก เมื่อได้ผู้ที่คัดเลือกแล้วจะมีการเบิกเนตรให้กับองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม และส่งมอบแจกันกิ่งหลิวให้กับองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม

พิธีกรรมในช่วงเย็นจะเป็นการไหว้พระจันทร์ โดยมีประธานสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทองและประธานในการจัดงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง เป็นประธานในการจุดธูปไหว้พระจันทร์

โดยเมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมการไหว้พระจันทร์แล้ว จะมีการเปิดดวงค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม ในงานเลี้ยงอาหารที่ศาลเจ้าพ่อจอมทองได้เปิดให้มีการซื้อบัตรเข้าร่วมรับประทานอาหาร (วันชัย เตียอานวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2565)

ภาพ 55 องค์สมมติเจ้าแม่กวนอิม และเจ้าพ่อจอมทอง
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวิสิตรักษ์, 20 ธันวาคม 2565

3.3.5 เทศกาลกินเจ

เทศกาลกินเจ หรือเทศกาลถือศีลกินผัก เป็นเทศกาลที่ชาวไทยเชื้อสายจีน ได้มีโอกาสถือศีลโดยลดละการบริโภคเนื้อสัตว์ และการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต โดยศาลเจ้าพ่อจอมทองมีการเปิดโรงงานและศาลเจ้าเพื่อให้ประชาชนได้ทำบุญและได้เข้าสักการะเทพเจ้าในช่วงเทศกาลกินเจ โดยเทศกาลกินเจมีขั้นตอนและรายละเอียดของพิธีกรรมดังต่อไปนี้

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลเจ้าพ่อจอมทอง, ศาลาประชาคมเจ้าพ่อจอมทอง

สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม

อาหารเจ

ธูป จำนวน 37 ดอกตามลำดับของการไหว้เทพเจ้า และเทียนสีแดง 1 คู่
หิ้งเตี้ยะ และกระดาษาเงินกระดาษาทอง

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

ศาลเจ้าเปิดโรงเจเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าร่วมเทศกาลกินเจ โดยตั้งโรงเจบริเวณด้านหน้าของอาคารศาลาประชาคมเจ้าพ่อจอมทอง ทั้งหมด 9 วัน โดยเปิดกล่องบริจาคเพื่อทำบุญตามอริยาศัย และจะมีพิธีกรรมการไหว้เจ้าในช่วงเช้าของเทศกาลกินเจ (วันชัย เตียอานวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2565)

3.3.6 งานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง

งานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง เป็นงานประเพณีสำคัญของศาลเจ้าพ่อจอมทอง ในรอบปี ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงวันที่ 20-24 ธันวาคม ของทุก ๆ ปี โดยมีลำดับขั้นตอนและพิธีกรรมสำคัญที่สำคัญดังนี้

สถานที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลเจ้าพ่อจอมทอง

สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม

รูป จำนวน 37 ดอกตามลำดับของการไหว้เทพเจ้า และเทียนสีแดง 1 คู่
อาหารคาวหวานและผลไม้ ซึ่งประกอบไปด้วย เนื้อสัตว์ 3 ชนิด ซาแซ หรือ 5
ชนิด โหงวแซ

น้ำชา และ เหล้า 1 ขวด

ดอกไม้ หรือพวงมาลัยดอกดาวเรือง

หิ้งเตี๊ยะ หรือกระดาดเงินกระดาดทอง

ถังน้ำสำหรับใส่น้ำมันต์ และบุหรืหรือยาเส้น

ตราประทับสำหรับเจิมหน้าผาก

กระทงกาบกล้วยใส่อาหารคาวหวานสำหรับเซ่นไหว้เจ้าที่

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

งานประจำปีเจ้าพ่อจอมทองมีการประกอบพิธีกรรมทั้งสิ้น 5 วัน ซึ่งมีพิธีกรรมสำคัญในวันต่อไปนี้

1. วันก่อนแห่เจ้า (วันที่ 19 ธันวาคม) ช่วงเช้าจะมีพิธีกรรมการทำบุญโดย

เป็นพิธีการสงฆ์ จัดขึ้นบริเวณศาลเจ้าชั่วคราวและโรงจั่ว โดยมีคณะกรรมการสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทองและประธานจัดงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง ช่วงสายจะเป็นพิธีกรรมการไหว้ครู คณะเอ็งกอพะบู๊ และคณะสิงโตมังกรทองศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง โดยเจ้าพ่อจอมทองจะประทับร่างทรงเพื่อเจิมหน้าผากและทำน้ำมันต์ประพรมให้กับนักแสดงที่จะทำการแสดงในขบวนแห่เจ้า เพื่อความเป็นสิริมงคล ลำดับขั้นตอนพิธีกรรมถัดไปคือ จะมีการอัญเชิญรูปเคารพของเทพเจ้าในศาลเจ้ามาบริเวณแท่นบูชาด้านหน้าของศาลเจ้า เพื่อเคลื่อนย้ายไปยังเกี้ยวที่ใช้ในพิธีแห่เจ้าในวันถัดไป ในช่วงเย็นจะมีพิธีกรรมการ เจิมเกี้ยวของเทพเจ้ารถที่จะใช้ในพิธีและวัตถุมงคลที่จะใช้ในการประมูลสิ่งของมงคลของศาลเจ้าโดยร่างทรงเจ้าพ่อจอมทอง และการเตรียมสวดวงเพื่อนำไปวางเพื่อบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทางไว้บริเวณสี่แยกของถนนตำบลสลกบาตร ซึ่งเป็นเส้นทางของขบวนแห่เจ้า (วันชัย เตี้ยอำนวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2565)

ภาพ 56 กระพังกาบกล้วยเครื่องเซ่นไหว้บริเวณสี่แยกตำบลสลกบาตร

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวีรสรรค์, 20 ธันวาคม 2565

2. วันแห่เจ้า (วันที่ 20 ธันวาคม) ไหว้อาหารคาวหวานแก่เทพเจ้า

ภายในศาลเจ้าพ่อจอมทอง โดยคณะกรรมการสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง ลำดับพิธีกรรมถัดมาคือ การประทับทรงของเจ้าพ่อจอมทอง โดยจะมีการตีหม้อข้าว ยาเส้น และทำน้ำมันต์ โดยให้ผู้เข้าร่วมพิธีได้เข้าไปสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคล หลังจากนั้นร่างทรงจะขึ้นเกี้ยวตะปู จุดประทัดและปิดประตูศาลเจ้า ทำการแห่รูปเคารพของเทพเจ้าทุกองค์รอบชุมชนโดยรถยนต์ ขณะที่ทำการแห่เจ้าจะมีการตีฆ้องหรือโด้งฆ้อง เพื่อเป็นสัญญาณบอกให้กับผู้ที่ตั้งโต๊ะรับเจ้า ได้ทำการรับเจ้า โดยจะมีการยื่นรูปให้แก่เจ้าหน้าที่ที่ทำการแห่เกี้ยวเทพเจ้าผ่านเพื่อทำการสักการะเทพเจ้า บางบ้านอาจมีการแจกซองอั่งเปาให้กับคณะนักแสดงหรือคณะสิงโตมังกรทองที่หยุดทำการแสดงที่บ้านของผู้ตั้งโต๊ะรับเจ้า พิธีกรรมการแห่เจ้านี้จะเริ่มตั้งแต่เวลา 9:00 น. จนกระทั่งเวลา 19:00 น. ร่างทรงเจ้าพ่อจอมทองจะแสดงอภินิหารในการเหยียบขวดแก้ว และอัญเชิญรูปเคารพไปยังศาลเจ้าชั่วคราว เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีกรรมของวันแห่เจ้า (วันชัย เตียอานวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2565) อนึ่งจากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยพบว่า มีการแสดงราว 3 ส และคณะกลองยาว ซึ่งเป็นการแสดงแบบพื้นบ้านของภาคกลางในพิธีกรรมการแห่เจ้าครั้งนี้ด้วย โดยรูปแบบของขบวนแห่เจ้าจะประกอบไปด้วย ธงชาติไทย ผ่างหรือฆ้อง โคมไฟใหญ่ ธงเซียะแก่ชุกอ้าว ธงไทย-จีน สามัคคี สิงโตกวางตุ้ง ขบวนรณางฟ้าของโรงเรียนต่าง ๆ สิงโตกวางเจา ธงเจ้าพ่อเจ้าแม่ ธงมังกร 6 ผืน คณะมังกรทองศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง รถกระถางรูป รถเกี้ยวเทพเจ้า รถรูปเคารพเจ้าพ่อจอมทอง ขบวนกลองยาว รถร่างทรงเจ้าพ่อจอมทอง คณะเอ็งกอพะบู๊ ธงใหญ่ 4 ผืน ธงเล็ก 26 ผืน หาบกระเช้าดอกไม้ คณะล่อไกว่ส่งเสริมดนตรีจีนปากน้ำโพ (ศาลเจ้าพ่อจอมทอง, 2542, 2)

ภาพ 57 การแสดงรำวงของกลุ่ม 3 ส

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรรค์, 20 ธันวาคม 2565

ภาพ 58 ขบวนแห่เทพเจ้าในงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรรค์, 20 ธันวาคม 2565

ภาพ 59 ขบวนแห่ของเจ้าพ่อจอมทอง

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรรค์, 20 ธันวาคม 2565

ภาพ 60 ศาลเจ้าชั่วคราวในงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์, 20 ธันวาคม 2565

ภาพ 61 ขบวนแห่มังกรทองคณะศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์, 20 ธันวาคม 2565

3. วันเสด็จทวยคณากรรมการจัดงานประจำปี (21 ธันวาคม)

มีพิธีกรรมการไหว้เทพเจ้าในช่วงเวลา 07:00 น. โดยหลังจากพิธีกรรมการไหว้เสร็จสิ้น จะเป็นพิธีกรรมการปวงเซียงของเจ้า มีการแสดงลิเกและหมอลำถวายเทพเจ้า ในช่วงบ่าย จะมีการคัดเลือก เสี่ยงทวยคณากรรมการจัดงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง ซึ่งวิธีการคัดเลือกจะมาจากการ เสนอชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน โดยจะมีการ เต๋ยซี่ จับชื่อขึ้นมาและทำการเสี่ยงทายจากไม้เสี่ยงทาย ปัวะปวย อนึ่ง จะมีพิธีการประมูลสิ่งของมงคล ที่ก่งเต็งหรือที่เต็งในช่วงตอนเย็นถึงช่วงค่ำ โดยผู้ที่ซื้อโต๊ะเข้างานรับประทานอาหารเย็น บริเวณหน้าศาลเจ้าชั่วคราว และจะมีการประมูลสิ่งของมงคลอื่น ๆ ในวันที่ 22-23 ธันวาคม และจะมีการจัดส่งสิ่งของมงคลให้แก่ผู้ประมูลในวันที่ 25 ธันวาคม หลังจากมีการอัญเชิญเทพเจ้าจากศาลเจ้าชั่วคราวกลับไปยังศาลเจ้าแห่งเดิม (วันชัย เต๋ยอำนวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2565)

3.4 ลักษณะความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏในศาลเจ้า

จากการสำรวจข้อมูลทางเอกสารและการลงภาคสนามสัมภาษณ์วิทยากรพบว่า ศาลเจ้าพ่อจอมทอง เมื่อแรกเริ่มก่อสร้างราวปี พ.ศ. 2490 โดยลักษณะของอาคารเป็นอาคารปูน หลังคาเป็นไม้ ต่อมาในปี พ.ศ.2533 ได้มีการบูรณะศาลเจ้าขึ้นเป็นศาลเจ้าปัจจุบัน และมีการบูรณะรูปเคารพของเจ้าพ่อจอมทองซึ่งแต่เดิมเป็นรูปหล่อที่ทำมาจากปูนปั้น ได้เกิดการชำรุดขึ้น จึงได้มีการสร้างรูปหล่อของเจ้าพ่อจอมทองขึ้นมาใหม่จากทองเหลืองในปี พ.ศ.2542 (ศาลเจ้าพ่อจอมทอง, 2542, 10)

พบความเปลี่ยนแปลงของการคัดเลือกคณะกรรมการเถานั้ง โดยในอดีตจะมีการคัดเลือกจากการเสนอรายชื่อจาก ชาวจีนในพื้นที่ตลาดสลกบาตร (ตลาดไทยพิทักษ์) หรือผู้ที่ออกเงินจากการเรียไร่ค่าจี้ว ประจำปี จำนวน 25 คน ปัจจุบันไม่มีการเรียไร่เงินค่าจี้วแล้ว เพราะบางปีมีผู้ที่ बनศาลกล่าวแล้วได้สมพรปรารถนาจะรับเป็นเจ้าภาพจี้วในช่วงงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง ปัจจุบันใช้วิธีการ เตี่ยซี่ คัดเลือกจากการเสนอชื่อ การสมัครใจ โดยจะมีพิธีกรรมการเสี่ยงทายการรายชื่อที่เสนอต่อหน้าศาลเจ้าพ่อจอมทอง นอกจากนี้ยังมีการตั้งสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทองเพื่อดูแลควบคุม คณะทำงานของกรรมการจัดงานประจำปี (วันชัย เตี่ยอำนาจชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2565)

ในส่วนของพิธีกรรมศาลเจ้าพ่อจอมทองพบการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมคือ การแสดงจี้ว โดยในอดีตมีการแสดงจี้วสองภาษาคือ จี้วแต้จี้วและจี้วไหหลำ แต่ในปัจจุบันปรับเปลี่ยนการแสดงจี้วแต้จี้วและไหหลำเป็นการแสดงสลับปีกันไป มีมหรสพเพิ่มเติมภายในงานอย่างลิเก และหมอลำเข้ามาในงานประจำปี การคัดเลือกองค์สมมติเจ้าแม่กวนอิมหากไม่มีผู้สมัครบางปีอาจใช้วิธีการคัดเลือกจากการเชิญผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมมาดำรงตำแหน่ง (วันชัย เตี่ยอำนาจชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2565) และการร่วมบวนของนักแสดงจากกลุ่มร๊าวง 3 ส พบว่า หลังจากมีการรวมกลุ่มในปี พ.ศ.2557 เป็นต้นมา กลุ่มร๊าวง 3 ส ได้มีการเข้าร่วมกิจกรรมในขบวนแห่ของศาลเจ้ามาจนถึงปัจจุบัน

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้นนั้นพบว่า การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีน ทำให้เกิดการตั้งศาลเจ้าขึ้นในบริเวณที่ชาวจีนอาศัยในอำเภอขามเฒ่าบุรี โดยแบ่งตามกลุ่มภาษา คือ แต้จี้วและไหหลำ นอกจากนี้ชาวจีนในอำเภอขามเฒ่าบุรี ยังคงมีการสืบทอด ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อของตนเองอย่างเหนียวแน่น ซึ่งเห็นได้จากการจัดให้มีพิธีกรรมของการแห่เจ้าภายในชุมชน และการแสดงจี้วซึ่งถือเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ในด้านของภาษา ในด้านของความเชื่อพบว่าชาวจีนในอำเภอขามเฒ่าบุรีมีการนับถือเทพเจ้าที่แตกต่างกันไปตามผู้ก่อตั้งศาลเจ้า จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบว่า เทพเจ้าที่แต่ละศาลเจ้ามีร่วมกันคือ เทพเจ้าตี่จูเอี๊ยะ ทีกง (เทพเจ้าแห่งฟ้า

ดิน) และ หมิงซิ่ง (เทพเจ้าทวารบาล) นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งโต๊ะรับเจ้าในงานประจำปี ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า) และงานประจำปีศาลเจ้าพ่อจอมทอง โดยมีรูปแบบและการตั้งโต๊ะ สิ่งของที่ต้องเตรียมในการตั้งโต๊ะรับเจ้ามีดังนี้

กระดาษเงินกระดาษทอง อย่างละ 1 ชุด กระดาษรูป 1 อัน เทียน 2 เล่ม สีแดง

อาหารเจ 5 อย่าง หรือจะไม่มีก็ได้

น้ำเปล่า น้ำชา เหล้า เทใส่ถ้วยชาจำนวน 6-9 ถ้วย แจกันพร้อมใส่ดอกไม้ 2 อัน

ซองอั่งเปาประมาณ 15 ซอง หรืออาจมากกว่านั้นก็ได้ ผลไม้ 3 หรือ 5 อย่าง

ใช้ผ้าปูโต๊ะสีแดง วางตามความเหมาะสมบริเวณหน้าบ้านที่มีขบวนแห่เจ้าผ่าน โดยผู้รับ เจ้าจะมีการไหว้เจ้าโดยส่งรูป 3 ดอกให้เจ้าหน้าที่ที่ผ่านเพื่อทำการสักการะเทพเจ้า

ภาพ 62 การตั้งโต๊ะรับเจ้าในพิธีกรรมแห่เจ้าประจำปี
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรรค์, 20 ธันวาคม 2565

ศาลเจ้ามีการปรากฏตำนานและเรื่องเล่าที่ส่งต่อกันมา ตั้งแต่เรื่องเล่าที่เป็นมูลเหตุของการสร้างศาลเจ้า หรือ เรื่องเล่าที่สืบเนื่องมาจากความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้าที่ตั้งอยู่ภายในศาลเจ้า เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวให้กับชุมชน ดังที่ ศิราพร ณ ถลาง ได้อธิบายถึงลักษณะ บทบาทหน้าที่ของตำนานเรื่องเล่าไว้ว่า ตำนานและเรื่องเล่ามีความสัมพันธ์กันกับชุมชนเพราะว่า ตำนานและเรื่องเล่าเป็นเรื่องเล่าของสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติที่กลุ่มชนเชื่อว่ามีอยู่จริง และถูกให้คุณค่าโดยกลุ่มชน บทบาทของตำนานและเรื่องเล่าจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการอธิบายถึงที่มาของประเพณีและพิธีกรรม (ศิราพร ณ ถลาง, 2548, 323) นอกจากนี้ศาลเจ้ายังมีบทบาทในด้านอื่น ๆ เช่นการเป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจให้กับชาวจีนที่อพยพเข้ามาอาศัยในต่างถิ่น โดยเฉพาะในอำเภอ ขานูรลักษบุรีที่มีทั้งชาวไทยและชาวจีนอาศัยอยู่ร่วมกัน การอยู่อาศัยร่วมกันทำให้เกิดการผสมผสานกันระหว่างสองวัฒนธรรมไทยจีน บทบาทหน้าที่ของศาลเจ้าจึงไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ที่เพียงชนกลุ่มเดียว หากแต่ตอบสนองความต้องการในด้านความเชื่อไปจนถึงการเป็นพื้นที่ให้ความบันเทิงให้แก่ชุมชน

ตัวอย่างเช่นการจัดให้มีมหรสพภายในงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ ของศาลเจ้า หรือการปรากฏวัฒนธรรมไทยในศาลเจ้า เช่น กลุ่มรำวง 3 ส ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในบทถัดไป

บทที่ 4

บทบาทของศาลเจ้าจีนต่อชุมชนในอำเภอชาณุวรลักษบุรี

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเป็นพหุสังคมวัฒนธรรม เราจะพบว่าในแต่ละพื้นที่และภูมิภาคของประเทศไทยนั้นประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ และในแต่ละชุมชนต่างก็มีวัฒนธรรม จารีต และวิถีประเพณีที่แตกต่างกันไป เช่นกรณีศึกษาบทบาทของศาลเจ้า ใน อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงบทบาทของศาลเจ้าจีนที่มีต่อผู้คนใน อำเภอชาณุวรลักษบุรี โดยใช้กรอบแนวคิดบทบาทหน้าที่ของวิลเลียม บาสคอม (William Bascom) มาใช้ประยุกต์ในการวิเคราะห์ โดยผลจากการวิเคราะห์ผู้วิจัยพบว่า มี 4 ประการ คือ

1. บทบาทในการเป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจให้กับคนในชุมชน
2. บทบาทในการเป็นพื้นที่แสดงถึงการดำรงอยู่ของประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน
3. บทบาทในการเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์ของผู้คนต่างวัฒนธรรม
4. บทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

1. บทบาทในการเป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจให้กับคนในชุมชน

ตามที่ สรุสิทธิ์ อมรรณิศักดิ์ ได้ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับระดับของเทพเจ้าในการนับถือของชาวจีน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1 ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และระดับเมือง (สรุสิทธิ์ อมรรณิศักดิ์, 2556, 37,38) พบว่าในอำเภอชาณุวรลักษบุรีมีการนับถือเทพเจ้าจีน และสร้างศาลเจ้าขึ้นเป็นศาลประจำชุมชน ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ้ากง) ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้) และศาลเจ้าพ่อจอมทอง ข้อมูลจากการลงภาคสนามผู้วิจัยพบว่า ในศาลเจ้าทั้งสามแห่งจะมีเทพเจ้าที่ประจำผืนดินที่เรียกว่า ตี่จูเอี้ยะ ถือเป็นเทพแห่งผืนดินหรือเทพเจ้าที่ที่มีการนับถือ ทั้งในศาลเจ้าและภายในบ้านที่ชาวจีนอยู่อาศัย นับว่าเป็นเทพที่อยู่ในระดับครัวเรือน ส่วนเทพเจ้าที่เป็นองค์ประธานของแต่ละศาลเจ้าก็มีความสำคัญเช่นเดียวกันกับเทพเจ้าตี่จูเอี้ยะ ที่เป็นเทพเจ้าระดับครัวเรือน ในขณะที่เทพเจ้าปุนเถ้ากง ถือเป็นเทพเจ้าระดับชุมชน ทำหน้าที่เป็นเทพเจ้าองค์ประธานของศาลเจ้า และทั้งนี้ยังปรากฏเรื่องเล่าและตำนานความเชื่อต่าง ๆ ตั้งแต่ที่มาของการสร้าง การให้คุณ การให้โทษ บทบาทของศาลเจ้าเหล่านี้จึงเป็นเสมือนแหล่งที่พึ่งทางใจของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ภายในชุมชน ให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดี

ศาลเจ้าเปรียบเสมือนหัวใจหลักของชาวจีนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย นอกจากศาลเจ้าจะเป็นพื้นที่ในการรวบรวมผู้คนเข้าด้วยกันแล้ว ยังเป็นแหล่งพื้นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ ชาวจีน

ไม่ว่าจะมีการตั้งถิ่นฐานที่ใดก็มักจะมีการนำเทพเจ้าที่ตนเองนับถือไปกับตนเองด้วย ในอำเภอชาณุวรลักษบุรีบริเวณที่มีชาวจีนเข้ามาตั้งชุมชน จะมีการตั้งศาลเจ้าประจำชุมชนขึ้นเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยแต่ละศาลเจ้ามีความเชื่อที่แตกต่างกันไป เช่น ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเถ่ากง) มีความเชื่อว่าเทพเจ้าปูนเถ่ากงเป็นเทพเจ้าที่ปกป้องรักษาผืนดิน และช่วยดลบันดาลให้ชีวิตมีความราบรื่น การกราบไหว้บูชาเทพเจ้าจะช่วยทำให้เกิดความอุ่นใจ นอกจากนี้ยังสามารถประทานพรให้แก่ผู้ที่มาบนบานศาลกล่าวอีกด้วย ดังข้อมูลจากผู้ดูแลศาลเจ้าที่ให้แก่ผู้วิจัยว่า

“... การไหว้ก็เหมือนกับการไหว้เจ้าที่ กงนี้เปรียบเสมือนเจ้าที่ของตี่งนี้ (คนจีน) ดังนั้นการมีเทพเหล่านี้ หรือบูชาเทพเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่ทำให้เราอุ่นใจ เพราะเจ้าที่จะปกป้องรักษาเราจากอันตราย พื้นที่แถว ๆ นี้ คนอยู่มาแต่เก่าแต่ก่อน ตั้งแต่บรรพบุรุษ มีโรมันแล้ว แต่ก่อนตั้งศาลเจ้าเข้าไปทางโรมันเก่า ตอนนี้นักน่าจะเกิน 70 กว่าปีแล้ว งานจ๊วก็จัดทุก ๆ ปี ที่นี้มันเปลี่ยว คนก็กลัวขโมย กลัวโจรกัน ก็เลยต้องย้ายศาลเจ้า มาอยู่หลังโรงเรียน เพราะมันใกล้ตลาด เวลาคนมาขอพรอะไร ได้เขาก็จะมาแก้บน หมู่มั่ง ไก่มั่ง หรือบางทีก็เป็น หนึ่ง เป็นลิเกให้กวดู อย่างเวลาเราอยากสร้างอะไรเกี่ยวกับศาลเจ้า ก็มักจะสำเร็จโดยบังเอิญ เคยมีคนมาจุดธูปขอให้ถูกหวย แล้วจะสร้างแท่นหินอ่อนถวาย คนนั้นก็ถูกหวยจริง ๆ...”

(ธันยนันต์ เสวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

ในขณะที่ชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ที่มากราบไหว้ศาลเจ้าพบว่าต่างมีการสักการบูชาทั้งช่วงเวลาปกติและช่วงงานประเพณีแห่เจ้าประจำปี ซึ่งจัดขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม โดยมีความเชื่อเกี่ยวกับ เจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเถ่ากง) ว่าช่วยให้เจริญรุ่งเรือง และขอพรในสิ่งที่ปรารถนาได้ ดังคำบอกเล่าของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ชุมชนดังนี้

“... เกิดและเติบโตที่นี่ เคยไหว้ศาลเจ้าตั้งแต่วัยที่เดิมข้างชอกโรมัน ส่วนใหญ่ก็จะขอพรให้ชีวิตราบรื่น ทำมาค้าขายขึ้น ปัจจุบันเวลามีงานจ๊วประจำปี ก็เอาอาหารคาวหวานไปไหว้เจ้าแทบจะทุก ๆ ปี เคยบนให้หลานสอบติด หลานก็สอบติดจริง ๆ งานจ๊วเวลาแห่เจ้าก็ตั้งโต๊ะรับตลอด แต่ช่วงหลังไม่ได้ตั้งโต๊ะรับแล้ว...”

(นภาพร ทรงประดิษฐ์, ผู้ให้สัมภาษณ์. 30 เมษายน 2565)

ชาวจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับการลงโทษของเทพเจ้าหากประพฤติปฏิบัติตนไม่เหมาะสม เช่น การพูดจาลบหลู่ หรือพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องศีลธรรม ดังข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์วิทยากรผู้ดูแลศาลเจ้าว่าหากมีการลบหลู่และประพฤตินิষอบจะทำให้เทพเจ้าโกรธและลงโทษ โดยการลงโทษมีทั้ง

การทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่ปกติเช่น ภัยธรรมชาติ หรือการบาดเจ็บทางด้านร่างกายและจิตใจ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ดูแลศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุ่นเถ้ากง) ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่กระทำการลบหลู่หรือประพาดิตนไม่เหมาะสมดังนี้

“...สิ่งศักดิ์สิทธิ์ บางครั้งก็มาแฝง มาบอกว่าทำอะไรให้ถูกต้อง มาเหมือนในลักษณะร่างทรง หรือในฝัน ทุก ๆ ศาลเจ้า ต้องการให้ทุกคนซื่อสัตย์ หากทำไม่ดีก็จะได้สิ่งที่ไม่ดีไป เทพเหล่านี้เค้าเป็นเหมือนเทพสูง เราจึงไหว้ท่านด้วย รูป 3 ดอก เหมือนกับการไหว้พระรัตนตรัย พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ แต่ภาษาและการสื่อความหมาย ก็จะแตกต่างกันไปในแต่ละที่ ความแตกต่างระหว่างคนไทยกับคนจีน เทพตี่จูเอี้ยะ ปุ่นเถ้ากง เป็นเทพเจ้าที่ คนจีนเลยนิยมตั้งเทพพวกนี้ไว้ติดกับดินอยู่ในบ้านเลย เพราะเจ้าที่อยู่กับดินอยู่แล้ว เพราะเราโตมาจากผืนดิน เราไม่ขึ้นยกสูงจากพื้นเหมือนกับคนไทย ความเชื่อเรื่องกระถางรูปก็เหมือนกัน ไม่ควรไปหยิบจับเล่น เพราะเคยมีคนไปจับเล่นจนกลายเป็นสติไม่ดีมาแล้ว เคยมีคนเข้ามาทำศาลเจ้าแล้วที่คิดจะโกงเงินจากงานจั่ว ผลปรากฏคือ ไม่รู้ว่า กง ดลใจหรืออะไร คนนั้นเลยหลก้มกระดุกัว ล้มตรงหน้าศาลเจ้านี้แหละ เคยมีคนทำหายเรื่องงานจั่วปีนั้นโรงจั่วถึงกับพัง อยู่ ๆ ลมมาจากไหนไม่รู้ ทั้ง ๆ ที่งานจัดปลายปี ไม่ใช่หน้าฝน การรอดติดกับสิ่งที่มองไม่เห็นไม่สมควร...”

(ธันยนันต์ เสวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

ลักษณะความเชื่อดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของชาวจีนที่มีต่อเทพเจ้าที่ ปุ่นเถ้ากงและตี่จูเอี้ยะภายในบ้านว่า จะช่วยให้สามารถปกป้องอันตรายจากสิ่งชั่วร้ายได้ และรู้สึกปลอดภัยเมื่อมีเทพเจ้าเหล่านี้อยู่ในบ้านหรือศาลเจ้า ไม่ควรคิดหรือทำการทุจริตฉ้อโกง ควรคิดถึงแต่สิ่งดี ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ควรไปลบหลู่หรือไปเล่นกระถางรูป หรือประพาดิตนปฏิบัติไม่ดี เช่นเดียวกันกับศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงวงศ์ตี้) เคยเกิดเหตุการณ์ที่มีคนเข้ามาขโมยรูปเคารพองค์รัชทายาทของศาลเจ้า แต่ท้ายที่สุดจึงต้องนำมาคืน จากคำบอกเล่าของผู้ดูแลศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงวงศ์ตี้) กล่าวว่า

“...มีคนขโมยรูปปั้นทหารของกงไป ตอนแรกสั่งทำใหม่แล้วสุดท้ายอยู่ ๆ ก็มีคนเอามาวางคืนไว้ที่ต้นไม้ เห็นว่ากลายเป็นคนสติไม่ดีไปแล้ว..”

(บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

นอกจากนี้ผู้ดูแลศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงวงศ์ตี้) ยังได้เล่าถึงเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้าว่าช่วยนำทางให้กับคนหลงทาง หาทางออกจากป่าได้ โดยปรากฏเป็นเรื่องราวว่า

“...โกเบ้ง เจ้าของโรงสีบ้านเชียงล้ง เข้าไปในป่าแล้วหาทางออก หลงทางหาทางออกไม่ได้ ได้อธิษฐานถึง กง (เจ้าพ่อแสนตอ) ให้ช่วย ต่อมาได้

เกิดเป็นแสงเหมือนตะเกียง ส่องทาง ให้ออกจากป่าได้ ชาวบ้านเชื่อว่าหาก
ขอพรก็จะได้สมปรารถนา...”

(บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

ในอดีตศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้) ยังเคยมีการรักษาชาวบ้านที่เจ็บป่วย ด้วยยา
สมุนไพรและการประทับทรงเจ้า โดยมีร่างทรงชื่อว่า โกเอ็ก แซ่ลู่ เป็นร่างทรงของเจ้าพ่อแสนตอ
(ฮั่วกงไต้ตี้) แต่ปัจจุบันหลังปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา ไม่มีการสืบทอดการประทับทรงเจ้าแล้ว แต่
ชาวบ้านในพื้นที่ ต่างก็ยังคงให้การเคารพนับถือกราบไหว้บูชา ส่วนใหญ่ก็มักจะขอพรทั่วไป เมื่อได้สม
ปรารถนาก็จะมีการนำอาหารหรือผลไม้มาเซ่นไหว้บูชา (บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน
2565) นอกจากบทบาทที่พึ่งทางด้านจิตใจแล้ว ภายในศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้) ยังมีการชูหลัก
คุณธรรม 10 ประการเพื่อให้ผู้ที่เข้ามาสักการะเทพเจ้าในศาลเจ้า ได้แง่คิดกลับไปใช้ชีวิตจริง
ซึ่งหลักคุณธรรม นี้เรียกว่า หลักคุณธรรม สิบบำเพ็ญ ซึ่งประกอบไปด้วย

1. กตัญญู สำนึกรู้คุณพ่อแม่คุณญาติ
2. รักพี่น้อง เป็นสายเลือดร่วมอุทร ต้องสมานฉันท์ ควรส่งเสริมให้กำลังใจกันและกัน
3. ความรักดี รักประเทศชาติประชาชน มีประสงค์ ถือถาเสียสละประโยชน์ตน ให้
บ้านเมือง มั่นวาดี
4. สัจจะ สุจริต สะอาดปราศจุนับหน้า พูดอย่างไร ถึงทำอย่างนั้นคนศรัทธา
5. จริยา มีจรรยา เคารพผู้ใหญ่ เห็นเหมาะสม รู้เกรงใจ รู้อ่อนน้อม รู้ถ่อมตน
6. ความซื่อสัตย์ พึงยึดถือความเที่ยงธรรม นึกกุศล
7. สมถะ รู้เลิกละความอยากได้ใคร่มี
8. ความรู้ละอายใจ เพราะไม่ไปหลงรูปรสโลกทรัพย์
9. มนุษยธรรม ยามเมื่อเห็นคนตกต๋านำสงสาร
10. สติปัญญา หมั่นไตร่ตรองศึกษาหาความรู้ ต้องแยกแยะถูกผิดคิดครวญดู

(บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2565)

ในขณะเดียวกันศาลเจ้าพ่อจอมทองปัจจุบันยังคงมีพิธีกรรมการเข้าทรงเจ้าในวาระพิเศษ
ประจำปี ได้แก่ งานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง งานเทศกาลสงกรานต์ ประเพณีแห่เจ้ารอบชุมชน โดย
ชาวจีนมีความเชื่อว่าเจ้าพ่อจอมทอง เป็นขุนทหารชื่อ ดำ ยกทัพมาจากเมืองกาญจนบุรี ไปยังเมือง
ตาก และย้อนเดินทางกลับมาทางเมืองโกสัมพินคร โดย ศาลเจ้าพ่อจอมทองจะมีการประทับทรงเจ้า
ในงานประจำปี โดยแสดงอภินิหารเช่น การเหยียบขวด การนั่งเกี้ยวตะปู เป็นต้น จากการลงพื้นที่
ภาคสนาม พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่นับถือเจ้าพ่อจอมทอง จะเรียกเจ้าพ่อจอมทองว่า “พ่อ”
ชี้ให้เห็นถึงความผูกพัน ระหว่างเทพเจ้าและผู้คนที่กราบไหว้ โดยในงานประจำปีจะมีการประพรม

น้ำมนต์ และประทับตราบนหน้าผาก เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่เข้าร่วมพิธี ชาวบ้านเมื่อบนบานศาลกล่าวหรือได้ในสิ่งที่ปรารถนาแล้ว ก็มักจะรับเป็นเจ้าของภาพจิ๋วในช่วงงานประจำปี (วันชัย เตียอานวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2565)

ภาพ 63 การแสดงอภินิหารเหยียบขวดแก้วของเจ้าพ่อจอมทอง
ที่มา : ศาลเจ้าพ่อจอมทอง , <https://shorturl.asia/JdBZH>

นอกศาลเจ้า นอกจากจะมีบทบาทในด้านความเชื่อแล้วยังมีบทบาทในการตอบแทนสังคมหรือสาธารณประโยชน์อีกด้วยในการทำกิจกรรมการกุศลต่าง ๆ เช่น การมอบเงินช่วยเหลือ โรงพยาบาล การบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือกาชาดจังหวัด เป็นต้น

“...ศาลเจ้า ได้มอบเงินช่วยเหลือ ให้กับ โรงพยาบาลชาวนวลักษณ์บุรี เพื่อปรับปรุงห้องความดันลม เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2564 ที่ผ่านมา...”

(บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2565)

“...เรามีการช่วยเหลือชาวบ้าน โดยการร่วมกับมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง กาชาดจังหวัด บางครั้งก็มีการบริจาคสิ่งของเมื่อมีผู้ประสบภัย เช่น น้ำท่วม หรือภัยหนาว หรือการแจกอาหารในเทศกาลกินเจประจำปี เช่น โดริที่ผ่านมา ศาลเจ้าปกติจะตั้งโรงทาน แต่ปรับเปลี่ยนมาเป็นใส่ถุงเพื่อแจกจ่ายให้กับชาวบ้านได้ง่ายขึ้น...”

(วันชัย เตียอานวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2565)

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ศาลเจ้ามีบทบาทในการช่วยเหลือและเป็นที่พึ่งพาทางจิตใจ เห็นได้จากคำบอกเล่าของชาวไทยเชื้อสายจีน ผู้ดูแลศาลเจ้า มีการกราบไหว้บูชาเทพเจ้าที่อยู่ในศาลเจ้า เพื่อขอสิ่งที่ปรารถนาและเพื่อความเป็นสิริมงคล และชีวิตที่ราบรื่น ในขณะเดียวกันก็สามารถลงโทษผู้หากประพฤติปฏิบัติตนไม่ดี ในขณะเดียวกันศาลเจ้าก็เป็นพื้นที่ที่ส่งมอบทำประโยชน์แก่สาธารณชนด้วยไม่เพียงแต่เป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจเพียงอย่างเดียว

2.บทบาทในการเป็นพื้นที่แสดงถึงการดำรงอยู่ของประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน

ปัจจุบัน ศาลเจ้าทั้งสามแห่ง มีการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญคือ งานประจำปีของศาลเจ้า โดยจะจัดขึ้นเพื่อประกอบพิธีกรรม การแห่เจ้า การไหว้เจ้า การรับเจ้า และการประทับทรงเจ้า โดยเชื่อว่าเพื่อเป็นการสร้างความเป็นสิริมงคลให้แก่ชุมชน โดยแบ่งตามศาลเจ้าดังนี้

- 1) ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง) จะมีการจัดงานประจำปีขึ้นในช่วงวันที่ 6-10 ธันวาคม โดยจะมีพิธีแห่เจ้าในวันที่ 8 ธันวาคม ใช้การอัญเชิญเทพเจ้าขึ้นเกี้ยวในการแห่รอบชุมชน แต่ในอดีต พิธีกรรมนี้จะจัดขึ้นในช่วงวันที่ 10-14 เมษายน มีการปรับระยะเวลาให้เหมาะสมกับช่วงปลายปี เนื่องจากใกล้ปีใหม่ และเทศกาลตรุษจีน ในงานจะมีการแสดงจี้ว และปวงเซียงเพื่อถวายเทพเจ้าทุกคืน
- 2) ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต่ตี้) มีการจัดงานประจำปีขึ้นในช่วง แรม 11 ค่ำเดือน 11 ตามปฏิทินจีน โดยศาลเจ้าแห่งนี้ จะไม่มีพิธีกรรมการแห่เจ้า ผู้ที่มารับเจ้าต้องมารับเจ้าเอง ในอดีตมีการประทับทรงของเจ้าในวันสุดท้ายของงานประจำปี แต่ในปัจจุบันได้ยกเลิกพิธีกรรมนี้เนื่องจากไม่มีผู้สืบทอด
- 3) ศาลเจ้าพ่อจอมทอง มีการจัดงานประจำปีขึ้นในช่วงวันที่ 19-25 ธันวาคมของทุก ๆ ปี โดยจะมีพิธีแห่เจ้าและประทับทรงของเจ้าพ่อจอมทองในวันที่ 20 ธันวาคม มีการแสดงอภินิหารการเหยียบขวดแก้ว และการนั่งเกี้ยวตะปู การแสดงจี้วจะเป็นการแสดงสลักระหว่าง จี้วแต้จี้ว และจี้วไหหลำ เนื่องจากศาลเจ้าพ่อจอมทอง มีทั้งชาวจีนแต้จี้วและชาวจีนไหหลำเข้ามากราบไหว้บูชา มีการจัดให้มีการฝึกสอนเอ็งกอพะบู๊ในโรงเรียน สลกบาตรวิทยาคม เพื่อสืบสานวัฒนธรรมให้กับเยาวชนในพื้นที่

โดยในระยะเวลาภายในรอบปี ศาลเจ้าทั้งสามแห่งนี้ ก็ยังมีการประกอบพิธีกรรมการไหว้เจ้าตามเทศกาลสำคัญของจีน ได้แก่ ตรุษจีน สารทจีน ไหว้พระจันทร์ เป็นต้นโดยสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 11 ตารางเปรียบเทียบประเพณีและพิธีกรรมของศาลเจ้า

เทศกาล	ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า)	ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)	ศาลเจ้าพ่อจอมทอง
เทศกาลตรุษจีน	✓	✓	✓
เทศกาลสารทจีน	✓	✓	✓
เทศกาลไหว้ พระจันทร์	✗	✗	✓
เทศกาลกินเจ	✓	✗	✓
วันไหว้สิ้นปี	✗	✓	✗
เทศกาลหยวน เซียว	✗	✗	✓
เทศกาลประจำปี ศาลเจ้า	✓	✓ (ในอดีตมีการเข้าทรง ปัจจุบันไม่มี)	✓ (ยังมีการเข้าทรง)

ในแต่ละกิจกรรมและพิธีกรรมก็มีการปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสม เช่นช่วงที่เกิดภาวะการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ศาลเจ้าจำเป็นต้องลดทอนกิจกรรมลง เพื่อลดการสัมผัส โดยจะมีการจัดรูปบอกล่าวแก่เทพเจ้าประจำศาล คงไว้แต่พิธีกรรมที่สำคัญคือการไหว้เจ้า ในอดีตศาลเจ้าเงินในอำเภอชาณุวรลักษบุรี มีการเข้าทรงเจ้า เพื่อปัดเป่าและรักษาชาวบ้านที่เจ็บป่วยจากการไม่สามารถเข้าถึงระบบสาธารณสุขได้ แต่ต่อมา เมื่อยุคสมัยเปลี่ยน การเข้าถึงการรักษาในระบบสาธารณสุขเป็นไปได้ง่ายมากขึ้น การเข้าทรงของศาลเจ้า จึงค่อย ๆ หายไป ศาลเจ้าเงินในอำเภอชาณุวรลักษบุรี ที่ยังคงมีการเข้าทรงเจ้าอยู่เหลือเพียงศาลเจ้าพ่อจอมทองเพียงเท่านั้น

จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในอำเภอชาณุวรลักษบุรีซึ่งประกอบไปด้วย ชาวจีนแต้จิ๋ว และไหหลำ โดยเฉพาะบริเวณชุมชนศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้า) และศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลัก เนื่องจากเป็นชุมชนที่อยู่ติดริมฝั่งแม่น้ำปิง มีความผูกพันกับประเพณีแห่งเจ้าของศาลเจ้ามานาน โดยพบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนมีการสืบทอดตำแหน่งผู้ดำเนินพิธีกรรมและผู้ดูแลศาลเจ้ามีการส่งต่อกันภายในครอบครัว วิทยากรผู้ดูแลศาลเจ้าพ่อปูนเกล้า ได้ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยว่า

“...ที่ได้เข้ามาทำศาลเจ้า ก็เพราะว่า เตี่ยทำมาก่อน¹ เห็นเขาทำ เราเป็นลูก
เป็นหลาน เมื่อเขาไม่ทำต่อเราก็มีความจำเป็นที่จะต้องทำ เพราะถ้าเราไม่ทำ
ไม่เริ่ม มันก็จะหายไป ...”

(ธัญนันต์ เสวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2565)

ปัจจุบันเป็นสมาชิกของครอบครัวรุ่นที่ 3 บรรพบุรุษรุ่นปู่กับย่า อพยพมาจากประเทศจีน ผ่าน
มาทางจังหวัดนครสวรรค์ และกำแพงเพชร ตามลำดับ

จากข้อมูลของวิทยากรที่ดูแลศาลเจ้าแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้) ก็พบว่าหน้าที่ของผู้ดูแลศาลเจ้า
จะส่งผ่านต่อกันภายในครอบครัว เช่นเดียวกับผู้ดูแลศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ้ากง) ที่ได้รับการส่ง
ต่อหน้าที่ดูแลศาลเจ้ามาจากบิดาเช่นกัน

“...ก่อนเข้ามาทำ เตี่ยผม กง²ผมก็ทำกันมาก่อน เราเห็นมาตั้งแต่เด็ก
เรามีหน้าที่ในการจัดการดูแลความเรียบร้อยของศาลเจ้า หน้าที่หลักที่จะต้องทำ
ในทุก ๆ วันคือ การจุดธูปไหว้กง³ ถ้าตามวัดเขาก็เรียกมณฑก แต่ในภาษาจีน
เราจะเรียกว่าหลงจู...”

(บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

บทบาทของการสืบทอดผู้ดูแลศาลเจ้า นอกจากข้อมูลข้างต้นที่ชี้ให้เห็นว่า พบว่ามักเป็นการ
สืบทอดกันผ่านครอบครัวของชาวไทยเชื้อสายจีน บางครอบครัวอาจใช้วิธีการบอกเล่า และการ
สื่อสารผ่านกันภายในชุมชน ดังเช่น ข้อมูลจากวิทยากร ผู้เป็นสมาชิกสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง
ผู้ทำหน้าที่ประสานงาน ให้ข้อมูลผู้วิจัยว่า

... ส่วนตัวคือเกิดและโตที่นี่ เราเป็นลูกหลานของคนจีน เรียกว่าง่าย ๆ ว่า
ก็เป็นเด็กขอยศาลเจ้า วังเล่นที่นี่ เราซึมซับ ประเพณี ตั้งแต่จำความได้ก็เห็น
งานประเพณีแห่เจ้าแล้ว ทุกคนในพื้นที่นี้ให้ความเคารพ “พ่อ” กันหมด เรา
ในฐานะคนรุ่นใหม่ก็อยากจะให้ประเพณีนี้สืบทอดไป เราคนสลกบาตรรู้ดี งาน
จี้วก็เหมือนกับงานตรุษจีน 1 ปีมีครั้งเดียว ยังไงก็ต้องมาวันแห่เจ้า อยากส่ง
ต่อประเพณีนี้ไปให้เด็กรุ่นอื่น ๆ ด้วย อาศัยเรียนรู้และจดจำจากสิ่งที่ผู้ใหญ่
หรือที่คนเฒ่าคนแก่สอนเอา ...

(พชร ชมชื่น ผู้ให้สัมภาษณ์ 20 พฤษภาคม 2565)

¹ เตี่ย ในภาษาจีนแต้จิ๋ว ใช้เรียกแทนบิดา

² กง หรืออากง ในภาษาจีนแต้จิ๋ว หมายถึงปู่

³ เทพเจ้า ฮั่วกงไต้เต้ (ศาลเจ้าแสนตอ)

“...เราไม่ใช่คนสลกบาตร แต่กำเนิด แต่ย้ายมาจาก ตำบลบางแก้ว นครสวรรค์ อพยพเข้ามาที่บริเวณนี้ ประมาณปี 2508 แต่เดิม ทำอาชีพ พนักงานแบงค์ ทำหน้าที่ช่วยงานศาลเจ้า ด้านหนังสือ เพราะเราเป็นคนแต่จิว ปัจจุบันก็ยังทำหน้าที่ช่วยศาลเจ้าเรื่อยมา และตั้งคณะเอ็งกอพะบู๊ ให้นักเรียน โรงเรียนสลกบาตรวิทยาคมฝึกเพื่อสืบสานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของเรา ...” (วันชัย เตี้ยอำนวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2565)

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ดูแลศาลเจ้า คณะกรรมการ (เถ่านี้้ง) ของศาลเจ้าในอำเภอ ขาณูรลักษบุรีจะมีการส่งตัวแทนไปร่วมงานของศาลเจ้าอื่น ๆ ในจังหวัดกำแพงเพชรและบริเวณใกล้เคียง ได้แก่ ศาลเจ้าคลองขลุ้ง อำเภอคลองขลุ้ง จังหวัดกำแพงเพชร ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่คลองลาน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ศาลเจ้าส้มเสี้ยว อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยศาลเจ้าที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะมีการส่งตัวแทนหมุนเวียนกันมาเข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมของศาลเจ้า ในพื้นที่อำเภอขาณูรลักษบุรี

“...ลักษณะก็จะเป็นการคล้ายกับคนไทย คือเหมือนเราไปเอาแรง ช่วยงานบุญ เวลาถึงงานจิวหรืองานประจำปี เขาก็จะเชิญเราไป เวลาเรามีงานเราก็เชิญเขามา เหมือนเป็นการแลกเปลี่ยนกันระหว่างศาลเจ้าด้วยกันในกำแพงเพชร และนครสวรรค์ อย่างศาลเจ้าส้มเสี้ยว ก็เพราะว่ามันเป็นพื้นที่ใกล้เคียง อำเภอขาณูรกับบรรพตมันพื้นที่ติดต่อกัน คนจีนจากที่นี้บางส่วนก็มาจากที่นั่น...”

(ธัญนันต์ เสวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

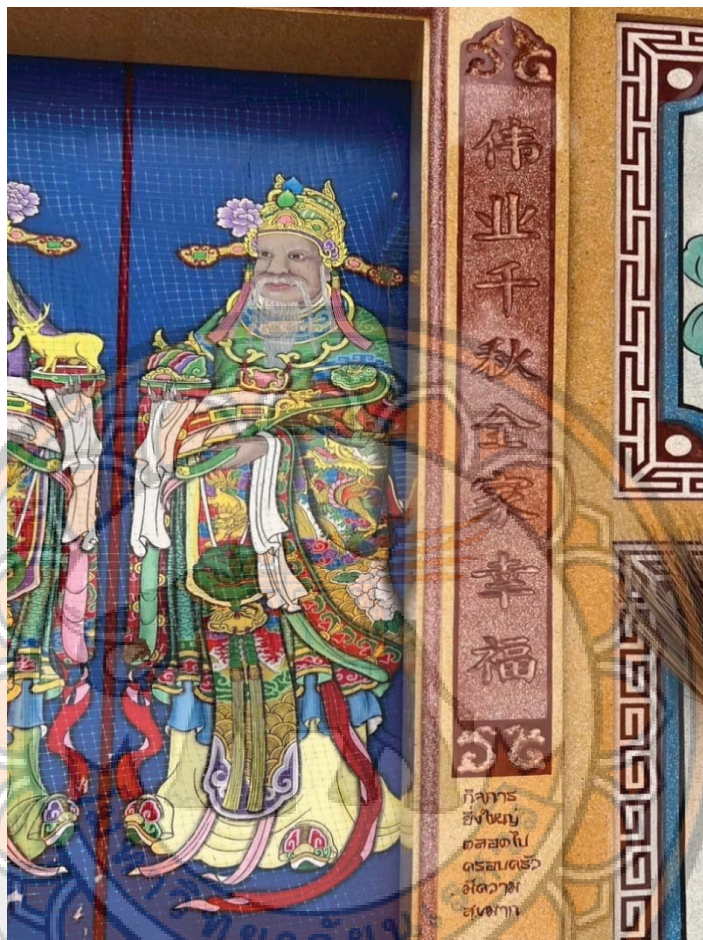
ในพื้นที่อำเภอขาณูรลักษบุรี ปรากฏการก่อตั้งสมาคมของชาวจีน คือสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง ก่อตั้งขึ้นราวปี พ.ศ.2518 โดยสมาคมแห่งนี้ก่อตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมและพิธีกรรมของศาลเจ้าพ่อจอมทองโดยเฉพาะ รวมถึงทำหน้าที่ในการขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาลขาณูรลักษบุรี เป็นต้น นอกจากนี้สมาคมยังทำหน้าที่ในด้านอื่น ๆ ได้แก่ การมอบเงินช่วยเหลือให้กับโรงพยาบาล และกาชาดจังหวัด โดยสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทองมี คณะสิงโตและมังกรทองศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง รวมถึง คณะเอ็งกอพะบู๊อยู่ในความดูแลด้วย (วันชัย เตี้ยอำนวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2565)

ด้านของภาษาพูดและวรรณกรรมพบว่า ถึงแม้จะไม่มีการสอนภาษาจีนเพื่อสืบทอดการใช้ภาษาจีนให้แก่เยาวชนที่เป็นลูกหลานของชาวจีน แต่ภายในศาลเจ้ามีการแปลหลักคุณธรรมคำสอนเพื่อให้ชาวบ้านและผู้ที่ย้ายมาพักอาศัยกระทัดรัด เข้าใจความหมายของหลักคุณธรรมได้ โดยจากการลงพื้นที่ภาคสนามพบว่า เจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ้ากง) ได้มีการแปลความหมายของหลักคุณธรรมในภาษาจีน โดยการแปลคุณธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยนี้ ในอำเภอขามเฒ่าบุรีพบในศาลเจ้าพ่อปุนเถ้ากง (หาดชะอม) เพียงศาลเดียว ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ้ากง) พบการเขียนและแปลคำมงคลภาษาจีนไว้เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาสักการะสามารถอ่านและเข้าใจความหมายของคำมงคลในภาษาจีนที่สลักไว้ในบริเวณศาลเจ้า เช่น 三季兴隆如日中天 มีความหมายว่า สามฤดูเจริญรุ่งเรือง ดุจดั่งพระอาทิตย์กลางท้องฟ้า 伟业十秋全家幸福 มีความหมายว่า กิจการยิ่งใหญ่ตลอดไป ครอบครัวมีความสุขมาก

ภาพ 64 การแปลคำมงคลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย ภาพที่ 1

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทรวีรสรณ์, 10 ธันวาคม 2565

ภาพ 65 การแปลคำมงคลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย ภาพที่ 2
ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวิสิตรักษ์, 10 ธันวาคม 2565

3. บทบาทในการเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์ของผู้คนต่างวัฒนธรรม

จากการลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่า งานประจำปีของแต่ละศาลเจ้า มีการเปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วย ที่เด่นชัดที่สุดคือ งานประจำปีเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง) เดิมมีแต่เพียงขบวนการแสดงที่เป็นจีนเท่านั้น แต่ในบริบทปัจจุบันที่ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยอยู่ร่วมกันในสังคมจึงเกิดการผสมผสานวัฒนธรรมขึ้น ทำให้มีขบวนของ รำวง ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันของผู้หญิงในชุมชน ภายใต้ ชื่อ รำวง 3 ส ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของผู้ใหญ่ทุกช่วงอายุคน โดยกลุ่มรำวง 3 ส นี้ ผู้วิจัย พบว่า มีการกระจายตัวอยู่ในแต่ละพื้นที่ของจังหวัด ไม่ใช่เพียงจังหวัดกำแพงเพชรเท่านั้น กลุ่มรำวง 3 ส นี้จะมีการเข้าร่วมกิจกรรมหรืองานรื่นเริงของชุมชนอยู่เสมอ ซึ่งในพื้นที่ภาคสนามผู้วิจัยพบการแสดงรำวงนี้ ในงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง และงานประจำปีเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง)

“...กลุ่มรางวัล 3 ส รวมกลุ่มกัน ประมาณปี 2556 ปกติจะรางวัลกันตอนเย็น และมีการไปออกงานตามที่ตั้งต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งงานบุญประจำปีและงาน ประเพณีแห่เจ้า ทั้งเจ้าพ่อหาดชะอม และเจ้าพ่อจอมทอง คณะกรรมการ จัดงาน จะเป็นคนมาขอให้เข้าร่วมเอง โดยให้เงินสนับสนุนเรื่องเสื้อผ้ากับ เครื่องประดับ เป็นการร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่ไม่น่าเบื่อเลย ได้สนับสนุน ให้คนได้รู้จักประเพณีของบ้านเรามากขึ้น...”

(นภาพร ทรงประดิษฐ์, ผู้ให้สัมภาษณ์. 30 เมษายน 2565)

การรวมกลุ่มของ รางวัล 3 ส ปรากฏในกิจกรรมของศาลเจ้าซึ่งชี้ให้เห็นว่า ศาลเจ้ามีบทบาท สำคัญในการเป็นพื้นที่รวบรวมผู้คนในชุมชน และผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคกลางเช่นรางวัล ร่วมกับประเพณีและพิธีกรรมของชาวจีน และครอบครัวคนจีนบางส่วนก็ได้มีการแต่งงานกับคนใน ท้องถิ่น ทำให้ศาลเจ้ามีบทบาทสำคัญในการรวมกลุ่มชนท้องถิ่นและชาวจีนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอ ขาวฉกร์บุรี นอกจากนี้จะส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมระหว่างชุมชนแล้ว ยังส่งเสริมให้เกิดการปลูก จิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้อีกด้วย

กิจกรรมหรสพในงานประจำปีก็มีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิม จากที่มีเพียงงิ้วก็เพิ่มหรสพ ประเภทอื่นเข้ามา จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบว่า งานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง เจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้) และเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง) เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป ผู้ที่มาเที่ยวชมงานไม่ได้มี เพียงแต่ชาวไทยเชื้อสายจีนเท่านั้น แต่มักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ ด้วย มหรสพจึงมีการปรับเปลี่ยน โดย มีการเพิ่มวงดนตรี ลิเก รำวงย้อนยุค และหมอลำ ซึ่งเป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน ในการประชาสัมพันธ์ พบว่า ศาลเจ้ามีการปรับตัวในการเข้าถึงผู้ที่สนใจมากขึ้น มีการใช้โซเชียลมีเดีย ในการนำเสนอและ ประชาสัมพันธ์ข่าวต่าง ๆ ของศาลเจ้า เช่นการสร้างแฟนเพจของศาลเจ้า เพื่อให้ประชาชน สามารถเข้าถึงได้ง่าย

ภาพ 66 การแสดงรำวง ของกลุ่มรำวง 3 ส ในงานประจำปีแห่งเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเกล้ากง)

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธิวีธีธรรม, 12 มกราคม 2563

ภาพ 67 การแสดงรำวง ของกลุ่มรำวง 3 ส ในงานประจำปีแห่งเจ้าพ่อจอมทอง

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธิวีธีธรรม, 20 ธันวาคม 2565

ผู้วิจัยยังพบอีกว่า ศาลเจ้าพ่อจอมทอง เมื่อได้ทราบประวัติความเป็นมาจากวิทยากรดังกล่าวไปแล้วข้างต้น ว่าเป็นเทพเจ้าที่เป็นขุนทหาร ชื่อดำ เดินทางมาจากเมืองตาก จะพบว่า เจ้าพ่อจอมทอง ไม่ใช่เทพเจ้าจีน แต่มีลักษณะบทบาทหน้าที่เป็นเทพอารักษ์ผืนดิน หรือเจ้าที่ และมีชื่อไทยเปรียบเทียบกับ หรือปูนเกล้ากง ที่มีสถานะเป็นเทพอารักษ์ผืนดินด้วยเช่นกัน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ตามทฤษฎีหน้าที่นิยมของ Malinowski ที่ว่า วัฒนธรรมจะต้องสนองความต้องการ การรวมตัวกันเข้าเป็นหนึ่งเดียว เช่นศาสนาและศิลปะ (เสาวลักษณ์ อนันตศาสน์, 2543, 371) พบว่า การนับถือเจ้าพ่อจอมทองสะท้อนให้เห็นแนวคิดเรื่องการรับเทพที่ไม่ใช่เทพไทย ของชาวจีนได้โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ชาวจีนเป็นส่วนหนึ่ง กล่าวคือเพราะเมื่อเริ่มสร้างศาลเจ้า ผู้ก่อตั้งก็เป็นชาวจีนไหหลำจึงทำให้ชาวจีนด้วยกันหันมานับถือได้ไม่ยากและสามารถดึงความสนใจให้คนไทยสนใจศาลเจ้าของคนจีนอีกด้วย ร่างทรงตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เพราะเป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่างมนุษย์ และเทพ

ในขณะเดียวกันก็ตอบสนองการปรับตัวและรับรู้ถึงการมีอยู่ของเทพเจ้าจีนต่อสังคมไทยซึ่งเป็นการอยู่ร่วมกันของสองวัฒนธรรมทั้งไทยและจีน สอดคล้องกับ สุรสิทธิ์ อมรวิชช์ศักดิ์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับ เจ้าพ่อเขาคอก : เทพารักษ์ไทยที่กลายเป็นเทพเจ้าจีน โดยพบว่า เจ้าพ่อเขาคอกมีหน้าที่เป็นเทพเทพารักษ์ที่ทำหน้าที่เป็นเทพอารักษ์พระพุทธรูป ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณเทือกเขา สุวรรณบรรพต (เขาสัจจพันธคีรี) อำเภอพระพุทธรูป จังหวัดสระบุรี โดยเจ้าพ่อเขาคอกนี้ มีลักษณะเป็นเทพไทยที่กลายมาเป็นเทพเจ้าจีน โดยมีชื่อเรียกเป็นภาษาจีนว่า ก่านเทียนต้าตี้ หรือ หนานเทียนเหมินเล่าปู้กง ซึ่งมีลักษณะบทบาทคล้ายคลึงกับ เทพเจ้าซานซานกั๋วหวัง ตามคติความเชื่อของชาวจีนเชื่อว่า เทพองค์นี้มีบทบาทหน้าที่เฝ้าดูแลประตูสวรรค์ และป่าเขา (สุรสิทธิ์ อมรวิชช์ศักดิ์, 2560, 18) นอกจากนี้ ยังปรากฏพิธีกรรมเนื่องในวันสงกรานต์ ของศาลเจ้าพ่อจอมทองอีกด้วยโดยพบว่า ทุกวันที่ 20 เมษายน จะมีการจัดพิธีกรรมการสงฆ์และแห่เจ้าพ่อจอมทองรอบชุมชน

4. บทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

มหรสพในงานประจำปี แต่เดิมมีเพียงงิ้วเท่านั้น แต่ในปัจจุบันพบว่า งานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง เจ้าพ่อแสนตอ(ฮั่วกวงใต้ตี้) และเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง) เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป ผู้ที่มาร่วมชมงานไม่ได้มีเพียงแต่ชาวไทยเชื้อสายจีนเท่านั้น แต่มีนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ ด้วย มหรสพจึงมีการปรับเปลี่ยน โดยมีการเพิ่มวงดนตรี ลิเก รำวงย้อนยุค และหมอลำ ซึ่งเป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน บริเวณพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของศาลเจ้าทั้งสามแห่งของอำเภอพานรลักขบุรี เป็นบริเวณที่อยู่ติดกับชุมชนและตลาด เมื่อมีการจัดงานประจำปี หรือพิธีกรรมแห่เจ้า ก็จะมีประชาชนเข้ามาร่วมชมพิธีกรรมและเดินชมเที่ยวงาน ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้และเงินหมุนเวียนภายในชุมชน เช่นการจำหน่ายสินค้าภายในงานประจำปี การประมูลสิ่งของมงคลของศาลเจ้า เพื่อนำเงินไปทำนุบำรุงศาลเจ้าและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างศาลเจ้าและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประมูลที่กึ่งเต็งหรือที่ตีเต็ง คือเสาที่กึ่งของศาลเจ้าในงานประจำปีของศาลเจ้า ซึ่งผู้ประมูลส่วนใหญ่จะชนะในราคาประมูลที่สูงมาก เช่นเสาที่กึ่งเต็งในงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทองในปี พ.ศ. 2562 ที่มีผู้ประมูลได้ไปในราคา 222,222 บาท (Kpp News. 22 ธันวาคม 2562) นอกจากนี้ศาลเจ้ายังได้จัดทำป้ายผ้าผู้สนับสนุนหรือทำบุญกับศาลเจ้าเพื่อแขวนรอบชุมชน ซึ่งถือว่าการประชาสัมพันธ์ร้านค้าให้กับคนในชุมชนอีกด้วย (ธันยนันต์ เศวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

ภาพ 68 ป้ายประชาสัมพันธ์งานประจำปีเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง)

ที่มา : ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง) <https://shorturl.asia/53Yb7>

ภาพ 69 ป้ายร้านค้าที่ศาลเจ้าจัดทำขึ้นสำหรับผู้สนับสนุนศาลเจ้า

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรวิสรรค์, 6 ธันวาคม 2563

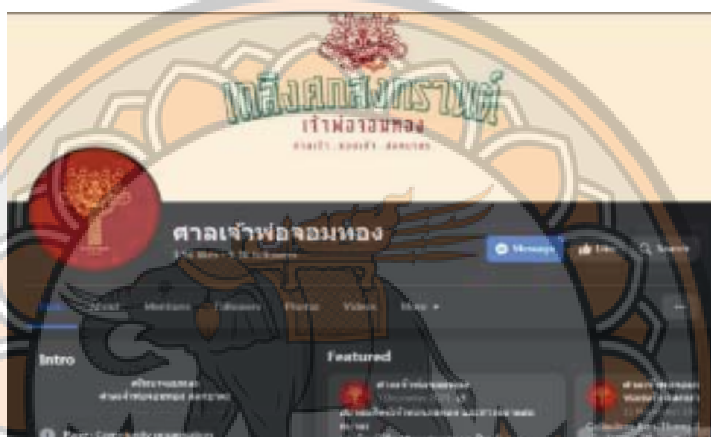

ภาพ 70 นักร้องหมอลำชื่อดัง ลำไยไหทองคำ ในงานประจำปีเจ้าพ่อแสนตอ

ภาพถ่ายโดย บุญชู เจริญลาภ, 13 พฤศจิกายน 2564

จากที่กล่าวมาข้างต้น ในการประชาสัมพันธ์ ศาลเจ้ามีการปรับตัวในการเข้าถึง ผู้ที่สนใจมากขึ้น มีการใช้ โซเชียลมีเดีย ในการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข่าวต่าง ๆ ของศาลเจ้า เช่นการสร้าง

แฟนเพจเฟซบุ๊กของศาลเจ้า สถานีวิทยุ FM 102.5 MHz และมีการจำหน่ายน้ำมันต์ ส้ม ให้กับชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธีกรรมการแห่เจ้า โดยผู้ที่สนใจสามารถร่วมทำบุญหรือสนับสนุนกับศาลเจ้าได้ หรือแม้กระทั่งการเผยแพร่ภาพวิดีโอแบบ Live Stream ระหว่างที่มีการจัดกิจกรรมของศาลเจ้า และพิธีแห่เจ้า

ภาพ 71 แฟนเพจเฟซบุ๊ก ศาลเจ้าพ่อจอมทอง

ที่มา : <https://shorturl.asia/YLWVQ>

ภาพ 72 การจำหน่ายน้ำมันต์และส้มในงานประจำปีเจ้าพ่อจอมทอง

ภาพถ่ายโดย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธีวีร์สรค์, 20 ธันวาคม 2565

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ศาลเจ้ามีบทบาทหน้าที่สำคัญในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ในด้านความเชื่อ และความมั่นคงทางจิตใจซึ่งสะท้อนผ่านบทบาท 4 ประการ คือ บทบาทในฐานะการเป็นเป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจให้กับคนในชุมชน เห็นได้จากความเชื่อของศาลเจ้าต่าง ๆ ผ่านเรื่องเล่าและตำนาน การให้คุณและโทษแก่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตนดีและไม่ดี ส่งเสริมด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้ที่เข้ามาภายในศาลเจ้า นอกจากนี้ยังเป็นที่พักพิงให้กับสังคมเช่นการบริจาคเงินช่วยเหลือโรงพยาบาล บริจาคของให้แก่ผู้คนที่ยากไร้ บทบาทในการเป็นพื้นที่แสดงการดำรงอยู่ของประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน เห็นได้จากประเพณีและพิธีกรรมของศาลเจ้าที่จัดขึ้นในรอบปี และการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมในชุมชน ในขณะเดียวกันในด้านของการดำรงอยู่และสืบทอดศาลเจ้าก็พบว่า ศาลเจ้าเป็นสถานที่สืบทอดสำหรับผู้ดูแลและผู้ดำเนินกิจกรรมโดยส่งต่อกันภายในครอบครัวและชาวไทยเชื้อสายจีน ในขณะเดียวกันศาลเจ้าก็ บทบาทในการเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์ของผู้คนต่างวัฒนธรรมหรือพหุสังคมวัฒนธรรม พบว่าศาลเจ้าเปิดโอกาสให้ผู้คนที่ไม่ใช่ชาวจีน ได้เข้าร่วมกิจกรรมของศาลเจ้า เช่นกลุ่มนักแสดง รำวง 3 ส ที่ร่วมในขบวนแห่เจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเถ่ากง) และขบวนแห่ของเจ้าพ่อจอมทอง รวมถึงการนับถือเจ้าพ่อจอมทองที่มีลักษณะเป็นเทพไทย บทบาทในการรวมกลุ่มของชาวจีน มีการปรากฏว่าแต่ละศาลเจ้ามีการส่งตัวแทนไปร่วมงานของศาลเจ้าต่าง ๆ ในอำเภอหาดวรุณบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งให้เห็นถึงการรวมกลุ่มของเครือข่ายศาลเจ้าในอำเภอหาดวรุณบุรี และนอกจากนี้ยังมีการปรากฏของสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง ซึ่งทำหน้าที่ดูแลประเพณีและพิธีกรรมที่จัดขึ้นของศาลเจ้าพ่อจอมทอง และ บทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจให้กับชุมชน โดยภายในงานประจำปีจะมีการจำหน่ายสินค้าภายในงานประจำปี การประมูลสิ่งของมงคลของศาลเจ้าเพื่อนำรายได้ไปทำนุบำรุงศาลเจ้าและจัดกิจกรรมอื่น ๆ และเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับชุมชน รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนมหรสพภายในงานประจำปีที่มีการเพิ่มลิเกและหมอลำเข้ามาเพื่อใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยว

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

จากการการศึกษา “บทบาทและความสำคัญของศาลเจ้าจีนที่มีต่อชุมชนในอำเภอชาณุวรลักษบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ในการศึกษาสองประการ ประการแรก เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนและศาลเจ้าจีน ในอำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ประการที่สองเพื่อวิเคราะห์บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างศาลเจ้ากับวิถีชีวิตของผู้คน ในอำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร และ ข้อมูลจากการลงภาคสนาม เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในอำเภอชาณุวรลักษบุรี ความเป็นมาของศาลเจ้าจีน รวมถึงพิธีกรรมความเชื่อ เพื่อศึกษาบทบาทและความสำคัญของศาลเจ้าจีนที่มีต่อชุมชนในอำเภอชาณุวรลักษบุรี นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ผ่านมุมมองและแนวคิดทางคติชนวิทยา โดยสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนและศาลเจ้าจีน ในอำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

1. ประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในอำเภอชาณุวรลักษบุรี

ผลการศึกษาพบว่า ชาวจีนมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณอำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบไปด้วย ชาวจีนแต้จิ๋ว และชาวจีนไหหลำ โดยชาวจีนเหล่านี้เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำการเกษตรบริเวณหมู่บ้านหาดชะอมเหนือ ที่มีการตั้งโรงหีบมันขึ้น เนื่องจากชาวจีนเข้ามาทำการเกษตรปลูกมันสำปะหลัง และกล้วยไข่ โดยมีชาวจีนนำเข้ามาปลูกในปี พ.ศ. 2465 และมีส่วนอพยพเข้ามาตั้งแต่ช่วงสมัยสงครามฝิ่น หรือราว พ.ศ.2400- 2500 เนื่องจากเกิดภาวะสงครามในประเทศจีน โดยเส้นทางการอพยพนั้นชาวจีนเดินทางโดยแม่น้ำเป็นหลัก เริ่มจากกรุงเทพมหานคร เรื่อยมาจนถึงจังหวัดนครสวรรค์ และอำเภอชาณุวรลักษบุรี ชาวจีนบางส่วนอพยพมาจาก อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์เนื่องจากเป็นพื้นที่ติดต่อกัน ชุมชนที่มีชาวจีนอาศัยอยู่หนาแน่นคือบริเวณ ตำบลป่าพุทรา บริเวณบ้านหาดชะอมเหนือ โดยชาวบ้านเรียกกันเป็นภาษาพูดว่า ชุมชนโรงมัน ชุมชนแสนตอ และชุมชนสลกบาตร ต่อมาจึงมีการขยายขยายสร้างตลาด และศาลเจ้าขึ้นกลายเป็นชุมชนชาวจีนริมฝั่งแม่น้ำปิง

2. ประวัติความเป็นมาของศาลเจ้าเงินในอำเภอขามเฒ่าบุรี

ชาวจีน ในอำเภอขามเฒ่าบุรี แรกเริ่มเมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานยังคงนับถือเทพเจ้าดั้งเดิมของตนเอง และมักจะตั้งศาลเจ้าเพื่อเป็นศาสนสถานในการประกอบพิธีกรรมของตนเอง โดยในอำเภอขามเฒ่าบุรี มีศาลเจ้า 3 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อจอมทอง ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้) และศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง) โดยแต่ละศาลเจ้าจะมีพิธีกรรม และความเชื่อของตนเอง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1 ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง) ก่อตั้งขึ้นเมื่อราวปี พ.ศ. 2493 หรือราว 70 ปี ก่อน โดยปรากฏตำนานเรื่องเล่าว่า เป็นรูปเคารพลอยน้ำมา วนอยู่บริเวณชุมชนหาดชะอมเหนือ ตำบลป่าพุทรา ชาวจีนจึงได้อัญเชิญขึ้น และมีการประทับทรงเพื่อประดิษฐานเป็นศาลเจ้าประจำชุมชน ปัจจุบันมีปุนเถ่ากงเป็นเทพองค์ประธานของศาลเจ้า ภายในศาลเจ้าประกอบไปด้วย เจ้าพ่อปุนเถ่ากง เจ้าพ่อกวนอู ไฉ่ซิงเอี้ยะ เจ้าแม่กวนอิม และตี่จูเอี้ยะ มีประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญคือ พิธีกรรมการแห่เจ้า โดยจะจัดขึ้นในช่วง 6-10 ธันวาคม ส่วนในอดีตจะจัดงานประเพณีในช่วง 10-14 เมษายน มีความเชื่อว่า การไหว้เทพเจ้าปุนเถ่ากงเปรียบเสมือนการไหว้เจ้าที่

2.2 ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้เต้) ตำบลแสนตอ มีประวัติความเป็นมาโดยมีการอัญเชิญมาจากประเทศจีน ผ่านมาทางศาลเจ้าส้มเลี้ยว อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีร่างทรงคนแรก คือ โกเอ็ง แซ่หลู่ ทำหน้าที่รักษาชาวบ้านที่ป่วยไข้ มีประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญคือ การรับเจ้า ซึ่งแตกต่างจากศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง) และศาลเจ้าพ่อจอมทอง งานประจำปีจะจัดขึ้นในช่วงวันที่ แรม 11 ค่ำเดือน 11 ปัจจุบันหลัง พ.ศ. 2550 หลังจากร่างทรงเสียชีวิตจึงไม่มีการสืบทอดการประทับทรงของเจ้า ภายในศาลเจ้ามีเทพเจ้าฮั่วกงไต้เต้เป็นประธาน และมีเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ในศาลเจ้าคือ ขุนทหารองค์รักษ์สองนายของเทพเจ้าฮั่วกงไต้เต้ และตี่จูเอี้ยะ

2.3 ศาลเจ้าพ่อจอมทอง ก่อตั้งขึ้นโดย โกสุน โกคล และโกกวาง ซึ่งเป็นชาวจีนไหหลำที่อาศัยอยู่ที่ ตำบลสลกบาตร ได้มีการสร้างศาลเจ้าขึ้น ราวปี พ.ศ. 2490 โดยมีตำนานเรื่องเล่าว่า เจ้าพ่อจอมทองเป็นขุนทหาร ชื่อดำ เดินทางยกทัพมาจากกาญจนบุรี ไปยังจังหวัดตาก มีร่างทรงคนแรกคือ โกม้วย ประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญของศาลเจ้าคือ ประเพณีแห่เจ้าประจำปีซึ่งจัดขึ้นในช่วง วันที่ 20-24 ธันวาคม โดยจะมีการแสดงอภินิหารในการเหยียบขวิด นั่งเกี้ยวตะปู และประเพณีแห่เจ้าในวันสงกรานต์ ในช่วงวันที่ 20 เมษายน เทพองค์ประธานของศาลเจ้าคือ ปุนเถ่ากงปุนเถ่าม่า และ เจ้าพ่อ

จอมทอง พบความเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมและความเชื่อคือมีการสลับปีของจ้าว จากอดีตการละเล่นจ้าว จะมีทั้งจ้าวแต่จ้าวและจ้าวไหลล่า แต่ปัจจุบันจะเป็นการเล่นจ้าวสลับปีกันและมีการลดจ้าวที่ใช้ในงานประจำปี ให้เหลือเพียงจ้าวคณะเดียว

วิเคราะห์บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างศาลเจ้ากับวิถีชีวิตของผู้คน ในอำเภอ ขามเฒ่า จันทบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ศาลเจ้า เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวไทยเชื้อสายจีน เคารพและศรัทธา โดยมีความเชื่อ พิธีกรรมและข้อห้ามที่ควรปฏิบัติตาม ซึ่งจากการศึกษาบทบาทความสัมพันธ์ของศาลเจ้ากับผู้คนใน อำเภอขามเฒ่า จันทบุรี จังหวัดกำแพงเพชร แล้วพบว่า บทบาทของศาลเจ้าที่มีต่อผู้คนในอำเภอขามเฒ่า จันทบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มี 4 ประการ ได้แก่ 1) บทบาทในการเป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจให้กับคน ในชุมชน 2) บทบาทในการเป็นพื้นที่แสดงการดำรงอยู่ของประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสาย จีน 3) บทบาทในการเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์ของผู้คนต่างวัฒนธรรม 4) บทบาทในการส่งเสริม เศรษฐกิจและการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอแบ่งการอภิปรายผลการศึกษาเป็น 2 ประเด็น คือ 1. ประวัติความเป็นมาของชาว จีนและศาลเจ้าจีนในอำเภอขามเฒ่า จันทบุรี จังหวัดกำแพงเพชร และ 2. วิเคราะห์บทบาท ความสัมพันธ์ของศาลเจ้าต่อผู้คนใน อำเภอขามเฒ่า จันทบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

1. ประวัติความเป็นมาของชาวจีนและศาลเจ้าจีนในอำเภอขามเฒ่า จันทบุรี จังหวัดกำแพงเพชร พบว่ากลุ่มชาวจีนที่ปรากฏในอำเภอขามเฒ่า จันทบุรีประกอบไปด้วย 1) ชาวจีนแต่จ้าว 2) ชาวจีนไหลล่าโดยจากการศึกษาพบว่า มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ราวปีพุทธศักราช 2400 หรือราว ช่วง พุทธศตวรรษที่ 17 ตามเอกสารของ อำเภอขามเฒ่า จันทบุรี พบว่ามีชาวจีนเข้ามาทำการเกษตร บริเวณพื้นที่ บ้านหาดชะอมเหนือ ซึ่งชุมชนนี้ประกอบไปด้วย โรงมันและสวนกล้วยไข่ สอดคล้องกับ เอกสารที่ชาวจีนมีการนำกล้วยเข้ามาปลูกในบริเวณพื้นที่อำเภอขามเฒ่า จันทบุรี ในปี พ.ศ. 2465 (จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 114) โดย นายฮะคลิ่ง แซ่เล้า นอกจากนี้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม ยัง พบว่า ชาวจีนในพื้นที่อำเภอขามเฒ่า จันทบุรี มีการอพยพเข้ามาอาศัยในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน โดย พบว่ามีครอบครัวชาวจีนอพยพเข้ามาในช่วงสงครามจีน ราวปี พ.ศ. 2410 และมีการอพยพเข้ามาในช่วง หลังปี พ.ศ. 2500-2508 ตามลำดับหากพิจารณาตามระยะเวลา จะพบว่าตรงกับช่วงสงครามจีน พ.ศ. 2403 และช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2488 ประกอบกับเอกสารที่บันทึกเกี่ยวกับ

ชาวจีน นาย สมพงษ์ พงษ์กุล ที่มอบที่ดินให้หน่วยงานราชการเพื่อสร้าง ที่ว่าการอำเภอชาณุวรลักษบุรี ในปีพ.ศ. 2438 (จังหวัดกำแพงเพชร, 2547, 36) ซึ่งผลวิจัยสอดคล้องกับ สุรางค์ จันทวานิช ที่กล่าวถึงการอพยพของชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณภาคกลางของประเทศไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยพบว่า ชาวจีนแต่จื๊วมักตั้งถิ่นฐานบริเวณเมืองและบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ในขณะที่ชาวจีนไหหลำมักตั้งถิ่นฐานที่ในบริเวณหัวเมืองเล็ก ๆ โดยกลุ่มที่อพยพในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมักจะเป็นกลุ่มที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นพืชเศรษฐกิจ เช่น ไร่อ้อย มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว เป็นต้น (สุรางค์ จันทวานิช, 2542, 1537, 1538) ประวัติความเป็นมาของศาลเจ้าจีนในอำเภอชาณุวรลักษบุรีจังหวัดกำแพงเพชร พบว่าก่อตั้งขึ้นโดยชาวจีนสองกลุ่มภาษาได้แก่ ชาวจีนแต้จิ๋ว และชาวจีนไหหลำ โดยศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง) และศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงไต่ตี้) ก่อตั้งโดยชาวจีนแต้จิ๋ว และศาลเจ้าพ่อจอมทอง ก่อตั้งขึ้นโดยชาวจีนไหหลำ แต่ละศาลเจ้า มีประวัติความเป็นมา และปรากฏตำนานและเรื่องเล่าแตกต่างกันไป ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง) ปรากฏตำนานเรื่องเล่าว่าลอยมาตามน้ำ ศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกวงไต่ตี้) ปรากฏตำนานอธิการช่วยเหลือคนจากป่า และศาลเจ้าพ่อจอมทอง ปรากฏตำนานขุนทหารชื่อดำ เดินทางผ่านมาทางตำบลสลกบาตร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมณฑล ชูโตศรี (2550) ที่ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน อำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าตำนานของศาลเจ้ามีผลต่อความเชื่อของชาวจีนและชาวไทยในพื้นที่ เช่น ตำนานการสร้างศาลเจ้าน้ำผา ที่ปรากฏเรื่องเล่าคล้ายคลึงกับ ศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปุนเถ่ากง) กล่าวคือเป็นการลอยทวนน้ำมาจากจังหวัดอยุธยา อยู่มาคืนหนึ่งเจ้าแม่กวนอิมได้เข้าฝันยายคู่หนึ่งว่าถ้าหากอยากร่ำรวยให้นำตนขึ้นมาตั้งศาล (2550, 63) ชาวจีนในอำเภอชาณุวรลักษบุรีมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าและจะมีพิธีกรรมแห่เจ้าและเฉลิมฉลองให้แก่เทพเจ้า นอกจากจะเป็นการแสดงความเคารพแล้ว ยังมีความเชื่อว่าเทพเจ้าจะปกป้องรักษาให้อยู่ดีมีสุข พิธีกรรมบางอย่างยังสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวให้เข้ากับสังคมของไทยอีกด้วย เช่น การทำบุญในพิธีเปิดงานประจำปีของศาลเจ้าพ่อจอมทอง ที่มีการนิมนต์พระสงฆ์มาทำบุญในตอนเช้าก่อนพิธีกรรมการแห่เจ้า สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนาภา เมธีเกรียงไกร (2559, 79) ที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน ชุมชนตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยผลการศึกษาพบว่า ศูนย์กลางของชาวไทยเชื้อสายจีนอยู่ที่ ศาลเจ้าพ่อโกมินทร์และศาลเจ้าแม่ทับทิม นอกจากการไปทำบุญตักบาตรที่วัดแล้วแต่ก็ยังคงมีการกราบไหว้เทพเจ้าดั้งเดิมของตน

2.วิเคราะห์บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างศาลเจ้ากับวิถีชีวิตของผู้คน ในอำเภอชาณุวร ลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า การไหว้เทพเจ้าปูนเกล้ากง และตี่จูเอี๊ยะ เปรียบเสมือนการเคารพบูชาเทพแห่งผืนดินที่ทำหน้าที่ปกปักษ์รักษาคนในพื้นที่นั้น ๆ การเดินทางมาไกลจากประเทศจีนทำให้ชาวจีนต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และเมื่อมีการเคารพและบูชาอย่างถูกต้อง เทพเจ้าก็จะประทานแต่สิ่งที่ดีและเป็นมงคลให้แก่ชีวิต สอดคล้องกับ ถาวร สิกขโกศล ที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเทพเจ้าเทพเจ้าปูนเกล้ากง โดยสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของการนับถือเทพเจ้าปูนเกล้ากง 2 ประการ คือ สะท้อนให้เห็นถึงการเดินทางไปยังโพ้นทะเลชาวจีนไม่ได้รับการคุ้มครองจากประเทศของตนจึงต้องพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยคุ้มครอง ประการที่ 2 คือสะท้อนให้เห็นถึงการนำจิตวิญญาณของการสร้างเนื้อสร้างตัวของคนจีนผู้บุกเบิกในถิ่นนั้นมาเป็นเทพเจ้าเพื่อแสดงความเคารพและระลึกถึงบุคคลเหล่านั้น (ถาวร สิกขโกศล, 2562, 145) ซึ่งศาลเจ้าในพื้นที่อำเภอชาณุวรลักษบุรีปรากฏกราบไหว้เทพเจ้า ปูนเกล้ากง 2 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อหาดชะยอม (ปูนเกล้ากง) และ ศาลเจ้าพ่อจอมทอง ในขณะเดียวกัน ตี่จูเอี๊ยะเป็นเทพที่ปรากฏอยู่ในศาลเจ้าทั้งสามแห่ง เนื่องจากชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า เป็นเทพแห่งผืนดิน มีหน้าที่ดูแลปกป้องผืนดินหรือผู้ที่อาศัยในบริเวณนั้น ๆ

จากการศึกษาพบว่า ศาลเจ้า มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อชาวจีนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งมีการปรากฏบทบาทของศาลเจ้าต่อผู้คนในชุมชนอำเภอชาณุวรลักษบุรีหลายลักษณะ ซึ่งส่วนใหญ่เน้นไปที่การให้ศาลเจ้าเป็นที่พึ่งทางจิตใจ เป็นพื้นที่สำหรับแสดงออกถึงอัตลักษณ์ประจำกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา นิลสงวนเดชะ ที่ศึกษาเกี่ยวกับ ศาลเจ้าจีน ศรัทธาสถานของสังคมไทย ในงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า การที่ชาวจีนได้เข้ามาอาศัยในประเทศไทย ได้นำเทพเจ้าของตนที่นับถือมาด้วย เมื่อเดินทางถึงที่หมายด้วยความสำนึกบุญคุณก็จะมีการสร้างศาลเจ้าขึ้นเพื่อเป็นสิ่งระลึก และที่พึ่งทางใจเมื่อเข้ามาอยู่ภายใต้สังคมที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายถึงบทบาทและคุณค่าของศาลเจ้าจีน ไว้ 5 บทบาท ได้แก่ ศาลเจ้าในฐานะศาสนสถานผู้สืบทอดธรรมเนียมประเพณีจีนให้โบราณยั่งยืน ศาลเจ้าในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในสังคม ศาลเจ้าในฐานะศูนย์รวมทางสถาปัตยกรรมและศิลปะจีน ศาลเจ้าในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศาลเจ้าในฐานะเป็นแหล่งสร้างงานอาชีพ (เจษฎา นิลสงวนเดชะ, 2561, 63-68)

ในงานวิจัยนี้พบบทบาทและความสำคัญของศาลเจ้าจีนที่มีต่อชุมชนในอำเภอชาณุวรลักษบุรี 4 ประการ ได้แก่

2.1 บทบาทในการเป็นแหล่งที่พึ่งทางจิตใจให้กับคนในชุมชน ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเคารพนับถือเทพเจ้า มีข้อควรห้ามในการปฏิบัติ ในการเข้าไปในบริเวณศาลเจ้าหรือแม้แต่การพูด เป็นการไม่ลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้เทพเจ้ายังเป็นความสบายใจของชาวไทยเชื้อสายจีนเคารพเช่น เทพเจ้าปูนเถ่ากง หรือตี่จูเอี๊ยะ ที่ชาวไทยเชื้อสายจีนเชื่อว่า เป็นเทพเจ้าที่ และจะปกป้องรักษาบ้าน และผู้ที่เคารพ หากทำไม่ดีจะเกิดโทษมากกว่าคุณ ตัวอย่างเช่นกรณีการลบหลู่ด้วยการจับกระถางรูปหรือนำกระถางรูปไปเล่น จึงทำให้เทพเจ้าลงโทษให้กลายเป็นคนวิกลจริต หรือการลบหลู่เทพเจ้าทำให้เกิดอาเพศ เช่น โรงจั่วพัง เป็นต้น ขณะเดียวกันศาลเจ้าก็เป็นพื้นที่ที่สอนหลักธรรมในการดำเนินชีวิต จึงมีการหยิบยกคุณธรรมมาสอนใจ แก่ผู้ที่เข้าไปยังบริเวณศาลเจ้า สอดคล้องกับผลการศึกษาของ He Zhonghuan ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าพ่อกวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ในการยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต โดยพบว่า ผู้ที่ทำการสักการะเจ้าพ่อกวนอู ผู้ทำการสักการะจะต้องทำในสิ่งที่ดีและถูกต้อง หากไปขอพรในสิ่งที่ไม่ดีเทพเจ้าจะไม่ประทานพรให้ (He Zhonghuan, 2562, 102) ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องการทำดีในการปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ปูนเถ่ากง) ไม่ควรคดโกงหรือทำการทุจริตต่อศาลเจ้า เทพเจ้าอาจไม่ประทานพรหรือให้โทษได้

2.2 บทบาทในการเป็นพื้นที่แสดงการดำรงอยู่ของประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน

ในอำเภอขามเฒ่าบุรี มีการประกอบพิธีกรรมการแห่เจ้า ซึ่งพิธีกรรมนี้จัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองให้กับเทพเจ้า โดยมีความเชื่อว่า การแห่เจ้ารอบชุมชนจะทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่อาศัยอยู่ และเพื่อเป็นการบูชาเทพเจ้าประจำปี ในขณะที่ศาลเจ้าก็เป็นพื้นที่ของการสืบทอดการดูแลศาลเจ้าของคนในกลุ่ม จากการศึกษาและลงพื้นที่ภาคสนามพบว่า บทบาทการสืบทอดมักตกทอดมาจากคนภายในครอบครัว โดยใช้วิธีบอกเล่า และผู้สืบทอดได้เข้าร่วมพิธีจนสามารถเป็นผู้สืบทอดและดูแลศาลเจ้าต่อจากบรรพบุรุษของตนเองได้ โดยหน้าที่หลักในการดูแลคือ เป็นผู้ทำพิธี และร่วมเป็นคณะกรรมการของศาลเจ้าที่ตนเองดูแลอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างศาลเจ้ากับชาวไทยเชื้อสายจีนพบว่า ทั้งชาวไทยเชื้อสายจีนและศาลเจ้ามีการร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยการส่งตัวแทนเพื่อไปเข้าร่วมกับศาลเจ้าอื่น ๆ เปรียบเสมือนเครือข่ายของศาลเจ้าในขนาดย่อม ๆ ในต่างจังหวัดและบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ ศาลเจ้าในอำเภอคลองขลุง ศาลเจ้าไค้เง่ และศาลเจ้าส้มเลี้ยว ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ นอกจากนี้เครือข่ายของศาลเจ้าที่มักจะส่งถ่านังหรือคณะกรรมการของศาลเจ้าแล้วยังมีการจัดตั้งสมาคมของชาวจีนในพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรีอีกด้วย ซึ่งการจัดตั้งสมาคมของชาวจีนในอำเภอขามเฒ่าบุรี พบว่ามีสมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทองเพียงสมาคมเดียวที่จัดตั้งเป็นองค์กรเพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับประเพณีของศาลเจ้าโดยเฉพาะ ใน

ขณะเดียวกันก็พบว่า มีชาวจีนแต่จิวบางส่วนเข้าร่วมสมาชิกชมรมตระกูลโจ้ว ซึ่งสมาคมแห่งนี้ตั้งอยู่ในตัวอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยสมาคมนี้จัดตั้งเพื่อรวบรวมเครือญาติของชาวจีนแต่จิว มีการพบปะสังสรรค์กันเป็นประจำทุกปีมีกิจกรรมช่วยเหลือสมาชิกเช่น มอบทุนการศึกษา การร่วมงานอวมงคลของสมาชิกชมรมเมื่อเสียชีวิต ซึ่งการจัดตั้งชมรมของชาวจีนในลักษณะนี้ก็มีปรากฏในพื้นที่อื่นอีกหลายแห่งเช่น สมาคมจีนในประเทศไทยแต่ละกลุ่มภาษาเช่นกรุงเทพมหานคร บางรัก ปทุมวัน ป้อมปราบ และ สัมพันธวงศ์ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ รตพร ปัทมเจริญ (2544, 83) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ **บทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ กรณีศึกษากรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม** โดยพบว่าศาลเจ้านอกจากจะดำเนินกิจกรรมทางพิธีกรรมแล้วยังมีบทบาทในด้านการธำรงเอกลักษณ์ของตนอีกด้วย เช่น การใช้ศาลเจ้าเป็นโรงเรียนสอนภาษาจีน เพื่อธำรงเอกลักษณ์ประจำกลุ่มตนไว้ โดยได้รับการสนับสนุนจากชาวจีนด้วยกันโดยมีศาลเจ้าเป็นแหล่งรวมตัว

2.3 บทบาทในการเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์ของผู้คนต่างวัฒนธรรม

การจัดงานรื่นเริง สิ่งหนึ่งที่จะขาดไม่ได้เลยคือมหรสพ ในงานประจำปีของศาลเจ้าทั้งสามแห่งนี้ ชาวไทยเชื้อสายจีนมีการเปิดพื้นที่ให้กับคนกลุ่มอื่นสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ เช่นในกรณีของ กลุ่มร้าน 3 ส เข้าร่วมในขบวนแห่เจ้าและทำการแสดงในงานประเพณีประจำปีของศาลเจ้าพ่อจอมทอง และศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (ขุนเถ้ากง) ชี้ให้เห็นถึงการเปิดรับความหลากหลายของวัฒนธรรม ในด้านของภาษา พบว่า จ๊ว ยังคงเป็นมหรสพที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ประจำกลุ่ม ซึ่งมีทั้งภาษาจีนแต่จิว และไหหลำ ในขณะที่การรับรู้ภาษาของคนรุ่นใหม่ไม่สามารถเข้าใจได้ แต่เดิมมหรสพของศาลเจ้านั้นมีเพียงจ๊วเท่านั้นที่แสดงให้เจ้าหรือชาวไทยเชื้อสายจีนได้รับชม ต่อมาพบว่าชาวไทยเชื้อสายจีน และศาลเจ้าแต่ละแห่งมีการเพิ่มมหรสพที่แต่เดิมมีเพียงจ๊วมาเป็นการแสดงดนตรีและหมอลำ เนื่องจากค่อนข้างได้รับความนิยมมากในกลุ่มคนยุคใหม่ เป็นการดึงดูดคนทั่วไปให้เข้าร่วมกิจกรรมที่ศาลเจ้าจัดไว้ในงานด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภัทรพร ธนวันต์ภิญญ์ ที่กล่าวถึงการปรับตัวของศาลเจ้าแม่ทับทิมพิชัย จังหวัดอุดรธานี ในประเด็นของมหรสพประเภทจ๊วที่มีการปรับเปลี่ยนจากเดิมที่แสดงในตอนกลางคืนเพื่อให้เทพเจ้าดู เนื่องจากการแสดงมหรสพจ๊วมีคนดูน้อยลงจึงได้มีการปรับเปลี่ยนให้มีโรงทานเพื่อดึงดูดให้คนมาดูจ๊วมากขึ้น (ภัทรพร ธนวันต์ภิญญ์, 2563, 110) เช่นเดียวกันกับศาลเจ้าในอำเภอขามเฒ่าบุรีที่มีการเพิ่มมหรสพอื่น ๆ เข้ามาในงานประจำปีของศาลเจ้า นอกจากนี้ศาลเจ้าก็มีการปรับตัวในแง่ของการสื่อสารที่ทั่วถึงทางโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีผู้ที่สามารถเข้าใจภาษาจีน แต่จ๊ว และ ไหหลำลดลง จ๊ว ยังคงเป็นมหรสพหลักในงานประจำปี สิ่งนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในพื้นที่ ในขณะเดียวกันในพื้นที่อำเภอขามเฒ่าบุรี พบการบูชาเจ้าพ่อจอมทองซึ่งมีคุณลักษณะเป็นเทพไทย โดยถูกยกสถานะเป็นเทพเจ้าที่ และมีพิธีกรรมแห่เจ้าและสงฆ์เจ้าพ่อจอมทองในช่วงเทศกาลสงกรานต์ สอดคล้องกับ

พระมณฑล ชูโตศรี ที่กล่าวถึง พิธีกรรมการแห่เจ้าและการสงฆ์น้ำในเทศกาลสงกรานต์ของศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา อำเภอมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พิธีกรรมดังกล่าวเป็นการผสมผสานระหว่าง ไทยและจีน โดยมูลเหตุของการประกอบพิธีกรรมนี้มาจากการก่อตั้งศาลเจ้าซึ่งแต่เดิม ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา เป็นศาลเจ้าแบบไทยแต่ต่อมาชาวจีนในพื้นที่ได้ทำการบูรณะและได้มีการปรับเปลี่ยนรูปเคารพต่าง ๆ ไปเป็นแบบจีน (พระมณฑล ชูโตศรี, 2550, 68) ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่ามีความคล้ายคลึงกับศาลเจ้าพ่อจอมทอง เพียงแต่ศาลเจ้าพ่อจอมทองนั้นก่อตั้งขึ้นโดยชาวจีนไหหลำ ต่อมาหลังจากมีการเข้าทรงความนิยมของเจ้าพ่อจอมทองจึงเพิ่มขึ้น เนื่องจากการเข้าทรงเป็นการสื่อสารระหว่างเทพเจ้ากับมนุษย์ ซึ่งถือเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ เมื่อลองวิเคราะห์ตามแนวคิดกระบวนทัศน์หน้าที่นิยม (Functionalist) ของ Malinowski ที่ว่า

“เวทมนตร์คาถาในสังคมชนเผ่ามีหน้าที่ทำให้มนุษย์ได้ในสิ่งที่ต้องการและสามารถควบคุมธรรมชาติได้ เช่น คาถาเรียกฝูงปลาคาถารักษาโรค เป็นการใช้ไสยศาสตร์ตอบสนองการยังชีพของมนุษย์และใช้ควบคุมสิ่งที่คาดเดาไม่ได้ในธรรมชาติเพื่อทำให้มนุษย์ รู้สึกสบายใจ” (นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ, 2560, 176)

จะพบว่าบทบาทหน้าที่ของเจ้าพ่อจอมทองตอบสนองต่อสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมหรือสามารถที่จะกระทำได้ เช่น ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ การแสดงอภินิหารของเทพเจ้า เช่นการเหยียบขวิดของเจ้าพ่อจอมทอง หรือการเข้าทรงเจ้า เป็นสิ่งที่มนุษย์ทั่วไป ไม่สามารถทำได้ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สงบ เมฆาภิรักษ์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อในพิธีกรรมการเข้าทรงของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา โดยผลการศึกษได้จำแนกความเชื่อเกี่ยวกับร่างทรง ไว้ 2 ลักษณะ คือ ความเชื่อในลักษณะที่เป็นสื่อของวิญญาณ ซึ่งประกอบด้วย ร่างทรงที่ไม่ประจำศาล และร่างทรงที่ประจำศาล ความเชื่อในลักษณะที่ 2 คือ ความเชื่อเกี่ยวกับอภินิหารฤทธิ์ ได้แก่ หน้าที่ในการช่วยรักษาโรคภัย เป็นที่ปรึกษาเมื่อประสบความล้มเหลว สามารถสะเดาะเคราะห์สามารถหายพักดวงชะตาราศี และสามารถให้ฤกษ์ยามในการเปิดกิจการใหม่ (สงบ เมฆาภิรักษ์, 2537, 46-60)

2.4) บทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

บริเวณที่ตั้งของศาลเจ้าในอำเภอขามเฒ่าบุรี พบว่า ในช่วงที่งานประเพณีประจำปี มักจะมีการจัดขึ้นในช่วงปลายปี ส่งผลให้นักท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเข้ามาเที่ยวชมงาน เนื่องจากใกล้เทศกาลปีใหม่เป็นช่วงที่มีอากาศเย็นเนื่องจากเป็นช่วงฤดูหนาว ศาลเจ้าในอำเภอขามเฒ่าบุรียังมีการปรับเปลี่ยน มหรสพต่าง ๆ ที่เดิมมีแต่จ๊ว โดยเพิ่มการแสดงประเภทอื่น ได้แก่

การแสดงดนตรีหมอลำ การแสดงลิเก การฉายหนังกลางแปลง เป็นต้น โดยในงานประจำปีจะมีการออกร้านขายของโดยมีทั้งร้านจากภายนอกชุมชนและภายในชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่าศาลเจ้ามีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและพิธีกรรมในงานประเพณีประจำปี ผ่านทางช่องทางต่าง ๆ เช่น แพนเพจเฟซบุ๊ก การประชาสัมพันธ์ผ่านสถานีวิทยุ FM 102.5 MHz และมีการจำหน่ายและประมูลสิ่งของมงคลของศาลเจ้าให้แก่นักท่องเที่ยว

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับ Wang Qinghua ที่ศึกษาความเชื่อพิธีกรรมและบทบาทของศาลเจ้าจินใต้หวัน กรณีศึกษาศาลเจ้ามูลนิธิธรรมกัตถุญ (เสียนหลอใต้เทียนกง) จังหวัดสมุทรปราการ ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของศาลเจ้าในด้านเศรษฐกิจ โดยแบ่งบทบาทหน้าที่ ออกเป็น 2 บทบาทคือ บทบาทในการสร้างรายได้ให้กับศาลเจ้าที่ชี้ให้เห็นถึงการสร้างรายได้ให้แก่ศาลเจ้าจากผู้เข้ามาร่วมงานหรือร่วมพิธีกรรม โดยการทำบุญหรือบริจาคโดยศาลเจ้าจะนำเงินเหล่านี้ไปใช้ในกิจการของศาลเจ้า และบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งที่ตั้งของศาลเจ้าอยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดสมุทรปราการทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมงานทั้งชาวไทยและต่างชาติ ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้กับศาลเจ้าและชุมชน (Wang Qinghua, 107,109, 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความเป็นมาของชาวจีนและศาลเจ้าจินในอำเภอขามเฒ่าบุรีและบทบาทของศาลเจ้าจินที่มีต่อชุมชน จากการศึกษาพบว่า ชาวจีนการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยโดยมีการกระจายตัวอยู่แทบจะทุกพื้นที่ของประเทศไทย ซึ่งสิ่งบ่งชี้สำคัญที่สามารถทราบได้ว่าบริเวณพื้นที่นี้มีคนจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่คือ ศาลเจ้าจิน ซึ่งศาลเจ้าจินเหล่านี้ สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการด้านความเชื่อ ตลอดจนเป็นพื้นที่สำคัญในด้านอื่น ๆ อีกด้วย เช่นการส่งเสริมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชน โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ตั้งต้น ในการพัฒนาและต่อยอดบาทของศาลเจ้าที่ทำหน้าที่อื่น ๆ นอกจากเป็นศาสนสถาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

ควรมีการศึกษา ศาลเจ้าแห่งอื่น ๆ ในจังหวัดกำแพงเพชร โดยเฉพาะศาลเจ้าที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์และภาษา เพื่อให้เห็นถึงข้อมูลคติชนด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากพิธีกรรมและความเชื่อ เรื่องเล่า โดยเฉพาะเรื่องการอพยพของชาวจีนเข้ามาในจังหวัดกำแพงเพชร หรือศึกษา

กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ นอกเหนือจากชาวจีน เนื่องจากจังหวัดกำแพงเพชร มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ควรมีการศึกษาพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อนำมาเปรียบเทียบ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

เนื่องจากวิทยานิพนธ์นี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับศาลเจ้าจีน ซึ่งอาจจะมีข้อมูลในการศึกษา กลุ่มชนแบบเฉพาะ จากความจริงในข้อนี้ อาจพบว่าข้อมูลในงานวิจัยชิ้นนี้อาจมีน้อย แต่ชี้ให้เห็นถึง วัฒนธรรม ประเพณีของกลุ่มชนชาวจีนกลุ่มหนึ่งในอำเภอขาณุวรลักษบุรี โดยในอนาคตอาจนำข้อมูล บางส่วนหรือผลการศึกษา ไปใช้ต่อยอดในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีและพิธีกรรม เพื่อสร้าง คุณค่า ให้ชุมชน และเก็บเป็นข้อมูลคติชนเพื่อใช้ในการศึกษาในประเด็นอื่น ๆ ของชาวไทยเชื้อสายจีน ในจังหวัดกำแพงเพชร

บรรณานุกรม

- He Zhonghuan. (2562). ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าพ่อกวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, กรุงเทพฯ.
- KKP News. (2562). ไหว้เจ้าพ่อจอมทอง สลกบาตร ประมูลของมงคลสุดคึกคัก. Retrieved 15 พฤษภาคม, 2567, from <https://kppnews.net/tag/เจ้าพ่อจอมทอง-สลกบาตร>
- Long Gaoyun. (2557). ศาลเจ้าหน้าจาช่าไถ่จื้อ : ความเชื่อ รูปเคารพ และบทบาท. วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์, 9(17), 62-72.
- Wang Qinghua. (2565). ความเชื่อ พิธีกรรมและบทบาทของศาลเจ้าจิ้นใต้หวัน กรณีศึกษาศาลเจ้ามูลนิธิธรรมกตัญญู (เสียนหลอใต้เทียนกง) จังหวัดสมุทรปราการ วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, กรุงเทพฯ.
- กมล จันทรร. (2506). อิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเล และบทบาทของคนจีนในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน. พระนคร: โอเดียนสโตร์.
- กฤษฎา แก้วเกลี้ยง. (2555). ความเป็นท้องถิ่น กับวัฒนธรรมจีนที่เข้ามาในสังคมไทย กรณีศึกษารูปแบบประเพณีและคติความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างไทยกับจีน. วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 30(2), 29-57.
- เกตมาตุ ดวงมณี. (2561). “โอดาว” อาหารในประเพณีกินเจกับความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน จังหวัดตรัง. วารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์, 9(1), 46-60.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ. (2545). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดกำแพงเพชร. กรมศิลปากร. กรุงเทพฯ ฯ.
- คณะวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2540). ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดกำแพงเพชร. ม.ป.พ.. ม.ป.ท..
- สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร. (2529). ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดกำแพงเพชร. บพิธการพิมพ์. กรุงเทพฯ ฯ.
- จังหวัดกำแพงเพชร. (2547). ประวัติอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร. กำแพงเพชร: ศรีสวัสดิ์การพิมพ์.
- เจษฎา นิลสงวนเดชะ. (2561). ศาลเจ้าจิ้น : ศรัทธาสถานในสังคมไทย Chinese shrines: Faith in Thai society. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 37(1), 45-70.
- เฉลิมรัตน์ ขนอม. (2544). ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.

- ชนาภา เมธีเกรียงไกร. (2559). กระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน
ชุมชนตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ชมรมตระกูลไ้ว จังหวัดกำแพงเพชร. (2553). พบปะสังสรรค์ประจำปีสมาชิกชมรมตระกูลไ้ว. กำ
แพงเพชร.
- ณัฐนิช นักปี. (2554). ดนตรีพิธีกรรมของชาวมเย่น อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. วารสาร
ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 3(1), 142-164.
- ถ้วน ลี เชิง และ บุญยิ่ง ไธสุขสิริ. (2543). ความเป็นมาของวัดจีนและศาลเจ้าจีนในประเทศไทย.
กรุงเทพฯ: คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา.
- ถาวร สิกขโกศล. (2544). แต่จิว : จีนกลุ่มน้อยที่ยิ่งใหญ่. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ถาวร สิกขโกศล. (2557). เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ถาวร สิกขโกศล. (2562). ปิ่นเกล้าฯ เทพผู้คุ้มครองชุมชนจีนโพ้นทะเล. วารสารศิลปวัฒนธรรม,
40(3), 153-169.
- นรุทธ์ คุปต์ธนโรจน์. (2559). เทศกาลตามประเพณีจีน ในย่านเยาวราช : พื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการ
นำเสนออัตลักษณ์เชิงซ้อนทางวัฒนธรรม ความเป็นจีนในบริบทการท่องเที่ยว. ใน ศิราพร ณ
กลาง (บรรณาธิการ), มองคติชน เห็นตัวตนชาติพันธุ์ (หน้า. 143-178). กรุงเทพฯ: ศูนย์
มานุษยวิทยาสิรินธร.
- นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ. (2560). แนวคิดมานุษยวิทยากับการศึกษาสังคมในสังคมไทย. วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 47(25), 173-197.
- ประภัสสร เสวิกุล. (2548). จากฮวงโหสู่เจ้าพระยา. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
จำกัด.
- แผนกศึกษาธิการจังหวัดกำแพงเพชร. (2507). ของดีในจังหวัดกำแพงเพชร. โรงพิมพ์อนุกุลกิจ.
กรุงเทพฯ ฯ.
- พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2546). วิถีจีน. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาร.
- พระมณฑล ชูโตศรี. (2550). ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต
ของ คนไทยเชื้อสายจีน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัย
นเรศวร, พิษณุโลก.
- พาทีศ บัวคง. (2564). ความเป็นมาของเจ้าพ่อจอมทอง. Retrieved 3 สิงหาคม 2564, from
<https://bit.ly/3lQu4hn>
- ภัทรพร ธนวันต์ภิญญ. (2563). การสื่อสารเพื่อการสืบทอด การปรับตัว ประเพณีเจ้าแม่ทับทิมพิชัย
จังหวัดอุตรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ นศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

- เมธาวี โรจนะเสน. (2549). ศาลเจ้าจีน ศรัทธากับการรักษาโรค กรณีศึกษาศาลเจ้าหู้ต้งเปี้ยว เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.บ., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ ฯ.
- รตพร ปัทมเจริญ. (2544). บทบาทของศาลเจ้าจีนในการดำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีใน เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ สม.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ ฯ.
- ศยามล เจริญรัตน์. (2544). "จ้าวแต่จิ๋ว" ในฐานะละครสังคม : สัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไทยจีน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ ฯ.
- ศาลเจ้าพ่อจอมทอง. (2542). งานประจำปีศาลเจ้าพ่อจอมทอง. ม.ป.ท: ม.ป.พ.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2548). ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล. (2542). จีนในภาคกลาง : การควบคุมชาวจีนในสมัยรัตนโกสินทร์ก่อนการปฏิรูป การปกครองใน พ.ศ. 2435. ใน สารานุกรมไทยภาคกลาง (เล่ม 4. หน้า. 1518-1531). กรุงเทพฯ: สยามเพรส แมเนจเม้น.
- สงบ เมฆาอภิรักษ์. (2537). ความเชื่อในพิธีกรรมการเข้าทรงของชาวไทยเชื้อสายจีน ใน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒใต้, สงขลา.
- สมเกียรติ สีขารักษ์สกุล. (2537). บทบาทของสมาคมไหหลำกับการผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมไทย : กรณีศึกษาโรงเรียนไหหลำ. วิทยานิพนธ์ สม.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ ฯ.
- สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. (2559). ศาลเจ้า ศาสนสถานแห่งบางกอก กรุงเทพฯ: สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร.
- สุพิชฌาย์ ถกมลประจักษ์ และ กนกพร นุ่มทอง. (2560). การสำรวจและรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจีนในประเทศไทย ผ่านฐานข้อมูลของไทย. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 10(2), 87-125.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2542). จีนในภาคกลาง : การตั้งถิ่นฐาน. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง (เล่ม 4. หน้า. 1531-1538). กรุงเทพฯ: สยามเพรส แมเนจเม้น จำกัด.
- สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์. (2557). “ปูนเถ่ากง” ลำปางกับตำแหน่ง “ฮู้กั่วโหวหวัง . วารสารศิลปวัฒนธรรม, 35(3), 60-66.
- สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์. (2558). จารึกอักษรจีนบนระฆังของศาสนสถานจีนในไทย : บันทึกหน้าหนึ่งทางประวัติศาสตร์. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 8(2), 1-35.
- สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์. (2559). พิธีงเด็กในราชสำนักไทย : คิดว่าด้วยความกตัญญู. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 9(2), 1-44.

- สุรสิทธิ์ อมรวนิชศักดิ์. (2560). เจ้าพ่อเขาคอก : เทพารักษ์ไทยที่กลายเป็นเทพจีน. วารสาร เอเชีย ตะวันออกศึกษา, 20(2), 1-21.
- สุรสิทธิ์ อมรวนิชศักดิ์. (2556). ปูนเถ้าก : เทพ "เจ้าที่" จีนในสังคมไทย. ใน บุรินทร์ ศรีสมถวิล (บรรณาธิการ), หนังสือรวมบทความวิชาการ การประชุมทางวิชาการจีนศึกษาระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 "จีนพัฒน์มิติภาษา วรรณกรรม การสอน และวัฒนธรรมจีน" (หน้า. 35-57). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- เสาวรัตน์ โปธิพันธ์. (2550). ศึกษาอาหารจีนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ และพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ.
- เสาวลักษณ์ อนันตศานต์. (2543). ทฤษฎีคติชนและวิธีการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2547). ปับตั๊บบั๊บกั๊ว วัฒนธรรมไทยจีน: ไม่ต้องแสง. กรุงเทพฯ: มติชน.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2547). วิถีจีน-ไทยในสังคมสยาม. กรุงเทพฯ: มติชน.
- อชิรัชญ์ ไชยพจน์พาณิชย์. (2561). ศาลเจ้าจีนในกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ: มติชน.
- อชิรัชญ์ ไชยพจน์พาณิชย์. (2559). เทพเจ้าในศาลเจ้าจีนกรุงเทพมหานคร: รูปแบบ คติการสร้างและความสัมพันธ์กับชุมชนชาวจีน. โครงการวิจัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- อดุลย์ รัตนมันเกษม. (2558). วัฒนธรรมแต่จิว. กรุงเทพฯ: แสงดาว
- อมรรัตน์ ชัยรัตน์. (2531). วรรณกรรมประกอบประเพณีลุ่มไฟของชาวจีนไหหลำในพิษณุโลก : การวิเคราะห์ในแนวหน้าที่นิยม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- อรรรรณ สวัสดิ์. (2559). ศาลเจ้ากับชุมชน : บทบาทศาลเจ้าที่มีต่อชุมชนบ้านปากน้ำท่าทอง ตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม, มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- เอมอร ชลพิไลพงศ์. (2545). การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร. (2535). กำแพงเพชร Kamphaeng Phet Thailand. Future Press. กรุงเทพฯ ฯ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ และภาพการเก็บข้อมูลภาคสนาม

สัมภาษณ์

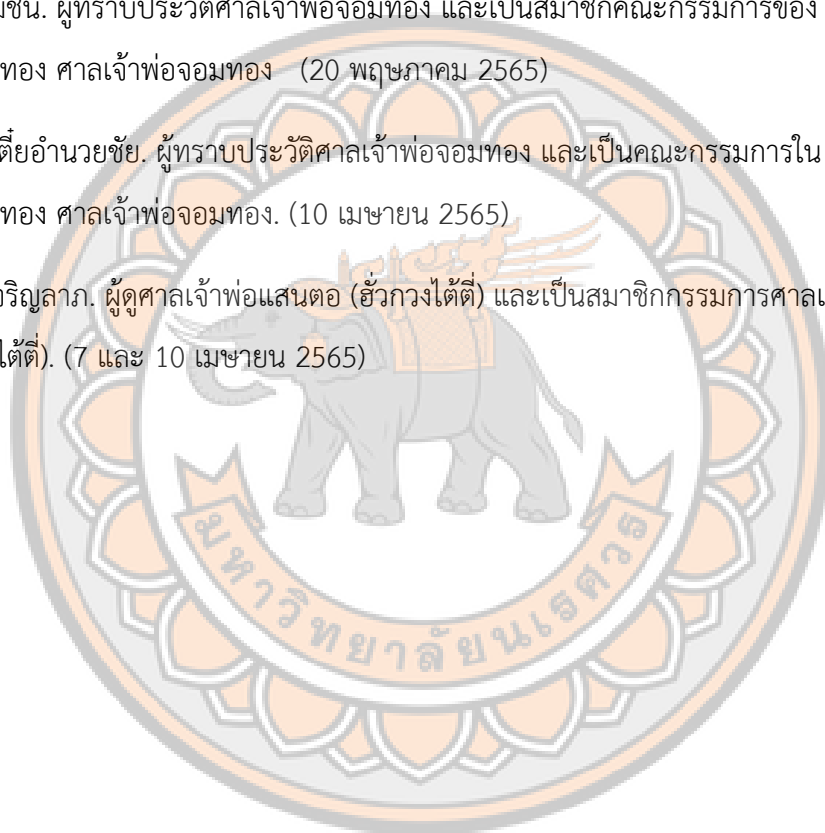
ฉันทน์นัตต์ เสวตรุ่งเรือง . ผู้ทราบประวัติศาลเจ้าพ่อหาดชะอม ผู้ดูแลศาลเจ้าพ่อหาดชะอม.และเป็นสมาชิกของคณะกรรมการศาลเจ้าพ่อหาดชะอม (15 เมษายน และ 30 เมษายน 2565)

นภาพร ทรงประดิษฐ์. ชาวไทยเชื้อสายจีน และสมาชิกคณะรำวง 3 ส. (30 เมษายน 2565)

พชร ชมชื่น. ผู้ทราบประวัติศาลเจ้าพ่อจอมทอง และเป็นสมาชิกคณะกรรมการของ สมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง ศาลเจ้าพ่อจอมทอง (20 พฤษภาคม 2565)

วันชัย เตี้ยอำนวยชัย. ผู้ทราบประวัติศาลเจ้าพ่อจอมทอง และเป็นคณะกรรมการใน สมาคมศิษย์เจ้าพ่อจอมทอง ศาลเจ้าพ่อจอมทอง. (10 เมษายน 2565)

บุญชู เจริญลาภ. ผู้ดูแลศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้) และเป็นสมาชิกกรรมการศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้). (7 และ 10 เมษายน 2565)

ภาพ 73 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรมของศาลเจ้าพ่อจอมทอง
วันชัย เตียอำนวยชัย, ผู้ให้สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2565

ภาพ 74 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรมของศาลเจ้าพ่อจอมทอง
พชร ชมชื่น ผู้ให้สัมภาษณ์ 20 พฤษภาคม 2565

ภาพ 75 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรม ของศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)
(บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

ภาพ 76 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรม ของศาลเจ้าพ่อแสนตอ (ฮั่วกงไต้ตี้)
(บุญชู เจริญลาภ , ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2565)

ภาพ 77 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรม ของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม
(ปูนเกล้ากง)

ธัญนันต์ เสวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 เมษายน 2565)

ภาพ 78 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรม ของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม
(ปูนเกล้ากง)

ภาพ 79 เก็บข้อมูล ประวัติความเป็นมา ประเพณี และพิธีกรรม ของศาลเจ้าพ่อหาดชะอม
(ปูนเถ้ากง)

ธันยนันต์ เศวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 30 เมษายน 2565)

ภาพ 80 เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวจีน
(บุญชู เจริญลาภ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2565)

ภาพ 81 เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวจีน
(นภาพร ทรงประดิษฐ์, ผู้ให้สัมภาษณ์. 30 เมษายน 2565)

ภาพ 82 เก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวจีน
ธัญนันต์ เสวตรุ่งเรือง, ผู้ให้สัมภาษณ์. 30 เมษายน 2565

ภาคผนวก ข หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

NU-IRB# P2-0408/2564

AF 05-10/5.0

หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

(สำหรับวิทยากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีน ใน อำเภอ
ชาวดูว์ลักบุรี จังหวัดกำแพงเพชร)คณะกรรมการการแพทย์ในเขต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โครงการวิจัย

เรื่อง: บทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอชาวดูว์ลักบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

วันที่ให้คำยินยอม วันที่ ๗ เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2565

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว

ชื่อ (นามสกุล) ๖ จิตกริยา (๖17)

ที่อยู่ 172/1 ซ. ๑ อ. เมือง จ. กำแพงเพชร ๖๖000

ข้าพเจ้าได้อ่านรายละเอียดจากเอกสารข้อมูลสำหรับเข้าร่วมโครงการวิจัยที่แนบมาฉบับวันที่ ๗ มิถุนายน 2565

ข้าพเจ้ายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยสมัครใจ

ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยที่ข้าพเจ้าได้ลงนาม และรับที่ พร้อมด้วยเอกสาร
ข้อมูลสำหรับเข้าร่วมโครงการวิจัย

ทั้งนี้ก่อนที่จะลงนามในใบยินยอมให้ทำการวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึง

- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ระยะเวลาของการทำวิจัย
- วิธีการวิจัย
- ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัย

ข้าพเจ้ามีเวลาและโอกาสเพียงพอในการซักถามข้อสงสัยจนมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยผู้วิจัยได้ตอบคำถามต่าง ๆ

ด้วยความเต็มใจไม่ปิดบังข้อเท็จจริงแก่ข้าพเจ้า

ข้าพเจ้ารับทราบจากวิทยากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีน ใน อำเภอชาวดูว์ลักบุรี

ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะบอกเลิกเข้าร่วมโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผล และการบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัย
นี้ จะไม่ส่งผลกระทบต่อ

ผู้วิจัยรับรองว่าจะเก็บข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยเฉพาะเมื่อได้รับการยินยอมจากข้าพเจ้า
เท่านั้น บุคคลอื่นในนามของ มหาวิทยาลัย ผู้สนับสนุนการวิจัย คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน อาจได้รับ
อนุญาตให้เข้ามาตรวจสอบและประมวลผลข้อมูลของข้าพเจ้า ทั้งนี้จะต้องกระทำไปเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของ
ข้อมูลเท่านั้น โดยการคัดลอกที่จะเข้าร่วมการศึกษานี้ข้าพเจ้าได้ให้คำยินยอมที่จะให้มีการตรวจสอบ ข้อมูลและบทสัมภาษณ์ ของ
ข้าพเจ้าได้

เวอร์ชัน 2 วันที่ 07/01/2565

ผู้วิจัยรับรองว่าจะมีการเก็บข้อมูลใด ๆ เพิ่มเติม หลังจากที่ได้รับข้อมูลจากการเข้าร่วมโครงการวิจัยและต้องการให้
ทำเอกสารและ/หรือ ตัวอย่างที่ใช้ตรวจสอบหรือเก็บข้อมูลส่วนใดของข้าพเจ้าและสามารถบอกเลิกการให้สิทธิใน
การให้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้วิจัยรับทราบ

ข้าพเจ้าได้ตระหนักว่าข้อมูลในการวิจัยรวมของข้าพเจ้าไม่มีการเปิดเผยชื่อ จะผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การเก็บ
ข้อมูล การบันทึกข้อมูลในรูปแบบบันทึกและในคอมพิวเตอร์ การตรวจสอบ การวิเคราะห์ และการรายงานข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์
ทางวิชาการ เท่านั้น

ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นและมีความเข้าใจดีทุกประการแล้ว ข้าพเจ้าเข้าร่วมในการวิจัยด้วยความเต็มใจ จึงได้ลงนาม
ในเอกสารแสดงความยินยอมนี้

ลงนามผู้ให้ความยินยอม

(ชื่อ/นามสกุล)

ชื่อผู้ยินยอม

วันที่ ๗ มิถุนายน 2565

ลงนามผู้ให้ข้อมูล

ข้าพเจ้าได้อ่านรายละเอียดของโครงการวิจัย วิธีการวิจัย หรือความลับที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัย รวมทั้งประโยชน์
ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่างละเอียด โดยข้าพเจ้าไม่ประสงค์จะถอนการยินยอมจากข้าพเจ้าได้ทราบและมีความเข้าใจดีแล้ว หรือลงนาม
ลงในเอกสารแสดงความยินยอมด้วยความเต็มใจ

ลงนามผู้ทำวิจัย

(นาย ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิวิธการ)

ชื่อผู้ทำวิจัย

วันที่ ๗ มิถุนายน 2565

ลงนามพยาน

(นางสาวศิริพร ฤทธิวิธการ)

ชื่อพยาน

วันที่ ๗ มิถุนายน 2565

หมายเหตุ* หากท่านต้องการเก็บตัวอย่างทางชีวภาพเพื่อใช้ในการวิจัยในอนาคต ให้ท่านแนบเอกสาร AF 05-10/5.0 หนังสือแสดงความยินยอม
เข้าร่วมโครงการวิจัยสำหรับ การเก็บตัวอย่างชีวภาพเพื่อใช้ในการวิจัยในอนาคต (แนบเพิ่มเติมในโครงการวิจัย) เพิ่มเติมลงแนบ

เวอร์ชัน 2 วันที่ 07/01/2565

ภาพ 83 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

NU-IRB# P2-0408/2564

AF 05-10/5.0

หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย (สำหรับวิทยากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีน ใน อำเภอ ชาวดูวฤกษ์ จังหวัดกำแพงเพชร)	 คณะกรรมการการวิจัยในชั้นเรียน มหาวิทยาลัยนเรศวร
--	--

โครงการวิจัย

เรื่อง: บทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอชาวดูวฤกษ์ จังหวัดกำแพงเพชร

วันที่ให้คำยินยอม วันที่ 10 เดือน 12 พ.ศ. 2565

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว สมชัย ไชยอินทชัย
ที่อยู่ 6/13 หมู่ 1 ต.วัดกัลยาณ์ อ.พญามังลา จ.กำแพงเพชร

ข้าพเจ้าได้อ่านรายละเอียดจากเอกสารข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยฉบับนี้เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2565

ข้าพเจ้ายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยสมัครใจ

ข้าพเจ้าได้รับทราบเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัยที่ข้าพเจ้าได้อ่าน และวันที่ พร้อมด้วยเอกสาร

ข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ทั้งนี้ก่อนที่จะลงนามในใบยินยอมให้ทำการวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากวิทยากรดังนี้

- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ระยะเวลาของการวิจัย
- วิธีการวิจัย
- ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัย

ข้าพเจ้ามีความเข้าใจและยินยอมที่จะตอบคำถามด้วยความเข้าใจอย่างเต็มที่ โดยผู้วิจัยได้ตอบคำถามต่าง ๆ

ด้วยความเข้าใจและไม่เป็นข้อบังคับจากข้าพเจ้าเอง

ข้าพเจ้าได้รับทราบจากวิทยากรว่าหากเกิดอันตรายใด ๆ จากการวิจัยดังกล่าว

ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะบอกเลิกเข้าร่วมในโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผล และการบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยนี้ จะไม่ส่งผลกระทบต่อ

ผู้วิจัยรับรองว่าจะเก็บข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยเฉพาะเมื่อได้รับการยินยอมจากข้าพเจ้าเท่านั้น บุคคลอื่นในนามของ มหาวิทยาลัย ผู้สนับสนุนการวิจัย คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน อาจได้รับอนุญาตให้เข้ามาตรวจสอบและประมวลผลข้อมูลของข้าพเจ้า ทั้งนี้จะต้องกระทำไปเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเท่านั้น โดยการตกลงที่จะเข้าร่วมการศึกษานี้ข้าพเจ้าได้ให้คำยินยอมที่จะไม่มีการตรวจสอบ ข้อมูลและบทสัมภาษณ์ ของข้าพเจ้าได้

เวอร์ชัน 2 วันที่ 07/01/2565

ผู้วิจัยรับรองว่าจะไม่มีการเก็บข้อมูลใด ๆ เพิ่มเติม หลังจากข้าพเจ้าขอยกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัยและต้องการให้ทำลายเอกสารและ/หรือ ตัวอย่างที่ใช้ตรวจสอบทั้งหมดที่สามารถสืบค้นถึงตัวข้าพเจ้าได้

ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะตรวจสอบหรือแก้ไขข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าและสามารถยกเลิกการให้สิทธิในการใช้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้วิจัยรับทราบ

ข้าพเจ้าได้ตระหนักว่าข้อมูลในการวิจัยรวมของข้าพเจ้าที่ไม่มีการเปิดเผยชื่อ จะผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การเก็บข้อมูล การบันทึกข้อมูลในรูปแบบบันทึกและในคอมพิวเตอร์ การตรวจสอบ การวิเคราะห์ และการรายงานข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการ เท่านั้น

ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นและมีความเข้าใจถึงทุกประการแล้ว ยินดีเข้าร่วมในการวิจัยด้วยความเต็มใจ จึงได้ลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมนี้

ลงนามผู้ให้ความยินยอม
10 ธันวาคม 2565
วันที่ 10 ธันวาคม 2565

ลงนามผู้ให้ความยินยอม

ข้าพเจ้าได้อ่านและยินยอมที่จะปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย หรือความเชื่อที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัย รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่างละเอียด ให้เข้าร่วมในโครงการวิจัยตามนามข้างต้นได้ทราบและมีความเข้าใจดีแล้ว พร้อมลงนามลงนามเอกสารแสดงความยินยอมด้วยความเต็มใจ

ศิริวัชร สุทธิรักษ์
(นาย ศิริวัชร สุทธิรักษ์)
วันที่ 10 ธันวาคม 2565

ลงนามวิทยากร
10 ธันวาคม 2565
วันที่ 10 ธันวาคม 2565

หมายเหตุ หากท่านต้องการเก็บตัวอย่างทางชีวภาพเพื่อใช้ในการวิจัยในอนาคต ให้ท่านแนบเอกสาร AF 05-10 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยสำหรับ การเก็บตัวอย่างชีวภาพเพื่อใช้ในการวิจัยในอนาคต (ส่วนเพิ่มเติมโครงการวิจัย) เพิ่มเติมด้วย

เวอร์ชัน 2 วันที่ 07/01/2565

ภาพ 84 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

NU-IRB# P.2-0408/2564

AF 05-10/5.0

หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

(สำหรับวิทยากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีน ใน อำเภอ
ชาวนาธิปไตย จังหวัดกำแพงเพชร)คณะกรรมการการวิจัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โครงการวิจัย

เรื่อง: บทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอชาวนาธิปไตย จังหวัดกำแพงเพชร

วันให้คำยินยอม วันที่ 15 เดือน เมษายน พ.ศ. 2565

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว /
อ.ป. ธิ. น. น. 15/2565
ที่อยู่ 298 ม. 1 ต. ป่าพริก อ.ชุมแสง จ. กำแพงเพชร

ข้าพเจ้าได้อ่านรายละเอียดจากเอกสารข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยฉบับนี้เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2565

ข้าพเจ้ายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยสมัครใจ

ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยที่ข้าพเจ้าได้ลงนาม และวันที่ พร้อมด้วยเอกสาร

ข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ทั้งนี้ก่อนที่จะลงนามในใบยินยอมให้ทำการวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึง

- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ระยะเวลาของการวิจัย
- วิธีการวิจัย
- ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัย

ข้าพเจ้ามีเวลาและโอกาสเพียงพอในการซักถามข้อสงสัยจนมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว โดยผู้วิจัยได้ตอบคำถามต่าง ๆ

ด้วยความเต็มใจไม่ปิดบังซ่อนเร้นจนข้าพเจ้าพอใจ

ข้าพเจ้ารับทราบจากผู้วิจัยว่าหากนักวิจัยใด ๆ จากการวิจัยดังกล่าว

ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะบอกเลิกเข้าร่วมโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผล และการบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัย
นี้ จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้วิจัยรับรองว่าจะเก็บข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะเมื่อได้รับการยินยอมจากข้าพเจ้า
เท่านั้น บุคคลอื่นในนามของ มหาวิทยาลัย ผู้สนับสนุนการวิจัย คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน อาจได้รับ
อนุญาตให้เข้ามาตรวจสอบและประมวลข้อมูลของข้าพเจ้า ทั้งนี้จะต้องกระทำไปเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของ
ข้อมูลเท่านั้น โดยการตกลงที่จะเข้าร่วมการศึกษานี้ข้าพเจ้าได้ให้คำยินยอมที่จะให้มีการตรวจสอบ ข้อมูลและบทสัมภาษณ์ ของ
ข้าพเจ้าได้

เวอร์ชัน 2 วันที่ 07/01/2565

ผู้วิจัยรับรองว่าจะไม่มีการเก็บข้อมูลใด ๆ เพิ่มเติม หลังจากข้าพเจ้าขอยกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัยและต้องการให้
ทำลายเอกสารและ/หรือ ตัวอย่างที่ใช้ตรวจสอบทั้งหมดที่สามารถสืบค้นถึงตัวข้าพเจ้าได้ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะตรวจสอบหรือแก้ไขข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าและสามารถยกเลิกการให้สิทธิใน
การใช้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าได้ โดยต้องแจ้งให้ผู้วิจัยรับทราบข้าพเจ้าได้ตระหนักว่าข้อมูลในการวิจัยรวมของข้าพเจ้าที่ไม่มีการเปิดเผยชื่อ จะผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การเก็บ
ข้อมูล การบันทึกข้อมูลในแบบบันทึกและในคอมพิวเตอร์ การตรวจสอบ การวิเคราะห์ และการรายงานข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์
ทางวิชาการ เท่านั้นข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นและมีความเข้าใจดีทุกประการแล้ว ยินดีเข้าร่วมในการวิจัยด้วยความเต็มใจ จึงได้ลงนาม
ในเอกสารแสดงความยินยอมนี้

ลงนามผู้ให้คำยินยอม
(นาย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธิธรรม) ชื่อผู้ยินยอม
วันที่ 15/04/65

ลงลายมือชื่อผู้ให้ความยินยอม

ข้าพเจ้าได้อ่านรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย หรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัย รวมทั้งประโยชน์ที่
จะเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่างละเอียด และได้เข้าร่วมโครงการวิจัยตามนามข้างต้นได้ทราบและมีความเข้าใจดีแล้ว พร้อมลงนาม
ลงในเอกสารแสดงความยินยอมด้วยความเต็มใจ

ศักดิ์สิทธิ์ สุทธิธรรม ลงนามผู้วิจัย
(นาย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธิธรรม) ชื่อผู้วิจัย
วันที่ 15 เมษายน 2565

ลงนามพยาน
(นาย ศักดิ์สิทธิ์ สุทธิธรรม) ชื่อพยาน
วันที่ 15 เมษายน 2565

หมายเหตุ หากท่านต้องการเก็บตัวอย่างชีวภาพเพื่อใช้ในการวิจัยในอนาคต ให้ท่านแนบเอกสาร AF 05-10 หนังสือแสดงความยินยอม
เข้าร่วมโครงการวิจัยสำหรับ การวิจัยชีวภาพเพื่อใช้ในการวิจัยในอนาคต (ส่วนเพิ่มเติมโครงการวิจัย) เพิ่มเติมด้วย

เวอร์ชัน 2 วันที่ 07/01/2565

ภาพ 85 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

NU-IRB# P2-0408/2564

AF 05-10/5.0

หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

(สำหรับวิทยากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีน ใน อำเภอ
ชาวนาธิปไตย จังหวัดกำแพงเพชร)คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โครงการวิจัย

เรื่อง: บทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอชาวนาธิปไตย จังหวัดกำแพงเพชร

วันที่ทำยินยอม วันที่ 30 เดือน 12 พ.ศ. 2565

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว

ผ.อ. พงษ์พานิช

ที่อยู่ ๖๖/๑ หมู่ ๑/๒ ต.บ้านนาถ้อย อ.บ้านนาถ้อย จ.กำแพงเพชร

ข้าพเจ้าได้อ่านรายละเอียดจากเอกสารข้อมูลสำหรับเข้าร่วมโครงการวิจัยที่แนบมาฉบับวันที่ ๒๕/๑๒/๖๕

ข้าพเจ้ายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยสมัครใจ

ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยที่ข้าพเจ้าได้ลงนาม และวันที่ พร้อมด้วยเอกสาร

ข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ทั้งนี้ก่อนที่จะลงนามในใบยินยอมให้ทำกรวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึง

- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ระยะเวลาของการทำวิจัย
- วิธีการวิจัย
- ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัย

ข้าพเจ้ามีเวลาและโอกาสเพียงพอในการศึกษาข้อมูลและตัดสินใจเข้าร่วมโดยสมัครใจแล้ว โดยผู้วิจัยได้ตอบคำถามต่าง ๆ

ด้วยความเต็มใจไม่ปิดบังซ่อนเร้นจากข้าพเจ้าเอง

ข้าพเจ้าได้รับทราบจากผู้วิจัยว่าหากเกิดอันตรายใด ๆ จากการวิจัยดังกล่าว

ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะบอกเลิกเข้าร่วมโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผล และการบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัย
นี้จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้วิจัยรับรองว่าจะเก็บข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะเมื่อได้รับการยินยอมจากข้าพเจ้า
เท่านั้น บุคคลอื่นในนามของมหาวิทยาลัย ผู้สนับสนุนการวิจัย คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน อาจได้รับ
อนุญาตให้เข้ามาตรวจสอบและประมวลผลข้อมูลของข้าพเจ้า ทั้งนี้จะต้องกระทำไปเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของ
ข้อมูลเท่านั้น โดยกรณที่ผลจะเข้าร่วมการศึกษานี้ข้าพเจ้าได้ให้คำยินยอมที่จะให้มีการตรวจสอบ ข้อมูลและบทสัมภาษณ์ ของ
ข้าพเจ้าได้

เวอร์ชัน 2 วันที่ 07/01/2565

ผู้วิจัยรับรองว่าจะไม่มีการเก็บข้อมูลใด ๆ เพิ่มเติม หลังจากข้าพเจ้าบอกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัยและต้องการให้
ทำลายเอกสารและ/หรือ ตัวอย่างที่ใช้ตรวจสอบทั้งหมดที่สามารถเก็บคืนถึงตัวข้าพเจ้าได้ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะตรวจสอบหรือแก้ไขข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าและสามารถบอกเลิกการให้สิทธิใน
การใช้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้วิจัยรับทราบข้าพเจ้าได้ตระหนักว่าข้อมูลในการวิจัยรวมของข้าพเจ้าที่ไม่มีการเปิดเผยชื่อ จะผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การเก็บ
ข้อมูล การบันทึกข้อมูลในรูปแบบที่เก็บในคอมพิวเตอร์ การตรวจสอบ การวิเคราะห์ และการรายงานข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์
ทางวิชาการ เท่านั้นข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นและมีความเข้าใจดีทุกประการแล้ว ยินดีเข้าร่วมในการวิจัยด้วยความเต็มใจ จึงได้ลงนาม
ในเอกสารแสดงความยินยอมนี้

ลงนามผู้ให้ความยินยอม
ชื่อผู้ยินยอม
วันที่ 30 12/12/65

ลงนามผู้ให้ความยินยอม

ข้าพเจ้าได้อ่านและเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย วิธีการวิจัย หรือความลับที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัย รวมทั้งประโยชน์ที่
จะเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่างละเอียด ได้เข้าร่วมโครงการวิจัยตามนามข้างต้นได้ทราบและมีความเข้าใจดีแล้ว พร้อมลงนาม
ลงในเอกสารแสดงความยินยอมด้วยความเต็มใจ

ลงนามผู้ทำวิจัย
ชื่อผู้ทำวิจัย
วันที่ 30 12/12/65

ลงนามพยาน
ชื่อพยาน
วันที่ 30 12/12/65

หมายเหตุ หากท่านต้องการเก็บตัวอย่างการสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัยในอนาคต ให้ท่านแนบเอกสาร AF 05-10 หนังสือแสดงความยินยอม
เข้าร่วมโครงการวิจัยฉบับนี้ด้วย

เวอร์ชัน 2 วันที่ 07/01/2565

ภาพ 86 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

NU-IRB# P2-0408/2564

AF 05-10/5.0

หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย
(สำหรับวิทยากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีน ใน อำเภอ
ชาณุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร)

คณะกรรมการการวิจัยทางจริยธรรม
ระดับชาติ

โครงการวิจัย

เรื่อง: บทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอชาณุวรลักษณ์ จังหวัดกำแพงเพชร

วันที่ทำยินยอม วันที่ 20 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2565

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว

นาย/นาง/นางสาว

ที่อยู่ 919 หมู่ 1 ต.บ้านไร่ อ.บ้านไร่ จ.กำแพงเพชร

ข้าพเจ้าได้อ่านรายละเอียดจากเอกสารข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่แนบมาเมื่อวันที่ ๗ มิ.ย. ๒๕๖5

ข้าพเจ้ายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยสมัครใจ

ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัยที่ข้าพเจ้าได้ลงนาม และวันที่ พร้อมด้วยเอกสารข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ทั้งนี้ก่อนที่จะลงนามในใบยินยอมให้ทำการวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึง

- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ระยะเวลาของการทำวิจัย
- วิธีการวิจัย
- ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัย

ข้าพเจ้ามีเวลาและโอกาสเพื่อถามในการซักถามข้อสงสัยจนมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว โดยผู้วิจัยได้ตอบคำถามต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจและไม่ปิดบังข้อเท็จจริง

ข้าพเจ้าได้รับทราบจากผู้วิจัยว่าหากเกิดอันตรายใด ๆ จากการวิจัยดังกล่าว

ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะบอกเลิกเข้าร่วมในโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผล และการบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยนี้จะไม่ส่งผลกระทบต่อท่าน

ผู้วิจัยรับรองว่าจะเก็บข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะเมื่อได้รับการยินยอมจากข้าพเจ้าเท่านั้น บุคคลอื่นในนามของ มหาวิทยาลัย ผู้สนับสนุนการวิจัย คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน อาจได้รับอนุญาตให้เข้ามาตรวจสอบและประมวลผลข้อมูลของข้าพเจ้า ทั้งนี้จะต้องกระทำเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเท่านั้น โดยการตกลงที่จะเข้าร่วมการศึกษานี้ข้าพเจ้าได้ให้คำยินยอมที่จะให้มีการตรวจสอบ ข้อมูลและบันทึกการวิจัยของข้าพเจ้าได้

ผู้วิจัยรับรองว่าจะไม่มีการเก็บข้อมูลใด ๆ เพิ่มเติม หลังจากข้าพเจ้าขอยกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัยและต้องการให้ทำลายเอกสารและ/หรือ ตัวอย่างที่ใช้ตรวจสอบทั้งหมดที่สามารถสืบค้นถึงตัวข้าพเจ้าได้

ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะตรวจสอบหรือแก้ไขข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้า และสามารถยกเลิกการให้สิทธิในการใช้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้วิจัยรับทราบ

ข้าพเจ้าได้ตระหนักว่าข้อมูลในการวิจัยรวมของข้าพเจ้าที่ไม่มีการเปิดเผยชื่อ จะผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การเก็บข้อมูล การบันทึกข้อมูลในแบบบันทึกและในคอมพิวเตอร์ การตรวจสอบ การวิเคราะห์ และการรายงานข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการ เท่านั้น

ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นและมีความเข้าใจดีทุกประการแล้ว ยินดีเข้าร่วมในการวิจัยด้วยความเต็มใจ จึงได้ลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมนี้

ลงนามด้วยความยินยอม
(นาย/นาง/นางสาว) ชื่อผู้ยินยอม

วันที่ 20 พฤษภาคม 2565

ลงนามโดยผู้ให้คำยินยอม

ข้าพเจ้าได้อ่านและยินยอมให้ข้อมูลประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย หรือความลับที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัย รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว ข้าพเจ้าเข้าร่วมโครงการวิจัยตามความเข้าใจที่ทราบและมีความเข้าใจดีแล้ว พร้อมลงนามลงในเอกสารแสดงความยินยอมด้วยความเต็มใจ

ลงนามผู้ทำวิจัย
(นาย ศักดิ์สิทธิ์ สุขสวัสดิ์)

วันที่ 20 พฤษภาคม 2565

ลงนามพยาน

ชื่อพยาน

วันที่ 20 พฤษภาคม 2565

หมายเหตุ: หากท่านต้องการเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมเพื่อใช้ในการวิจัยในอนาคต ให้ท่านแนบเอกสาร AF 05-10 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย หรือ ใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัยในคน (ส่วนเพิ่มโครงการวิจัย) เพิ่มเติมส่งกลับ

เวอร์ชัน 2 วันที่ 07/01/2565

เวอร์ชัน 2 วันที่ 07/01/2565

ภาพ 87 หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย